

K

Művészet és Gondolat

KALLIGRAM

■ 2022 · OKTÓBER ■

XXXI. ÉVFOLYAM, 2022. OKTÓBER

T A R T A L O M

SYROLMOL SEPEDYK

- 4 **SZÁZ PÁL** _____ ■
syrolmol sepedyk (szerkesztői előszó)
- 6 **FALCSIK MARI** _____ ■
Mária megjelenik Ráskai Leának (vers)
- 9 **CSÓKA ZSÓFIA** _____ ■
drága fi (vers)
- 10 **FEKETE ANNA** _____ ■
P.P. Pasolini régi magyar irodalmat oktat (vers)
- 11 **SZABÓ IMOLA JULIANNA** _____ ■
Világra jövetel (vers)
- 12 **VERES ERIKA** _____ ■
Ping császár (vers)
- 14 **ERDŐS VIRÁG** _____ ■
Ó, magyar (vers)
- 16 **BARANYAI DÓRA** _____ ■
Variációk az Ómagyar Mária-siralomra:
adaptációk és parafázisok (tanulmány)
- 24 **BALLA ZSÓFIA** _____ ■
Ameddig élsz; Ünnepet; Átváltozás; Angyali üdvözet (versek)

KORTÁRS SZLOVÁK IRODALOM 2.

- 26 **RUDOLF JUROLEK** _____ ■
Ó úr (regényrészlet)
- 36 **ERIK JAKUB GROCH** _____ ■
turgenyev (vers)
- 41 **ZUZANA ŠMATLÁKOVÁ** _____ ■
Semmi sem történt (elbeszélés)
- 49 **STANISLAV RAKÚS** _____ ■
Veszélyben (próza)
- 54 **IVANA GIOVÁ** _____ ■
Barbora ischten & a katarzis (regényrészlet)

60	KÁCSOR ZSOLT	Pokoljárás bipoláriában (regényrészlet)
65	SOPOTNIK ZOLTÁN	Rendem, részem; Rögzítő; Agresszív váz (versek)
67	BÓDI PÉTER	Dopamin (novella)
74	G. ISTVÁN LÁSZLÓ	A lélek anatómiája; A bántalmazó; Nagycsütörtök (versek)
76	NOVÁK ZSÜLIET	A könyvtáros (novella)
81	SULYOK VALENTINA	Reneszánsz; Hajók vonulnak; Ünnepek; Az szeret (versek)
82	KEMENES HENRIETTE	filctoll, egy kijevei gyerek háta, 27x18,5 cm, 2022 (vers)
83	NESZLÁR SÁNDOR	Fog még jönni egy..., (próza)
103	PETER ZAJAC	Wlachovský Grendele, Grendel Wlachovskýja (esszé)
107	ERDŐSI MARTIN ZSOLT	„Ránk szakad az (irodalmi) ég?” (Lövétei Lázár László: <i>Feketemunka</i>) (kritika)
108	ÁGOSTON ENIKŐ ANNA	Analízis a karakterek szellemi materialitásához (Szabó Marcell: <i>A zseb vallási k__aktere</i>) (kritika)
111	KRASZNAI KÁRMEN	Undorítani hivatott esztétika (Marieke Lucas Rijneveld: <i>Az este kín</i>) (kritika)

A lapszám megjelenését támogatta:
SLOLIA Bizottság, Irodalmi Információs Központ, Pozsony, Szlovákia.

KALLIGRAM
Művészet és Gondolat

FŐSZERKESZTŐ: Mészáros Sándor
ms.kalligram@gmail.com
SZERKESZTŐK:
Ágoston Attila (koordinátor)
oz.kalligram@gmail.com
Szász Pál
palika.100@gmail.com
Szilágyi Zsófia
szilagyi73@gmail.com
Tóth-Czifra Júlia
toth.czifra.julia@gmail.com
Oláh Péter
olah.peter.kalligram@gmail.com
GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Hrapka Tibor

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:
Grendel Lajos †

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:
Földényi F. László,
Keserű József,
Márton László,
Németh Zoltán,
Hizsnay Zoltán,
Rédey Zoltán

Szerkesztőség:
KALLIGRAM, spol. s r. o.
Staromestská 6/D
P. O. Box: 223
SK-810 00 Bratislava 1
Tel.: 00421/ 2 54415028

FELELŐS KIADÓ: Mészáros Sándor

Szlovákiai megrendelések:

oz.kalligram@gmail.com, valamint
a Szlovák Posta alábbi címén: Slovenská
pošta, a. s.; Stredisko predplatného tlačie;
Uzbecká 4; P. O. Box 164; 820 14 Bratislava
214; e-mail: predplatne@slpostas.k
Magyarországi elérhetőség:
ms.kalligram@gmail.com

Támogatóink:

Kisebbségi Kulturális Alap
(Realizované s finančnou podporou
Fondu na podporu kultúry národnostných
menšín)

Nemzeti Kulturális Alap

Kiadja a Kalligram Polgári Társulás/OZ
Kalligram, Hlavná / Fő utca 37/19,
SK-929 01 Dunajská Streda / Duna-
szerdahely [IČO:42291810] és a
Pesti Kalligram Kft., 1094 Budapest,
Tűzoltó u. 8. sz. fél em. 2. Adószám:
12241273-2-43

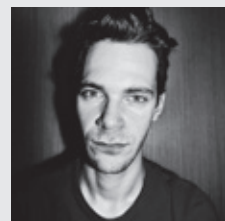
Nyomja: Expresprint s.r.o., Partizánske
Példányszám/Náklad: 700 db/ks
Ára / Cena: 700 Ft / 2,5 EUR.

Magyarországon terjeszti
a Relay Hírlapkereskedelmi Rt.
és a regionális részvénytársaságok.
EV 358/08 ISSN 1335-1826

Havilap, megjelenik az adott hónap
10. napjáig.

www.kalligramoz.eu

syrolmol sepedyk

1922 egy áprilisi napján Franz Babinger, müncheni szlavista és turkológus kereste fel Gragger Róbertet, a berlini Collegium Hungaricum vezetőjét szakmai segítségért: egy kódex tanulmányozása során ugyanis egy minden bizonnyal magyar nyelven írott, erősen megfakult lapra bukkant. A következő esztendőben Gagger a Magyar Nemzeti Múzeum főkönyvtárosa, Jakubovich Emil segítségével közölte a versszöveg átíratát, amely úgy vonult be a kultúrtörténetbe, mint a legkorábbi magyar nyelven fennmaradt vers, az *Ómagyar Mária-siralom*.

A Leuveni kódex sorsa, amelynek Babinger felismerése csak egy láncszemét alkotja, regénybe kívánkozik. A német jóvátételi bizottság, amely az első világháborúban megsemmisült s pótolhatatlan kincseket rejtő leuveni egyetemi könyvtár állományát igyekezett pótolni, egy müncheni antikváriustól vette meg, aki 1910-ben Toscanában tett szert a kódexre, amelynek korábbi eredetét csak találgathatjuk. Elegánsabban: a kutatók a XIII. századra datálják, s a kódexet megtöltő prédikációkban előforduló nyelvi jegyek s a magyar nyelvű glosszák alkalmazása miatt használatát egy magyar közegben működő domonkos kolostorban sejthetjük. Talán latinul nem tudó, vagy írástudatlan apácák számára készült. A kódex a második világháborút, pontosabban azt, hogy a német hadsereg felgyújtotta a könyvtárat, a véletlen kegyének köszönhetően élte túl egy pánccszekrényben. Végül 1982-ben a kódex az Országos Széchényi Könyvtár birtokába került.

A kutatás mai állása szerint a 27 soros szöveget valamikor a XIII. század utolsó éveiben másolták a kódexlapra, de a másolói hibák bizonyítják, hogy maga a szöveg korábbi – talán a század közepén keletkezett. A szöveg egyes helyei filológusaink számára még mindig értelmezési rejtélyt képeznek, nemcsak – a feltehetőleg a szerző által is kreált – ismeretlen kifejezések, de a nyelvi kontextus

hiánya miatt is: nem számítva a glosszákat és szórványemlékeket, az első összefüggő, fennmaradt szövegtől, a *Halotti beszéd és könyörgés*től egy századdal később másolták, s újabb verses szövegek csak másfél századdal később követik. Nyelvtörténeti magánya azonban csak növeli archaikus ragyogását annak a leltűnt költői világnak, amelynek figura etimologicái és alliterációi szikrákként villannak fel a mai magyar olvasó emlékezetében: *Világ világa, virágnak virága, keserűen kínzatul, vos szegekkel veretül...*

Nem sikerült azonosítani, hogy a párizsi Gotfridus szerzetes szerezte *Planctus ante nescia...* kezdetű szekvenciájának melyik változatáról van szó – hiszen a Mária fájdalmas monológját tartalmazó magyar szöveg ennek átdolgozása. Még a *Planctus*nak a Leuveni kódex egy másik lapján olvasható verziója sem lehet a magyar vers előszövege. Pais Dezső, A. Molnár Ferenc, Horváth Iván, Benkő Loránd, Vizkelety András, Mészöly Gedeon, Martinkó András és mások értelmezéseit és kutatásait e rövid előszóban persze nincs is módunkban említeni.

Joggal merülhet fel a kérdés: miért érdekelheti a kortárs irodalom platformját a ma már szinte az érthetlenség homályába vesző archaikus nyelvi emlék? Az *Ómagyar Mária-siralom* felfedezése óta eltelt száz év alatt bebizonyosodott, hogy Mária ómagyar szavai a kortárs irodalom számára is kifejezőek. Baranyai Dóra e blokkban közölt tanulmányában az első versünk által ihletett költeményeket tárgyalja. Igaz ugyan, hogy a régebbi és régebb óta ismert *Halotti beszéd és könyörgés* parafrázisai közismertnek számítanak, a mögöttünk hagyott század fejleményei, Áprily Lajos, Weöres Sándor, Rákos Sándor, Szkárosi Endre, Ladik Katalin, Lackfi János és Imre Flóra versei bizonyossá teszik, hogy a *Siralom* nem érthetlenné avult nyelvi emlék, de a nyelv mélyrétegeit katalizáló költeménygenerátor. Eleve már a vers mai nyelvi standardra való átültetésének szüksége ezt alapozza meg, a szöveg nyelvi feltámasztása és megelevenítése között pedig lehetetlen megvonni a határt.

E száz éve tartó különös ihlető erő mellett, amely az ősi sorokból sugárzik, azonban még egy dolog motiválta a Kalligram folyóirat jelen blokkjának születését. Az a furcsaság, hogy az *Ómagyar Mária-siralom* ihlette költemények sorában mindössze két női szerző művét találjuk, Ladik Katalinét és Imre Flóráét. Kiköthetjük ugyan, hogy a jó irodalom nemtelen, de mégiscsak fontos tudatosítani, hogy a magyar líra történetének kezdetén, a genezis könyvének ezen megalapozó helyzetében egy ismeretlen szerzőjű női vers áll: az anyai szeretetből fakadó fájdalom monológja. Lapszámunk itt következő blokkjának anyaga ezen indíttatásból alakult: költőnőket kértünk fel arra a kérdésre keresve a választ, hogy hogyan lehet az *Ómagyar Mária-siralom* szöveghez nemcsak mai olvasatot, de mai nyelvet, sőt, költői viszonyt kialakítani, s hogyan lehet visszaforgatni az irodalomba az első, bizonyíthatóan irodalmi igénnyel íródott magyar nyelvű költeményt. ■ ■ ■

■ ■ ■
Száz Pál (1987) író, irodalmár. Utóbbi kötete *A tizedik kapu. A haszidizmus hatása a magyar irodalomra* (Kalligram, 2022).

Mária megjelenik

Ráskai Leának

Te küsded küs apachia,
nünecs junhudnok tudáso:
sumha nem volhattom
én sirolm-tudotlon.

Sirolmol sepettëm,
búol osztam, epettëm,
mend- es végüiglen,
ment akarto Üsten.

Üt világnok válosztvo,
éngëmet világumtúl,
eleven fiodumtúl,
el ézës ürümemtúl.

Ü én ézës urodumol,
mugo odutto fiomol
ëggyen-igy Iezusumol,
nem hogyva kinyúhhodnum!

Ëz ëggyet mëg nem odutto,
Ü künvem nem tekünte,
sirou onyát mëgszánvo,
buábelól nyúhhodvo!

Szëmëm künnel árodot,
junhum búol szárodot:
fiom víre hiollottya
leun junhum olélottya.

Fiom, világ világo,
virágomnok virágo,
keserúen kínzota,
vos szégekkel verete!

Világ mëgváltáso
leun Vírem holálo:
Üsten akarattya
holálnok holálo.

Uh nëkem én fiom,
ki vola ézës mézűl,
szégyenült szépsége,
víre hiollt vízől.

Sirolmom, fuhazotum
tertetet kíül,
én junhumnok bel búa
ki sumha nim híül.

Fuhazotum heiabán:
ëggyedüm íllyën,
maraggyun urodum,
kit világ féllýën!

Ó, igoz Símeonok
bëzzëg szovo ére:
én érzëm ez bú túrút,
kit níha ígére.

Túle válnum,
de nüm voláol,
hul így kínzosson
fiom, holáol!

Üsten, mit tevenel túrvénedvel?
Fiodumol, bíüntelenvel?
Fugvá, husztuzvá hogyad
üklelvé, kétvé ületnied!

Kegyügytel voln fiomnok,
ne levtel kegyülm mugomnok!
Sujtvo holáol éngümët,
Iezusomnok kegyügyved,

nüm ment keseh holál kináol
onyát ézës fiáol
thronusodnok iovia rea
ëgyembelú üllyetted!

M A I O L V A S A T A :

Te kicsiny kis apáca,
nincs szívednek tudása:
soha nem volhattam
én siralom-tudatlan.

Siralommal szepedtem,
búval asztam, epedtem,
mind- és végéiglen,
mint akarta Isten.

Őt világnak választva,
éngemet világomtól,
az eleven fiamtól,
el édes örömemtől.

Ő én édes urammal,
maga adta fiammal
egyen-egy Jézusommal
nem hagyva kinyúlanom!

Ez egyet meg nem adta
Ő, könnyem nem tekintve,
síró anyát megszánva,
hogy bújában kinyúlhatna!

Szemem könnytől áradott,
szívem bútól száradott:
fiam vére hullása
lón szívem alélása.

Fiam, világ világa,
virágomnak virága,
keserűen kíztatott,
vas szegekkel veretett!

Világ megváltása
lőn Vérem halála:
Isten akarata
halálnak halála.

Jaj, nékem én fiam,
ki vala édes mézüül,
szégyenült szépsége,
vére hullt vízül.

Siralmam, fohászom
terítettett kívül,
én szívemnek búja
mi soha ki nem hűl.

Fohászom hiába:
egyetlenem éljen,
maradjon uram,
kit a világ féljen!

Ó, igaz Simeonnak
bizony szava ére:
én érzem ez bú törjét,
mit egykor ígére.

Őtőle válnom,
de nem ily valóval,
hogy így kízzasson
fiam, halállal!

Isten, mit tettél törvényeddel?
Fiammal, a büntelennel?
Fogatva, húzatva hagytad
öklelve, kikötve öletned!

Kegyelmeztél vón fiamnak,
nem kegyelmezve magamnak!
Sújtva halállal engemet,
Jézusomnak adva kegyelmet,

mintsem késő halál kínjával
anyát édes fiával
trónusodnak jobbára
együtt hogy ültetted!

 Falcsik Mari (1956, Budapest) költő, legutóbbi verseskötete *Az igazi idő* (2019).

drága fi

ez az utolsó levelem hozz
éppen költözésben vagy
letapétáztuk a régi sebeke
kék-lila márványtapé-tabula ras

fia z új ház nagyon szép
két kamrája is van
az emeletre felvonó visz
jobban áramlik az oxí

a falakat hússzínű feste
a tető olajfát ültet
virágok nincs
nem áram b elég fény

apád most munkanélküli
faarccal ácsorog nap mint
néha kimegy halászni jánossal
mindig sírva jön haz

átjöhetnél már te is csillag
ezer éve rád várunk
sütnék neked halrudacsk
tőled tanult kevés halb
igen laktatót és sokat

apádnak nyugodalmat
anyádnak jó éjszakát
kíváncsi rád simeon is
pilátus üdvöz(öl) légy

mária

kegyelemmelteljes
és áldottate méhednek
gyümölcsejézus
világvasszöggel vénájában
virágzik a vére
kínkeserv
világvégszó r ványemlék

J.

P. P. Pasolini régi magyar irodalmat oktat

SZÉGYENSZEMFA

ezt érdemelte
 rohadtul má' ny
 anya anya anya anya anya anya anya anya
 hívélzés,
 fájdalommentes
 hogy fulladna
 meg
 kuroványa
 Megérdemelte
 felfüggesztett
 no, nézzend oda!
 anyjapicsáját
 istentelen
 agonia
 christiania
 szeg
**REND
 A LELKE**

Fekete Anna (1988, Révkomárom) Budapesten érettségizett, majd rövid bölcsészkarai kitérő után orvostudományi egyetemen folytatta tanulmányait. Jelenleg aneszteziológusnak készül. Kötete 2015. júniusában a FISZ-nél látott napvilágot *Oda-vissza* címmel. Verseskötetével elnyerte a Makói Medáliák díját. Jelenleg a brazíliai Pernambuco-ban él.

világra jövetel

„Vylag uila ga“
(Ómagyar Mária-siralom)

*Epévé kövesedett az aranyszélű Nap. Holdkaréjba harap az éhező. A gyermek. A fiam.
Vassá égett csillagok a nyelv hegyén. Ami elvész, vissza senki sem adja.
Mit ér az élet fonál nélkül, amit a méhed gombolyagából vágtek?
Nincs többé pirkadat, kupolafény, hús és nyelv. Csupán a kötelek, a feszíték, a kivégzett test.
A test, ami a testemből nőtt. Fa lett volna, ha én a magja.
Árny lett volna, ha én a fénye. Gyümölcs lett volna, ha én a teremtő.
Melleimben a tej kövekké nehezül. Éjszaka fekszik a hátamra, súlyja vaskos. Kegyelemért
kárognak a varjak, csőrük fénytelen jövőndölés. Szétrepedt ölemből a fohász reménye
kínok között hajt virágot.
Mit ér az élet fonál nélkül, amit méhed gombolyagából tépnek?
Mit ér a hit, ha nincs temploma?
Mit ér egy anya, ha gyermektelen?
Ami elvész, senki vissza nem adja. Uram, irgalmad magányos.*

Ping császár

messze voltál   pedig azt akartam
    közel
 dobogtattam ujjbegyemmel szíved
    fölött a trikón

   a pingvinek jeges táj
 kutatócsoport   veszi észre
    sarkkörön

win-win

nem vagyok féltékeny
 de

hím hordozza   sziget nincs   tojásdad lépésekkel
 vihar   [gyermek]   többi hím   [közel]
    asszonyok úsznak jégen
 meleg testbe gyűjtenek zsírt   .   merev asszonyok   .   el
    fönnmaradás
 pattan a jég   kutatócsoport-veszély
    a fekete-fehér aqua-kék

[win-win]

utódját viszi Ping.
 dinasztiát épít-nevel-véd.
    vár.
 kibír-kitart. majd
 [kitárt] karokkal fogadja tavasszal kedvesét,
    Ping asszonyt.

vihar. gyermek.
    tojánhéjból.
    néz.
    van.
    új.
    win-win

de az a másik asszony. [nem féltékeny] [de]
akinek pingje ugyanúgy védte tojását.
akinek fiókája ugyanúgy (bújt volna elő, ha).
[vihargyermek] odamaradt veszteség
zsírpárnát növeszteni volt távol a tojó.

nem volt mit átadnia a hímnek.
utód nem néz.
utód nem van.
tojáshéjroppanástalan a pár.

de az a másik asszony...
akinek hímje ugyanúgy védte utódját,
amíg zsírpárnát növeszteni volt távol –.
– Ping asszony! gyermeked immár az enyém!

[immár]
[hol] [a fiam] [a lányom]
[a lányom a fiam a lányomafiam]
immár. nem van.

a
sarkkörön
jeges táj szíved fölött a trikó

#iunhum#buol#farad

kutatócsoport néz
asszonyok úsznak el
pedig azt akartam

gyermekem

[gyermekem]

de
pattan
a jég

win-win

Ó, magyar

„eggedum illen”

Az én gyerekemmel nincs baj.
Az én gyerekem nem koraszülött.
Az én gyerekem nem Down-szindrómás.
Az én gyerekemnek nincs ajakhasadéka.
Az én gyerekemnek nincs szájpadhasadéka.
Az én gyerekemet nem csúfolják az óvodában.
Az én gyerekemet nem terrorizálják az iskolában.
Az én gyerekem nem diszlexiás.
Az én gyerekem nem hiperaktív.
Az én gyerekem nem kap tantestületi figyelmeztetést.
Az én gyerekem nem kap anafilaxiás sokkot.
Az én gyerekemet nem veri az apja.
Az én gyerekemet nem zaklatja a szomszéd.
Az én lányom lány.
Az én fiam fiú.
Az én gyerekem nem SNI-s.
Az én gyerekem nem HHH-s.
Az én gyerekemnek van tornacipője.
Az én gyerekemnek van gyerekszobája.
Az én gyerekemnek nem kell nélkülöznie.
Az én gyerekemnek nem kell robotolnia.
Az én gyerekemet felveszik.
Az én gyerekem elvégezi.
Az én gyerekem nem kényszerfoglalkoztatott.

Az én gyerekem nem szabadbölcsész.
Az én gyerekem meg tudja venni.
Az én gyerekem ki tudja fizetni.
Az én gyerekeket nem lopják meg a boltban.
Az én gyerekeket nem verik agyon az utcán.
Az én gyerekeknek nincsenek pszichés problémái.
Az én gyerekeknek nincsenek rendőrségi ügyei.
Az én gyerekeket nem küldik el az állásából.
Az én gyerekeket nem teszik ki a lakásából.
Az én gyerekeknek nem fogy el a pénze.
Az én gyerekeknek nem lukad ki a gyomra.
Az én gyerekeket nem hallgatják le.
Az én gyerekeket nem hallgatják ki.
Az én gyerekem nem él panasszal.
Az én gyerekem nem él tudatmódosítókkal.
Az én gyerekem nem lépi át a határokat.
Az én gyerekem nem írja át a történelmet.
Az én gyerekem nem akarja megérteni.
Az én gyerekem nem akarja megmagyarázni.
Az én gyerekem nem fogja megváltoztatni.
Az én gyerekem nem fogja megváltani.
Az én gyerekeket nem kell sajnálni.
Az én gyerekeket nem kell szeretni.
Az én gyerekem nem szenved.
Az én gyerekem nem szórakozik.
Az én gyerekem nem politizál.
Az én gyerekem él.

Variációk az Ómagyar Mária-siralomra: adaptációk és parafrázisok

Az Ómagyar Mária-siralom száz év távlatában

Tanulmányom¹ célja az Ómagyar Mária-siralom (a továbbiakban ÓMS) által ihletett modern adaptációk, interpretációk elemzése. A téma nem is lehetne idősebb: idén száz éve, 1922-ben találták meg az ÓMS-t, és a megismerése óta eltelt század elegendő idő volt arra, hogy parafrázisok és költői interpretációk bőséges választéka szülessen meg. A fellelhető adaptációk közül hetet emelek ki, nélkülözve a teljesség igényét. A feltüntetett adaptációk, melyek ezen tanulmány főszereplői is egyben, a parafrázisok sokszínűségét, egyediségét hivatottak bemutatni.

Nem meglepő, hogy egyes nemzetek régi szövegemlékei számtalan adaptáció forrásaként szolgálnak – gondoljunk csak az Odüsszeia vagy a Rómeó és Júlia által ihletett modernkori művekre –, hiszen ezek az alkotások az irodalomtörténet, az irodalmi gyökök szimbólumai, és ezek megújítása, „újrahangszerezése” az adott kor olvasói (vagy művészi, kreatív) igényeit figyelembe véve mindig hálás és aktuális gyakorlat. Adott az előszöveg – a mi esetünkben egy középkori szövegemlék – melyet magáénak vallhat egy széles réteg (egy nemzet, egy nyelv beszélői stb.), és melyet adaptáció révén mégis sajátjává tehet egy egyén (egy költő vagy képzőművész) vagy egy szűkebb réteg (pl. a hazai neoavantgárd mozgalom, ezt később konkrétan példán is látni fogjuk). A szövegemlékek közismertségéért és kanonizálódásáért a velük foglalkozó szakirodalom is felelős, az adaptációk szerepével viszont jóval kevesebb munka foglalkozik. A magyar

szférában van ugyan egy középkori szövegemlék, melynek adaptációi kedvezőbb bánásmódban részesültek: a *Halotti beszéd és könyörgés* Kosztolányi illetve Márai által írt parafrázisai közismertek, a középkorolás tananyag részei, összehasonlításuk köré hálás irodalomóra-terv készülhet. Ezzel ellentétben az ÓMS adaptációról keveset hallunk, noha színesebbé tehetjük velük az ÓMS tanítását.

Az ÓMS bizonyos adaptációinak összehasonlításával eddig csupán Deme Zoltán foglalkozott², ezért állíthatom, hogy munkám az elsők között van, amelyek behatólagosan foglalkoznak az ÓMS adaptációival. A parafrázisok elemzése, vizsgálata számos érdekességre fényt vethet magával az ÓMS-mal kapcsolatban: ha megfigyeljük, melyek azok a motívumok, szavak, szókapcsolatok, képek, amelyet a legtöbb parafrázisszerző átvesz és adaptál, felismerhetjük bennük az ÓMS lehangsúlyosabb, „kulcs”-szöveghelyeit, melyek elválaszthatatlanok a szövegtől és annak „csontvázát” alkotják.

Az ÓMS értelmezéseinek problematikája

Ahhoz, hogy érteni és értékelni tudjuk az adaptációkat, meg kell vizsgálnunk az ÓMS értelmezéstörténetét. Felfedezése és leírása után számos különböző, egyedi olvasata született, melyek nagyrészt megegyeznek, ám akadnak olyan szöveghelyek, melyek nagyobb ki-
lengésekre adnak lehetőséget.

Ezen lehetőséget nyújtó pontokból elsőként a szkriptor betűhibáit tüntetném fel. Az ÓMS-t lejegyző személy több helyen is elírást, helyesírási hibát követett el, melyek közül sok helyen kikövetkeztethető az eredeti szándék – ezzel Horváth Iván foglalkozik bővebben, véleménye szerint a szöveg hibái nem másolási-, csupán tollhibák, így nem okoznak vitát az értelmezéskor. Példa lehet erre a *fellyen* szó elírása (felley), vagy a *válnom*, *ualnum* szó elírása (ualmun).³

Problémásabbak lehetnek a kopott, alig kiolvasható szöveghelyek, ahol az olvasónak-értelmezőnek szinte be kell helyettesítenie, ki kell pótolnia, mi is állhat a papíron. Az ÓMS kézírata régebbi, mint a kötés, amiben jelenleg található – eredetileg egy kötet hátoldalára másolták, így a szöveg a könyvecske használata során jelentősen elhalványult. Vízkelety András monográfiájában szó esik arról, hogy a szöveg a lapot tartó kezek nyoma alatt kopott el, itt ma is látható a papír elzsírosodása: „Ha az elrongyolódott kötésű, egy ideig bizonyára tábla nélküli első kódexrészt kinyitva a kezünkbe vesszük, úgy a tartó jobb kéz ujjai és a tenyér egy része pontosan ott érintkezik a Mária-siralom szövegével, ahol ma az elhalványodott részek vannak”⁴. Eredetileg egy retusált kép jelent meg a szövegről, de Vízkelety kiadványában már egy ultraibolya fényben készült reprodukciót láthatjuk, így a halvány szöveghelyek tisztázódtak.

A harmadik eltérő értelmezésekre okot szolgáltató kategória, mely talán a legtöbb vitát és fejtegetést eredményezte, a szöveg azon szavait tartalmazza, melyek mára kikoptak a használatból, a nyelvből, illetve azok a szavak, amelyeket az ÓMS szerzője alkotott. Ezek „megfejtése” eredményezi az egyes szöveghelyek leggyedibb, legeltérőbb interpretációit, számos új perspektívát kínálva. A megalkotott szavakból – ilyen például a *buthuruth*, bú-tört – kevesebb van, mint azokból, melyeknek a jelentését ma már nem ismerjük, az ÓMS keletkezésének idején viszont gyakran használt igealakok lehettek. Példa erre a *thertetyk* szó, mely jelentését csak körülírással lehetséges megadni, vagy a *ualallal* szó, melyről Vízkelety azt állítja, Krisztus halálának valóságát jelöli (a verssor jelentése tehát ez lenne: „Tőled válnom, de nem a szörnyű valósággal”); A. Molnár Ferenc inkább a vala létige egy változatának tekinti (a verssor jelentése így tehát „Tőled válnom kell, de ne valással”, tehát az anya életben maradásával)⁵. Ez a példa mutatja a különböző értelmezésekben megbúvó interpretációs lehetőségeket.

A negyedik kategória az ÓMS-ban előforduló bibliai toposzok, költői képek értelmezésében felmerülő különbségek. Példaként a költemény talán legismertebb sora kínálkozik: „világ világa”. Az ebben rejlő lehetőséget Horváth Iván foglalja össze: „»a fényesség fényessége«-e vagy »a mindenség fényessége«? A szakirodalom szerint mindkettő egyszerre; két bibliai to-

posz – összevonva”.⁶ Még rejtélyesebb a „virágnak virága”: jelentése lehet „Jézus a virágok legszebbike”, de lehet „Jézus Máriának, a virágnak virága” – nem egyértelmű tehát, Jézusra vagy Máriára utal-e a virág megnevezés. A parafrázisok szerzői számára tágas értelmezési teret kínálnak ezek a költői képek.

Végezetül hozzátenném, hogy a Leuveni Kódex lapján található vers nincs strófákra és verssorokra bontva – ezt Gragger Róbert végezte el a vers közlésekor, így véleményem szerint a tömörszerű eredeti szöveg újratárgolása is érdekes parafrázisai lehetőségeket teremthet, mind tartalmi, mind formai szinten új dimenziókat nyújtva a szerzői kreativitásnak.

Áprily Lajos „fordítása”

Munkám írása során nem állt szándékomban megjelölésük sorrendje szerint bemutatni az egyes átiratokat, ám többé-kevésbé akaratlanul is így alakult: elsőként Áprily Lajos átirásával foglalkozom. A költő maga nevezte így a verset, melynek címén sem változtatott – *Ómagyar Mária-siralom*-ként találjuk meg egy poszt-humusz kötetében.⁷ Feltételezhetően 1938–39 között keletkezett, egy évtizeddel az ÓMS felfedezése után. A szöveget nem nehéz beilleszteni Áprily életművébe: a halál, a bánat, a keresztény hitvilág motívumai többi versében is fel-felbukkannak. Legjellemzőbb mégis egyedi, tiszta és népies nyelvezete, verseinek zeneisége és dallamossága, melyet N. Csép Ibolya elemez részletesen *A lét falára* c. kötetéről írt laudációjában.⁸ Szintén jellegzetes a természeti képek, a növényvilág által ihletett motívumok használata, ezt az ÓMS-adaptációban is megfigyelhetjük.

Az első és legszembetűnőbb változtatások a forma és terjedelem síkján mozognak: az ÓMS közléseiben előfordulnak három, négy ill. ötsoros versszakok is, Áprily azonban minden versszakot azonosan négysorosra alakított – ezeknek ütemképlete is azonos. Átirása jópár versszakkal rövidebb, mint az eredeti szöveg: a pont, ahol Áprily verse befejeződik, az ÓMS nyolcadik versszakával azonosítható. Két lehetőség feltételezhető: a vers töredék, vagy Áprily elég erős retorikai pontnak találta a fia helyett önmagát feláldozni kívánó anya felkiáltását a vers zárlatához.

Amint olvasni kezdjük a verset, azonnal feltűnik, hogy a versszakok egységesen félrímesek (xaxa), s ez a szótagok azonos számával egyetemben már-már énekelhetővé, népdalszerűvé teszi a verset – Áprily zeneiség iránti fogékonyságának tanúsága ez. Már is észrevehetjük, ahogy a témához közel hozza a természet világot: a vér „csobogva dül” vagy harmatként jelenik meg, a nyelv szinte erdélyi fenyvest, patakos tisztás tájképét festi a drasztikus téma ellenére is.

A vers nyelvezete egyszerű, közérthető. Tartalmilag semmilyen csavart sem adott hozzá Áprily, csupán átformálta az ÓMS megfogalmazását. Áprily kiváló fordító is volt, talán épp ez motiválta az ÓMS átdolgozásakor is: adott egy meglehetősen nehezen érthető középkori nyelvemlék, melyet a köznép számára is olvashatóvá, élvezhetővé kell tenni. Talán éppen ezért szerette volna kipróbálni képességeit egy olyan versen, melyet nem idegenből, hanem a magyar nyelv régebbi változatából kell átültetni korszerű nyelvre.

Dobos Csilla e jelenséget nyelven belüli fordításnak nevezi, tanulmányában pedig Umberto Eco-t idézi definiálásakor: „ugyanazt a tartalmat, ugyanazon a nyelven, de eltérő nyelvi eszközökkel fejezzük ki”. Az archaikus nyelvről a mai nyelvre történő fordítás egy célja lehet a „feldolgozási erőfeszítés csökkentése”, mely erre a helyzetre is igaz. Mivel Áprily verse még nem lép túl ezen a célon, az ÓMS tartalmába nem tesz „csavart”, csak átfogalmazza, parafrázis helyett helyesebb nyelven belüli fordításnak nevezünk.

Érdemes megemlítenünk egy, Horváth Iván által hangsúlyozott gondolatot: a compassio jelenségét. Nem mást jelent ez, mint együttérzést, együtt szenvedést: Mária együtt szenved Krisztussal. Az ÓMS-ban ez a gondolat több helyen is előfordul – „a te véred hullása az én keblem alélása” stb. – de túl is lép a vers az együtt szenvedésen arra a szintre, ahol az anya egyenesen felajánlja magát fia helyett, csak hogy megmenthesse az életét. Ez megfigyelhető az ÓMS utolsó versszakában, de az Áprily által zárlatul választott helyen is, melyet így fogalmazott meg: „Halál, szakassz le engem, / csak hagyd meg gyermekem.” A compassio, az együtt szenvedés így kevésbé van jelen – a vers főszereplője vitathatatlanul Mária és az ő szenvedése, az ő bánata.

Weöres Sándor siratóéneke

Időben Áprily verséhez közel született Weöres Sándor adaptációja. A *Mária siralma* címet viselő vers Weöres *Második szimfónia* című kompozíciójának egy tétele, amely 1936-ban jelent meg a Nyugat folyóiratban.

Erről a versről már vitathatatlanul állítható, hogy parafrázis – a fogalom Dobos Csilla szerint „(...)egy szöveg vagy egy szövegrészlet tartalmának ugyanazon a nyelven, saját szavakkal történő elmondását, értelmezését, magyarázó elbeszélését jelenti”.¹⁰ Weöres verse nem csupán átfogalmazása vagy modernizált változata az ÓMS-nak: a vers anyagán nagyobb, bátrabb változtatásokat végzett el a költő, melyeknek eredménye egy egyedi, különleges adaptáció. A középkor emelkedett hangulatú, szakralitást sugárzó szövegemlékéből egy egyszerű, puritán paraszti siratóének keletkezett.

Weöres versének Máriaja akár a magyar puszták parasztasszonya is lehetne. Nyelvezetében, hangulatában, a történetmesélés szakadozottságában a mű egy egyszerű életet leélt anya monológjára emlékeztet: siratóénekhez hasonlóan, refrénszerűen fordulnak elő benne a feljajdulások, archaikus- és tájszavakkal fűszerezett ritmikus, rímes, dalszerű vallomás. Szigeti Anna foglalja össze legkifejezőbbben: „Mária minden idők édesanyját testesíti meg, fájdalma kiterjed minden gyermekét elvesztő anyára. A »tekenő« szó régies, a paraszti világot idéző csengése pedig képzeletünk elé tárja az összes kemény munkát végző, gyermekét féltő parasztasszony fájdalmát is.”¹¹

Az adaptáció nem csupán a ritmuson, tagoláson és szókinccsen változtat: Weöres egy új idősíkot is beleszó a versbe. Egy álom képei jelennek meg látomásszerűen, melyben Mária a kisgyermek Jézust mosdatja egy teknőben – az eleinte idilli, később keserűvé váló kép villanásai váltakoznak a jelennel, a Mária szemei előtt zajló keresztire feszítés jeleneteivel.

Kifejezéseiben, szófordulataiban nem tartja magát szigorúan az ÓMS által felállított standardokhoz. A kezdősor („Nem tudtam a búról”), illetve néhány utalás az ÓMS képeire („égi virágszál” mint a „virágnak virága” variációja) tudatja velünk, hogy adaptációt olvasunk, ám a szerző teljesen sajátjává alakította a szöveget. A vers feszültségét az ellentétek szembeállítása adja: a múlt (Jézus gyermekkor) és jelen (Jézus halála), az idill és gyötrellem, a boldogság és a gyász, a valóság és az álmok, látomások világa, végezetül pedig az élet és halál ellentéte is megfigyelhető a szövegben. Weöres sem hagyta el a compassio, az együtt szenvedés és együtt halás gondolatát, szinte a vers közepén, egyfajta csúcspontként hangzik el: „jaj én fiam, én fiam, / hadd menjek utánad.”

Az elemzés összefoglalásánál Deme Zoltán megjegyzéseire hagyatkozhatunk: Weöres „(...)nem ragaszkodik szorosan az eredeti vers szövegéhez. Nem dolgozza föl a költemény motívumanyagát sem, inkább csak néhány archaikus szépségű rekvizitumot őriz meg művében. Nem követi Mária lélektörténetét sem, új pszichikai eseményeket is érvényesít a versben (...)”¹², létrehozva saját verzióját, melyhez saját léttapasztalata szolgálhatott ihletforrásul. A latin minták alapján éltrehozott nyelvemléket magyar paraszti környezetbe helyezve hozza közelebb olvasóhoz.

Rákos Sándor kompozíciója

Az eddig bemutatott adaptációktól már küllemében is különbözik Rákos Sándor *Hódolat az Ómagyar Mária-siralomnak* című monumentális kompozíciója. A költeményre pillantva szinte kép rajzolódik ki elénk: hol

keresztre hajzó alakban, hol szabálytalan rajként ülnek a lapon a versszakok. Tekintetünket mégis a raj közepe vonzza: csupa nagybetűvel szedve az ÓMS egy-egy eredeti strófája áll ott, ezek köré gyűlnek Rákos kreatív, ezerféle strófavariációi.

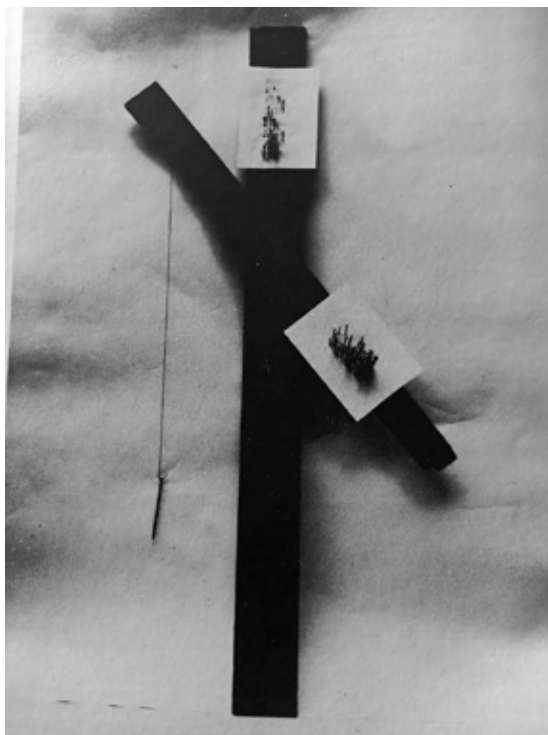
A *Többedmagam* c. kötetben 1986-ban megjelent kompozíció tizenkét részletre bomlik, melyből mindegyik az ÓMS egy-egy strófáját dolgozza fel. Rákos intertextusként beemelte az eredeti versszakokat művébe, majd ezek köré írt variációkat, melyek mintha kérdést tennének fel: hányféleképpen lehet, lehetett volna megírni egy ÓMS-versszakot? A stílusgyakorlatnak is beillő strófák egyedi: archaizáló vagy népies szavak, esetleg ezek keveredése, a különböző rímképletek és ritmusok kakofóniája mégsem távolodik el az ÓMS eredeti jellegétől – a variációk nem elrugaszkodottan távoliak és különbözőek az eredeti hangulat- és képi világtól, szókincstől, hangnemtől. Ez alól a módszer alól csupán egyetlen versszak kivétel: a „Világ világa (...)” kezdetű, mely köré Rákos nem kreált variációkat, szinte így hangsúlyozva a versszak tökéletességét, mélységét, szakralitását.

Adaptációjának létrehozásához Rákos egy olyan alkotói módszert választott, amit az előzőleg vizsgált parafrízisokban nem figyelhettünk meg. Az ÓMS egyes szakaszainak átfogalmazása helyett a szó szerinti szöveget helyezte saját alkotásába. Szikszainé Nagy Irma is megjegyzi, hogy a magyar irodalom kedvelt szokása a középkori nyelvemlékek szövegeire alludálni, esetenként ezen szövegek stílusát felvéve.¹³ Ebben a kompozícióban különösen nagy szerepet kapnak az intertextusok, hiszen az egyes szakaszok központjában állnak.

A szakaszok szerkezete laza, az olvasó, miután figyelme automatikusan a központban álló intertextusra irányult, maga döntheti el, merre folytatja az olvasást – nincs megkötött irány. A kompozíció egy hatalmas puzzle-ként is működhet: a számtalan strófavariációkból válogatva, ezeket összeállítva végtelenül sok ÓMS-variációt hozhatunk létre. A későbbiekben azonban látni fogjuk, ez mégsem meríti ki az ÓMS által kínált lehetőségek kútját.

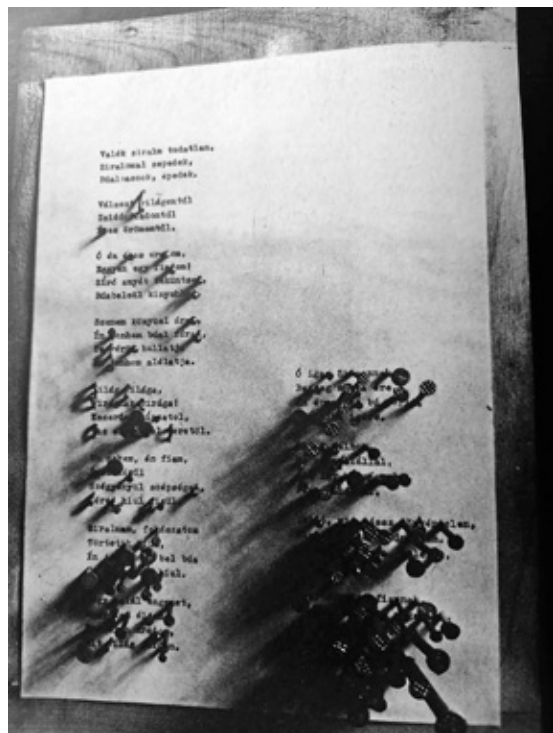
Szkárosi Endre feldolgozásai

A sokoldalú művészként, hangkölteményeiről, performanszairól is ismert Szkárosi Endre neve a magyar neoavantgárd mozgalomhoz kapcsolódik. Az avantgárd értékei, koncepciói távolinak tűnhetnek az ÓMS világtól, ennek ellenére Szkárosi több adaptációt is létre hozott. Az ÓMS „performatív hangi változatát”¹⁴ többször is előadta, ám a továbbiakban egy másféle adaptációval foglalkozunk, melyet a művész maga „vizuális újraköltés”-nek nevez.

Az adaptációról a *Szellőző művek* c. kötetben jelentek meg fotók. Szkárosi maga is beszámolt az alkotás folyamatáról, melyet röviden így lehetne összefoglalni: az ÓMS legélt szövegének versszakjaiban kiválasztott egy-egy domináns hangot, ezt egy bizonyos típusú-méretű szöggel végigszögelte az egész versen. A következő versszakban újabb domináló hangot választott, ehhez újabb típusú szöveget illesztett stb. Így a vers végére a szöveg helyét csaknem teljesen átveszik a szögek. Lát-hatjuk, hogy ez az adaptáció merőben különbözik az eddigiektől: Szkárosi nem a tartalom, a téma, hanem a hangok, a fonémák szintjéről közelíti meg a szöveget, felismerve annak dallamosságát, zeneiségét. Mivel Szkárosi fantáziáját egyetlen verzió elkészítése nem elégítette ki, két változat született: az egyik változatban két, szabálytalan kereszt formában összeillesztett deszkára szögelte fel az ÓMS szövegét. A másik változat valójában egy triptichon: háromszor készítette el a végigszögelt verset, az elsőn meghagyva, a másodikon részlegesen, a harmadikról pedig szinte teljesen létező a papírt, így csak a szögek által alkotott plasztikus kép maradt. A szögek így „visszaulnalnak a betűkre” és „egy-egy hang emlékéét őrzik”¹⁵.

A „keresztre” felszögelt vers nagyon expresszív és evokatív, hiszen magunk előtt láthatjuk az ÓMS kontextusát – a megfeszítés eszközét. A bravúros mű a képzőművészet, a zene (és hangköltészet), valamint az irodalom elegye. Szkárosi éppen az őt meghihető dadaizmus kapcsán írja: „a betűnek, illetve a beszédhangnak (fonémának) vizuális, illetve zenei funkcionálásával ismét létrejön a természetes átjárás lehetősége az irodalmi,

illetve a zenei-művészeti nyelvhasználat között.¹⁶ A régi magyar irodalom és az avantgárd, a dada ismerőjeként rájött, hogy középkori szövegméleink nem csak a tartalom és poetikum oldaláról közelíthetők meg: „Éppen a magyar költészet viszonylag kései írásos emlékei és fejleményei őrzik olykor látványosan az orális-vokális eredet emlékeit, mély bevéődéseit. Az Ómagyar Mária-siralom – tartalmától most teljesen függetlenül – az ismétlések komplex, de áttekinthető rendszereként is leírható, amelyben a rímek, alliterációk, figura etimologicák és egyfajta spontán fonoszimbolizmus a kötött metrumú (hangsúlyos) verseléssel párosulva mintegy áttekinthető hangszövetet, hangtestet alkotnak, amelyen a jelentésem nyelv nyugszik.”¹⁷

Szkárosi adaptációit vizuálisan befogadható hangkölteményként definiálnám. Az ÓMS hangzóit, hangjait és ezek ismétlődő ritmusát Szkárosi a képzőművészet nyelvére fordította: érdekes kísérlet lenne az így született vizuális verset újra visszafordítani a hangok nyelvére – például a szögek kalapálásával, egy új ÓMS-adaptációt kapni a keresztre feszítés zajaiból.

Ladik Katalin parafrázisa

A következő vers szintén a magyar neoavantgárd vonatkozásában született. Ladik Katalin *Ne légy kegyülmogomnok* című verse az 1984-ben megjelent *A parázna sőprű* c. kötetében olvasható. A performanszművészként is ismert költőnő líráját „(...) az expresszív és gnómius

szabad vers, a szürrealizmus, valamint a mitologikum és a folklorizmus (...)”¹⁸ felé fordulás jellemzik. A vers olvasásához szükséges kontextust már a kötet cím is megadja: erotikus verseket tartalmaz.

Ladik egy másik versében is észrevehetünk ÓMS-intertextust, ám az általunk vizsgált vers teljes egészében az ÓMS kifejezőkészlete köré épül. A tizennégy soros vers akár szonett is lehetne, ám ritmikailag nem kötött, versszakokra nem tagolt. A cím alá mottót is választott a költő az ÓMS-ból: „Uh nékem, én fiom / ézes mézüül!” Ez a két sor megadja a vers dinamikáját, szenvedélyességét – az édesség, a méz gyakran előkerül benne.

A vers szinte történetet mesél – a narrátor megszólalásából értesülünk arról, hogy a jelenet a keresztre feszítés után játszódik – valaki titokban érkezik levenni a megfeszítettet a keresztről. Mintha szeretők tiltott találkozását írná le a vers, a sorokban keveredik a gyönyör és a szenvedés – ám mindkét végletet ÓMS-intertextusok illusztrálnak. Ladik felismerte az ÓMS képeiben, szókapcsolataiban rejlő szenvedélyt, és új kontextusba helyezte őket – így nem a haldokló fiát sirató anya szenvedélyét, hanem testi-lelki szerelmet fejeznek ki úgy, hogy maguk az intertextusok nem változnak, csupán a szövegekörnyezetük – például: „(...) mártogatom / nyelvemet sebedben ézes mézüül”). Kísérlet és bravúr egyben. Az intertextusokon kívül a szöveget a kihagyásokkal, szaggatottsággal létrehozott, szinte balladai homály is építi.

Tagadhatatlanul meghökkentő, botrányosnak, már-már blaszfémikusnak ható a vers indulása, hiszen egy,

az ÓMS elemeit felhasználó erotikus vers hallatán nem kevesen kiáltanának szentségtörést – ám az erotikum nem öncélú. A vers közepe felé érdekes gondolat bukkan fel: ismét a compassióval, az együtt halás gondolatával találkozunk: „szörömet szöröddel egymelü üllýtük. / Tüüled válnum? / Ézes ürümemtül? / Inkább csontomtul döglegyektül / cifra nyoszolyámtul (...)” – szól a vers narrátora, kifejezve azt, hogy szívesebben válna meg életétől, fizikai létezésétől, mint párjától. A vers itt mélységekbe merül: a mágia, az ösztönök, a babonák nyomait eddig is fellelhattük benne, mégis itt érezzük leginkább a szerelemmel-szeretettel együtt járó elemi összetartozást, elválaszthatatlanságot.

A költeményen végigvonul egy dinamikai ív, melynek tökéletes befejezése a három, szintén intertextusokban gazdag zárósor – mintha egy púposodó, felhabzó, majd lecsendesedő hullámot olvasnánk. Nem csak a ritmus, a szaggatottság okozza ezt a dinamikát, de a versben egymásnak feszülő elemek-ellentétek is: a vallás és a mágia, a férfi és a női lét, a fájdalom és a gyönyör, az élet és halál áll egymással szemben. Ladik szívesen kísérletezik a vallás, hit és az erotikum, szerelem összekapcsolásával (példa erre az *Avilai Szent Teréz* c. vers is). A *Ne légy kegyülm mogomnok* nyers, elemi vallomás arról, hogyan lehet megtalálni a szenvedésben a gyöngédséget.

Lackfi János anyanyelv-verse

Az eddig felsorolt adaptációk közül Lackfi Jánosé a legfrissebb – a kortárs ifjúsági- és gyermekirodalom ezen ismert szerzőjének életművéből sem hiányozhat egy ÓMS-parafrázis. A vers a *Szilágyi Örsébet e-mailjét megírta* c. kötetben jelent meg, ezen belül a *Variációk anyanyelvre - a századok hangján* című versciklusba tartozik. Így máris kontextusba helyezhető a *Nyelv híján való siralom* c. vers – hiszen a ciklus egy-egy verse „(...)megkerülhetetlen magyar versek újrafogalmazása az anyanyelv-tematikára felfűzve”¹⁹, mely azt is vállalja, hogy ezeket az irodalomtörténetileg jelentős műveket népszerűsíti a középiskolás olvasóközönség körében.

Bár a vers célja, „hivatása” ennyire világos – népszerűsíteni és az anyanyelv-tematika vonzásába hozni az ÓMS-at -, a vers csak minimálisan teljesíti be ezeket a célokat. Tartalmilag, hangulatilag és formailag is messze áll az eredeti ÓMS-tól, és szinte csak a kezdősor („Volék nyelvem tudotlon”) utal arra, hogy parafrázissal van dolgunk.

A vers egy ember anyanyelvtanulási folyamatáról szól – a méhen belül kezdődik, melyből a nyelvbe születik az illető – a nyelv, a szavak ízlelgetéséről, megismeréséről, élvezetéről szól ez a távoli parafrázis, melyben helyenként mégis fel-felbukkannak az ÓMS-ból ismerős, illetve azokhoz hasonló frázisok. A vers forma-

ilag szabályosan ütemes, rímes. Ugyan nem hasonlít az ÓMS-ra, viszont imitálja annak hangulatát, hangzásvilágát. Ehhez archaizmusokat használ, illetve átveszi az ÓMS szöveghelyeivel azonosítható szakaszok hangzását. Erre a legjobb példa a híres figura etymologicára utaló szakasz: „Világ-árva lárva, / villámlásnyi lámpa, nyelvem hegyén ízlelek / szószedetet, vos szeget”. Találó célzás ez az ÓMS képeinek többértelműségére, többretegűségére is: a nyelv egyszerre barátokozik a szavak és a tárgyak ízével. De ügyes hangulatimitáció az alábbi részlet is: „bészegett szám tekintsed, / szavam szirmát kigyújtsad!” Nem marad el a mézre, édességre utalás sem, mely az ÓMS-ban oly gyakori: „Aj zöngék, gyöngédek / nyelvemre méznek (...)”.

A vers fő játékelemét a nyelv szó „nyelv mint a beszéd eszköze” és „nyelv mint a beszédet végző, segítő testrészt” értelmeinek kombinálása, váltogatása, felcserélése. Ezekről a rejtett nüanszokról azonban elvonja a figyelmünk a vers narrátora által megismert-kiemelt sok, furcsa hangzású, (többnyire) ismeretlen szó hada, melyek a verset tarkítják – inkább vásári forgatag, semmint jól átgondolt mintázat módjára.

Érdemes megemlítenünk egy különös gondolatot – a vers zárlatában előfordul egy érdekes, fordított compassio-motívum: „Ha megszülsz, én megszüllek, / szent szavakba átszürlek, / értőkkel értelek, / éltemből éltelek!” Itt nem együtt meghal, hanem együtt, egymás által születik meg a vers két főszereplője: az ember és a nyelv.

Imre Flóra parafrázisa

A *Mária-siralom* címet viselő vers a Holmi folyóirat 2012. novemberi számában, később a költőnő *Még tart a könnyűség* c., 2014-es kötetében jelent meg. Ezzel a verssel nem csupán egy következő női szerző parafrázisa vehetjük számba, hanem a kortárs, viszonylag friss adaptációk sorát is gyarapítja.

A központozás nélküli, rövid, két-három szavas sorokból álló vers Mária testi-lelki fájdalmát, átélését közvetíti. A jelenet, melyet kirajzol, az ÓMS történései után zajlik – a Pietà, a keresztről levett Krisztust ölében tartó anya képe elevenedik meg előttünk. Az Anya ringatja fiát, próbálja felmelegíteni a testét, viszhahozni az életbe – ezzel párhuzamba hozva tulajdon fájdalmát, melybe belebetegszik.

A költemény ritmusát, feszültségét az ismétlések, a periódusosság, koncentrikusság adják meg. A vers hihetetlenül dinamikus, egyfajta lüktetés, hullámváz figyelhető meg benne – erősíti ezt a vissza-visszatérő ringatás, ringatózás motívuma, mely a verset kezdi és befejezi. A Krisztust ringató Mária fájdalma emberibbé és megközelíthetőbbé válik – láthatjuk, hogy szá-

mára Jézus elsősorban a gyermeke marad. A vers bevonja az érzékeket – a látványt, a hőérzetet, a tapintást egyaránt átadja az olvasónak, leírva a holttest állapotát, de az anya belső, testi érzületét is. Fájdalmát a következő tünetek fejezik ki: vére megalvad, szemei szárazak, izmai görcsösek és lázasak.

A versről elmondható, hogy nagyon távoli parafrázisa az ÓMS-nak: kifejezéseket, képeket, intertextusokat nem kölcsönöz belőle, még csak nem is ugyanazt a jelenetet ábrázolja. Ihletőjeként inkább a Mária-siralmaikat mint olyanokat (lásd az ÓMS előzményeinek tekinthető Planctusokat), illetve a keresztény művészeti kánonból ismert oly sokszor feldolgozott (lásd: Michelangelo) Pietàt jelölném meg, nem pedig a középkori szövegméltunket; s alkalmaznák rá egy, a *Halotti beszéd és könyörgés* bizonyos adaptációi kapcsán elhangzó, Deme Zoltántól kölcsönzött gondolatot: a mű valószínűleg „nem a szorosabb értelemben vett adaptáció igényével” született. Az ÓMS-mal való kapcsolódási pontként a vér sokféle említését tenném meg: mindkét versben különböző képekben használtatik, különféle dolgok kifejezésére. Imre versében a vér az élet jelképe – a bőrbe visszatérő piros szín jelezne a halál elmúltát; Mária vérének alvadása az élet elmúlására utal. Az ÓMS-ban a vér egyértelműen a halál jelképe: vízként hull.

A vers értéke, amit eddig ritkán láttunk, a női nézőpont érvényesítése: az adaptáció szerzője nem a szent, távoli, misztikus Máriát mutatja be, hanem egy emberi, gyermekét elvesztő és sirató anyát, akinek fájdalmával bármelyik asszony azonosulni tud. Talán ez a közelség, esendőség, a gyermekét elvesztő anya valódi, tapintható fájdalma kevésbé nyilvánul meg a testben kihordott, fájdalommal megszült gyermek elvesztésével azonosulni kevésbé tudó férfi adaptációszerzők műveiben – erről később szó esik majd.

Összegzés

Az ÓMS-t éppen száz éve találták meg – száz éve ismerték fel, hogy magyar szövegről van szó. Száz év lefolyása alatt megannyi adaptáció született, melyek sokszínűségét hét közelebből vizsgált példák is érzékelteti. „Aligha véletlen, hogy legelső szövegméltunkunk magukra vonják a modern költészet figyelmét. Megrázó szépségű, individuális természetű líraiság bontakozik ki mind a kettőben. Olyan érzemvilág, amely a korabeli liturgikus szövegek sablonjait elemi erővel üti át”²⁰ – mondja az ÓMS és *Halotti beszéd és könyörgés* adaptációról Deme Zoltán is: az érdeklődés, valamint az adaptálás, parafrázis igénye kétségbevonhatatlan.

Mellőzve a képzőművészeti illetve zenei adaptációkat, még az irodalom szféráját sem merítettük ki tel-

jesen. Számos adaptáció érdemelne még említést, hiszen mindegyikük egyedi és tovább színesíthetné az adaptációk gyűjteményét. Rákos Sándor nem csupán a *Hódolatot* írta az ÓMS ihletésében: *Sirató* című versét, melyben Mária Weöres Máriájához hasonlóan egyszerű asszonyként várja haza fiát a keresztrefeszítés reggelén, balsejtelemmel teli. Erről a versről olvashatunk Deme Zoltán sokszor említett írásában, melyben éppen Weöres parafrázisával hasonlítja össze. Rónay György *Máriasiralom*, Ferenczes István pedig *Didergés* címmel írt adaptációt, mely mind-mind vizsgálatra érdemes lenne. Nem mellesleg Borbély Szilárd *Nagyheti szekvenciák* című ciklusában is található ÓMS-adaptációnak is beillő szakasz.

Az ÓMS-adaptációkat számba véve az ismételt előforduló motívumok, képek, szófordulatok egyfajta kanonizációja figyelhető meg bennük: többüket szinte mindegyik szerző beépített saját adaptációjába. A vér, a szegek, az „édes méz”, a világ-virág különféle metaforái visszatérő, felhasznált motívumok. De nem csak a szavak és motívumok szintjén maradtak hűek az ÓMS-hoz: a hangulatot konzerválandó, sokuk archaizmusokat, vagy egyenesen intertextusokat használt. A compassio, az együtt halás gondolata is csaknem minden versben központi helyet foglal el. Kijelenthetjük, hogy bár a parafrázisok egyediek és különlegesek, mindegyik szerzője törekedett hű maradni az ÓMS szöveg hagyományához, és saját művébe is belecsöngeni annak légkörét.

Az ÓMS alapvetően női érzemvilágot tükröző vers, különleges értéke, hogy az első ismert, ám ismeretlen szerzőjű magyar nyelven íródott vers lírai éneke. Az adaptációk során végignézve azonban érdekes jelenséget figyelhetünk meg: mindennek ellenére ugyanis a Ladik Katalin és Imre Flóra verse által képviselve a női szerzők alulreprezentáltak. Ladik és Imre verseiben Mária nem a keresztény legendavilágból ismert, szinte piedesztálra helyezett, szent, túlmisztifikált személy – a női szerzők által megszólaltatott személy emberi, esendő, akivel az olvasó könnyebben azonosul. Még Ladik szerelmes versének megszólalója – mely a kontextusból kiindulva feltételezhetően nem Mária – sem fél elemi és emberi lenni. A férfiak által írt adaptációk együttérzésből születtek – a női írók adaptációi megélték Mária érzelmeit, és közvetítésükre vállalkoznak. ■ ■ ■

Baranyai Dóra (1999, Vágsellye) 2019-től a pozsonyi Comenius Egyetem bölcsészettudományi karának hallgatója, tanulmányait magyar nyelv és irodalom – esztétika tanári szakpárosításban végzi.

- A.MOLNÁR, Ferenc. 2002. Az Ómagyar Mária-siralom értelmezése. In: Magyar Nyelvőr, 2002. 126. évfolyam, 4. szám, p464–469
- BARANYAI, Dóra: Variációk az Ómagyar Mária-siralomra [szakdolgozat]. Pozsonyi Comenius Egyetem. Bölcsészettudományi kar. Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék. Témavezető tanár: Doc. Mgr. CSEHY Zoltán, PhD. Bizottság: magyar nyelv és irodalom, a bizottság elnöke: Prof. PhDr. LANSTYÁK István, PhD. Szakképesítés szintje: bakalár. Védés: Pozsony, 2022
- DEME, Zoltán. Az Ómagyar Mária-siralom és a Halotti beszéd modern adaptációi. In: Vigilia, 1981. év, 46. évfolyam, 11. szám, p799–801.
- HORVÁTH, Iván. 2015. Ómagyar szövegelemek mint textológiai tárgyak. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 2015. ISBN 978-963-200-646-8
- VÍZKELETY, András. 1986. „Világ, világa, virágnak virága. . .” [Ómagyar Mária-siralom]. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1986.
- ÁPRILY, Lajos. *Áprily Lajos összes költeményei*. Budapest: Osiris Kiadó, 2006. Közreadja: Digitális Irodalmi Akadémia, 2018 [idézve 2022-01-20].
- N. CSÉP, Ibolya. Áprily Lajos. 1968. In: *Alföld. Irodalmi és művelődési folyóirat*. 1968, 19. évfolyam, 3. szám, p43–51
- DR. HABIL. DOBOS, Csilla. 2008. Parafrázis és fordítás. A parafrázis szerepe a nyelvek közötti és a nyelven belüli fordításban. In: *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, Miskolc, III. évfolyam, I. szám, (2008) pp. 53–66.
- DR. HABIL. DOBOS, Csilla. 2013. A nyelven belüli fordítás különböző típusai. In: *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, 2013, 8. évfolyam, 2. szám, p61–75.
- SZIGETI, Eszter. Az irodalomtanítás műhelyében. Weöres Sándor: Mária siralma. In: *Magyartanítás*, 2007, 1. szám, p25–28
- SZIKSZAINÉ, Nagy Irma. 2007. *Magyar stilsztika*. Budapest: Osiris Kiadó, 2007. ISBN 978 963 389 904 5
- SZKÁROSI Endre, GALÁNTAI Györg. 1990. *Szellőző művek*. Budapest, Magvető, 1990. p115–121
- SZKÁROSI, Endre. 2006. *Mi az, hogy avantgárd. Írások az avantgárd hagyománytörténetéből*. Budapest, Magyar Műhely Kiadó, 2006. ISBN 963 7596 57 7
- SZKÁROSI, Endre. 2011. *Egy másik ember. Eszméledéstörténeti emlékirat*. Budapest: Osiris Kiadó, 2011. ISBN 978-963-9809-20-8
- DÁVID, Ádám. *Mesterhármás*. Lackfi János – Vörös István: Apám kakasa. In: *Bárka*, 2006, 6. szám

JEGYZETEK

- 1 Tanulmányom a szakdolgozatom tanulságait összegzi: BARANYAI, Dóra: Variációk az Ómagyar Mária-siralomra [szakdolgozat]. Pozsonyi Comenius Egyetem. Bölcsészettudományi kar. Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék. Szakképesítés szintje: bakalár. Védés: Pozsony, 2022
- 2 DEME, Zoltán. Az Ómagyar Mária-siralom és a Halotti beszéd modern adaptációi. In: *Vigilia*, 1981. év, 46. évfolyam, 11. szám, 799–801
- 3 HORVÁTH, Iván. 2015. Ómagyar szövegelemek mint textológiai tárgyak; 60–61. oldalak
- 4 VÍZKELETY, András. 1986. „Világ, világa, virágnak virága. . .” [Ómagyar Mária-siralom]. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1986. 46. oldal
- 5 A.MOLNÁR, Ferenc. 2002. Az Ómagyar Mária-siralom értelmezése. In: *Magyar Nyelvőr*, 2002. 126. évfolyam, 4. szám, 464–469 oldalak
- 6 Horváth 2012, 38.
- 7 ÁPRILY, Lajos. *Áprily Lajos összes költeményei*. Budapest: Osiris Kiadó, 2006. Közreadja: Digitális Irodalmi Akadémia, 2018 [idézve 2022-01-20].
- 8 N. CSÉP, Ibolya. Áprily Lajos. 1968. In: *Alföld. Irodalmi és művelődési folyóirat*. 1968, 19. évfolyam, 3. szám, 43–51 oldalak
- 9 DOBOS Csilla, Dr. habil. 2013. A nyelven belüli fordítás különböző típusai. In: *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, 2013, 8. évfolyam, 2. szám, 61–75.
- 10 DOBOS Csilla, Dr. habil. 2008. Parafrázis és fordítás. A parafrázis szerepe a nyelvek közötti és a nyelven belüli fordításban. In: *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, Miskolc, III. évfolyam, I. szám, 58. old.
- 11 SZIGETI, Eszter. Az irodalomtanítás műhelyében. Weöres Sándor: Mária siralma. In: *Magyartanítás*, 2007, 1. szám, 25–28 old.
- 12 Deme 1981
- 13 SZIKSZAINÉ, Nagy Irma. 2007. *Magyar stilsztika*. Budapest: Osiris Kiadó, 2007.
- 14 SZKÁROSI, Endre. 2011. *Egy másik ember. Eszméledéstörténeti emlékirat*. Budapest: Osiris Kiadó, 2011. ISBN 978-963-9809-20-8, 171. oldal
- 15 Szkárosi 2011, 173. old.
- 16 SZKÁROSI, Endre. 2006. *Mi az, hogy avantgárd. Írások az avantgárd hagyománytörténetéből*. Budapest, Magyar Műhely Kiadó, 2006. 72. old.
- 17 Szkárosi 2006, 29
- 18 PÉCSI, Györgyi. *Ladik Katalin legszebb versei*. (Utószó). In: *Ladik Katalin legszebb versei*, 2012, AB-ART kiadó, Pozsony.
- 19 DÁVID, Ádám. *Mesterhármás*. Lackfi János – Vörös István: Apám kakasa. In: *Bárka*, 2006, 6. szám
- 20 Deme 1981

Ameddig élsz

Amíg az ősz a sziklavár
 amíg a fecske visszajár
 Csak addig élsz
 csak addig élsz
 amíg lerogy a gesztenye
 parázs a forró avaron
 amíg kihűl a tó vize
 hal szeme szűkül kékül
 a tó az őszben kifakul
 és ringva jár a köd szelíd
 kutyák ugatnak tépdésik
 az ehetőt rossz lábbelit
 szegény rokonok fölveszik
 Csak addig élsz míg mondhatod
 van házad és van asztalod
 mögötted gumitalpú árny
 hangodon sókristály sirály
 az ablakodban rózsá ég
 fehér üvegből vízpalást
 hogy este betakard anyád
 hogy átöleld a tornyokat. –

Csak addig élsz míg van kivel.

Házadból majd a zaj kiver
 hideg tél fogja lábadat
 fagy rángatja kabátodat
 Csókák röpítnek négy kerék
 összeráz földde légy derék
 bogáncssűrű vezényszavak
 csapdossák szíved Hófalak
 Csak addig élsz míg bőrödöt
 fagy égeti az örödet
 a szégyen mint a hallgatás
 húsodba kap a földbe ás
 csak addig élsz
 csak addig élsz
 amíg e földön
 míg a félsz

ott suttog minden hajnalon
 ősz-vonaton sínhajlaton

a szíved bírja bírja még
 a megnevezett kisedé
 akit karodban átölelsz
 síkos az ősz
 csak véle élsz

Ünnepet

A nyers idő méretlen tömegében,
ott rejtőzködtem milliárd alakban.
Véletlenbe zártan, hígan-töményen,
sok apró bolygó részecskét belaktam.

Már minden megtörtént, már elkövettem
mindent: jót, rosszat. Amivé leszek.
Másik tudás nyoma rebben a testben.
Van erre szó, de nincs emlékezet.

Ki öröklétre semmiből megéled,
fényre és kínra vált üres sötétet.
A földi élet órája ütött.

Vaktában megfogadják szép szülők.
A megváltás: nemlét után az élet
szűk kapujába ér az újszülött.

Angyali üdvözlét

Uram Uram ha a levegő nem remegne
Uram mit mondasz Angyalod hova állott
már fényes a szemem Uram és mégse látom

A szárnya megérintett borzolja a tarkóm
moccanatlan akár golyó elé tartom
Közelségét érzem a lélegzete fullaszt
Szíve gubbaszt sötéten – rám dobban néha-néha
tompán tolul a vérszín
sötétség ágaimba
Uram Uram az Angyal megjelent
kongva kimerülnek a hordók
Engedd látnom Uram!

hogyan nyöghesse már

kit hordok?!

Átváltozás

Ki itt vagy – nem vagy itt.
A dróton nedv: ki-be,
eszenciák, szívek
egy nikkelcsöpp vakít.

Széthúz a tér, testedben
nem ismert kínra látsz.
Valamit kérsz szünetlen;
két névre fűzve szállsz.

Az olvadt nap, ólomszél,
behull és elvadul.
Kötöttfogású árnyfény
zuhan, *alvatlanul*.

A félig pörzsölt fákon
kis olvadt jajgatás terem.
A szag rózsát terem.
Egy angyal jár idétlen,
igen és nemtelen.

Balla Zsófia költő, esszéista (1949, Kolozsvár)
1993 óta Budapesten él. Pályáját több rangos
irodalmi díj és két akadémiai tagság fémjelzi.
Eddig összesen huszonegy kötete jelent meg.

RUDOLF JUROLEK *r e g é n y r é s z l e t*

Ó úr

Általános vizsgálódás

„... de az Általános tőlem független: ez az események összessége, lamit nem tudok feljegyezni, egy könyv, amit nem tudok irányítani...”

A. R. Ammons

Nincs más lehetőségem, mint kiindulni abból a tényből, hogy a világon vagyok. És hogy ez a tény számomra megismételhetetlen. De ez nem ok sem a túlzott örömrre, sem a pánikra.

A kvantumfizika szerint az ember egy üresség, amelyet egy tizedred résznyi energia tölt ki. És az egész világegyetem ilyen: csak egy hatalmas üresség egy kis energiával.

Ki tudja, lehet, csak a levegőbe beszélek, de kiteszem magam ennek: csak így tudom lemérni az energiámat, cselekvésre sarkallni magam, kézzelfoghatóvá tenni: kitölteni magammal ezt az űrt.

Minden egyes szóval kiemelkedik a világ az ürességből. Ahogy nőnek a szavak, úgy nő a világ. Tovább, tovább, még mindig, menekülés az ürességből, a tudatosság fenntartása. Ez egy örökkévalóságig tartó munka.

Minden nap építkezem tovább, beilleszkedem a kontextusba, bár sokkal könnyebb lenne mindig újrakezdeni, tiszta lappal, valahonnan valahova tartani. Az élet alapja egyáltalán bármilyen kontextus? Nem önmagán alapul? Mindig előjön valahonnan, mindig megtalálja a módját, hogy legyen.

Nincs gát, nincs rombolás, nincs semmilyen fogamzásgátló szer, amely megállíthatná az életet. És ha igen, akkor is csak lokálisan és átmenetileg, globálisan nézve nincs semmi, ami ellene szólna. Most éppen érik a fűmag, és a szél szertesét szórja – hatalmas erő a halál ellen! De egy bizonyos élet ellen is. Az egyén eltűnik, szinte megszűnik a hatalmas tömegben.

De ha valakinek nincs kedve a nekrofilához, akkor is érzékelnie kell a felfelé irányuló vonzást: a sok csírat, ikrát és spórát. Csak egy kis víz, néhány ásványi anyag, és az élet szaporodik, vakmerően, pazarlóan, szinte, úgy tűnik, esztelenül. Lehet, hogy a körülmények korlátozzák, de mindig ott van: valamilyen rejtett formában, valamilyen szunnyadó állapotban, esetlegesen.

Még mindig próbálom bebizonyítani, hogy a létezésemnek van értelme. Vagy: talán nem is akarom bizonyítani, talán a létezésemnek akarok valami értelmet adni. Vagy a létezésemet valamilyen jelentéshez akarom kötni.

Ismét azon kaptam magam, hogy sietve lejegyeztem valamit a füzetembe, alig olvashatóan, kapkodva, mintha valami végzetesen fontos dologtól rabolnám el az időt. Mintha azt a feladatot kaptam volna, hogy kommentáljam az életet – alapvetően csak úgy mellékesen, csak hogy bővítsem az általános babiloni zűrzavart.

Azt hiszem, az életet általában kellene nézmem, nem a sajátomat. De nem minden egyéni élet egyben az élet általában véve is? Hogyan lehet hát elvonatkoztatni önmagunktól?

A létezésnek csak egy kis időre van szüksége, hogy elgondolkodjon önmagán, és ez rossz. Folyamatosan, pillanatról pillanatra a napi kis feladatokkal kell foglalkoznia, amelyekből a hétköznapi praktikus élet áll, különben nyomorúságos.

És bár kísért az a kényszeres érzés, hogy mindig csak improvizálok, nem igazán tudok elképzelni olyan helyzetet, amikor egyszer és mindenkorra megcsinálnék valamit. Éppen ellenkezőleg, mindig újra és újra megpróbálom megragadni az élet egy darabkáját, vagyis nem az életet általában, hanem az élet egy darabkáját, a sajátos intimitást.

Ha én nem léteznék, a világ akkor is létezne, de akár nyugodtan nem is létezhetne. De ha tőlem függetlenül is létezik, akkor valószínűleg van valami értelme önmagában is. Lehetséges, hogy a létezésemnek önmagában is van értelme, függetlenül e világ értelmétől?

Ha nem tennék mást, csak lélegeznék, akkor élnék a legteljesebben. Az élet intenzitása talán még nagyobb, amikor a légzésre koncentrálnak, mint amikor valamilyen stresszes eseményt élünk át, és alig kapunk levegőt. A remete és az olyan ember élete között, aki úgyszólván reggeltől estig meg sem áll: egyiküknek sem jut egy protonnal több az életből, csak náluk más formában van meg ugyanez.

Úgy tűnik, hogy semmi újat nem lehet tenni vagy mondani, hogy alapvetően csak újra és újra ugyanazt a világot alakítjuk át megint. Meglep, hogy mennyi erőfeszítést teszünk ebbe bele.

A város állandó, szinte egyenletes, szinte monoton áramlásban van: vonatok, autók, emberek, szél. Ennek a mindennapos könnyörtelen mozgásnak, ennek a kitarító áramlásnak valamit kell eredményeznie: valami szilárdat és mélyen gyökerezőt.

Minden esemény, még a legszenzációsabb is, gyorsan elhalványul. A világ percek, legfeljebb órák alatt elnyeli.

Úgy tapasztalom, hogy az agyam egyfajta blokkot képez a gyors, gyakorlatias kapcsolatok és megoldások terén. De ha nem tekintem magam szellemileg elmaradottnak, akkor ezt a természetes diverzifikáció következményének kell tekintenem, vagyis az emberi faj egyéni sokféleségének és specializálódásának, amely nemcsak a faj életének magasabb rendű megszervezését, hanem általában a faj fennmaradását szolgálja.

Az utókornak élek. A legnagyobb értékemnek az őseim számítanak. Felhalmoztak bennem egy tapasztalati potenciált, és arra köteleznek, hogy ezt a tapasztalatot valahogy kihasználjam. Magamban hordozom minden emléküket és egyfajta sorsszerű ünnepélyességet.

Az emberi szenvedés jelentős részét az okozza, hogy páros élethez alkalmazkodtunk, hogy életünk természeténél fogva egymást kiegészítő jellegű. Képtelenek vagyunk, legalábbis a fejlődésnek ebben a szakaszában, önálló egyéni életre. Még ha valaki a szexuális élet problémáját valamilyen alternatív módon oldja is meg, és nem alkot párt, akkor is hiányozni fog a szerelem tárgya. És ezt nem lehet helyettesíteni. Azért, mert az ember éhes vagy szomjas, nem veszíti el az élet értelmét, de ha nincs a szeretetének tárgya, akkor igen.

A szokásosnál korábban keltem: látni akarom, milyen a világ hajnali ötkor. És látom, hogy más, mint délután ötkor – csendesebb, lassabb, és bizonyos értelemben szebb és jobb, amikor még legtöbben mélyen alszanak.

Nekem úgy tűnik, hogy ha az istenek valamilyen célt akartak elérni rajtunk keresztül, akkor nem összehangoltan cselekedtek. A világon mindenütt az emberek ezt a célt akarják elérni, de mindenki másképp, nem értik egymást. Tehát először az isteneknek kellene meg egyezniük, és aztán küldeniük nekünk valami egységes irányelvet. A világ harmóniája éppen azért van megzavarva, mert belevisszük a szubjektív emberi megfontolásainkat. A világot nem lehet átformálni, csak megerősíteni.

A világról alkotott különböző apokaliptikus elképzelések csupán a világ harmonikus természetének szélsőséges értelmezései. Amit mi apokalipszisnek nevezünk, az nem pusztulás, hanem egy természetes és bizonyos körülmények között elkerülhetetlen, sőt kívánatos jelenség, amely korrigál és harmonizál egy zavaros állapotot. Az úgynevezett apokalipszist csak úgy lehet megakadályozni, ha a lehető legharmonikusabb létezésre törekszünk, miközben a világ egész harmonikus lényege minden élő és nem élő részecskében megmarad. Ezért sejtünk, és ezért tudunk néha olyan sokat.

Azt is mondhatjuk, hogy a káosz a harmónia átmeneti állapota. Nekünk azonban úgy tűnik, hogy ennek az ellenkezője igaz: a világ átmeneti rendezettsége, ha egyáltalán bekövetkezik, csupán a kaotikus körülmények esetleges állapota. És hogy a káoszból való kitörésre és a világ végső rendezésére irányuló fáradságos erőfeszítéseink hiábavalóak.

Ha az embernek van lelke, akkor az állatoknak is van: nézzünk csak egy ló vagy egy kutya szemébe. Az embernek csak magasabb agyi teljesítménye van. Egyébként is csak fogyaszt, kiválaszt, szaporodik, lakásokat épít, vadászik, harcol a területért, öl, meghal, táplálékláncot alkot, egy állandó anyagcsere része.

Bemegyek egy hipermarketbe, úgy néz ki, mint valami posztmodern templom. Az emberek csendben, szinte hangtalanul, névtelenül mozognak, és válogatnak, ki-ki saját magának. Ez az egész néhány rejtett, kényszerítő szabály szerint működik, amelyhez mindenki valahogy öntudatlanul alkalmazkodik.

Úgy tűnik, hogy a piacok növekedése valószínűleg nem áll meg a hiper-előtagnál. Úgy képezem, hogy egy napon egyetlen globális geopiac lesz a Földön, amely összeolvad a geopolisszal. Idővel még a geopiac is egy még összetettebb formává – kozmopiaccá – fejlődhet.

Mindenhol jelen van a hálózat. Nincs hová menekülnöm, csak a hálók határain belül mozoghatok. És minden hónapban rendszeresen kapok róla számlát.

Az úgynevezett szellemi munkát mindig is a fizikai munka elkerülésének egyik módjának tekintették. Végül is a gondolkodás magától értetődő. Senkinek sem jut eszébe, hogy a fizikai cselekedetek végzése is magától értetődő. Ezzel kapcsolatban érdekes megfigyelni, hogy az evolúció során egy bizonyos fajta értelem hogyan volt képes fokozatosan legyőzni a fizikai erőt, és a pénz feltalálásával uralmat szerezni felette.

A képességek állandó versenye folyik a tömegek megnyeréséért. Vagy leigázni őket, ami lényegében ugyanaz. Aki mögött vagy alatt tömegek állnak, az a győztes, azé a hatalom.

A politikusok a pénzemberek és médiamánások támogatásával nagyon kifinomult módon jutnak hatalomra, azaz az állami kasszákba, hogy onnan pénzt utaljanak támogatóik számláira, és persze a saját számláikra. A maradék, ami ezekben a kasszákban marad, a tömegeké – kenyérre és cirkuszra.

Az így kialakult társadalmi rendszer nagyon számító módon viselkedik. Őt csak az emberek, mint ügyfelek és ügyfelek érdeklik. A legtehetősebb ügyfélnek vannak a legnagyobb jogai és lehetőségei. Aki igazságtalannak és embertelennek tartja az így felépített társadalmi rendszert, annak belső problémája van, mert számára elveszett a munka értelme, hiszen valójában egy nem kívánt rendszer működésében vesz részt.

Amikor az embert megfosztják attól a lehetőségtől, hogy megélhetéséről gondoskodjon, vagyis hogy önállóan kielégítse alapvető egzisztenciális szükségleteit, amelyeket egykor vadászattal, táplálékszerző vándorlással, ma pedig munkával biztosít, nagy üresség támad benne. Mert nem lehet kirázni belőle azt a mélyen kódolt igényt, hogy úgy érezze, megérdemli az életet. Ha a szélsőséges élethelyzetéből nem merít ki semmit, ami miatt akár csak távolról is úgy érzi, hogy értelmetlenül dolgozik, akkor elkerülhetetlenül el fog pusztulni.

A világ erőszakos természetű, és olyan hatalmas közösségekben élni, mint az állam, embertelen. Ha az embernek közösségben kell élnie, akkor ezeknek a közösségeknek nem emberi dimenzióval rendelkező kis közösségeknek kell lenniük, és e közösségek kialakulását és felbomlását természetes folyamatoknak kell irányítaniuk, nem pedig szervezett erőszaknak.

A Földet egy fejlettebb civilizációnak kell elfoglalnia, amely sokkal fejlettebb a miénknél. Elképzelem, hogy egy ilyen civilizáció egy védett bolygót hozna létre a Földön, ahol egyensúly és béke uralkodna. Elképzelem, hogy egy ilyen civilizáció létezik valahol az univerzumban. És ha nem is létezik, egy nap majd kifejlődik benne. Talán még a Földön is.

Annyi minden történik, de vajon rögzítik-e valahol? Még ha valahol rögzítve is van, pontos rekonstrukció már nem lehetséges, valami mindig mutálódik, megváltoztatja a tulajdonságait. És ahogy az idő múlásával mindez lerakódik és rétegződik, csökken a térfogata és nő a sűrűsége, egyre inkább miniaturizálódik. A tartalom teljes marad, csak nehezebb megfejteni.

Még az evolúció évmilliói sem hoztak olyan jellegű és nagyságrendű változást, amely az élet negatív aspektusainak megszüntetését jelentené.

Csodák történnék, de nem olyan természetűek, amelyek megváltást jelentenek. Én az üdvösséget úgy értelmezem, mint valami abszolút dolgot, míg a csoda csak nagyon ritka eltérés a hétköznapi valóságtól. Az üdvösség tehát még csodával sem érhető el, nemhogy bármilyen normális, reális módon.

Egy nap talán csak zseniális emberek születnek, az evolúció eljuthat odáig, de még ez sem jelenti az üdvösséget. És még ha a világ valamilyen boldog konstellációja be is következik, az biztosan nem lehet állandó – változásnak lesz kitéve, mint minden más. De valójában, ha élek, akkor is szükségem van a megváltásra?

A szerencse, bár nem a legigazságosabb, de mindenképpen legitim és elegáns módja a legnagyobb probléma megoldásának. Csak a boldogság mindig valahol máshol van: filmekben, regényekben, magazinokban, mint az élet valamiféle csábító háttere. Mindig valaki más nyeri meg a lottót, mindig valaki más születik a királyi család tagjaként vagy csodagyerekként.

De vigyázat, csak semmi naivitás. Talán a királyi család tagja vagy csodagyerek akarok lenni? És ez mit oldana meg? Megtalálnám a kiegészítésemet, a Kék Házamat?

A könyvek szerzői gyakran maochista hajlamokkal rendelkeznek. Például otthagyják hősiüket egy hegyi úton, amint vadzamárcát eszik, felnéz az égre és boldog, miközben ők maguk még mindig éhesen és szomjasan mennek tovább.

Egy légy ült az asztalon. Ez is itt van, ez is létezik, ez is táplálékot keres, ez is utódokat hoz létre, ez is harcol minden erejével. És küzdelme egyáltalán nem hiábavaló – mindig van elég új légy, amely megkülönböztethetetlen az előzőektől. Mondhatnánk, hogy a légy örökkévaló.

Egyszerűen nem értem, hogy valami miért akar létezni, még akkor is, ha az annyi erőfeszítéssel jár, amikor a nem-lét minden fáradság és erőfeszítés nélkül megtörténik. Valamit nyilvánvalóan elvárnak a létezésről. De mit?

A valóság a gondolatban teljesebbé válik. Bár még a gondolatok sem tartanak sokáig – sem papíron, sem kőbe, sem platinába vésve. A legmaradandóbb közegük az ember.

Reggelente mindig úgy érzem, hogy ki kell néznie az ablakon. Ellenőrzöm, hogy az ég, a fa, az út még mindig ott van-e. De ha egy reggel rájönnek, hogy mindez nem létezik, mennyire lennének meglepve?

A testünk egyesülése olyan határelmény, amelyhez hasonlót aligha találunk. Ez akár az emberiség által mindig is vágyott paradicsomi állapot is lehet. Egy ideig csak a kiegészítő test révén lehet benne maradni. De amint beteljesíti vágyát, kiűzik a paradicsomból, és kezdődik minden elölről.

És még mindig várok valamire. El sem tudom képzelni, hogyan tudnám elviselni, ha nem várnék. Mintha az élet valami olyasmis lenne, amit folyton elhalasztanak: egy órával, egy nappal, egy évvel, és így tovább a végtelenségig.

Ez a különleges hely, ahol például mérésügyi intézetek működnek, hogy mindent pontosan meg lehessen mérni és le lehessen mérni. Ahol vannak klasszikus filológia professzorok, hogy Homéroszt és Platónat eredetiben lehessen olvasni. Vagy az orr szőrszálaikat lenyíró gépek, hogy a férfi egyed növelje esélyeit a génpiacon. Egy hely, ahol gaboni költők vannak, akiknek a szemük fehérje csillog az éjszakában a holdon, mint James Wright versében. Ahol vannak hangtompítók a lőfegyverekhez, hogy minél diszkrétebben öljenek.

Minden kísérlet a világ megmagyarázására, minden új felismerés hiábavalónak tűnik, mert csak egyre nagyobb és nagyobb hiányosságokat tár fel a tudásunkban. A legnagyobb csoda tehát az, hogy az ember még mindig létezik egy ilyen világban. És nagyon is lehetséges, hogy örökre benne marad.

Csak az eszemet vesztegetem. Az még mindig nem lenne olyan rossz, de a papírt is! Körben gondolkodom, és a kör még mindig üres. Vagy még mindig ugyanúgy tele van?

A körben való mozgás talán nem értelmetlen. Talán ez egy egyensúly: a kör közepén van egy misztérium, amit nem közelítünk meg, és nem is távolodunk el tőle, csak folyamatosan körbejárjuk.

Túl sok súlyt halmoztak rám ebben a középpont körüli körforgásban, pedig az élet alapvetően nagyon egyszerű: elégedj meg a szeretettel. A szeretettel nem lehet igazán tévútra tévedni, az értelem bizonyára tévedhetetlenebb.

Lehet, hogy felelősek vagyunk az életért, de nem mi vagyunk a hibásak, csak azt tesszük, amit tudunk és amit tudunk. Nem vagyunk felelősek a létezésért, de már túl késő, hogy ne legyünk: már felelősek vagyunk azért, mert leszünk.

Vannak napok, amikor úgy érzem, hogy az univerzum minden ereje bennem összpontosul. A mai nap is ilyen. Mindent elfelejtettem, mindent az elejéről kezdek, teljesen magamba ágyazva. Ebben a pillanatban megértem: az életnek így kell lennie, nincs más értelme. Mert amikor valami van, az más, mint amikor nincs.

Lírai vizsgálódás

Puhán hull a hó, gyengén és borzasztóan halkán. Madarak repkednek a szállingózó hópelyhek között.

Begombolom a kabátomat, és belépek a puha térbe.

Egy ilyen napon a világon lenni: fagyos, szeles, felfoghatatlanul anyagi. Az anyagnak van rendérzéke és szépérzéke: felfoghatatlan.

Lenézek a dombról a város elnagyolt körvonalaira, a kora esti halvány fényekre. Keresek valamit, ami megmozgat, ami megment ebben a pillanatban.

Élvezik ezt az emberek? Legalábbis azok, akiket az utcán látok. A világban lenni, körülnézni. Ez az idő házaspár például: élvezik a tó minden vízcsobbanását, a varjú károghását.

Csak érzékelés, érzés, az elme mozgása: ennyi az élet. Valami apróság történik, valami, ami megnyugtat: a levágott faágak sebei begyógyulnak, száraz levelek hullanak, a távolban vonat zakatol.

Az élet egy mozgó ló farkának sebességével, egy nyíló virág sebességével, a pillangók szerelmeskedésének sebességével telik.

És az erdőben moha, áfonya, gomba, páratartalom, átható sólyomrikoltás. Az áfonyát az esőcseppekkel együtt eszem. Hirtelen csendben eltűnsz valahol az erdőben, és egy idő után ugyanilyen csendben előbukkansz.

A valóság mindig kéznél van, nem kell kitalálni. Két holló repül fölöttem, tisztán halom szárnyuk suhogását és a saját mély, felszabadító lélegzetemet.

Idős párok kávéznak a parkban, mozdulatlanul ülnek, erőtlenül.

Várják, hogy a folyamatok befejeződjenek, amíg a kék fény létre nem jön a testükben.

Egy kerékpáros az esőben. Férfi esernyő nélkül, elázott sapkával az esőben. Egy pár egy autó ablaka mögött, az esőben. Egy cukrász eladónő piros csáköval a fején, egyedül egy üres üzlet pultja mögött, az esőben.

Melegebb lett, kitisztult az ég. Évmilliók után hirtelen minden nyugodt, szinte harmonikus. A magas, kék égbolt, a kertben kitergetett ágynemű, a fehér lepedők. Könnyebb megteremteni a világot, mint leírni.

Útközben, az oda- és visszaúton észreveszem a táblákat – biztos helyazonosításként vagy riportként: Ilona utca, ReWilo, Novo, Tabak, Café, Esplanade, Éden Szálló, Open, Servus, Állni és parkolni tilos, Service, Transit, Kas, Taxi, Figyelem!, Humana, I3,2, Lux, Minden van.

Egy lucfenyő ágán, körülbelül három méter magasan a föld felett egy női bugyi lóg. Oké, de itt? Messze a városon kívül? Az erdő mentén húzódó földúton? Hogyan, ki rakta oda, és miért?

A közelben egy folyó és egy tisztáson ültetett fák, erdei munkások és munkásnők, nyár, hús, izzadság, szag, szenvedély...

Időjárásra érzékeny itt-tartózkodás: felhős égbolt, záporok, szélcsend.

Advent az utcákon, az üzletre és a fogyasztásra építve. Erős jólét. A karácsony a legéle-
sebben megmutatja, hogy az emberek mennyire nyomorultak: nem csak Megváltó nélkül,
de gyakran még felebarát nélkül is.

Csak ma csodálkoztam rá, hogy a fák képesek olyasmit létrehozni, mint a gyanta. Az uj-
jaimon maradt, és illatozott, amikor hazavittem néhány lucfenyőgallyat.

A molnárfecskeké alkonyat előtt a legaktívabbak. A háztetők fölött repülnek, és szüntel-
lenül csicseregnek. Ügyesen, szinte ünnepélyesen manővereznek a levegőben. Magasan fe-
lettük, nagy szárnyakon egy gólya repül.

Az őzikebogycsók mellett ülök: itt legelt egy őz: csak időben haladunk el egymás mellett,
de térben nem, két közeli lény: mi döntött, hogy nem cseréltünk életet?

Egy kívánság, valami elérhetetlen szépség vagy valami ilyesmi. A sétám során szabadjára
engedem. Oda akarok menni, ahol az élet van, és nem számít, hogy hol.

De az embernek nincs hová mennie. Csak előre és felfelé. És felülről, majd lefelé, és alul-
ról, újra felfelé, és így tovább. Minden nap fel a hegyre és vissza.

Mások voltunk: fiatalok. Szeretkeztünk a dombon az alvó vipera mellett, álltunk a ma-
gas fehér felhő alatt, úsztunk a tengerben. Valami örökké hihetetlen marad.

Már reggel minden fokozatosan feloldódik a hétköznapi világban és a sztereotípiákban.

A világ csak az emlékezetben marad meg: a velencei Rialto-híd mellett kávézunk, a pin-
cér a közelben nyilván arra vár, hogy felhörpintsük a kávénkat, hogy újabb vendégeket ül-
tethessen az asztalunkhoz.

Akkoriban: az úton jártam, vakon, minden távolság előttem volt. Most: járom az utat,
emlékszem, látom a végét, a perspektíva visszatekintéssé változik.

Esik az eső, ködös a távol, a város üres: úgy tűnik, mintha a világnak már néhány órája
vége lenne, és csak az üres buszok járnak még az útvonalakat a nedves, kihalt utcákon, te-
hetetlenségéből, egyfajta felzárkózási időben.

A Teozófushoz írt levelekből

Mindegy, hogy Isten létezik-e vagy sem, ha a világ létezik. De ha létezik is, hogyan lehet-
ne őt a pusztá populista, propagandista, moralista, diktátor vagy akár zsarnok szerepére re-
dukálni? Hogyan alacsonyodhatott le odáig, hogy elnyomással fenyegetve jobbá akar ten-
ni minket tenni, vagy éppen ellenkezőleg, az orrunk előtt elhúzza a mézes madzagot? Az
ég szerelmére, ennek semmi köze nem lehet az emberi tulajdonságokhoz és viselkedésmó-
dokhoz. Ez csak Isten lehet, aki nem akar tőlünk semmit, sem imádatot, sem önfeláldo-
zást. Végül is még egy tisztességes ember sem akarja ezt senkitől, nemhogy Istentől. Más-
részt Ő sem kínál nekünk semmit. Azt hiszem, csak egy dolog származhat belőle, mert más-
képp nem lehet megmagyarázni, és ez a tudatosság.

Ha létezik Isten, akkor olyan Isten, aki nem tud segíteni rajtunk, mert ha be akarna
avatkozni, akkor annyi körülménybe ütközne, hogy mindig azzal fenyegetne, valami ros-
szat tesz a jóval.

Amikor a keresztények azt mondják: „A mi Istenünket igazságtalanul ítélték el és feszít-
tették keresztre”, abban nem szemrehányás van, hanem inkább különleges büszkeség. Azt
akarják mondani, hogy gyenge volt, ember? Látszólag igen, de a csattanó és a diadal kö-
vetkezik: De feltámadt a halálból! Csakhogy ez egy isteni minősítés.

A templomban lévő emberek felváltva, különböző hangnemben, hangmélységben és
hangmagasságban köhécselnek. A gyülekezet együtt énekel, együtt szaval, együtt hallgatja
az olvasmányokat. Ez a jóra való akarás, a saját álmainkba vetett hit bizonyos fokú meg-
nyilvánulása. A templom olyan hely, ahol az ember a közösségen keresztül meghaladja ön-
magát, mintha csak a közösségen keresztül kapna magasabb értelmet és teljességet. Jézus
nyilvánvalóan nem vallást vagy egyházi szervezetet akart létrehozni, hanem valami gyakor-
latiasat az élethez: az emberek szolidáris közösségét.

Az emberi képesség, hogy higgyen, ösztönös, az evolúció, a természetes kiválasztódás eredménye. Istent nem az emberek találják ki, hanem megérik. Ez valami olyasmi, mint egy kényszeres gondolat.

Az a tény, hogy nem értjük a világot, nem jelenti azt, hogy Isten létezik. Végül is az ész nem olyan eszköz, amellyel bebizonyíthatjuk vagy megcáfolhatjuk Istent. Ráadásul az Isten létezésének vagy nem létezésének bizonyítására tett kísérlet megbocsáthatatlan időpocsékolás. Végül is az élet nem állhat csupán ilyen hiábavaló tevékenységből.

Végül is az Istenbe vetett hit még csak nem is valami pragmatikusabb dolog: nem olyan kiváltság, amely garantálja, hogy jobb lesz, még kevésbé, hogy jobb életünk lesz. A hit nem az emberiség csúcsa.

A kultuszok fokozatosan átalakulnak a tudatosság művelésévé, Isten imádata pedig Isten érzékelésévé.

Késői vizsgáldás

„Hál'istennek az élet szinte semmire sem tanított meg. »Az élet sok mindenre megtanított« – mondja az öreg bolond.”

Nescio

Minden alkalommal, amikor magamhoz térek, ez újra megtörténik – és úgy tűnik, hogy még a távollétemben is bekövetkezik, pontosabban, amikor nem vagyok tudatában a jelenlétemnek.

Még a jövő leghatékonyabb számítógépe sem fog mindent tudni. És miért lenne rá bárkinek is szüksége? Mindent tudni embertelen. Emberi dolog tudni valamit. Amennyire csak lehetséges, a lényeges dolgokat.

A heti időmérték zseniális találmány. A nap, a hónap, az év természetes időmértékek, ezeket elég volt betartani, de a hetet az embereknek kellett kitalálniuk: és a hetedik napon Isten megpihent. Van benne egy titokzatos mérték és pontosság.

Nem tudok aludni: a Hold szólongat, a telihold. Egész éjjel kínoz. Igaz, ez csak a szó modern értelmében vett fájdalom, vagyis a boldogság hiánya.

Város: kő, aszfalt, beton, fém, üveg. És emberek, emberek, emberek. Mozgás, újjáépítés, energia. Menet, folyamat, időtartam. Egy elsöprő vizuális és auditív kínálat, amelyet lehetetlen átfogóan feldolgozni. Rendetlenség, sőt káosz benyomását kelti. Elveszítem az önbizalmamat és a szabadságérzetemet is, amikor azt veszem észre, hogy nem tudom szilárdan megragadni a világot.

A kánikula: veszélyes távolságra közelítettük meg a Napot. A hőség, a fülledtség – ez a fullasztó érzés, a többlet elnyomja. Elnyomott a munkára való törekvés is. A test, beleértve az agyat is, ellenáll a megerőltetésnek, ellenáll a teljesítménykényszernek. Ebben a hőségben még a parkban lévő szökőkútnak is a felére csökkent a teljesítménye. A téren lévő szökőkút teljesen leállt. De két lány, félig fedetlenül ebben a hőségben, lendületesen és magabiztosan sétál az utcán a célja felé.

A tévében pedig változatlanul fociznak, vagy teniszeznek, vagy főznek, vagy háborúznak.

Amikor pirossal festek, még csak levegőt sem veszek. Az alkotás abból fakad, hogy nem tudjuk, mi mást tehetnénk. Úgy értem, nincs mögöttem különösebb nemes küldetés, ahogy én sokáig gondoltam.

Szombat van, szép az idő, az emberek sétálhatnak, babakocsit tologathatnak, fotózhatnak, napszemüveget viselhetnek, hátizsákot cipelhetnek, kutyát sétáltathatnak, köszönhetnek egymásnak, lehetnek Bécsben vagy Liptószentmiklóson, írhatnak valamit egy füzetbe, még nem kell meghalniuk.

A rigók. Miért fekete a tolluk és narancssárga a csőrük? Csak ilyen színekre vágytak: a túlélés érdekében? Gondolom, senki sem fogja ezt kideríteni.

Egy tiszta reggelen az ember, mint egy virág, azonnal megéri az élet lehetőségét. Nekem nem tűnik úgy, hogy a virágok ennyire naivak lennének. Ravaszak. Figyelmet és szimpátiát kelthetnek. Szépségük mögött számító intelligencia húzódik meg: a túlélés szükségessége.

Fehér csónakok tesztje a tóparton: tükrözik egymást a háborgó felületen. A fodorózás az, ami a legpontosabban tükrözi a hely melankóliáját. És még két vizes, döglött holló a parton. Biztosan hibát követek el: nem az egészet veszem észre, hanem csak az esztétizáló részleteket.

Tavas. Mi az, amire számíthatok? Az útról, amely folyton megnyílik előttünk: és éppen azért tárul fel, mert nem vezet sehová?

A nullát végtelen sokszor megismételhetjük, akkor is ugyanaz a nulla marad. Csak az értelem ellenáll annak, hogy elhiggye, állandóan ellenőriznie kell.

Az emberi élet hibák, az optimális megoldásoktól való eltérések folyamatos láncolata. Olyan dolgokban, amelyek csak rajtunk múlnak, ritkán hibázunk.

A globalizációnak köszönhetően mindenkinek lehetősége van arra, hogy világszínvonalú teljesítményt érjen el.

De milyen jó is csak úgy végigsétálni a világban – még globális teljesítmény nélkül is.

Magamba szívom a park édes szépségét, ahonnan tegnap megszöktem. Nézem a nyugdíjasokat, akik a tóparti asztaloknál kávéznak: ma egész jól viselem, sőt, legalább annyira élvezem, mint a nyugdíjasok. A szecessziós szálloda teraszán ülő, egy-egy ponton nevetésben kitörő társaság tökéletesen illik ehhez a délelőttől. És most mondja nekem valaki, hogy a mennyország nem létezik: én még az illatos cukrászda ablakán kívül is látom. És amíg a fiatal rendőrnő az utcán a rosszul parkoló autók rendszámát jegyzi fel, én ezeket az evidens dolgokat írom le.

Életünk beleillik a statisztikába. Tehetetlenek vagyunk, csak rögzíteni tudjuk a dolgokat.

Az emberek, akárcsak a hangyák, megtanulják, hogy ugyanazokra a helyekre, például a munkahelyre, a bevásárlóközpontba, ugyanazokon az útvonalakon, sőt tömegesen, szervezeten, komolyabb ütközések nélkül járjanak.

Az ember hozzászokik önmagához, még akkor is, ha elviselhetetlen a természete – és sokkal könnyebben, mint valaki máshoz, aki például mézesmázos.

A város: az ember ügyfél és kliens, hedonista lény: minden ebben a fogalomrendszerben mozog.

Mi csak egy mutálódott múlt vagyunk. Olyan, mint egy abszurd dráma, amelyben ugyanazok a sorok ismétlődnek periodikusan és nem periodikusan.

Nem értem a világ fizikai természetét, inkább a metafizikai kisugárzását értem egy kicsit.

A világ mint örökké átmeneti megoldás, valami, ami folyamatában jön létre, mint pillanatnyilag elérhető, folyamatos állapot: újra és újra feltalálja magát.

Mutassatok elevenséget, életkedvet, ezt mindenki szereti. Megvakarják a füled tövét, megsimogatják a hasadat, gyönyörködnek benned, mindenki örül egy kedves lénynek, aki kisugárzó tevékenységről tesz tanúbizonyságot.

Milyen logikátlan: a halál tudatában élni. De vajon logikusabb lenne-e a végtelen élet tudatában élni? És egyáltalán lehetséges lenne-e az örök élet elviselése?

Ismétlem magam: végül is ez a túlélés szükséges feltétele. Az egész értékem, az egész maximumom: Ó.

Utolsó vizsgálat

„A fájdalom nem méltó kifogás az élet ellen.”
Friedrich Nietzsche

Mit értem el a testem felhasználódásán kívül az életem ezen éveit alatt? Tudok-e többet, mint gyerekkoromban? Elvesztettem álmaimat, de mit nyertem helyettük? Valami fontos tudás? Nem tudok ilyesmiről.

A legjobb, amire emlékszem, ez: délelőtt délután este éjszaka, hétfő kedd szerda csütörtök péntek szombat vasárnap, január február március április május június július augusztus szeptember október november december, tavasz nyár ősz tél.

Az élet hatékonysága száználmas. Fogyasztani és üríteni, erre a közönséges egyensúlyra épül az egész létezés.

Végül mindig jön a fáradság, és nem tudom: attól, hogy még mindig nem volt semmi, vagy attól, hogy már minden ott volt?

A hely, ahol oly sokféle finomság, szín és illat uralkodott, most kopár és sötét, sivár a decemberi hidegben. Most nem az élet hirtelen tragédiája, hanem egy elhúzódó, szétszórt melankólia, egy üres, érzélgős lét érzése fogott el.

Valami visszamaradt a múltból, valami szörnyű teher, valami olyan, mint a Káin-gén, ami miatt lehetetlen, hogy valaha is boldog legyen.

A csontjaim velejéig érzem az életet. A múlt marcangolása, a szégyen és a kudarc éles, szinte elviselhetetlen érzése. Éjszakai ébredés, álmatlanság. És ez a téveszmés öntudat.

Belevetnek minket a világba. Itt kellene élnünk, de erről senki sem gondoskodott: csak egy másik élet rovására élhetünk, csak erőszakkal. Aki a lehető legtöbbet tud egy másik életből a sajátjává tenni, annak van a legnagyobb esélye. Aki a lehető leggyorsabban tud szaporodni és felfalni más életformákat, az nyer. Mi csak egy része vagyunk a nagy anyagcserének.

Én úgy tudom, hogy az élet az univerzum hibája. Vagy nem élünk, vagy élünk, de pragmatikusan, azaz más életek rovására. Minden egyed, legyen az szerves vagy szervetlen, arra törekszik, hogy a világegyetem összes anyagát magára húzza. Hogy hatalomhoz jusson.

Hajlamos vagyok azt hinni, hogy a békesség elérésének egyik legnagyobb akadály, ha nem a legnagyobb, az emberi test. Mert ha így vesszük, akkor haszontalan számunkra, mert romlandó.

Ugyanolyan biológiai és szimbiózisban élő anyag vagyunk, mint, mondjuk, egy alma vagy egy bálna. Csak az agyunk valahogy furcsán fejlődött – ebben a világban ez alapvetően abnormalitás.

A könyvalapú rendszerek fokozatosan megszűnnek. Bár a számítógép valójában szintén csak egyfajta könyv, a világ kollektív emlékezete. Az internet többek között olyan, mintha az erőszak megszervezésére készült volna, képes a rendszert ebbe a tevékenységbe bevonni. És ezt névtelenül is megteheti. Ily módon egy gyilkosokból álló hadsereg tartható készenlétben valamilyen ördögi cél érdekében. Ilyenkor elég csak ujjal mutogatni valakire, egy csoportra, egy fajra, egy hitvallásra, egy klubra, és az agresszió szellőztetetlen serege máris elkezd materializálódni.

Magányos esték, amikor felébred a védtelen tudat. Ezekben a pillanatokban csak annyit tehetek, hogy hagyom magam beszélni. Úgy tűnik, mintha minden nehézség, amit érzek, csak azt a célt szolgálná, hogy szóra bírjon. Úgy tűnik, hogy a beszélgetés lesz az egyetlen eredmény és talán a létezésem egyetlen célja.

Az elveszett, az ősi, emlékeztet arra, ami: egy fehér felhő, egy domb, egy folyó. Torzítatlanul látom, nem is lehetne valóságosabb, és mégis csak annak látom, ami volt. Ha itt lennél velem, talán a világ nem csak egy emlék lenne számomra.

Mindig ugyanazok a nappalok, éjszakák, szél, eső, hó, felhők, fű, utca, ágy, asztal, víz, fagy, ennek a világnak a bezártsága, nincs hova menni, nincs hova visszatérni, itt, ahol a virágból rothadás lesz, és a rothadásból megint csak rothadás, ahol minden ismétli önmagát, és nem találja a módját, hogy túllépjen rajta.

Egy pillantás a véécészsébe sokat mond. Míg a lélek valahová a fenséges smaragdzöld terekbe igyekszik menekülni, a test mindent lebont, vizeletet és ürüléket termel.

Megtettem volna. Sok mindent tettem volna. De oké, szóval. Oké, szóval nem sok mindent csináltam. Talán nem tettem volna sokkal többet – még sok mindent sem, amit megtettem. Ez a világ olyan bűnös módon működik, hogy a rendszerében való részvétel megkérdőjelezhető.

Nem úgy van-e, hogy az ember, még ha el is éri az emberi tökéletességet, a halálával mindent elértéktelenít? Azzal, hogy meghal, mintha mindent megtagadna.

Hosszú ideje kísért a világ fokozatos felbomlásának víziója. Minden hirtelen kezdődik, szünettel, egyik másodpercről a másikra. A hosszú idő alatt felhalmozódott apró romboló jelenségek hirtelen kritikussá válnak, és a felbomlás visszafordíthatatlan folyamata elindul. Egy bizonyos személyben kezdődik, de mint egy vírus, lassan átterjed mindenre és mindenre a környezetében. A tömegek kezdetben semmit sem sejtjenek, és ha valamit, akkor nem tulajdonítanak neki jelentőséget, nem reagálnak vagy nem reagálnak megfelelő-

en, miközben a bomlási folyamat megállíthatatlanul halad előre, míg végül elképzelhetetlen káoszban, apokaliptikus végkifejletben csúcsosodik ki.

Bármennyire is pozitívan gondolkodom, aligha várhatok mást: a dinoszauruszok kihaltak, az emberek is ki fognak halni. (De nem az élet.)

Ezekben a napokban, és valójában még mindig, egy hatalmas zsidbadtságot érzek, amit semmi sem tud eloszlatni, sem a fény, sem a járkálás, és attól tartok, már te sem.

Nem tudok rólad semmit, csak annyit tudok, hogy létezel, hogy nem én találtalak ki. Láttalak boldognak, láttalak boldogtalannak.

Két telefonhívás ma – az első tévedés volt, a másodikat nem érkeztem felvenni. Ennyi volt az egész kommunikációm a világgal. Eltűnök.

Talán mégiscsak van valami: Mintha lenne valami ősi üzenet, valami információ, valami tapasztalat, ami az emlékezetünkben materializálódott, hogy megmaradjon anélkül, hogy megértenénk.

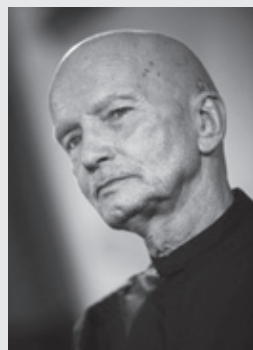
Éjfél van. Aludni akarok. Amíg alszom, a sors talán valami nagyszerűvel teljesedik be, és új életet kezdek.

Újra keresni foglak, az emlékezetben, az örökké eljövő időben, amíg minden esemény elkezd összeállni és egészsé nem kattant az utolsó megkönnyebbülést hozó szóval: így. ■■■

Vályi Horváth Erika fordítása

Rudolf Jurolek (1956) jelentős költő, a kortárs szlovák irodalom különleges alakja. A kassai Műszaki Főiskolán végzett. Technológusként is és tanítóként is dolgozott, valamint publicista volt. Első kötete *Posunok (Gesztus)* címmel jelent meg 1987-ben. Későbbi kötetei a filozofikus természetlára gazdag tárházát mutatják fel: *Život je možný (Az élet lehetséges)*, (2007), *Smrekový les (Fenyőerdő)*, (2009), *Polné vety (Mezei mondatok)*, (2013). Prózai műve a *Pán O (O Úr)*, (2017). 2017-ben válogatást készített Mila Haugová verseiből. *Bukolika* című 2021-es kötetét jelölték a Zlatá vlna díjra.

Vályi Horváth Erika (1978, Dunaszerdahely) műfordító, irodalomterapeuta, art coach. Legutóbbi fordításkötete Irena Brežná: *Minden világok legjobbika* címmel a Womanpressnél jelent meg.

turgenyev

(a *mondatszél* című kötetből)

(mondatszél – mondat és szél. mondatok mozgásban)

belépek az erdőbe mint férfi és kilépek az erdőből mint gyerek
a fák között össze lehet menni, meg lehet szűnni, benőhet a környezet
a bokor gömbölyded terméseiben meglátom a törökmogyoró szívélyességét,
az alig látható víz ritka vonásait a cserje fölött
mindenütt érezni a Holdat, az égbolt a szem csillagképe
azon a helyen szívom magamba a fényt, ahol maradok örökre, a megálmódott
tisztás derengése

itt valahol az üvegszoknyád szegélye a homoktövisbe akadt
az éjszaka a megértés szélén kezdődik, a fa levelének lapozásával
igyekszem nem nézni mereven, de a sétáló állatokkal, a nedves zöld
nyílásaival a futás és a párhuzamos járás között
a homlokomat durva, bársonyos réteg fedi mint a faháncsfonat
az archoz hajolok, engedem, hogy rámsimuljon a kéreg

tavasszal a barna földet fehér virágok lepik el
az erdei tisztást berki szellőrózsák díszítik
sárga és kék virágok keverednek közékük
a nyirkos tűlevelűekről nehéz ágak csüngnek
lent a gyökereknél vizenyős nyelvek áramlanak
a fűрге erecskék a ritka ködön hatolnak át
a gombák és a bogarak a korhadt üregeknek örülnek
a nedvesség az állatokat a patakhoz vezeti

holdvilág az irtáson, az arcomat az otthon felé fordítom
a meleg az otthonom
senki sem nagyobb az erdőben mint az erdei szá móca éjjel
istent is nagybetűkkel írjuk, melyek fokozatosan összemennek
csak a száraz fű zizegése körbe-körbe mindenütt
nem akarok neked csalódást okozni túl jellegzetes termésimmel
a fehér felületemen először a pír terjed
ha megérek, fölfelé lobbanok a gyerekekig
megérintesz, az ujj csöndes nedves hangja
az ujjbegyeid közül az egyik az enyém
a levélnyi kis tenyéren ott vannak a vonalak
fölemelsz minket, egyelőre csak távolról

az én erdőm, az én istenem, kihez az erdő imádkozik
a fák kiabálnak, ha szárazság van, akkor is ha csak a fák szerelme hallja őket
az erdő üres, csak a magam szemszögéből beszélek, az erdő nem lát engem
a fák télen a vízből élnek, ha bőséggel van belőle, hogy beosszák a nyári
életre
én őszre terebélyesedem meg, a meleg, korhadó leveleken sétálok
néha elég megfordítani a bomlást a földön, a róka vagy az őz koponyáját
szemgödrükben ugyanaz az érzelmi áradat gyűlik össze minden iránt,
amire nézek
az élet nekem olyasvalami, ami lenyomatokat hagy
a zuzmók kékesszürke zöldje egy öreg nyírfán, apró kék foltok
a keratinlemezekéid után
ha majd megint megérintesz a bojtortján levelével, ne felejts el szárazfürtű
fejcskéjéhez ragadni

a víz a rügyekig árad bennem, a madarak lyukakat vájnak a törzsbe és az
ágakba
a koránnyíló pöttyös vonalat alkotnak, érzem, ahogy kifolyik belőlem
valami harmatféle
a kéregtetvek a törzsre ezüstösfehér viaszos réteget visznek föl, egyre
jobban szorít
a katicabogarak élvezettel falják föl az egyik tetvet a másik után, a kéreg
megvastagodása is segít
a vadcsapáson felcsillannak a kosztosok, akik túléltek a hóvirágokat
az erdőparkon keresztül az erdőig és az őserdőig holdkóros fény vezet
leveleimmel felfogom az esőt, az anyagot, melyet elnyelek
hidrogén, de csak mint víz, oxigénatom, de levegőtlen

alig van ideje a fűzfahajtásokhoz hajolni,
melyek az egész part mentén sarjadtak ki
sétál a zöld árnyék mentén és megnyalja
az esővizet, mely egészen a bokrokig hatolt
a levelek felületéről visszaverődnek a napsugarak
az erdő sárgább a talajtakaró növények fölött
a magas és éles kökénybokrok elérik az alacsony
ágakat, melyeket a szarvasünő nem ér el, rést
harap a levegőbe, a csontoknak veti lábait
a tekintet az erőlködéstől beélesedik, megpillantja az életet

a fa még nem alszik, csak ledobja elszáradt leveleit
visszahúzódik a törzsbe, egy réteget képez, mely magába zárja az ágakat
a téli álom állítja meg, két párhuzamos időszak
az öreg fa úgy él mint az öreg ember, nem tudja éppen elszunnyad, vagy hirtelen
fölébredt

ha az anyafa elveszíti leveleit, a napsugarak egészen a földig érnek
a fácskák ezekre a pillanatokra várnak, fénnyel etetik a jövő telet
ugyanúgy jelentkezik a tavasz épphogy a föld fölött, ahol melegebb van, mint
a magas lombok között

a rügyek előmerészkednek a tokjaikból, míg a százéves fák az utolsó komposztot
halmozzák föl

muszáj valamit kihagyni, hogy a természet magát írja le
szinte faj, de más fajokba helyezve, szinte egész, de átmeneti
hajtások a lemetszett dugványok helyén, *erről nem kell, hogy bármi is mondva
legyen*

(dólt betűs rész: Jakub Milčák)

a halott fából a fészekodú csipogását hallani
a nem nagy tönkből új, lassú fa nő
a víz nyugalmas visszaverődései az éles lábnyomokban az én bátortalan
tekintetemmel néznek rám
a gyertyánok és a rezgő nyárfák magasabban vannak, váltakozó leveleiket
fedik fel az égen
nem emelem a fejem az ég felé, csak engedem, hogy felemelkedjen a fejem
engedem, hogy a legközelebbi fához menjek, hogy folytassam a falevelek
rágcsálását

se nappal, se éjszaka, minden megáll, szertefoszlik
a sármány énekével hamvad és parázslis a kéklő várakozás
szemlél és látja magát, ami nedves és könnyű az megtapad
összeolvad magával és hirtelen eltűnik, fölcillan
a bokor alatt, az árkok oldalában az erdőszélen
nő, terjed és terjeszkedik és újra odaadóan lebben
kibukkan a levelek közül, valahol belefeledkezik
egy fészekbe, fűszálakba, gyógynövényekbe, gyökerekbe és levelekbe
a várakozásba, valamibe, ami az alkonyatból
még egyszer fölszállt a madársereghez, tél végére
párokra bomlott, kis távoli hangokba
tojásköltés idején, szárnyсурrogásba, a belőlük pattanó szikrába

(Michael Donhausernek ajánlom. Arvo Pärt Vater Unser-ének motívumaira)

tavasszal a barna földet fehér virágok lepik el
az erdei tisztást berki szellőrózsák díszítik
sárga és kék virágok keverednek közéjük
a nyirkos tűlevelűekről nehéz ágak csüngnek
lent a gyökereknél vizenyős nyelvek áramlanak
a fűrgerecskék a ritka ködön hatolnak át
a gombák és a bogarak a korhadat üregeknek örülnek
a nedvesség az állatokat a patakhoz vezeti
ha egy pillanatra a rend elérhető, leválik
ettől az élménytől már nem lehet szabadulni

bent az erdő mélyén lassan sötétedik, a liget egyre erősebben illatozik,
finoman meleg nyirkosság lepte el
éppen elhallgattak a pintyek, néhány másodpercre rá a vörösbegek
csak a rozsdafarkúk és az apró fakopáncsok dudorásznak még álmatagon,
már elhallgattak ők is
a bokrok között átsusszansz a vadóchoz, a fehér szalag repedést hasít a zöldbe
a járásod az önkéntelen tevékenység egy fajtája, a természetet érzékelhetetlen
ringatózással egészíted ki
fölemelkedsz és lehanyatlasz, mozgásod melodikus eseménykort jelenít meg
az első időszakot/ütemet gyakran nevezik „nehéz időszaknak/ütemnek“, ebből
következik a könnyű és nehéz időszakok/ütemek közötti különbség, a zene
a körvonalak a járásodban fokozatosan ismétlődnek, a tested egy fokkal följebb
vagy egy fokkal lejjebb helyezed át
az első és utolsó lépés beleszeretni valakibe, vagy valakihez hozzásimulni
meghallani közöttünk a zenét, ahogy hangsúlyozódik
még erősebben hozzábújni a zenéhez, beleugrani a mozgásba

a legszebb dolog a világon hallgatni egy őzzel

a felszínen a fa a tenyerekig burjánzik
a világűr nem az, amit megölelek
a bükkök egymáshoz simulnak, kis lombkoronájuk alatt a törzsek közötti
árnyékba gyűlnek
ahol nem látni őket, a gyökerekből nedves szövedéket fonnak, ahonnan
majd az erdőben fölbukkannak
a fakéreg illata a környező szagokkal keveredik, újra és újra a bükkös
kesernyés illatára esik szét
a földön néhány levél tekintetek takarója alatt
az égen járó idő mögött belső idő, az elmúlt idő és a múlni tilos idő között
a tisztástól a bokrokig, a bokroktól a fűig, a fűtől a redőig, melybe be lehet
hatolni, a melegtől
a fölös melegig

a pihetoll az úton csak rám vár, hogy fölemeljem
fölemelem, pihetollal az összezárt tenyeremben folytatom az utat
a gazos ösvény egyre szűkül és szűkül
egy helyen az ösvény bozótosba torkollik
a sűrűn keresztül átnyomom a pihetollat a másik oldalra
nem tudom, mi történik a pihetollal a bozótos mögött
semmit sem tudok, de túlhordott vagyok

Fordította: Forgács Miklós

■ **Erik Jakub Groch** (1957) a kortárs szlovák líra egyik legfontosabb alakja, aki a Lőcse melletti Kőperényben (Uloža pri Levoči) él. 1989-ig a kassai irodalmi, képzőművészeti és értelmiségi underground volt működésének elsődleges terepe. A kilencvenes évektől szerkesztő és grafikai tervező – ebben a minőségében a szlovák költészet meghatározó intézményével, a Skalná ruža kiadóval működik együtt. Versekkal 1989-ben jelentkezett, első kötetének címe: *A szomorúság intim órái*. Több gyerekkönyvet is jegyez, köztük a *Klára és a csavargó* című mesekönyvet (2002) és az *Őtjegyű olvasókönyv* címmel megjelent képregényt (2013). *Viety* című verseskötetért 2021-ben megjelent verskötetért Dominik Tatarka-díjban részesült, és jelölték a Zlatá vlna-díjra is.

Forgács Miklós (Ipolyság, 1973) drámaíró, költő, a kassai Thália Színház dramaturgja. Legutóbbi kötete a Kalligramnál: *Latex búslakodó* (2019)

Semmi sem történt

Egy hete, amikor meghívót kaptam tőle Facebookon, azt hittem, hogy csak ugrat. Rámentem az értesítésekre, és az egyiknél ott volt a neve. Általában azért kattintok oda, hogy ne jelezzem nekem egész nap, ritkán nézem át az értesítéseimet egyenként, hiszen ezek többnyire tömegesen kiküldött eseményinvitációk szoktak lenni, amik pedig nem igazán érdekelnek. Ha a tőle jött meghívó nem a második lett volna fentről, észre sem vettem volna.

Egy pillanatra lefagytam, nem igazán fogtam fel, hogy mit jelent ez pontosan. „...invited you to...” A Facebookomat angolul használom.

Rákattintottam. *Semmi sem történt*, monodramatikus performansz, a főszerepben: ő, szöveg és rendezés: szintén ő. *A nem meggyőző művészi minőség miatt az előadást a kulturális alaptól nem támogatták...* Ezen nevetnem kellett és azonnal bejelöltem, hogy érdekel az esemény. De azt még nem tudtam, hogy tényleg elmegyek-e.

Mióta is nem találkoztunk? Egy éve? Annál több? Még mindig nem tudom eldönteni, hogy ennyit fogyott, vagy csak a ruha és a fény teszi. Amikor utoljára láttam, testesebb és gömbölydedebb volt. Nem volt ennyire sápadt sem. És az orra felett sem volt még ott az a függőleges ránc.

Az utolsó találkozásunk után nem töröltem az ismerőseim közül, csak a követését kapcsoltam ki, az adatlapját pedig az elmúlt év folyamán talán kétszer vagy háromszor néztem meg. De nem tett ki semmi újat. Vagy csak a hozzáférésem korlátozta, ezért nem láthatam a friss posztjait. Nem tudom.

Az egy év elég hosszú idő, és ebben a korban a nők gyors változásra képesek. Lehet, hogy beteg lett, gluténmentes étrendet követ, esetleg áttért a nyers étkezésre, vagy valami hasonló. Az is lehet, hogy végán.

Be kell vallanom, meglepett. Úgy tűnt ugyanis, hogy soha többé nem akar látni. Búcsúzáskor az arcára az a bizonyos rá jellemző elvont arckifejezés ült ki, és igazából egész idő alatt csak ő beszélt, még bólogatott is hozzá magának, világosan megfogalmazott indokokat sorolt, majd elmosolyodott, megveregette a vállamat, és kijelentette: – Rendben leszel. – És én rendben is voltam. Csak arra nem adott esélyt, hogy ezt kimondjam, mert felpatant, és ott hagyott a félig üres kávézóban, én pedig még csak utána sem fordultam. Elkezdtem megfogalmazni egy üzenetet, amit el akartam neki küldeni, de azután mégis kitöröltem, és hagytam az egészszet a fenébe.

Feloldja a telefont és a mutatóujját lecsúsztatja a képernyőn.
Felvihog valamin, valahova kattint, aztán felvonja a szemöldökét.

Folytatja a görgetést.

(*rövid hallgatás után*) – Lássuk csak, itt van egy. Idézem: *Ma csodálatos retreat az elbűvölő drágáimmal*. Összetett kéz emoji, szmájli csillagszemekkel, rózsaszín virág. A fotón pedig három, színes leggingset viselő harmincas nő a fűben.

Kinagyítja a képet és a közönség felé fordítja a telefont.

– Nem most találtam ki, nézzék.

Néhány ember közelebb hajol, bár a publikumból egy ilyen apró fotó úgysem látható.

– Ha rákattintok a profilra, egyéb érdekességeket is találok. Mondjuk, részvétel olyan eseményeken, mint Kundalini a Medikus-kertben, vagy Torokcsákrák megnyitásán Marek Ramana Tešíkkal...

Felhúzza a szemöldökét és nevetni kezd. Néhány ember vele együtt kuncog.

– Itt egy cikk is, *A saját boldogságod útjában te magad állsz*.

Meglepődött arcot vág.

– Na látják.

(*ránéz a publikumra*)

– Ennyire egyszerű.

Megint belemerül a mobiljába.

– Kecskesajtos quinoa ebédre.

(*szünet, megint keres valamit*)

– A gyógyszerészeti vállalatok eltitkolják előttünk a rák ellenszerét.

(*felvont szemöldök*)

– Az utolsó, férjével közös fotót pedig...

Az ujját végighúzza a telefon képernyőjén.

– ...még mindig keresem... Szerintem kitörölte. Áh, nem, itt van. Az utolsó, férjével közös fotót pedig hét hónapja tette ki. Emlékszem a világraszóló esküvőjükre kétezertizennégyben, lovakkal, hintóval, tűzijátékkal, meg mindennel. *Végre egybekeltünk!* Csokor- és gyűrűikon, ő és én emoji, összetett kéz ikon.

(*melodramatikus sóhaj*)

Megint a mobilját nyomkodja.

– Van itt még ilyenből egy csomó. Aha, még egy: *Fantasztikus élmény, szuper emberek!* A fotó fölött: *Ubud, Bali, Indonesia, XX is feeling fantastic*.

A képet megint megmutatja a közönségnek, de onnan, ahol ülök, megint csak nem látok egyebet egy világító képernyőnél.

– Örülök, hogy fantasztikusan érzi magát, mert a válása óta már egy és fél év is eltelt.

Nevetés a közönség soraiban.

Rövid keresgélés után felolvassa: – *Szeretném bejelenteni, hogy a mai nappal véget ért XY-nal kötött házasságom. Ne kérdezetek semmit, semmilyen kérdésre nem válaszolok. Ez az első és egyben utolsó nyilatkozatom. Mindenkinek szívből köszönöm, aki mellettem állt.*

Az enyhén gunyoros kifejezés kezd leolvadni az arcáról.

– Hm.

Beleharap az alsó ajkába.

– De ami azt illeti, ez az egész tulajdonképpen elszomorító.

Feláll.

– Akár online, akár offline.

A közönség elhallgat.

Egyik kezével leporolja magát, ugyanis a másikban még mindig a rózsaszín iPhone-ját markolja, amit nem sokkal később zsebre dug.

Köhint egyet.

(*szünet*)

– Vissza a játszótérre – szólal meg.

Előrehajol, tekintete a lába előtt.

– Na, hova tetted a játékokat? Én keressem meg neked? Na, hova tetted? – mondja orrhangon.

Kihúzza magát, hátradől, és egy rövid időre csípőre teszi a kezét.

A fejét jobbra fordítja és bugyuta mosolyra húzza a száját.

(bárgyún és nyájasan) – Próbálkoztok a másodikkal? Ez szupi.

Olyan hanggal mondja ezt, mintha nem is az övé lenne, van benne valami affektált. Az „i“-t hosszan elhúzza a végén.

Megint oldalra néz, de ezúttal balra. Először meghökken, megrázza a fejét, majd elhúzódik, de végül ismételten sikerül az arcára erőltetnie azt a bárgyú mosolyt.

– Értem, nem lehet könnyű ilyen hosszú ideig szoptatni, de az egészség és a kötődés érdekében... Megértem. Totál. Milyen idős a kicsi?

Várja a választ.

– Már három lesz egy hónap múlva? Hogy szalad az idő.

(rövid szünet)

– És előtte mindig ezt csinálod?

(összpontosító arckifejezés)

– Mutasd. Hogyan?

Összeráncolja a homlokát, és leplezetlen ámulattal belebámul a sötétbe bal oldalt.

– Ejha – mondja.

A kezét tétova mozdulattal a kis mellére teszi. Körkörösén masszírozni kezdi kintről befelé, olykor a szeme sarkából balra sandít.

– Így?

Bólint egyet saját magának.

– Jó, jó.

Még egy kis ideig a melleit nyomkodja, amíg a tekintete nem téved le. Ekkor elengedi őket, és mindkettőt megtalálja a maga helyét a póló alatt.

– Megvan? Na látod. A játékodra vigyáznod kell – mondja orrhangon, és közben lefelé néz.

Aztán jobbra hajol, és kijelenti: – Szerintem még próbálkozzatok a női praktikákkal, orvoshoz csak utána menjetek.

Balra néz.

– Ilyen hosszú ideig kell ezt?

Aztán jobbra.

– Én egyet sem ismerek, mi a férjemmel nem terveztük a babát.

(a közönség irányába) – Azóta pedig nagyon óvatosak vagyunk.

Kacsint egyet.

Lefelé néz.

– Ne tedd a kacsódat a szádba – szólal meg orrhangon.

(balra néz) – És gondolod, hogy enélkül nem is me... Na tessék, már szopizik is.

(megint orrhangon) – Vedd ki a kacsódat.

(jobbra) – Csak próbálkozzatok a jól bevált módszerekkel, össze fog jönni.

(lefelé) – Ki a kacsóval!

Valaki felvihog.

Sóhajt egyet.

(a közönségnek) – Megtörtént eset alapján. Egyiknek a keze a szájában – lefelé mutat. – Emitt egy buzgócska – mutat jobbra. – Amott pedig mellet masszíroznak – bök balra. – Mindennap.

Tanácsalanul széttárja a kezét.

(szünet)

– És ennek tetejébe...

A hátsó zsebébe nyúl, kiveszi a mobilját és feloldja.

Nagy beleéléssel nézni kezd valamit, itt-ott bólint, néha megszólal orrhangon.

– Anyuci a híreket nézi.

Vagy:

– Ma nincs fagy, betegeske voltál.

Végül pedig:

– Bírjuk ki még egy kicsit. Várj.

Bosszúsan ránéz a kijelzőre.

A mobilja még mindig lehalkítva és most kéken világít.
– Csitt, most halkan, anyucit hívják.
A hüvelykujja egy mozdulatával fogadja a hívást.
– Igen anyu?
A mobilt a füléhez teszi, és hallgat. A tekintetét céltalanul járhatja ide-oda. Egyre idegesebb.
Valami megváltozik a testtartásában, bár alig láthatóan, de mintha elernyedne: a vállá beesik és megroggyan a térde. Az egész csak milliméterek kérdése.
Nem mozdul a helyéről.
A szájához emeli remegő kezét.
– Hogyan? – szólal meg halkan. – És valahol a közelben van még? Vagy hova ment? Miért engedtetek el?
A tekintetét belefúrja maga előtt valamibe, bár nyilvánvaló, hogy az anyukáját a vonal másik végén már nem is hallja.
Elveszi a mobilt a fülétől, maga elé tartja, és bosszúsán nézi – pont úgy, mint amikor a kanapén is ült.
– Igen, fogunk már hazamenni. Várj, anyuci most nem ér rá – mondja orrhangon.
Arra a helyre, ahol elvileg a gyerek van, még csak rá sem pillant.
Megrázza a fejét, mintha fel akarna ébredni.
Pislog egyet.
Eltart egy darabig, míg újra kihúzza magát – bár azelőtt is csak alig észrevehetően volt görnyedt.
A tekintete megáll egy pontban, megint megrázza a fejét, és az arcán erőltetett mosoly jelenik meg.
(*egy kicsivel később*) – Hazaviszed a kicsit, elaltatod, majd hazajön a férjed fáradtan...
(*szünet*)
(*tárgyilagosan*) – Figyelj csak, anyu hívott, hogy a bátyám –
A fejét csóválja. Vesz egy nagy levegőt, majd kifújja.
– A mondatot nem fejezed be, mert látod, hogy egyáltalán nincs abban az állapotban, mint aki felfogná a szavaidat, a tekintete valahova a hátad mögé réved... Békén hagyod, hogy mehessen mosakodni, és amíg elalszik, valamivel elfoglalod magad a másik szobában...
A mobilját megrázza maga előtt.
– ...és a hálószobába már csak akkor lopakodsz be, amikor szuszog.
Kettőt cuppant a szájával.
– Aztán reggel lesz, a férjed indul munkába, téged pedig vár a játszótér, egy buzgócska, a mellmasszírozás és az elvesztett játékok, a szüleidet vagy a bátyádat is fel kell hívnod, lehet, hogy egy-két helyre személyesen is menned kell. Valahogyan kezd rád zúdulni az egész – és akkor mit teszel?
(*komoly nézés*) – Ténylegesen kérdezem: Mit teszel?
Még mindig maga elé néz.
– Mit tesz egy modern nő egy ilyen helyzetben? Független, önálló. És férjezett...
Várakozik.
Mi is.
Feloldja a telefont, álldogál ott egy pillanatig, majd a mobilját a föld felé fordítja maga előtt, megnyom egy gombot és kattanas hallatszik.
Teljesen belefeledkezve pötyögni kezd valamit a mobilon.
Abbahagyja, oldalt a mutatóujjával elaltatja a képernyőt, majd ránéz a közönségre. Sápadt arcát reflektorfény árasztja el és a szája körül mosoly bujkál.
Lassan, de hangosan így szól: – Lefotózza a reggelijét és kipoztolja az Instagramra.
A közönség felnevet, és néhányan – talán hárman, három különböző irányból – még tapsolnak is. Ő is nevetek.
– Vagy mondok még meredekebbet.
Keresztülstétál a színpadon egészen a deszkafalig, melyekre most megint rávilágít a reflektor.
Mobilját a deszkáknak támasztja, négykézlábra ereszkedik, valamit állítgatni kezd, egy pillanatig a kijelzőt nézi, kicsit megmozdítja a mobilt, megint pötyög valamit, majd a színpad közepére fut, a fénykúpban előrehajol, a tenyerét leteszi a földre, felcsapja az egyik lá-

bát a magasba – szerintem ennél még magasabbra kellene - és megáll ebben a pózban. Hirtelen egy önkiodó kattanasát halljuk, párszor egymás után.

Amikor a mobil abbahagyja a fotózást, feláll, megigazítja fekete pólóját és visszatér a deszkafalhoz. Hangos lihegés közepette felemeli a telefont a földről és megnézi a fotókat.
– Nehéz kiválasztani csak egyet, amit posztolhatsz – szólal meg.

A nézőtér felől hangos vihogás harsan fel, és amennyire ismerem, neki is eléggé vissza kell fognia magát, hogy ne mosolyodjon el.

Egy kicsit még kattintgat, meglehet, hogy a fotókat szerkeszti.

Az emberek feszülten figyelik, itt-ott még felnevet valaki.

Amikor az egész jelenet már erőltetettnek kezd hatni a szememben, elaltatja a kijelzőt és megindul a pódium közepe felé.

Kattanás. A reflektor megvilágítja a kanapét.

Lefekszik úgy, mint azelőtt – a feje a fehér párnán, a lába pedig a karfán átellenben.

Mély levegőt vesz. A keze a hasán összekulcsolva, egyikben a mobilt tartja.

(szünet)

(hosszabb szünet)

(lassan és csöndesen) – Szerintem haladtam az utolsó találkozásunk óta. Sok kérdés merült fel bennem, de egy konkrét válasz sem.

Köhint egyet.

(hangosabban) – Szóval pont ott vagyok, ahol maga is szeretné, hogy legyek.

Felnéz, mintha valakire rászegezné a tekintetét, aki a fejénél ül a sötétben.

– Jó, elnézést, leállok ezzel cinizmussal, mindjárt abba is hagyom. Nem, nem szeretnék belemenni, hogy miért vagyok hirtelen ilyen offenzív. Nem. Elnézést. Már túl vagyok rajta, nézze csak.

(szünet)

Komoly arcot vág.

(mély levegőt vesz, majd kifújja)

– Ma a változatosság kedvéért megpróbálkozhatnánk azokkal a pacákkal, vagy valami ilyesmivel. – *(tekintete a feje fölött)* – Oké, akkor mégsem...

Mozgolódni kezd.

Köhint egyet.

Megint fészkelődik.

– Gondolkodtam rajta. Lehet valami generációs dolog is lesz benne. Érti. Amióta az eszünket tudjuk, mindenki azt sulykolja belénk, hogy hülyék vagyunk, hülyébbek, mint az őseink, de a kutatások is egyértelműen igazolják – vagyis bocsásson meg, ezt talán maga jobban tudja... – *(hátrahajtja a fejét)* – Akarom mondani, azt olvastam, hogy annyira hülyék azért nem vagyunk, csak többet dolgozunk, mint az elődeink, és kevesebbet kapunk, mint a szüleink és a nagyszüleink.

(szünet)

A feje visszatér az eredeti helyzetébe.

Elkomorodik.

– Szóval tulajdonképpen *mégis* hülyék vagyunk.

Erőltetetten felnevet.

– Valójában egy kicsit áldozatok is vagyunk... Vezeklünk az elmúlt generációk hibáiért...

Feloldja a mobilját.

– Ezt írták, mindjárt megtalálom.

(szünet, keresés)

– Itt van. Nézze. Állítólag egytől egyig ki vagyunk égve, akarja látni? Túloznak egy kicsit. De maga talán már látta ezt, nincs igazam? – teszi fel a kérdést a senkinek a feje fölött, és abba az irányba nyújtja a mobilját.

– És akik a legrosszabbul jártak...

(szünet)

– ...a nők... Várjunk, egy új cikkre kattintottam, de ezt már biztosan ismeri, eléggé elterjedt, aha... – Egy pillanatra megint maga mögé tekint.

– ...mert kénytelenek vagyunk kézben tartani egy egész háztartást, és mellé még azt is, ami a férfiak kötelessége.

Hirtelen elhallgat.

– Valami igazság lehet benne...

(szünet)

– Nem gondolja úgy, hogy...?

Félbehagyja, az arcára nyugtalan arckifejezés ül ki.

– Csak az jutott eszembe, hogy ha már a felszín alatt kutakodunk, akkor hasznos lehet megismerni... a szélesebb kontextust is.

Elkomorodik.

– Vagy nem?

Felvonja a szemöldökét.

– Jó, akkor talán mégsem...

(mély levegő)

– A neten az ember bármit megtalál, de azért ez komolyabbnak tűnik, nem?

(felvont szemöldök)

– Jól van, már kapcsolom is ki...

Előrehajol, a mobilját a reflektorfényen kívül teszi le a földre.

Felemeli a kezét, ezzel a teátrális gesztussal jelzi, hogy nincs benne semmi.

– Rendben...

Sóhajt.

– A generációktól vissza a családi kórtörténethez...

(hosszú szünet)

– Hát jó...

Pislog.

(halkabban) – Amikor a bátyám elment...

A teremben síri csönd van.

– Nem, azóta nem láttam – motyogja halkán. – Egyszer írt nekem: szevasz hugi, mi a helyzet veled? – erre hosszú üzenetben válaszoltam, amit elolvasott – láttam a chatben. Az üzenet alatt kijelente nekem, hogy *seen*, vagyis, hogy látta – de választ már nem kaptam.

Megint gyorsabban beszél, de időben észreveszi: csak az utolsó mondatának szavai folynak össze. Tart egy gyors, nem feltűnő szünetet. Nem tudom, hogy egyáltalán bárki észrevette-e rajtam kívül.

Így folytatja: – Jól vagyunk, csak aggodunk erted...

Nem tudom megállni, hogy ne mosolyodjak el. Lassan és tisztán artikulál, de még az „érted” szót is értednek ejti ki.

– Te hogy vagy? Mit csinálsz? Hallottam, hogy most merre vagy. Remelem, minden ok. Udvozold a bacsikankat es viselkedj vele jól, rendben? De egyebkent igazan eszhez terhetnel kicsit, mert amit most muvelsz, az nem egészen koser. Latogassalak meg?

Akadozva beszél, az emberek szórakoznak rajta, minden komolyság odalett.

Az ő szája is mosolyra görbül.

– Beszelgetnenk, elviszlek valahova, mindent megoldhatunk. Az orvost is. A szulokrol majd gondoskodom en, minden jo lesz, rendben lesznek ok is. Jojjek el? Mehetnek a jovo heten. Irj.

Köhint egyet.

– A chatablakban hosszúnak tűnt, és igen, a hosszú üzenetek megijeszítik az embereket. Az igazság az, hogy én sem írtam volna vissza saját magamnak.

Vesz egy mély levegőt és kifújja.

– Nem igazán tudom...

Komor arcot vág, míg a teremben nem ül el a nevetés.

– Túlságosan öszinte lettem volna? Nekem nem úgy tűnik. Hiszen a testvéremről van szó. Jófej voltam. Mérsékelt.

(szünet)

– Hiszen vannak testvérek, akik ennél rosszabbul is beszélnek egymással. Az 'eszhez terhetnel' nem olyan szörnyű... És mégsem kaptam választ.

A tenyerét a homlokára teszi.

– A mobilomat addig nézegettem, amíg nem bukkant fel az a bizonyos *seen* felirat, azután tíz percenként rendszeresen, hátha válaszolt, de nem tette. Egy darabig még online volt, azután már nem, a mobilját nem vette, valamit még írni szerettem volna neki, de végül úgy hagytam. Két vagy talán három napon keresztül a telefonomat bámultam állandóan, de hiába, aztán már elérhetőnek sem jelezte nekem. Lehet, hogy elveszítette a telefonját, eladta, ellopták tőle vagy csak odaadta valakinek.

Leveszi a kezét a homlokáról és visszahelyezi a hasára.

– Semmit sem tehettem. Visszahozni nem tudtam. Senki sem cibálhatta be egy autóba erőszakkal... Így feküdtem ölbe tett kézzel.

(tekintete a színpad közepén)

– A ceruzát nem papáljuk! Szomjaska nem vagy? Kaphatsz anyucitól Dörmit.

(rövid szünet)

– És semmi sem változott, csupán...

A fénykúpon túl a sötétben felvillant a mobilja.

A fénye lassan halványult, de aztán újra világítani kezdett, ezúttal hosszabb ideig.

Észreveszi, egy kicsit előrehajol, de meghökken és visszahúzódik.

Idegesen próbálja folytatni a motyogást ott, ahol abbahagyta.

– Én pedig jártam a szüleimhez és hallgattam az aggódó és kevésbé aggódó megjegyzéseiket. Egész idő alatt itt éreztem szúrást.

Megsimogatja a hasát, a kezét megállítja magasan a púpja felett, a bordák közti mélyedésben.

– Apu végül elővett egy üveg bort. Témát váltott. Másról kezdett beszélni. – És az a lány a Siraván lehetett volna az anyád. – Hehe, apu hagyd abba, de komolyan elég, elég legyen már, haza kellene indulnom.

A mobil megint világítani kezd, megzavarja, ránéz.

– Szóval az a lány a Siraván lehetett volna az anyám... – dadogja.

Egy idő múlva előrehajol, felemeli a mobilt a földről.

– Sorry.

Feloldja és nyomkodja a képernyőt.

Felül.

– Pardon, csak néhány lájk meg üzenet. Semmi, semmi fontos.

Szélesen elmosolyodik.

A kék fény lassan halványodik.

– Mostanra talán ennyi elég – mondja valakinek bal oldalt.

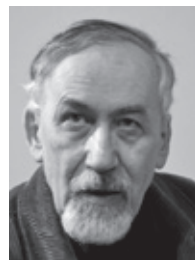
Feláll a kanapéról, elindul, és az összes fény kialszik.

Fordította: Izsák-Boda Bianka

Zuzana Šmatláková (1988) A Komenský Egyetem Bölcsészettudományi Karán végzett Pozsonyban. Különböző irodalmi folyóiratokban közölt elbeszéléseket, 2008 és 2011 között bejutott a *Novella* elnevezésű irodalmi verseny döntőjébe. Két kötete jelent meg: *Exit (Kijárat)*, (2013), illetve *Nič sa nestalo (Semmi sem történt)*, (2019) címmel. A mű egy monodráját beszél el, amelynek főhőse színielőadás keretében meséli el a közönségnek hűtlensége történetét, feltárva cselekedetének különféle erkölcsi aspektusait. A válogatásban közölt részlet a mű Izsák-Boda Bianka által készülő magyar fordításából származik.

Izsák-Boda Bianka (Kassa, 1993) fordító, a Szépművészeti Múzeum muzeológusa. A Womanpress kiadónál 2022-ben megjelent fordításkötete Vanda Rozenbergová *A gödörember és a szerelemgyerekek* című műve.

Veszélyben

Veszélyben

Akét hónap alatt, amióta a Stará Mýtina úti téglalapítész társasházból átköltöztek a Kalčuk utcai új hétemeletesbe, Ondrej Hrabár a bérlők közül senkivel sem kötött közelebbi ismeretséget. Időnként találkozott velük a postaládáknál, a lépcsőn, a liftben vagy a lakásajtók előtt, és csak mellékesen tudta meg, hogy többnyire régi városalakókról van szó, akiket a ledózerolt családi házaikból költöztettek ide.

Bizonyára hozzájuk tartozott a harsányfeketére festett hajú idős hölgy is, aki kinézetének e részletét tekintve a múltban akár úrinő is lehetett, vagy – más részletek alapján – cseléd.

Amikor Hrabár először találkozott vele, megijedt tőle. Merev, fehér arc, természetellenes, ugyanakkor szemérmetlenül átható tekintet. Beszédében több nyelv keveredett.

– Nem tudunk hol lakni – mondta.

Hrabárnak hirtelen el kellett fordítania a tekintetét, mert észrevett egy nyílt sebet, daganatot vagy áttétet, egyszóval valamit, ami átvillant a természetellenesen fekete hajon. Azon gondolkodott, vajon ki gondoskodik erről a valószínűleg rosszindulatú betegségben szenvedő, zavart és dezorientált nőről, és parókára egyáltalán nem emlékeztető hajának extravagáns színárnyalatáról.

Megjelenésének más vonásai is mesterségesen, egyenesen valószerűtlenül hatottak. Hatalmas férfigeje és lába, vékony, hosszú nyaka, s főleg különös tekintetű, sovány arcú, apró feje – Hrabárban mindez a veszély és a halál megtestesülésének furcsa képzetét keltette.

Ez talán abból a hirtelen felismerésből is következett, hogy ez a magányos nő az ötödik emeleti garzonból, akinek Hrabár végül segített visszajutni a lakásába, a gázzal kombinálva időzített bomba lehet az egész ház számára. Ha robbanás történe, az kétségkívül az ő hatodik emeleti lakásukban is nagy pusztítást végezne.

Ez a feltevés arra sarkallta, hogy a munkahelyéről névtelenül felhívja a gázműveket és megkérdezze, vajon ebben a városban elő szoktak-e fordulni kórosan feledékeny vagy más elmebajban szenvedő magányos öregek által előidézett gázrobbanások. Az illető a vonal túlsó végén ezzel a kérdéssel nem tudott mit kezdeni, valószínűleg nem is értette – először bizalmatlanul hallgatott, majd megkérdezte, kiküldje-e az üzemzavar-elhárítást, végül pedig, némi további pontosítás után, egy másik telefonszámot adott Hrabárnak. Érdeklődése ezen a számon is zavart és tanácstalanságot keltett, sőt, valamiféle gyanút is, talán ezért is kérdezte meg tőle a gázművek munkatársa, vajon miért is akarja ezt tudni. Csak amikor Hrabár Jozef Kurimskýként mutatkozott be, és amikor az ötödik emeleti demens hölgyet a saját nagymamájaként definiálta, aki daganatos betegként sajnálatos módon egyedül tölti

a délelőttiöket, akkor jelentette ki, hogy ilyen esetek, legalábbis amióta ő a gázműveknél dolgozik, vagyis, kérem szépen, huszonöt éve ebben a városban nem fordultak elő. Nagyobb veszélyt jelenthetnek azok az egyének, akik öngyilkossági szándékkal nyitják meg a gázcsapot. De a gázt ők a gázműveknél jól bebüdosítik, úgyhogy még a részeket esetében is, akik belefáradtak az életbe, az illető polgár vagy lakó, esetleg az, aki éppen arra jár, a gázt meg kell hogy, itt a gázművek dolgozója köhögőrohamot kapott, ezért csak bizonyos idő múlva sikerült kimondania, hogy érezze. A gázművek dolgozója, akit a köhögésroham elhallgattatott, valószínűleg rossz hatással volt az önbizalmára is, és rákényszerítette, hogy udvariasan és készségesen bánjon Hrabárral, hirtelen egészen beszédesnek mutatkozott, ezért Hrabárnak a szavába kellett vágnia és megköszönnie a felvilágosítást, mivel a helyiségben, ahonnan telefonált, megjelent a kollégája, ő pedig nem akarta, hogy tanúja legyen ennek a kényes témájú telefonbeszélgetésnek.

Ez után a diskurzus után Hrabár nem gondolt többé a gázrobbanásra.

Megnyugodott, de ez az állapot nem tartott sokáig. Nem egészen két héttel azután, hogy telefonált a gázművekbe, éjjel három előtt a felesége, Edita ébresztette, aki még anyasági szabadságon volt, és külön szobában aludt a gyerekekkel.

Közölte a férjével, hogy Tomáš nagyon rosszul van. Hrabár öthónapos fia, akinek este még csak hőemelkedése volt, most tüzel a láztól, és a kutacsa kidudorodik, ami az agyhártyagyulladás tünete lehet. Valamikor így halt meg a hét évvel fiatalabb húga, mondta Edita az álmos Hrabárnak. Vizes borogatással le kell vinni a lázát, aztán pedig azonnal orvoshoz kell menni vele.

Amíg Edita vizes törülközőt csavart Tomášra, Hrabár felöltözött és felkészült az útra. Az északi, úgy másfél kilométerre lévő, errefelé poliklinikának nevezett rendelőintézetbe kell vinnie a gyereket, elvileg ott van éjszakai ügyelet.

Elővette az Egészségtant, és a vaskos, nyolcszáz oldalas kötetben kikereste az agyhártyagyulladás címszót. Szemével végigfut a sorokon, amelyekből megtudható, hogy a vírusos agyhártyagyulladás tünete a lázas állapot, időnként tudatzavar. Többféle vírus is előidézheti, melyek az agyat is megtámadják, ezért valójában egyidejűleg agyhártya- és agygyulladásról beszélhetünk. Hrabár olvas, falja a szöveget, néhány mondatot átugrik, másokhoz visszatér. Olvas a kutacs kidudorodásáról, azután arról, milyen hónapokban fordul elő a kullancs okozta agyhártyagyulladás.

Májustól júliusig. Ebben a pillanatban tudatosul benne, hogy Edita meleg napokon már május közepétől kijárt Tomással és a három évvel idősebb Igorral a közeli, Blatava városrészben található parkerdőbe. Ma július tizenhatodika van.

Hrabár becsukja a könyvet, belebújik a cipőjébe, Edita pedig belefekteti a csendes, magatehetetlen Tomást a babakocsiba.

Az új házba még nincs bevezetve a telefon, a környéken még telefonfülke sincsen. Hrabáréknak sincsen autójuk, a szomszédok közül pedig senkit sem ismernek annyira, hogy valamelyikükhöz ilyen késői órán becsengessenek és segítséget kérjenek, azt sem tudják, ki milyen közlekedési eszközzel rendelkezik. Egyetlen szerencsájük, hogy a poliklinika, ahol az éjszakai ügyeletnek kellene működnie, nincs messze tőlük.

Hrabár egyedül indul útnak az éjszakában. Editának otthon kell maradnia a három és fél éves Igorral.

Kattan a lift a földszinten. Hrabár odamegy a bejárathoz, ki akarja nyitni a kaput, de rájön, hogy be van zárva, és neki nincs hozzá kulcsa. Vissza kell mennie kocsistól a lakásba. Sem ő, sem Edita nem számoltak azzal, hogy a kaput éjjelre bezárják. A Stará Mýtina úton nem zárták. Itt többnyire idősebb, ezért nyilván aggodalmaskodóbb lakók élnek. Edita elővesz egy dobozt rengeteg kulccsal, az egyik kulcscsomón ott kellene lennie a kapukulcsnak is. Tényleg ott van. Hrabár leliftezik Tomással, második próbálkozásra kinyitja a kaput, óvatosan lemegy a házhoz vezető lépcsőn, és már tolja is a kocsit az ideiglenes, egyenetlen, még az építkezés nyomait magán viselő terepen.

Csönd van, csak egy pillanatra hallatszik ide a távoli vonat zakatolása, ahogy átrobog a folyó feletti vasúti hídon. Az utcán, a mellékutcákat is beleértve, Hrabár senkivel nem találkozott, de nem is bánta, hogy senki nem látta, ahogy ezen a szokatlan órán a gyerek-kocsit tolja. Amint elhagyta a családi házakat és a két toronyházat, feltűnt előtte a polikli-

nika terebélyes épülete. Csak külső fali fényei világítottak. Úgy tűnt, bent sötét van. Ettől nyugtalan lett. Megállt és ellenőrizte Tomáš állapotát. A kisfiú továbbra is valahogy me-revnek, mozdulatlannak és csendesnek tűnt. Ahogy korábban, most is csak néha hallatott gyenge, hörgő hangot.

Hrabár megszaporoázta a lépteit. Ha a rendelőintézetben nincs ügyelet, be kell mennie a városba telefonfülkét keresni, és onnan felhívni az ügyeletet. Ehhez legalább húsz percet kellene gyalogolnia. Ez a városrész szomszédos a városközponttal, ahol semmilyen orvosi ügyelet nincsen. A régi kórház és poliklinika nagyon messze van, éppúgy, ahogy a gyermekkórház is, az új pedig, amelyet csak nemrég fejeztek be, kint van szinte a város legszé-lén. Az éjszakai járatokról semmilyen áttekintése nincsen, az egyetlen esélye ez az északi po-liklinika, ahová éppen most ért oda Tomással gyors léptekkel, szinte futva.

Egy pillanatra megáll az épület bal szélén. A belseje ebből a szögéből is sötét, ami arról tanúskodik, bent nincsen semmiféle ügyelet. Minden be van zárva.

Hrabár a lépcső előtt hagyja a babakocsit, s kétségbeesésében minden észszerűség nél-kül, újra és újra megpróbálja lenyomni a különböző bejáratok kilincseit, remélve, hogy az egyik mégiscsak enged.

A poliklinika épülete előtt nagy, mindenféle bokrokkal és fákkal teli, megvilágítatlan térség terül el. Hrabár a sötétben valamilyen mozgásra lett figyelmes, úgy tűnt neki, hogy a házukbéli hölgyet látja, a hatalmas férfilábú, apró arcú öregasszonyt, harsányfekete haj-szála közül kivillanó sebével. Hrabárt szorongás kerítette hatalmába, melyet a múltból már jól ismert. Amikor kisgyerekként, sőt később már nagyobb fiúként egyedül maradt nap-szállta után a sötét kertben, az udvaron vagy más elhagyott helyen, képzeletében időnként félelmetes képek jelentek meg.

A mostani esetet észszerűen meg lehetne magyarázni: az öreg hölgy eltévedt a buja, gon-dozatlan, parkszerű térség labirintusában, és itt is a hazautat keresi.

Hasonló helyzetben van Hrabár is, aki haldokló fiával a bevehetetlen rendelőintézet la-birintusában rekedt. A múltban úgy szabadult meg a sötétben rátörő gyötrő látomásoktól és képzelgésektől, hogy gyorsan elmenekült.

Most is elfordította tekintetét arról a helyről, ahonnan az ijesztő látomás közeledett. Ide-gességében újra ellenőrizte Tomáš állapotát, ezúttal olyan alaposan, hogy a bevehetetlen poliklinika monstruma előtt tenyerével tapintotta ki, vajon a szelíd, csendes és mozdulat-lan Tomáš él-e még.

És bár megfogadta, hogy az épület előtti kivilágítatlan területre, amely úgy megijesztette, nem fog visszanézni, nem bírt ellenállni a kísértésnek, hogy vessen egy pillantást arrafelé, va-jon ott van-e még, amit látott. Most azonban semmilyen nyugtalanító mozgást nem érzékelt.

Tovább kereste hát az ügyeletet.

Csakhamar gyenge világosságot vett észre a poliklinika belsejében. Amikor közelebb ment, kutyaugatás ütötte meg a fülét. Az ügyeletes gyógyszerútból jött. Megnyomta az éj-szakai csengő gombját. A kisablakban megjelent a gyógyszerész, kedves fiatal lány, aki rá-szolt a kutyára, és talán miatta is, attól való aggodalmában, hogy valaki panaszt tehet rá, szokatlanul beszédes és barátságos volt.

Nyilván félt éjjel egyedül ügyelni ebben a megközelíthetetlen, kihalt várta emlékeztető magányos, kísérteties épületben. Hrabárnak úgy tűnt, valaha már átélte az éjszakai ügye-let és a gyógyszerútban jelenlévő kutya kombinációját.

Miután lecsendesítette a kutyát, a lány meghallgatta Hrabárt, és közölte vele, hogy a ren-delőintézet épületében van gyermekorvosi ügyelet, sőt, felnőtt ügyelet is. Az épület má-sik végén. Rögtön, ahogy befordul a sarkon. De a biztonság kedvéért ő odaszól telefonon, mivel ilyenkor a rendelő nincs nyitva. Hrabár elindult. Megkönnyebbült, de csak rész-ben, mivel az orvos közelsége még nem szünteti meg a súlyos betegség és a halál veszélyét.

Röviddel azelőtt, hogy Tomással odaért az ügyeletre, a folyosón kigyulladt a villany. Ez azt jelenti, hogy a lány már odaszólt. Mielőtt a nővér kinyitotta az ajtót, Hrabárnak még volt ideje elolvasni az ajtóra függesztett apró betűs feliratot, amelyről a gyógyszerész lány már tájékoztatta: Gyermekorvosi ügyelet 17.00-tól 22.00-ig. 22 óra után csöngessen.

Egy perc múlva már a rendelőben volt. Mire a nővér levetkőztette Tomáš, belépett a dok-tornő. Álmosnak tűnt, egy kicsit még igazgatta a ruháját, és annak ellenére, hogy egy kér-

dést sem tett föl, Hrabár nem bírta tovább, és beszélni kezdett. Megemlítette, hogy a felesége sétálni szokott a gyerekekkel a parkerdőben, elmondta azt is, amit az Egészségtanban olvasott, s csak akkor ocsúdott fel, amikor úgy tűnt neki, a doktornő a tekintetével csendre intette. Elnézést kért, és feszülten várta, mi lesz a vizsgálat eredménye.

– Részletesebb kivizsgálásra kell vinnie a fiút a kórházba – mondta a doktornő, és megkérte a nővért, hívjon mentőt.

– Azonnal jöjjön – tette hozzá. – Maga pedig – fordult Hrabárhoz – várjon a folyosón, mi előkészítjük a gyermeket az útra.

– Komoly a baj? – kérdezte Hrabár.

– Nem mondhatok semmi biztosat – felelte a doktornő.

Körülbelül tíz perc múlva megérkezett a mentő. A sofőr megkapta a rendelőben az utasítást, segítette Hrabárnak beemelni a babakocsit, és elindult délnek, a régi kórház felé. Végigszáguldott a sárgás neonfényel megvilágított főúton, keresztezve a mellékutcák homályát, végül megállt a kórház bejárata előtt.

A portás felhúzta a sorompót, a mentőautó pedig már a pavilonok és egy terjedelmes, magánvillára emlékeztető épület között suhant. A patológia volt az, a következő felirattal: A HOLTTESTEK KIADÁSA KILENC ÉS TÍZ ÓRA KÖZÖTT. IGAZOLVÁNY NÉLKÜL A HOLTTESTET NEM LEHET KIADNI.

Hrabár jól emlékezett erre a felírra. Úgy-ahogy ismerte a régi kórházat, mindkét gyermeke születése után járt itt, és feleségével néhányszor meglátogatták annak beteg nénikéjét is, akiről kilencvennégy éves korában derült ki, hogy csak egy veséje van. Erről csak véletlenül értesült egy vizsgálat során. Ez az állapot, ellentétben a bélproblémákkal, amelyek miatt kórházba került, nem igényelt semmilyen gyógykezelést.

A hiányzó vesét Hrabár kuriózumnak tartotta, ami sokkal inkább egyes hosszú életű egyének életrevalóságának, életerejének és az emberi szervezet ellenállóképességének bizonyítéka, mintsem sajnálatra méltó hiányosság. Kuriózumnak, bár érzéketlen, hivatali jellegű furcsaságnak tartotta a patológia falán lógó feliratot is. A halálra, elmúlásra utaló szót akkor igen távolinak érezte, most azonban az az érzés kerítette hatalmába, hogy szokatlanul közel van hozzá.

A mentő elhaladt az épület mellett, ahol Hrabár gyerekei születtek. Ennek az objektumnak is megvolt a maga furcsasága, mivel egyik oldalon a szülészet, a másikon az onkológia működött benne.

Végre megálltak egy kétemeletes pavilon előtt. A sofőr bekísérte Hrabárat az újabb vizsgálatra, amely után az ügyeletes orvos továbbküldte őket a gyermekkórházba. Hrabár ezúttal már nem kérdezett semmit. Úgy tűnt neki, bár nem volt biztos benne, hogy a fül-orr-gégészetre küldik. Ez meglepte, és egy pillanatra meg is könnyebbült. Maga a kórház ténye és a további kivizsgálás szükségessége azonban hamar visszahozták nyomasztó érzéseit, aggodását Tomáš életéért.

Pirkadni kezdett. A gyermekkórházban átvették tőle a kisfiút, ő pedig leült a váróteremben, valami hosszú földszinti folyosóféleségen, amely az udvarba torkollott. Úgy tűnt neki, a vizsgálat egy örökkévalóságig tart. Nem bírta a padon ülni, járkálnia kellett. Megállt a nyitott bejárat előtt, és meglátta az udvaron a galambokat, amint a reggeli napfényben csipegetnek. Eszébe jutott élete egyik legszomorúbb élménye. Tizenkét éves unokaöccse tragikus halálával függött össze.

A halott fiú apja a temetést követő toron visszafogottan viselkedett, de később letorkolta a bátyját, aki tapintatlanul, bár nyilván jó szándékkal, megnyugtatni akarván őt, és talán az élethosszig tartó testvéri civakodás jegyében is kétségbe vonta szívszorító elbeszélését arról, hogyan szállt a sírbatétel után a fia galamb képében a vállára, hogy elbúcsúzzon tőle. Odasimult az arcához, azután elrepült.

– Ha egy galamb a válladra száll – így a bátyja –, ami igazán ritka és különös dolog, az még nem jelenti azt, hogy a fiadról van szó.

Miközben felidézte ezt az emléket, Hrabárnak abszurd gondolata támadt: Tomáš galamb képében látta, amint elrugaskodik a földtől, és odarepül hozzá elbúcsúzni. Rettenetes kép, mely Hrabár belsejét szinte kibírhatatlan nyugtalansággal töltötte el a várakozás alatt.

Odalépett a rendelő ajtajához. Semmi hang, csak a nyomasztó csend. Talán azért, mert a várakozás ideje különlegesen hosszúnak tűnt számára, és az, ami az éjjel lejátszódott, már túl sok volt neki, baljós előérzete kezdte legyőzni a józanságát. Alig bírta megállni, hogy ne kopogjon be, és ne kérdezze meg, mi történik. Talán már meg is halt, és ez annyira súlyos hír a halott gyermek apjának, hogy még a szakemberek is – ha érzékenyek – halogatják a közlését. Vagy a betegség az utolsó stádiumba lépett, és az orvosoknak teljes erőbevetés és koncentráció mellett valamilyen kockázatos módszerhez kellett folyamodniuk, hogy a fiú életét megmentse. Ezek a gondolatok meggátolták abban, hogy bekopogjon, és arra kényszerítették, hogy tovább járkáljon a barátságtalan folyosón.

Végre letelt a várakozás ideje. Behívták a rendelőbe, és közölték vele, hogy nem olyan rossz a helyzet, mint amilyennek tűnik. A kisfiú valószínűleg napszúrást kapott, amelyből minden különösebb nehézség nélkül fel fog épülni. Mindjárt jön értük a mentő.

A sofőr megállt a poliklinika előtt, Hrabár pedig a kutyaugatásos gyógyszertárban kiváltotta a gyógyszereket. Hamarosan otthon volt.

Elmesélte Editának, mit élt át, és megkérdezte, nem süthetett-e az erkélyen Tomásra a nap.

– Igen, a balkonon aludt – válaszolta a felesége, majd váratlanul – ő, aki többnyire visszafogott volt –, elsírta magát, miközben biztosította Hrabárt, nem az erkély miatt sír, hanem mert minden jól végződött.

Edita lefeküdt, Igor és Tomáš is aludt, Hrabár pedig a kora reggeli órán az ablakpárkányra könyökölt, és kinézett az ablakon.

A hatodik emeletről meglátta azt, ami iránt eddig közömbös volt – a város északi panorámáját, amely a közeli dombok és erdő előterében terült el, a családi házas negyed utcácskáit, a földszintes és egyszintes házak vörös, zöld, barna és szürke tetőit, az utakat, járdákat, kerteket és fákat, vagyis a kora reggeli tájat.

Miután valamiképp aludt a fotelban, lezuhanyozott és elindult a munkahelyére, útközben észrevett még valamit, amire eddig nem fordított figyelmet – az utcát szegélyező alacsony bokrok formáját, s kissé jobbra két magas fát, melyek mintha az ő panelházuk közvetlen környezetéhez tartoztak volna. Diófák voltak, őszre termést hoznak.

Még hét előtt beért az irodába.

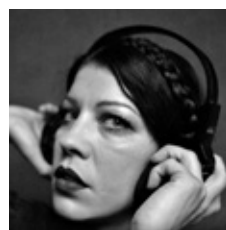
Talán a kialvatlanság, a fáradtság és az ellentmondásos érzések okozták, hogy váratlanul kétségek kezdtek gyötörni, melyek a munkaidő vége előtt tetőztek. Ki tudja, Tomáš tényleg rendben van-e, tépelődött egyre türelmetlenebbül.

Már úton van hazafelé, már a rendezetlen terepen halad. Mindjárt kinyitja a kaput. Csak nehogy találkozzon a harsányfekete hajú hölgyvel, villant át az agyán. ■ ■ ■

Fordította: Marosz Diána

Stanislav Rakús (1940) Kassán élő prózaíró, irodalomtudós. Egyetemi oktatóként az eperjesi egyetem bölcsészettudományi karán a modern szlovák próza kérdéskörével és irodalomelmélettel foglalkozott. Szépirodóként 1976-ban jelentkezett egy lírai novellával, *Žobráci (Koldusok)* címmel. *Temporálne poznámky (Időbeli megjegyzések)* című, 1993-ban megjelent regényét a kortárs szlovák próza egyik kanonikus műveként tartják számon. A könyvben teljes gazdagságban mutatkozik meg kifinomult elbeszélőművészete, sajátos stílusa, kivételes humorérzéke és iróniája. További prózai művei is az említett regényben kikristályosodott stílus és elbeszélés mód jegyeit mutatják. Közülük a *Telegram (Távirat)* érte el a legnagyobb sikert: 2009-ben elnyerte az Anasoft litera díjat. Legutóbbi kötete a 2021-ben *Lútostivost' (Érzékenység)* címmel kiadott elbeszéléskötet, a válogatásunkban szereplő novella is ebből való.

Marosz Diána (Kecskemét, 1976) fordító, publicista, zenetanár. Az ELTE-n szlovák-lengyel szakon, a Zsolnai Egyetemen zeneművészet-tanár szakon végzett. Jelenleg Budapesten él. Legutóbbi fordításkötete Roman Holec *Diadal és katasztrófa. Trianon egy szlovák történész szemével* című monográfiája, amely a Lábnyom Kiadó gondozásában jelenik meg.

Barbora, ischten & a katarzis

Mínuszos morál

Sylvia kábé egy hónapja éli háromszeretős életét, amikor Barbora kezd összeroppanni a folyamatos posztkoitális depresszió súlya alatt, plusz égető szükségét érzi, hogy igazat mondjon.

A morál hiányát Barbora számára nem Sylvia poligámiája, hanem annak eltitkolása jelenti, Barbora univerzumában fontos az igazmondás, és lehet Sylviának akár tíz pasija is, ha tudják mindnyájan, hogy tízen vannak. Sylvia univerzumában az igazmondás olyan idejétmúlt dolog, amire nincs igénye senkinek. Barborának tikkelt a szemé és egyfolytában gyomorfájdalom kínozza, sőt beáll a nyaka is, így gondolkodás nélkül befizet egy hétnapos gyógyfürdőkúrára, ez is egyike a tipikus posztalkoholos ösztönsoppingjainak.

Nemegyszer előfordult ilyenkor, hogy az antikosnál vett valami kacatot, mert imádta a régi cuccokat meg az ilyen szarságokat, képes volt órákig guberálni köztük, aztán meg már kínosnak érezte volna, ha nem vesz semmit. Így jutott többek között egy nélkülözhetetlen ezüst cigarettatárcához, néhány harmincas évekbeli szipkához, egy öreg telefonkészülékhez, íróasztalhoz és karórához. Beakadt neki, hogy egyszer majd lesz „ötvenes évek à la Brüsszel” stílusú dolgozószobája, ahová bekúrja majd az össze ilyen fiszfaszt és ott örülget nekik meg ott írja majd a női regényeit meg ilyenek, de valószínűbbnek tűnt, hogy eldobja a kanalat, még mielőtt akármilyen dolgozószobája lenne.

Egyszer vett a beakadt dolgozószobába egy 1959-es porcelánmacskát, full brüsszeli stíl, azonnal kiszúrta, amint belépett az antikoshoz, elképzelte, hova teszi majd a nemlétező beakadtban, aztán hazavitte azt az überfasza macskát és lelkesen mutogatta Milannak, aki azt mondta, hogy okéoké, de hogy ez csupa konkáv meg konvex, és ő az egyszerű geometriát kedveli. Barbora ettől úgy bepöccent, hogy odaadta a macskát ajándékba Milannak, nehogy azt higgye az a hülye pöcs, hogy nyert.

Hát ilyen észszerűtlenségi rohamok váltják és kombinálják egymást Barbora fejében a kétségbeesés rohamaival, és egy ilyen roham után indul a fürdőbe, mert már kifizette és nem lehet lemondani, ráadásul tényleg beállt a nyaka, elhatározza hát, hogy fullra kiaknáz minden lehetőséget, amit csak a fürdő kínál, lemegy a szállodai wellnessbe, ott szövőgeti masszázs-szauna-pezsőfürdő terveit, ami majdnem még egyszer annyiba belejön, mint a már befizetett pénz, pedig nem oldódik meg vele semmi, és Barbora ugyanabba a hígfosba tér majd vissza, amelyikből elmenekült, erről azonban ebben a pillanatban még fogalma sincs.

Barbora és a wellness, ez egy monstre játékfilm témája lehetne. Amint Barbora meglátott egy szaunát vagy medencét, Sylvia átment totál hülyepicsába. Mielőtt a zuhanyba lépett, provokatíve levette a maga köré tekert fürdőlepedőt, lehetőleg úgy, hogy a sok kanos tata közül a lehető legtöbbször nyíljon rálátása a seggére, majd bájosan belibbent a zuhany alá és úgy tett, mintha nem venné észre a ráirányuló tekinteteket, zuhanyozást mímelve simogatta a két nemegyforma mellét, pucsitott erre, arra meg amarra, kiemelten menőnek érezte magát, persze leginkább csak addig, míg meg nem jelent a színen egy szebb seggű, egyenlő mellű nő, de ha nem jött ilyen, és csak a cellulitiszes, a fürdőruha befogadóképességét bőven túlhaladó kiterjedésű csípővel rendelkező fajta kolbászolt a környéken, akkor akár órákig is képes volt produkálni magát. A medencében ázó lúzereknek az első pillanattól kezdve megindult a nyáltermelése, Sylvia pedig élvezte az exkluzivitást, mert a lúzerek közül soha senki nem váltott jegyet a szaunába és a jacuzziba, ezért lúzerkedtek a medencében, míg ő félmeztelenül közlekedett a finn szauna meg a gőz, az infra és a pezsgőfürdő között, míg egyszer azt nem látta a zuhany alól kilépve, hogy az Ő frissen cserélt vizű jacuzzijába kapar valami dagadt, elaggott, bőrbeteg faszfej. Sylvia kis híján elájult, mikor meglátta, mit csinál a faszfej, és erősen vissza kellett magát fognia, hogy ne pattanjon fel, és ne köpje bele a dagadt pofájába, hogy ugyan fizetett-e a jacuzziért, és csak azért nem pattant fel mégsem, mert már úgyis mindegy volt, úgyis benne volt már a gusztustalan test a vízben, és Sylvianak úgyis elment a kedve nemcsak a pezsgőfürdőtől, hanem az egész wellnessről és magamutogatástól is, szóval a hangulata erősen süllyedt, de nem sokkal később újra emelkedni kezdett, konkrétan amikor látta, hogy a faszfej nem tudja bekapcsolni a jacuzzit, hengereg egyik oldaláról a másikra, mint egy fóka, próbálja működésképtelenül a fűvókákat, de azok ellenállnak, és a fazon végül csak ücsörög kínjában a meleg vízben olyan pofával, mintha ez lenne a pezsgőfürdő rendeltetészerű használata. Sylvia tiszta szívéből örült jacuzzi vizét beszennyező dagadék leégésének, lélekben szépen körberöhögte, és beszüggerálta magának, hogy úgysem vágyott most a buborékos vízre.

Néhány perccel később átment masszírozatni egy lejárt szavatosságú thai kurvához, és sikeresen elfeledkezett a leprás, nagytestű főszerről. Sylvia biztos volt benne, hogy az Európában dolgozó thai masször csajok mindegyike lejárt szavatosságú kurva, hiszen egyébként honnan ismernék azokat a fogásokat, egyszer például Barbora elment egy ilyenhez masszírozatni, a csajt nem is nagyon regisztrálta, valahogy egybefolyt a szemében minden thai nő, egyetlen különbséget nem látott köztük soha, levetett magáról mindent, lefeküdt és behunyta a szemét, a tájcsaj előbb a hátát vette kezelésbe, majd egy félóra múlva megfordította, a hasát meg a mellét kezdte masszírozni, Barbora már akkor úgy érezte, hogy a nő a kelténél mintha kissé jobban beleélné magát, érezte a leheletét, kellemesen édeskés volt, ez meghökkentette, idegen embereknek még az érintését is nehezen állta, nemhogy a szájszagát, de a tájcsaj izgató volt, Barborának ugyan mindig felmeredt a mellbimbója, de most a szokásosnál is jobban meredt, a nő lecsúsztatta a kezét az csípőjéhez, és a tenyerével megnyomta az ágyékát valami olyan ponton, amit Barbora minden igyekezetére ellenére sem volt aztán képes újra megtalálni, szóval megnyomta, amitől Barbora úgy érezte, hogy azon nyomban elkezd kacagni, bepisil és megbolondul, így egyszerre. Végül minden erejét megfeszítve mégsem nyihogott fel, de a tájcsaj gyakran eszébe jutott, még ha fingja sem volt, hogy is nézett ki a nő tulajdonképpen, és főleg akkor jutott eszébe, amikor követelte a szeretőtől, hogy találják meg azt a helyet, de nem találták meg, sosem.

Barbora hazafelé tart a wellnessből és arra gondol, hogy minden rendben lesz, hogy elmondja az igazat és mindenki boldog lesz és Sylvia találkozgat majd a három szeretővel és a három szerető békésen elkönyveli majd az infót, hogy hárman vannak, néha talán elmennek együtt sörözni meg ilyenek. Gondolkodás közben megáll egy bankomatnál, kivész hetven eurót, bizonylatot nem kér, továbbindul, bemegy egy trafikba, cigit venne, egész kartonnal, de a pénztárcája üres, sosem fordult még elő vele, hogy a bankomatban hagyta volna a pénzét, sarkon fordul és rohan vissza, biztos nem lesz már ott, gondolja, de rohan úgy is, izzad a nehéz hátizsák alatt, de rohan, két férfi áll a bankomattól másfél lépésnyire, ingben, öltönytadrágban, ingzsebükre csíptetve egy-egy személyi kártya, Barborában felötlik, hogy ezek a bank alkalmazottai, akik megtalálták a pénzt, odaszalad hozzájuk, mosolyognak rá. – Tudják, miért jöttem? – kérdezi, még mielőtt észrevenné a felcsíptetett kár-

tyákon a „Jézus Fiainak Társasága” feliratot, amiből viszont egyből lejön neki, hogy ezek nem a bank emberei, meg az is, hogy miért mosolyogtak, gyors sasszéval kikerüli őket, a bankomathoz lép, ott van a pénz.

Barbora egy totál hétköznapi reggelre ébred odahaza, ugyanúgy indul, mint a többi jellegtelen nap, Barbora nyolc harminckor felkel, és attól a pillanattól kezdve minden mozdulatában valami furcsa hétköznapiságot érez, kávéát főz, kiül vele az ablakba. Barbora a véletlenek összjátéka folytán mindig, mindenhol az ötödik emeleten lakott, az ötödiken van az ágy is, aminek a támlájához Milan ki szokta kötni, ahányszor felül a párkányra, mindig eszébe jut, hogy egyszer majd kiesik az ablakból, és az emberek azt fogják hinni, öngyilkosság volt, pedig aki ismeri, annak illene tudnia, hogy nem lehetett az, hiszen Barbora a bűdös életben nem ugrana ki pizsamában az ablakon, és pont azért nem öltözött át soha a reggeli kávézás előtt, hogy világos legyen, nem direkt csinálta. Merthogy a kizuhanás esélye adott volt – Barbora többször is elveszítette már az egyensúlyát, amikor túlságosan kihajolt, legutóbb például akkor, amikor egy piros autó haladt el a ház előtt, és ő meg akarta nézni, hogy nem Sylvia valamelyik szeretője ül-e benne, mert Sylvia szeretői valamilyen oknál fogva mind piros kocsival jártak. És egyszer tényleg ki is esett az ablakon, vagyis szerencsére inkább be, a lakás felőli oldalra.

A wellness követő reggelen rágyújt, meg is hallja nyomban a leereszkedő redőny hangját, a zsíros szomszédasszony ugyanis, aki Barbora ablakszomszédja, mindig becsukja az ablakot és lehúzza a redőnyt abban a pillanatban, amint Barbora kifújja az első slukk füstjét, ezzel nyilvánítva ki, hogy Barbora gusztustalan és hogy mennyire zavaró az undorító, elviselhetetlen, obszcén füst, amit kibocsát.

Cigi után Barbora lemászik a párkányról, lezuhanyozik, megreggelizik, felöltözik, majd kilenc harminctól tizennégy harmincig dolgozik, meg-megriadva közben, nincs abban semmi szokatlan, hogy Barbora csak úgy ültében, minden előjel nélkül megijed, világéletében úgy érezte, figyelik az emberek, pedig hát Barbora figyelte őket. Az alkalmanként alkoholizáló, frusztrált ötvenes nő volt a zsánere. Az a fajta, akin érződik az izzadságszag, a reménytelenség és a bármilyen küllemű fiatalabb nők iránti gyűlölet. Aki élőbeszédben előszeretettel használja a „szlopálni” kifejezést. Barbora pontosan tudta, hol keresse ezt a típust, így esténként elment néha azokra a helyekre és hallgatta, majd feljegyezte a beszélgetésüket női regényeiben történő későbbi felhasználásra, hogy a művek minél autentikusabbak legyenek. Az effajta női társaságából egyet mindig elnevezett Borgulóvának, csak úgy magában, viccből. Mindig háttal ült le nekik, csak hallgatta őket, mert egyrészt a szövegükhöz igazán nem hiányzott még a vizuális élmény is, másrészt meg sosem viselt melltartót – annak ellenére, hogy a mellbimbói különböző magasságban meredeztek –, és tapasztalata szerint az ötvenes nőknél az ilyesmi felháborodást váltott ki, viszont Barbora azt olvasta valahol, hogy a melltartó viselése rákot okoz, így nem volt hajlandó felvenni, Sylvia meg aztán végképp nem, elvből. Ezért ült Barbora mindig háttal a vizsgált társaságnak. Meg azért is, hogy észrevétlen maradjon.

Este van, megérkezik a helyre, ahol a céljainak megfelelő nőtípus nagy koncentrációban fordul elő, és nyomban a szemébe ötlik egy extrafurán öltözött kvartett, Borgulóvá ezúttal a testes, kifejezetten ellenszenves szőkeség lesz, Barbora rendel egy kubai rumot, majd leül háttal a kvartettnek.

– A férjemnek szeretője van – mondja Borgulóvá, majd elhallgat, de Barborának úgy tűnik, mintha hallaná a nő gondolatait is –, láttam a csajt a fészbukon. Az a pimaszul kiélt fajta. A profilképén még a mellbimbója is látszik a kis kurvának – folytatja. – Életemben nem láttam még ilyen pökhendi, ocsmány luvnyát. Múltkor is otthon vagyunk, és mit mond a Milan egyszercsak? Hogy a világűr nem mozog!

Barbora nem tudja, hogy Borgulóvá ezt csak gondolta-e, vagy ki is mondta. Az jut eszébe, hogy ha tényleg kimondta, és nem csak ő hallucinált, az nyomban megváltoztatná a dolgok állását, és ez a kváziborgulóvá nemcsak kvázi lenne, mint az összes többi Borgulóvá-előd.

Barbora futva teszi meg az utat hazáig, de nem a Borgulóvá miatt, hanem mert esni kezdett, és az a gyanúja támadt, hogy ezzel nincs vége ennek a dolognak.

Három harminckor arra ébredt, hogy verítékben úszik, de főleg arra, hogy rájött valami nagyon fontosra. Egészen világosan érzi és tudja, hogy álmában szembejött vele az abszolút igazság, a nagy titok, a kulcs a mindenséghez, a katarzisz előjátéka. Kábán csoszog a fürdőszoba felé, mert zavarja a bőrére száradt csata, rakja egyik lábát a másik elé és érti a dolgok meg az univerzum lényegét, minden láthatóvá, világossá és egyértelművé vált, Barbora egyre beljebb hatol a létezés és a világ belső működésének esszenciájába, hideg vízzel zuhanyozik és meg van világosodva, úgy meg van világosodva, hogy jobban nem is lehetne, szinte abszurd a gondolat, hogy ennek a pillanatnak akár egyetlen töredékét is feledve a régi életéhez térhetne vissza, annyira abszurd, hogy felnevet, és a zuhany alól életbölcsessel telve lép ki.

Aznap valamivel később újra nyolc harminckor kel, és minden mozdulatában a hétköznapiságot érzi. Rémlik, hogy mintha éjjel, félálomban felsejlett volna előtte valami, valami lényeges, de fíngja sincs, mi lehetett az. Csak én tudom, hogy Barbora élete minden egyes napján ezzel az érzéssel ébred, hehe.

Megfőzi a kávéját, kiül az ablakba, és kissé kihajol, mikor egy piros autó megy el a ház előtt. Hirtelen megjíjed, ezúttal azért, mert úgy érzi, hogy zuhan, hogy rosszfelé zuhan, de igazából ott ül továbbra is a párkányon. Barbora ott és akkor biztos benne, hogy megállt az egész világegyetem. Megpillantja az odalent toporgó Svetlana Borgulovát, amint egy öreg pókkal, talán valamelyik szomszédal beszélget, nagyon magyaráz az öregnek, de az csak ingatja a fejét. Barborának mindössze néhány másodpercébe telik, hogy kikövetkeztesse, miről lehet szó. A szomszédnak szemmel láthatóan – és szerencsére – fogalma sincs, kit keres a Borgulovát. Mikor azonban felbukkan a kapu előtt a teszkószatyros, zsíros szomszédasszony is, Barbora – a nap folyamán először – megérti, hogy megbaszta az egészet a jegesmedve. Másodszor pedig akkor érti meg, mikor pár órával később felhívja a főnöke azzal, hogy Vrchofský úrtól még aznap, amikor találkoztak vele, ellopták a buszmegállóban az összes bőröndjét, táskáját és iratát, beleértve a *Temetkezési előtakarékoság*™ kötvényt is, és hogy aztán Vrchofský úr eltöltött egy kis időt a rendőrségen, majd pénzt kért kölcsön Barbora főnökétől, hazautazott, és ott infarktusból elhalálozott. Egy hét elteltével talált csak rá valamelyik családtagja, a bomlás erősen előrehaladott stádiumában.

Barbora nem akarja maga elé képzelni Vrchofský úr szemét, nem akarja maga elé képzelni a bőröndjeit és a mosolyát, ahogy a kezében tartotta a *Temetkezési előtakarékoság*™-ot, nem akar maga elé képzelni semmit, ami Vrchofský úrral kapcsolatos, azt a jószágos szemét pedig aztán végképp nem, de egyszerűen nem bír kimenni a fejéből a kép, ahogy Vrchofský úr a megálló felé vonszolja a koffereit és szatyrait, ott leteszi a cuccot a földre, elmegy megnézni a menetrendet, és mikor harminc másodperc múlva visszatér, a kofferek a holdon, Vrchofský urat az infarktus kerülgeti, de még nem kapja el, hívja a rendőrséget, várakozik, feljelentést tesz, kivesz egy szállodai szobát, másnap hazautazik, poggyász nélkül, leszáll a vonatról, hazavillamosozik, belép a lakásba, leveti a mellényét, meghal.

Este Barbora és Vavro egy filozofikus nevű kocsmában ülnek. Vavro ötödik napja nem iszik. Nincs a topon. Barborát nyugtalanítják a férfi neurotikus mozdulatai, de ezt nem verbalizálja. Vavro járhatja a száját, szívesen inna egyet. Fintorogva bámul a trendi kiscanósóban felszolgált gyömbértejébe. Nagy gyömbérdarabok úszkálnak benne. Vavro kijelenti, hogy utálja a gyömbéret. Kihalássza a kancsóból a legnagyobb darabot, és két ujjja közé csippentve megvető pillantással méregeti.

– Mit csináljak ezzel, egyem meg? – kérdezi Barborától.

Barbora hallgat.

– Állítólag egészséges – erőlteti a témát Vavro.

– Akkor edd meg – mondja Barbora.

– De utálok – tiltakozik Vavro.

– Akkor ne edd meg – mondja Barbora.

– Megeszem, de sipákolni fogok meg szentségelni – mondja Vavro, majd betolja a gyömbéret, aztán sipákol meg szentséggel.

Barbora a maradék gyömbérdarabkákat fixírozva az életen és mindenféle izén gondolkodik.

Másnap Sylvia egy szállodai szobában várja Milant, Sylviánál nem találkozhatnak, mert a Borgulová biztos ott strázsál a ház előtt, tegnap ugyanis szembesítette a férjét a hűtlenség vádjával, és Milan ugyan tagadott mindent, de Borgulová nem tudja, hogy hihet-e neki, úgyszólván kötelességből megtöcskölte, aztán azt hazudta neki, hogy sosem csalta meg és hogy szereti. Másnap Milan ebéddőben távozik a munkahelyéről, megy megdugni Sylviát, belép a szállodaszobába, Sylvia átrendezte az igényeinek megfelelően, a nyiszorgó ágyat az ablak alá toltta, a matracot letette a földre, felvette a harisnyatartót meg a hétszázeurós, kurvás, nemhamis Fiorangelo cipőt, amit Milan kizárólag erre a célra vett neki, csak azért, hogy egy luxuskurvát dughasson. Újra Sylvia veszi át a hatalmat, Barbora hat óra hosszára megszűnik létezni, Milan Sylvia fölé hajol, megnyalogatja a mellbimbóit, kihúzza a nadrágjából a bőrvet, kíméletlenül talpra rántja Sylviát és összekötözi a kezét a háta mögött, nekitámasztja az ajtónak, durván belehatol, Barbora és Sylvia közös teste most csak Sylviáé, Milan nyersen döngöli, a hajába kapaszkodik, és azt fújtatja, hogy Barbora, te garnikurva. A hétszázeurós cipőn kisvártatva felcsillan Milan ejakulátuma, rádobja Sylviát az ágyra, mindenfélét kérdez tőle, pedig Sylviának lenne kérdezni- és mondanivalója. Barbora lassan öntudatára ébredezik, maga alá gyűri Sylviát, és Sylvia nem gondol már a hasára, a hasukra, nem gondol a kenyérzabálásra, Sylvia nem gondol semmire, mert Sylvia épp megszűnőben van, épp Barborává válik, és Barbora azt mondja, hogy milyen undorító ez az egész, csupa hazugság és képmutatás, beszél és beszél, a második meg a harmadik szeretőről, beszél, mondja az igazi igazat, nem bír leállni.

– Te a mi kapcsolatunk során két további viszonyt is fenntartottál!? Hányok tőled – mondja Milan, Barborának mondja, akinek a kapcsolatuk során sosem volt hányhatnékja attól, hogy Milan Borgulót várja otthon a Borgulová, és Barbora megkérdezi Milantól, miért nem mondta meg a feleségének az igazat.

– Megőrültél?

Barbora beszél, elmond mindent magáról és Sylviáról, a szexről más férfiakkal, az anárról, amit csak Milannal.

– Neked totál mínuszos a moráloed! – kiált fel Milan, figyelmen kívül hagyva, hogy Barbora szépítés nélkül elmondott neki mindent, csak azt hagyja figyelmen kívül, hogy létezik egy második meg harmadik is, ezt nem bírja sem lenyelni, sem kiköpni, ordítózik, szanaszét idegeli magát, de Barbora észre sem veszi, azon gondolkodik, hogy Sylvia vajon autonóm lény-e, hogy szüksége van-e saját fizikai testre, hogy Sylvia meg Barbora vajon egyetlen tudat két összetevője-e vagy két külön tudat, amely valami túltoltan szarkasztikus kozmikus isteni játék folytán ugyanabban a testben találta magát, meg azon gondolkodik, hogy miféle összefüggés van tulajdonképpen ischten és a morál között, ha egyszer ischten, ha úgy alakul, bárki lehet, a buszsofőr vagy Vrchovský úr vagy Svetlana Borgulová, de talán megvan mindenkinek a maga ischtene, olyan ischten, amelyet az illető megérdemel, tehát Sylviának nincs ischtene, Barborának meg ott a magáé. Sylvia szent lelki elkurvulásban szenved, Barbora pedig Sylvia szent lelki elkurvulásától, mert ki a tököm találta ki a monogámiát, éled fel egyszerűen Sylvia, ki mondta, hogy ez a dolgok rendje? A keresztények? A monogámia keresztény találmány-tévhit-csökvény, de nem tudja a nép, hogy csökvény, ragaszkodik hozzá, hiába érzi, hogy nem jó ez neki – vajon miért tartanak a férfiak szeretőt? Az ember valami özönvíz előtti dogma szent nevében kénytelen a természete ellenében olyan téves pszeudoszabályoknak megfelelően élni, amelyek a legkevésbé sem felelnek meg neki, ebből következik, hogy nem is tartja be őket – ezt már hangosan mondja Sylvia, Barborának most kuss van, Milan meztelenül, elnyúlt szájjal, lefittyedt farokkal ül az ágyon –, de a világ elől ezt titkolja – folytatja Sylvia –, a családja elől meg még inkább, hazudni kényszeríti a szabály és megjárás, hogy ő nem az, aki valójában lenne, lelkifurdalásra kényszeríti a szabály, hát hol van ebben a morál, mi olyan erkölcsös ezen, sajnálom a nőket, akik elhiszik, hogy a pasijuk hű hozzájuk, monogámia nem létezik, és ha mégis akad, aki tartja magát a szabályhoz, az szenved egész életében, a papok gyerekeket dugnak, mert megkattantak a hülye szabályoktól, a szülők a gyerekeikkel nemzenek gyerekeket, akiket aztán titkos pincékben rejtegetnek, mert megkattantak a hülye szabályoktól, a faszfejek faszfejeket nemzenek, mert megkattantak a hülye szabályoktól, Barbora szerint az egyetlen parancs a ne hazudj, az egyetlen lehetséges élet az igazságban leélt élet, minden más nettó barom-

ság... és ezt higgyem el neki én, az ischten, minden élőnek eredője, teremője mennynek és földnek, látható és láthatatlan világnak!

Ha nem lett volna közös teste Sylviával, Barbora talán sosem vált volna alkoholistává, sosem élte volna át fizikai szinten azokat az orgazmusokat, amelyek más szférákba repítették, sosem pisilt volna be az efféle orgazmustól az izomzat teljes ellazulásának következtében, nem nézték volna kurvának és nem lenne lelkipurdalása, bárkivel fekszik is le, ha külön tesük lenne, megszűnne minden probléma, de mivel ez volt az intenció, a fenti lehetőségek-ből nem valósult meg semmi, egyszerűen közös testük volt, és ez a test Las Salinasban nem oldódik fel a térben, Las Salinasban valami egészen más történik, a gondolkodásmód oldódik fel, Barbora vagy Sylvia agyának egy része; tekinthetjük ezt vajon Barbora vagy Sylvia legitim halálának, ha Barborának vagy Sylviának mindenki a testet, a testüket tekinti?

– Olyanok vagytok mind, mint a kismajmok. Odavagytok az örömtől, ha kiszabadultok a ketrecetekből, de aztán mindig beszartok, hogy esetleg szétesik az eszményi családokat, aki elől hozzám menekültetek, nálam kihancúrozzátok magatokat, berúgtok, kialusszátok a részegséget és utána lelkipurdalásotok van, aztán posztkoitális-posztalokoholos depresszióba esik az egyik, ettől undorítóan viselkedik, bánt és megbánt, megjátssza, hogy köze nincs az egészszhez, hogy igazából nincs köze hozzám, hehe, a másik egyszerűen lelélcel, nem akar kitenni az ilyesminek, hehe, vagy magát nem akarja kitenni az ilyesminek, te azzal próbálsz elúzni a büntudatodat, hogy ritmusra rázod magad, tökig feltekered a hangerőt és mindenféle faszságot csinálsz részegen, mert otthon ezt nem teheted, mindannyian azt szeretnétek, hogy igazából ne legyen közöttök hozzám, eleinte be is beszélitek magatoknak, hogy nincs, aztán amikor rájöttök, hogy igazából mi az ábra, hogy ez függőséget okoz, hogy elég egyszer kipróbálni, aztán nem akarjátok abbahagyni, na akkor roppantul meg vagytok lepődve. Az életek mintha fénymásolóval készült volna, feleség, gyerekek, valami elbaszódott, az egyik egyfolytában a feleségéről vakerál, bensőséges-családiásan csak a nevén emlegeti és még azt is van pofája elmesélni, hogyan szedte fel őt a csaj, a másik csak feleségnek mondja és nemigen hozza szóba, a feleség az én olvasatomban egy hülye picca, te meg...

– Neked még mínuszos moráloed sincs. Hányok tőled. ■ ■ ■

Fordította Mészáros Tünde

Ivana Gibová (1985) az eperjesi egyetem bölcsészettudományi karán végzett, Pozsonyban él. *Usadenina (Üledék)* címmel jelent meg első elbeszéléskötete 2013-ban. *Bordeline* című, 2014-ben megjelent novellájából a pozsonyi Stoka kísérleti színház és a prágai Nekroteatro színház hozott létre színielőadást. Eddigi legnagyobb sikerét a *Barbora, boch & katarzia* (magyarra Mészáros Tünde fordítja: *Barbora, ischten & a katarzis* címmel) 2016-ban publikált kötetével aratta. Gibovát Ján Johanides díjra jelölték a 35 év alatti prózaírók kategóriájában. A mű német és cseh fordításban is megjelent. A kritikusok és az olvasók érdeklődéssel fogadták az *Elektrik Bastard* című, 2020-ban a szerző illusztrációival megjelent képregény-mesét is.

Mészáros Tünde (Pozsony, 1970) műfordító. A prágai Károly Egyetemen diplomázott. Jelenleg Budapesten él. Legutóbbi fordításkötete a Kalligramnál a *Lomha apáca* (válogatás Peter Macsovszky verseiből, 2022).

Pokoljárás bipoláriában

SZLGLT

Talán a szolgálat volt az, amiből ki akartam törni. A SZOLGÁLAT-SZOLGALÉT foglya voltam, sokszor gondolkodni sem tudtam attól az óriási stressztől, amit az általam társadalmi szolgálatként felfogott újságírói munka, és az emberekkel való találkozás és kapcsolattartás okozott. Mentem az utcán és kényszeresen számoltam a mellettem elhúzó autókat, azután a házakat, majd a házak ablakait, sokszor meg kellett állnom, hogy a számokat összeadjam, s addig nem tudtam továbbmenni, míg a pontos számot meg nem kaptam. A mellettem lévő társasházon összesen 48 ablak van. A mögöttem lévő háznak 24. Az elmúlt 3 percben 34 kocsit ment el mellettem. $48+24+3+34$.

Később az agyam nem érte be ennyivel, a bennem követelőző alak arra kényszerített, hogy adjam össze a parkolóban álló autók rendszámát. $325+516+523+774$ stb., stb., stb. Mivel kényszeresen nem szeretek késni sehonnan, a számolás korszakomban mindenhová egy órával hamarabb kellett elindulnom, hogy a rendszámok összeadását is belekalkulálva mindenhová időben odaérjek. Remegtem a stressztől, az idegességtől, a kimerültségtől, zavaromban sokszor összevissza beszéltem, a kollégák összesúgtak a hátam mögött: „ez lökött”. Egyszer egy újságíró kolléga nem vette észre, hogy beléptem a szerkesztőségi szobába, éppen rólam beszéltem telefonon valakivel, s azt mondta, hogy „ja, a Kácsor, hát az bolond”, ennyit hallottam, óvatosan kihátráltam, és amikor találkoztam vele, nem hoztam szóba neki.

Úgy érzem, az volna a leghelyesebb megoldás, ha megnyúznának és valaki másnak a bőrébe tölténének vissza.

– Én csak egy selejt vagyok – mondtam a pszichiáternek, aki egykedvű képpel hümmögött, gondolom, a könyökén jött ki ez a szöveg. Ez 1996-ban volt, azóta kezelnek mániás depresszióval, amit azóta átneveztek bipoláris depresszióra, nem nagyon értem, hogy miért, s nem is biztos, hogy a mániás depressziót nevezték át, ugyanis ezzel a betegséggel kapcsolatban 1996-ban olvastam utoljára szakirodalmat. Nem vagyok hajlandó erről a betegségről olvasni sem a könyvtárban, sem az interneten. Attól tartok, hogy az a bizonyos halott ember, az ikertestvérem, aki velem együtt született, ezeket az információkat, amiket én szerzek meg, a maga hasznára fordítja majd ellenem.

Amúgy nem történt semmi különös 1996-ban, úgy értem, velem nem történt semmi tragikus. Abban az évben 24 éves voltam, kívülről szemlélve rendezett életű, sikeres fiatal újságíró, az *ÉS* és a Soros Alapítvány riport- és glosszaversenyeinek többszörös első-, második és harmadik helyezetteje, úgymond, jó tollú tárcista, akinek a világon semmi gondja.

Egy napon mégis arra ébredtem, mintha lebényt volt a testem bal fele.

A bal karom és a bal lábam egyfolytában zsibbadt, bizsergett, s lassabban mozgott, mint előtte, kissé sántikáltam is, amit nem érttem. Az orvos a neurológiára küldött, ott feküdtem egy hetet, még lumbáltak is, amibe mai ésszel már nem egyeznék bele, és a vizsgálat eredménye az lett, hogy kutya bajom. Se a lábamnak, se a karomnak, se az idegrendszeremnek semmi baja, a zsibbadásnak, a bizsergésnek, a bénultságérzésnek nem találtak szervi okát.

Azzal bocsátottak el, hogy keressem fel a pszichiátriát, amin jót nevettem, még hogy én? S éppen a pszichiátriát? Soha. Legfeljebb akkor, ha riportot kell róla írni az *ÉS*-nek. Különben minek mennék én oda?

A zsibbadás, bizsergés, bénultságérzés azonban nem múlt el, sőt idővel mindez kiegészült kényszeres kézmosással. Tíz percenként kezet kellett mosnom, ha elmulasztottam, viszketni kezdett a tenyerem, s úgy éreztem, mocskos vagyok, retkes és bűdös.

Ha mentem valahová, úgy kellett kiszámítani az útvonalat, hogy be tudjak ugorni különböző helyekre kezet mosni, s áldottam azt az ismeretlen zsenit, aki a városi szökőkutakat kitalálta, nyaranta ugyanis úgy szerveztem a találkozókat, hogy lehetőleg nyilvános kút vagy szökőkút legyen a közelben gyors kézmosás esetére. A kézmosások között pedig számoltam, szüntelenül számoltam az autókat, a járókelőket, az ablakokat, a házakat, milyen jó volt részegnek lenni, részegen nem kellett számolnom semmit. Később jöttem rá, jóval később, sok-sok év múlva, hogy már óvodás koromban is kényszeres voltam, csak nem tudtam róla. Ültem a játszótéren a többi gyerek között, s gondolatban köröket rajzoltam, de sosem értek össze. Mintha ez az O-betű, amit most ideírtam, fölül nem érne össze. Nem adtam fel, újra és újra rajzolgattam a köröket magamban, ideges voltam, hogy nem tudok szabályos köröket rajzolni, habár óvodás koromban még nem ismertem azt a szót, hogy ideges.

Abban a rettenetes 1996-os évben, amikor szinte lebényt a bal felem, meg akartam szabadulni a zsibbadástól és a kézmosási kényszerszertől, úgyhogy mégis elmentem a pszichiátriára, ahol a váróterem tömve volt betegekkel, főleg idősebb nőkkel. Negyedszázad eltelt azóta, s máig a fülemben van egy rövidke párbeszéd, amit az első napon a pszichiátriai váróban hallottam.

Az egyik nő azt kérdezte a másiktól, hogy mióta jár ide.

Az nagyot sóhajtott, s azt válaszolta, hogy nyolc éve.

Majd visszakérdezett: és maga?

Mire az meg azt felelte: még csak hat éve.

Hát ezek hülyék, gondoltam. Hat vagy nyolc évig járni egy kórházba? Nem akarnak ezek meggyógyulni? Mit keresnek itt? Táppénzcsalók ezek? Hipochonderek? Szimulánsok? Rokkantnyugdíjra lesnek?

Meg voltam győződve róla, hogy ha én bemegyek a pszichiáterhez, az majd megállapítja, hogy semmi bajom, de a biztonság kedvéért felír egy gyógyszert, amitől hipp-hopp, elmúlik a zsibbadás és a kényszeresség. Vannak már gyógyszerek, fejlett a tudomány, majd hülye leszek nyolc évig a pszichiátriára visszajárni.

Ez 1996-ban volt, most 2022 van, ennek tehát 26 éve. Már 26 éve járok pszichiátriára. Igaz, nem ugyanoda, s nem ugyanahhoz az az orvoshoz, de ugyanazzal a betegséggel: bipoláris zavarral. Ezt állapította meg a pszichiáter, idemásolom:

STATUS

Kp. fejlett és táplált, jó általános állapotú, 72 kg/170 cm. Friss külsérelmi nyom nincs, nyelve tiszta, nedves, fogazata ép. Kóros nyirokcsomó nem tap. PM. norm. Cor és pulmo fiz. neg. RR: 124/82 Hgmm. P: 86/min. ritmusos. A hasüregben kóros nincs. Org. neur. kórjele nincs. A keresztmetszeti pszichopatológiai képet a bipoláris affectív zavar depressziós állapotának tünetei dominálják lehangoltsággal, kognitív és pszichomotoros gátoltsággal, anhedoniával, mentális automatizmusokkal, holothym mikromán (bűnösségi-önvádolás, morbocentrikus, tanatocentrikus, nihilisztikus) tartalmakkal, minderezéssel, szorongás vegetatív jeleivel, suicid gondolatokkal, krónikus alvászavarral.

MEGÁLLAPÍTOTT DIAGNÓZIS:

Bipoláris affectív zavar, súlyos depresszió, pszichotikus tünetekkel.

A bipoláris depresszió nem mélabúság, nem búskomorság, nem rosszkedv, nem kedvetlenség, nem borongó szomorúság, ami idővel elmúlik, hanem kettős természetű érzelmi élet. Az ember két életet él egyetlen testben, és mind a két élete valódi – de egyik sem az igazi. Két, egymással állandóan harcoló idegen én, amely ellenséges önmagamként tekint rám. Ez a két idegen én dupla energiát követel, ezért oly fáradékony folyton az ember.

Egyszer fenn, egyszer lenn.

A mai nap még ragyogás, a holnap azonban már halálos sötétségbe borul. Ma még mindenre képes vagy, akár a Holdra is elugranál, holnap már csak heversz az ágyban, s a lélegzetvétel is megerőltető. Ma arra gondolsz, hogy írsz egy nagyregényt, már látod is magad előtt a figuráit, élnek, fénylenek és szaglanak, de holnap a terved már a saját nevésséged tárgya. Regényt akarsz írni? Pont te, te tehetségtelen majom? Inkább röhögj saját magadon, te nyomorult, aljadék szolga, aljadék szolgálk, cselédek és zsellérek leszármazottja, te hülye kis senki, te pöcs, te szarjankó. Mit mondtál, mit akarsz? Írni? És pont regényt? Ne röhögtesz, te segg. Egy barom vagy, egy műveletlen, kulturálatlan, civilizálatlan senki. Nézd meg, hogy ki volt Esterházy Péter, aztán nézz a tükörbe, és köpjél egy nagyot. Esterházy művelt volt, okos, udvarias, finom és kulturált ember, káprázatos írói tehetség, ráadásul európai főnemes, magyar zászlósúr, akinek a kisujja körme többet ért, mint a te egész családod együttvéve, te magyar paraszt, te magyar proli, te magyar prolizsidó, te zsidónak se zsidó szarcsimbók. Te nem vagy magyar, nem vagy zsidó, te egy senki vagy, ne játszd az eszedet. Hogy merészelsz péntekenként zsinagógába menni? Hogy képzeled, hogy szombat délben odapöffeszkedsz a Tórához és megcsókolod? Mit képzelsz magadról, te segg? Te magyar paraszt, te magyar proli, te magyar prolizsidó, te zsidónak se zsidó szarcsimbók, mit is mondtál, mi a héber neved? Ja, hogy még nem mondtad. Na, akkor ki vele! Hogy hívnak?

Én Jiszráél Jona ben Avraham vagyok.

És nem szégyelled magad, te senki? Mi az igazi neved?

Én Jiszráél Jona vagyok, Ábrahám, Izsák és Jákob fia, én vagyok a Nagy Folyó túlsó partján született ember, akinek a családtörténete saját magával kezdődik.

Ne röhögtesz, te pojáca, te pozör, te hazug, te képmutató hülye. Hogy merészelsz odaállni a Tóra elé a Szombat szent napján?

Én Jiszráél Jona vagyok, Ábrahám fia, aki az Örökkévaló akaratából átkelt a világokat elválasztó Nagy Folyón, hogy az egyetlen igaz útra térjen. Smá jiszráél, ádonáj elohénu, ádonáj echád!

RMLM

Le vagyok szedálva a gyógyszerektől, bamba zombi vagyok, de legalább már fel tudok kelni az ágyból, és már senki sem ordít a fejemben velem, és ez a „velem” sem akar semmit attól a bennem lakó másiktól, aki halott ember léteire önmagamnak hazudja magát. Napok óta nem tudok rendesen dolgozni, mert még mindig nem vagyok képes emberek közé menni, irtózom a gondolattól, hogy interjú kellene csinálnom K. A. színésszel és az Sz. nevű költő-énekeskel, akiket nagyon szeretek, és akikkel nagyon szerettem volna találkozni, de nem tudom megcsinálni az anyagot, mert most nem tudok emberekkel találkozni, papírlap van az arcom helyén, itthon fekszem, és ha olykor kitisztul az agyam, akkor olvasok. Nem értem, hogy az előbb miért nem írtam ki Kern nevét, egy nagy K. és A. betűt írtam, de miért, nem értem. Kern András, így hívják, nagy színész, a legnagyobbak egyike, és amikor mosolygni próbál, szomorúság árad a szeméből, mély szomorúság, olyan mély, mint egy sötét, feneketlen, nem ember ásta verem. Az Sz. nevű költő-énekes pedig Sziámi, aki egy zseni, egy zsinagógai fellépése előtt neki találtam ki azt a szlogent, hogy „zseni a zsiniben”.

Újraolvastam, amit korábban írtam, s felfedeztem benne egy tévedést, nem, nem is tévedést, hanem inkább elírást, tudattalan tévesztést, elferdítést. Nem, nem is ezek a jó szavak. Inkább önbecsapás volt az. Önhazugság. Hazudtam magamnak, de talán nem szándékosan.

„Nem történt semmi különös 1996-ban, úgy értem, velem nem történt semmi tragikus.”

De hiszen ez nem igaz. Ez hazugság. Hiszen az előző évben, 1995-ben veszítettem el egy barátomat és veszítettem el a szerelmemet. Két embert egy évben. Az egyik meghalt, a másik meg hazarepült Amerikába, ami innen nézve ugyanaz, mintha meghalt volna.

A barátom egy K. A. nevű újságíró volt, zseniális tehetség, ennek következtében 27 éves korában halt meg: ő is belépett a 27-esek klubjába. Sokat köszönhettem neki, látott bennem valamit, bátorított és segített engem. Rendkívüli íráskészsége, hírérzékenysége és feltűnően gyors esze volt, s talán éppen a hiperaktív agyát igyekezett az alkohollal lassítani. Nem értem, hogy miért csinálta, de már korán reggel ivott, még hozzá töménytet, a feleségével ott voltak a Sziámiék által szervezett első szigetfesztiválon, és a másodikra engem is magukkal vittek, s utolsó napon, indulás előtt, úgy reggel nyolc óra körül K. A. megivott három deci vodkát és a HÉV-en bevizelt, aztán összerogyott, az emberek elhúzódtak mellőlünk, én fogtam a kezét, igyekeztem tartani, de nem sikerült, hogyan is sikerülhetett volna, ha ő sem volt képes saját magát megtartani éveken át. Sem akkor, sem később nem kérdeztem rá, hogy ezt miért csinálja. Egyszer összefutottunk a városban reggel kilenckor, javasolta, hogy üljünk be egy kávéra valahová, de nem kávéért kért, hanem fél deci vilmoskörtét, amiből egy óra alatt megivott hatot, és az asztalnál lehányta magát, akkor sem kérdeztem meg, hogy mi ez, mi ez, mi ez, miért kell ezt csinálni, nem mertem kérdezősködni, ebből is látszik, hogy nem voltam és nem vagyok jó újságíró, nem merek kérdezősködni, de ha mégis, akkor meg otromba vagyok és érzéketlen – a zseni barátom amúgy 1995 tavaszán halt meg, éjjel, álmában, egy feleség és egy három éves kisfiú maradt utána.

Ugyanabban az évben elvesztettem egy nőt is, akibe 1994 szeptemberében szerettem bele egy angol nyelvtanfolyamon, úgy hívták, hogy Lucy Corazón, az anyja ugyanis chilei bevándorló volt, az apja pedig festőművész Napa Valley-ből. Lucy Corazón Seattle-ből jött Magyarországra egy évre tanítani, majd hazament az Államokba, de itt maradt Magyarországon a szívemben örökre, jaj, ez nyálás volt, de benne hagyom a szövegben, tessék, ez vagyok én, egy nyálás, érzélgős faszkalap, Pierre bácsi most mennyire röhögne rajtam! Dinnye vagy, de annak is gyenge, mondaná, miközben nekem ökölbe szorulna a kezem.

1994 szeptemberében késve érkeztem az első angolórára, a többiek már benn ültek, Lucy Corazón pedig a táblánál állva magyarázott, beléptem, egymásra néztünk, beleszédültem a szemébe és bele is zuhantam, úgy éreztem, mintha egyszerre rúgtak volna bele a lelkembe és a gyomromba, még csak 22 éves voltam akkor, ő pedig 24, de közénk állt a 23-as, ami sajnos páratlan szám, és páratlanul is fontos szerepet játszik, mert az a nő éppen 23 évvel később, 2017-ben lett az enyém.

Amikor megláttam őt, még nem tudtam egy szót sem angolul, úgyhogy az első óra első szünetében még magyarul mondtam neki azt, hogy „remélem, te leszel a feleségem”, mire Lucy Corazón csodálkozva nézett rám azzal a gyönyörűségesen ragyogó, fekete szemével, I don't understand, mondta, de később elárulta, hogy megértette a szavaimat, mert a szememből olvasott, elsőre képes volt olvasni a szememből. Remélem. ez volt az első szavam hozzá, s most látom csak, hogy a mássalhangzók játéka mire képes, **RMLM**, ebből a négy betűből nemcsak azt a szót lehet kiolvasni, hogy REMÉLEM, hanem azt is, hogy RÉMÁLOM, micsoda szó, micsoda négy betű! Ez a nő maga volt a rémálom. Rémálom a mennyországban. Remélem, az embernek nincsen rémálma a mennyországban, de hát mit érdekel engem a mennyország, az csak mese. Mint ez a nő, Lucy Corazón, csak ez igazi és valós, mesebeli csodanő. Abban az évben, amikor Lucy Corazón megláttam, én voltam huszonkettő, ő volt huszonnégy, és örökre közénk állt a páratlan huszonhárom. Az amerikai nő 1995-ben hazarepült Seattle-be, én pedig vártam rá, 1994-től kezdve 23 éven át vártam rá, micsoda rémálom volt, hazudni, hazudni, hazudni, hazudni magamnak, és hazudni, hazudni, hazudni, hazudni minden nőnek. Azt hazudtam magamnak, hogy Lucy Corazón elfelejtettem örökre, és el is hittem ezt az önhazugságot, el akartam hinni, mert úgy nem lehet élni, hogy amikor egy nőre ránézel, akkor egy másik nő arcát látod mögötte. Sikerült elhítenem magammal, hogy Lucy Corazón csak a múlt, befejezett múlt idő, past perfect tense, amit tőle tanultam meg, pedig ő soha nem vált azzá, bármennyire is szerettem volna, s bármennyire akartam benne hinni, hogy ami volt, az elmúlt és nem lesz többé. Aztán a válásom évében, 2017-ben újra találkoztunk, és akkor elisméltem neki, amit az első találkozásunk alkalmával, amit életemben először mondtam neki, remélem, te leszel a feleségem. És Lucy Corazón igent mondott, 23 év után mondott igent, 23 év után kaptam meg őt.

BRTK

Újraolvastam a fentieket, micsoda nyálás nyafogás volt ez. Nyálás volt, de nem húzom ki. Maradjon csak. Vállald föl. Légy férfi. Ne panaszkodj, ne fogadkozz, ne átkozódj, ne képzeld, ne ábrándozz, ne akarj, ne kíváncsozz, ne vágyakozz, ne gondolkodj, ne beszélj, ne láss, ne hallj, ne olvass, ne írd. Légy férfi. Ne nyafogj. Csak egy bőrtok vagy, ezt védj jól az eszedbe. Ebben a bőrtokban jössz-mész, levegőzöl, izzadsz és reménykedsz. Ne mászkálj gondolatban ide-oda, ne levegőzz, ne izzadj, és ne reménykedj. Szégyellj magad.

Hogy szégyelltem magamat Franciaországban, amikor udvariatlanul izzadtam.

Úriember hölgyek jelenlétében nem izzad, mondta Pierre bácsi magyarul, hogy a társágunkban lévő élettársa és annak a lányai ne értsék, vagy ha mégis, akkor nem törölgeti az arcát látványosan, tette hozzá, majd olyan megvetően üres tekintettel nézett rám, mint egy cápa, amelyik már csak megszokásból harap, mert viszi a sodrás előre. Egy étteremben ültünk Cannes-ban, megint kirándultunk, mert Pierre bácsi nem tudott a seggén megülni soha, augusztus, 50 fok árnyékban, de mi kirándultunk, az étteremben a hőséget a légkondi alig bírja, én még bent is izzadok, az asztalnál, a paraszt Pierre bácsi meg urizál, „egy úriember hölgyek jelenlétében nem izzad, vagy ha mégis, akkor nem törölgeti az arcát látványosan”, ó, hogy össze ne szarjam magamat, így urizál egy paraszt, akinek Dávid-csillag lóg a nyakában, miért lógott az a nyakában, nem volt zsidó, azt hazudta, hogy zsidó, különben meg ennek semmi jelentősége, már nem is él, 2019-ben meghalt, én temettem el, elhamvasztattuk, és a hamvait a kedvenc olajfája alá szórtuk, jól összevesztem miatta három marseille-i zsidóval, még egy marseille-i rabbi is felhívott, a nevét nem értettem, és megkérdezte, hogy tudatában vagyok-e annak, hogy egy zsidó embert nem szabad elhamvasztani, igen, tudom, válaszoltam, és nem mertem elárulni neki, hogy Pierre bácsi nem volt zsidó, azt mondtam inkább, hogy nem hitt az Istenben. Az nem számít, mondta a rabbi, egy zsidó embert nem szabad elhamvasztani. De hát az ő anyukája nem volt zsidó. Próbáltam magyarázni a magyarázhatatlant, Pierre bácsinak jóformán még ki sem hűlt a teste, én meg máris beköptem a rabbinak. De a rabbi nem hagyta magát, azt mondta, hogy Pierre bácsit a marseille-i zsidó közösség megbecsült tagja volt 1969 óta, mindenki szerette, úgyhogy ha én nem akarom zsidó módra eltemetni, majd ők eltemetik zsidó módra, mire őszintén rávágtam, hogy nincs pénzem sírhelyre, koporsóra, halotti ruhára, rabbira, ki fogja ezt fizetni, mire a rabbi azt mondta, hogy ezt bízzam rájuk, de én nem akartam olyan emberekre bízni Pierre bácsi temetését, akiket nem ismerek.

Pierre bácsi nagyon erős ember volt, nemcsak testben, de lélekben is erős volt, nem fért a fejembe, hogy a testével immár nem ő rendelkezik, az a bőrtok, amiben ő élt, már nem az ő birtoka többé, milyen szép, ebből a négy betűből, hogy **BRTK**, a bőrtok és a birtok egyaránt kikövetkeztethető. Amikor holtában láttam, nem fért a fejembe, hogy nem ő rendelkezik saját magával, csak fekszik szótlánul és hidegen, és nem dörren rám, hogy „mit pityeregsz te itt, te aztán dinnye vagy, igazán nagy dinnye vagy”. Kinek a birtokává lett az ő teste? A zsidóké? Igen, úgy tűnt, hogy ők formálnak rá igényt. Azt mondták, várjak még egy-két hetet és ők megoldják a temetést. Ha akarták volna, már megoldották volna, gondoltam, hiszen a zsidó vallás szerint egy zsidó embert három napon belül el kell temetni, de ezt nem mondtam a marseille-i zsidóknak, csak sunyítottam. Pénzem se volt, hogy még hetekig Marseille-ben maradjak, így hát a bőrtokot elhamvasztattam, és elszórtam az olajfája alá, a Saint Victoire hegyre néző domboldalon, Pierre bácsi birtokán, ennyi maradt belőle, *A harminckét bolond* című regényem főhőséből, egy kevés hamu egy olajfa tövében.

Rendem, részem

Az én rendem a választékos dadogás, menedékem a trauma, aminek igazát mélyen eltitkolták előlem. De a lezacskózott idegrendszer mégis küldött jeleket. Küld ma is, csak nem mindig értem, nem mindig rezdülök bele. A kislány régen hat lépcsőn ugrott le, beletört a lába. Olyan mélyre jutott, mint a természetfeletti lények. A világ szerencsésebb részén egy nagyon híres zongorista akkor félreütött a zongorán, szinte füstölt a rontás. A koncertterem Bach-pokolban úszott hirtelen. A zavart taps és meghajlás után jelent meg *Herr Lucifer*, tágas mosolyával bontotta a rendet, majd eldúdolta a helyes hangot, hangokat. Nem tudom, mikor jöttem rá, hogy a zene segít, hogy ének közben dadogni nem lehet, de azt a hat lépcsőt mindig hurcolom magammal. Leteszem, lendülök,

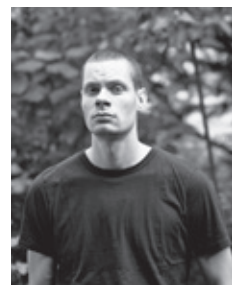
Rögzítő

Rög, a szerzetes, aki a templom alatti állatkórházban segédkezik, azt mondja: folyton alázuhanó angyalaim a háborút jelezték előre. Jelzik. Saját Jelenések Könyvét kéne teremtenem, ami valószínűleg bűn, de a tömegyilkosság még nagyobb. Imádkozom, számolok, imádkozom, rögzítek. Többen esnek, mint eddig bármikor. Macskánkat kiengedem az erkélyre, de visszariad a bántóan mély levegőtől, ami még a száradó ruhákat is képes elszínezni. Eggyel több halálos pont jelenik meg a fák és az emberek gerincén, súgják a kísértet-légiriadó szirénái, üvöltik a pincék a panelekben. Minden félreértett vallás ereje sokszorozódik, minden család visszafogott kérdéseket könyököl az ebédlőasztalra a telepen. Csitt.

Agresszív váz

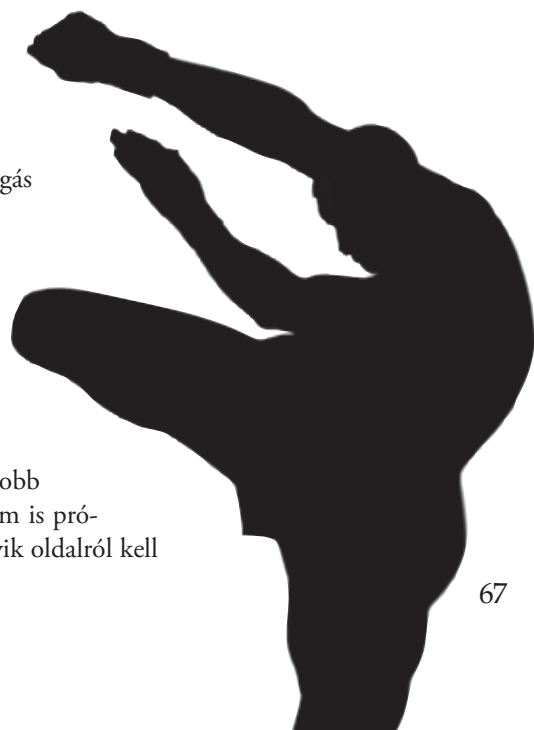
Egy autócsontvázat hagytak a házunkkal szemközt lévő erdőrészetben az illegális lerakók. Teljesen levágták-rágták róla a géphúst, aztán szembeállították velünk, lakókkal. Vérszínű Fiat, hogy zavarba hozzon. Az akkumulátor méterekkel arrébb az egyik kedvenc fám alatt, folyik belőle a sav. A düh helyett Bachot hallgatok. Nem. Bartókot. A Youtube azért szétszedi a zenét, akár az arcátlan itt hagyók ezt a kocsit. Meg a később beleköltöző állatok. Korcs rétegei lesznek így a muzsikának. A gumiabroncsokat valamilyen ütemben persze elviszik a cigányok, de ettől a vétkes monotonitástól még a makacs Isten sem tud megmenteni.

■ **Sopotnik Zoltán** 1974-ben született Salgótarjánban. Sziveri- és József Attila-díjas költő, író, szerkesztő. Kötetei: *Krokodil* (2003), *Az őszinteség közepe* (2006), *Futóalbum* (2009), *Saját perzsa* (2012), *Fahéjas kert* (2013), *Moszkvics* (2016).

Dopamin I.

A hogy az várható volt, az örmény srác köríves rúgásokkal kezd. Először balról jönnek – az arcomhoz és a bordámhoz szorított alkarral védekezem, de még így is kíméletlenek. Ellépek, és közben eszembe jut, hogy így még talán sosem rúgtak meg. Bal egyenesekkel és taszító rúgásokkal igyekszem távol tartani az ellenfelem, majd jön a következő köríves, ezúttal jobbról, ugyanolyan erővel. Támadni próbálok, többször is, de közben az örmény úgy szórja rám a sípcsontját, egyszer innen, egyszer onnan, mint ha két, fatörzsekkel megrakott plató közt kéne kivédenem a folyamatosan ráomló rakományt. A fedezékem persze magasán tartom, mert egyértelmű: egy-egy ilyen támadással bármikor végezhetne velem. Hátrálok, és amint túl magasra kúszik a fedezékem, a következő körívest pont a könyököm alá célozza, épp a lengőborda mellé, csak úgy csattan a májon, mire erős, szúró fájdalmat érzek, és kissé össze is görnyedek. Még szerencse, hogy épp elléptem, így gyengébb volt a találat. Az ellenfelem ekkor megindul, felütéssel hártok, csak úgy a levegőbe, mert nem látom, és néha nekem is lehet szerencsém: talál. Azonnal folytatom egy horoggal, ellép. Mindketten nagy levegőt veszünk, de még ki sem fújom, már jön is a következő köríves. Beugrik, hogy előbb elcsúszott a védelmem, mire ösztönösen odébb rakom a könyököm néhány centiméterrel – és ekkor néhány századmásodpercre elbizonytalanodom. Ösztönösen húzom feljebb a karom, hogy védjem a fejem, pedig ez a rúgás is a bordákat célozta meg. Elkövetem az egyik legnagyobb hibát, amivel igazából a másíknak ártok: mikor elérné a testem, az alkarom a törzsemtől eltolva tartom, így az ellenfelem a könyököm találja el, nem is akárhogy – az éles csontvégződés behatol a lábfej finom, vékony csontjai közé. A következő lépései máris darabosak, a közönség egy része pedig fújolni kezd – azok, akik járnak vagy jártak edzeni, tudják: ilyet profi egyszerűen nem csinál. De nem szabálytalan. Az örmény következő, jobb lábbal indított körívése már nem olyan erős, és többet nem is próbálkozik velem. Bezzeg a ballal, de így, hogy már csak az egyik oldalról kell

számítanom rá, már nem is olyan vészes. Ekkor előveszem az én kedvenc rúgásom: a lábára célzok, majd, mielőtt hozzáérnék, elfordítom a térdem, és feljebb viszem a sípcsontom, egészen a fejéig – itt visszafordítom, ráhúzó, és találok is, bár védi. Ezt a rúgást szolid taps viszonozza a lelátóról, ami felbátorít. Elindítok egy bal-jobb alapkombót, az első talál, a másodikból viszont sajnos ellép, tőlem balra, majd hirtelen látom, hogy megrándul a válla, de az öklét csak érzem – egy hosszabb csapott horoggal fültövön vág, mire, mint ha egy videojátékban volnék, az erőm egy része szimplán elhagyja a testem. A lábam meg-ingog, és a következő ütést észre sem veszem, inkább csak érzem. Mert tényleg olyan, mint a rajzfilmekben: csillagokat látsz. Illetve, ez már képzettársítás, nem csillagokat látsz, hanem apró fénycsóvákat. Olyan, mint egy felgyorsított tűzijáték, illetve nem is egy, hanem rengeteg apró, egymásra montírozva. Hatalmas csattanás, de már nem az ütéstől, hanem a padlótól, majd valami ösztön rákapcsol, hirtelen megint kitisztul a kép, úgy érzem, akár folytatni is tudnám, de látom, hogy a bíró mellettem térdel, kezei a magasban, az ellenfelem pedig már ünnepelteti magát – bár nem túlzottan, mert úgy biceg, mit egy hadirokant, és a lába rendesen bedagadt.

Máris kikaptam. Nem baj. Legalább megpróbáltam.

Késve kelek, még a szobában folyamatosan lüktető basszus sem vert ki az ágyból. A két átmeneti szobatársam, Omar és Łukasz már az erkélyen kávéznak, legalábbis Omar, mert, ahogy nézem, Łukasz egy hatalmas proteinturmixot kortyolgat, miközben hangosan nevet azon, hogy Omar kráskog, miután rágyújt a bongra. Felülök, zúg a fejem, megmasszírozom a homlokom. Belelépek a papucsomba, átcsozogok a konyhába, kiöntöm a maradék kávé. Még gőzölög. Belekortyolok, bitang erős, biztos Omar főzte le. Kimegyek a mosdóba, és ahogy gondoltam: a vizeletem színe olyan sötét, hogy már nem is sárga, inkább barnás. Dehidratált vagyok, nem is akármennyire. Visszamegyek a konyhába, kitöltök egy nagy pohár vizet is, majd a konyhapultról összeszedem a vitaminjaim, és behúzó egyet Łukasz magnéziumtablettáiból is. Össze kell kapnom magam, félóra múlva lent kéne lennünk a teremben, a végtagjaimban viszont tompa zsibbadást érzek, azt a fajta izomlázat, ami még néhány óra alvással elkerülhető lett volna.

Mikor kilépek az erkélyre, a srácok hangosan nevetve fogadnak, Łukasz már nyújtja is a bongot. Leülök, rágyújtok, éppen csak beleszívok, de a füst nálam is köhögéssel tör elő.

– More, more – bíztat Omar, de egy határozott kézmozdulattal jelzem, hogy most elég volt.

Belekortyolok a kávémba, majd megkérdem a többieket, jönnek-e a terembe. Persze, vágják rá, és észre is veszem, hogy már mindketten edzőcucuban vannak, Łukasz pedig úgy ül, hogy látszik a szuszpenzora a melegítője alatt.

Összekészítem a felszerelést: a lábszárvédőm, a bandázsom, a fogvédőm és a kesztyűm a táskába teszem, a szuszpenzort és az edzőnadrágot pedig én is egyből felveszem, hogy ne kelljen még egy kört tennem a terem öltözőjében. Bár nem vagyok éhes, két banánt is benyomok, különben edzés közben jönne rám, majd bekészítek egy nagy flakon vizet. Mikor visszamegyek az erkélyre, Łukasz megint a bongot gyújtja be, Omarral kínunkban röhögünk rajta.

A lehető legnagyobb baromság volt edzés előtti nap bulizni menni. Ezt egy hónapja még biztos nem tettük volna meg, de ahogy közeledünk a bajnoksághoz, egyre kevesebb szükség van ránk a teremben. Ha nem fizetnének meg érte rendesen, talán már ki is hagynánk néhány alkalmat, de a szerződésünk szerint mindig ott kell lennünk, ha az egészségügyi állapotunk engedi. Pláne ma. Lenéz ugyanis a főnök, Ernesto, a félig suriname-i, félig holland menedzser, szervező, teremtulajdonos, üzletember, szóval minden. Ott kell lennünk tehát, melegítünk, majd elszákolunk a háttérben, és, ha valamelyik edző úgy gondolja, beállunk néhány menetet sparringolni, de ez másfél héttel a meccs előtt már nem szokás, itt legalábbis nem – ez volt az egyetlen oka annak, hogy tegnap este elrángattam Omarékat bulizni. Korábban megesküdtem magamnak: a bajnokságig kerülöm a tudatmódosítás és

a kialvatlanság minden lehetséges előfordulási formáját és okozóját. Ezt amúgy becsülettel be is tartottam, egészen addig, míg meg nem láttam, hogy ugyanabban a klubban ugyanaz a DJ játszik, aki életem legjobb buliját hozta össze, mikor még pár éve kiutaztam ide egy volt barátnómmal, hogy belevessük magunkat az amszterdami partikultúrába. A szakításunk óta alig beszéltünk Rékával, és mégis: amint megláttam a buliról szóló plakátot, egyből tudtam, hogy el kell mennem, lényegében azért, hogy küldhessek neki egy videót, amin *ugyanaz* a DJ játszik, *ugyanabban* a klubban, évekkal a szép és közös emlékünkhöz.

Ebből persze az következett, ami ilyenkor következni szokott: néhány feles és sör, majd hajnalban az erkélyen egy gyújtás bong, hogy legalább néhány órát tudjunk aludni az edzés előtt. És természetesen egy kellemetlen válaszüzenet a volt barátnómtól.

Még szerencse, hogy az ekit kihagytam.

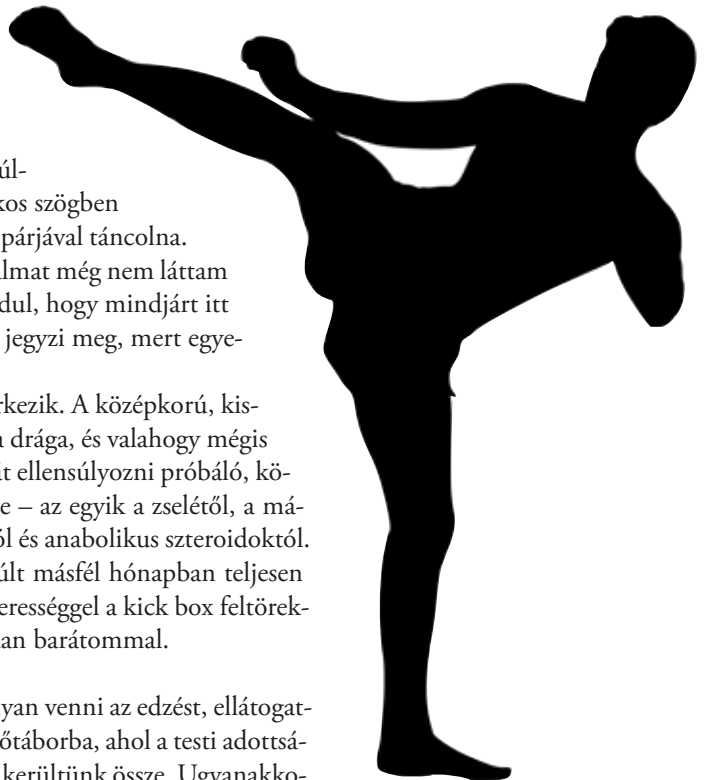
Omarral és Łukasszal már összeszoktunk. Mint a testvérek, egyszerre pattanunk fel a biciklikre, majd vágunk bele a szűk ötperces versenybe. Az ég borult, a járda vizes, hajnalban esett. A fehérkeretes ablakokból elmosódva verődnek vissza a még mindig égő éjszakai neonfények, csak a boltíves hidakon és a macskaköves utakon lassítunk. Egész jó melegítés volna ez a reggeli bicajozás, ha lenne valami rávezetés. Omar győz, nekem még mindig nehezek az izmaid, Łukasz pedig túlságosan betépett, hátul kullog összeszűkült, vörös szemekkel. Még a köztünk lévő sávok sem repülnek odébb a közeledtére – egyszerűen ellépkednek. Szeretem ezeket a versenyeket, azokra az első edzéseimre emlékeztetnek, mikor még bokszolni kezdtem. Akkor is ugyanígy bicajoztam a terembe, igaz, egyedül voltam, és sokkal hosszabb volt az út.

Általában amúgy én nyerek, de most nem vagyok a topon. Łukasz és Omar már korábban belevetették magukat a bulizásba, így, ha általában nem is tudnak száz százalékot nyújtani, mégis hozzászórtak a szervezetük a néhány órás alvást követő testmozgáshoz, míg nekem elég volt egyetlen este, hogy teljesen lerombolja a pillanatnyi edzettségi szintemet. Ez alapesetben zavaros is, de az ittlétünk vége felé haladva ennyi lazítás talán befér. A kikötő közelében vagyunk, és nagy a szél. Miközben lihegve láncoljuk le a bicikliket, sós pára járja át a tüdönket, és bár a többieknek nem mondom, egyből feltűnik a szokatlan csend. A reggeli edzések mellé általában hangos zenét tesznek be már a melegítésnél is, és késtünk vagy negyedórát, valahogy nincs ez rendben.

Ahogy belépünk a terembe, azonnal kiderül, mi a helyzet: Adriaan a tatamin fekszik, a jobb lába hosszan elnyúlva, míg a bal az egyik edző kilencven fokos szögben tartja, olyan finom fogással, mintha élete párjával táncolna. Néhányan körbeállják őket, ennyi aggodalmat még nem láttam itt arokon, és valaki meg is jegyzi hollandul, hogy mindjárt itt a Doktor, legalábbis gondolom, hogy ezt jegyzi meg, mert egyedül a *Doktor* szót értem a mondatból.

A Doktor nem sokkal később meg is érkezik. A középkorú, kissé túlsúlyos férfi vastag karján úgy feszül a drága, és valahogy mégis izléstelen selyeming, ahogy a kopaszodását ellensúlyozni próbáló, középre fésült haja simul a csupasz fejbőrére – az egyik a zselétől, a másik, gondolom, a növekedési hormonoktól és anabolikus szteroidoktól. A tekintetéből egyből kiolvastam: az elmúlt másfél hónapban teljesen fölöslegesen edzettünk szinte napi rendszerességgel a kick box feltörekvő nemzedékének csodagyerekével, Adriaan barátommal.

Néhány éve, mikor újra elkezdtem komolyan venni az edzést, ellátogattam egy Csehországban megrendezett edzőtáborba, ahol a testi adottságainknak köszönhetően Adriaannal sokat kerültünk össze. Ugyanakkor

ra voltam ugyanis, mint ő. Nem csak súlyban, de feszítvolságban és magasságban is, ráadásul a stílusunk is hasonló volt. Ő is a robbanékonyságra és az erőre épített, amivel én akkor még a technikai tudásom sekélyességét ellensúlyoztam, ő meg az állóképessége örökös hiányát. Adriaan kardiója véletlenül sem azért volt gyengébb az átlagnál, mert nem fordított erre kellő figyelmet – éppen ellenkezőleg. Egyszerűen ilyen a genetikája. Van, aki akármit csinál, sosem lesz kimagasló ütőereje, míg mások néhány hónap edzés után ki tudnának ütni egy bikát is. Van, aki évtizedes edzéssel is alig tudja javítani a reflexeit, míg másoknál ez természetes adottság. Ugyanígy a mozgáskoordináció: edzettem együtt olyanokkal, akik alig néhány próbálkozás után megtanultak bármilyen komplex technikát, és mindig irigyeltem is őket, azonban elképesztően ritka az olyan bunyós, akiknél ezek az adottságok mind együtt vannak jelen. Adriaannak a kardióján kívül minden más tulajdonság az erőssége volt, így a stílusa előre el volt döntve: gyors, erőteljes kezdés, rövid technikai leiskolázás, első menetes kiütés. Egészen a tizedik profi meccséig kellett várni, míg kiderült, hogy a második-harmadik menetben már homályosodnak ezek a képességei. Azóta újabb tizenkét meccsen hozta el a győzelmet az első menetben, így a népszerűsége töretlen – nem véletlenül volt lehetősége elindulni a bajnokságon.

Bár már eddig is elismert névnek számított, mégis ez volt az első olyan alkalom, hogy komoly pénzből és komoly pénzből készülhetett fel. Megtehetette például, hogy magának válasszon edzőpartnereket, akár külföldről is – ekkor jutottam én is az eszébe. A cseh edzőtáboron kívül amúgy mindössze egyszer találkoztunk, mikor egy Budapesten megrendezett meccsére küldött nekem egy tiszteletjegyet. Itt is nyert, így nagyot mulattunk, és oda is tettem magam, hogy nyújtani tudjak valamit egy Amszterdamban szocializálódott kollégának. Ezután pár havonta váltottunk egy-egy üzenetet, neki felfelé ívelt a pályája, nekem lefelé, vagy inkább semerre, csak álltam az állóvízben, évente néhány meccs, országos bajnokság középmezőny. Adriaan sikereinek azonban őszintén örültem, jó érzés volt, mikor egy-egy külföldi cikkben vagy videóban követendő példának hozták fel, az egyik kiütése pedig mémmé vált: egy rúgással pont az orrát találta el az ellenfelének – nem is akármilyen technikával. Axe kick volt ugyanis, azaz balta rúgás: az első lába szinte merőlegesen állt a mennyezet felé, nyitott ízülettel, majd lesújtott – lényegében levasalta vele a srác orrát.

Mikor megkeresett, hogy beajánlana edzőpartnernek, először azt hittem, inkább csak szívességet akar tenni egy alibi-melóval, elvégre egész jó pénzzel járt a lehetőség, de aztán kiderült, hogy a bajnokságon valószínűleg egy olyan arccal rakják majd össze az első meccsen, aki szintén eléggé passzol a mi méreteinkhez, így valóban tökéletes edzőpartner lennék. Sosem gondoltam volna, hogy életem legnagyobb sikere abból fakad majd, hogy a testalkatom és az adottságaim is középszerűek. Mert nem is tagadtam Adriaan előtt: sosem kaptam még ilyen jó ajánlatot a *karrierem* során.

Adriaant nem sokkal később a mentők viszik el. Eltört egy csont a lábában – valószínűleg túltolta a készülődést, a hajszálrepedéseket pedig nem vették észre korábban. Hülyeséget csinált: másfél héttel a meccs előtt nekiállt egy kezdő félnehézsúlyúval sparringolni, aki persze úgy érezte, most kell megmutatni, milyen erővel képes végrehajtani a lábszárrúgást. És mindezt lábszárvédő nélkül – nem is értem. Semmi esély rá, hogy Adriaan felépüljön a jövő heti bajnokságra, amit még csak odébb sem tudnak tenni, hiszen további hét bunyós készül ugyanarra az estére. Az edzőtáborok vagy a végük felé közelednek, vagy már befejeződtek, a stadion le lett foglalva, a szponzorok már fizettek, a jegyek eladva, teltház, innen nincs visszaút. Kínunkban mi sem csinálhatunk mást, mint amire leszerződtek minket: lassan, technikával melegítünk, majd felváltva zsákolni kezdünk. Tudjuk, mi következik, és össze akarjuk kapni magunkat, mielőtt megtörténik.

Úgy húsz perccel később Ernesto ordibálva lép be a terembe. A közel százharminc kilós testen csak úgy remeg a zsír és az alóla kibuggyanó izomzat, a nyakán erek dagadnak ki, és ha nem lenne fekete, az arcbőre is vöröslene a dühtől. Az edzőket egyenként bassza le, csapkod, szitkozódik, tehát minden olyan holland szót hallok, ami az elmúlt hónapban ülepedt le az elmémbe.

Ernestóval eddig egyetlen alkalommal találkoztam, még az első itteni edzésünkön. Adriaan-nal sparingoltunk felváltva, Łukasz, Omar és én, de én voltam az egyetlen, aki bármilyen szinten is felvette a harcot a hollandal. Ennek sajnos nem az volt az oka, hogy egy rejtett tehetség vagyok – Łukasz és

Omar előző este meglátogatta a piros lámpás negyed, és meglátogatták, nélkülem, mert nekem egyszerűen sosem volt hozzá kedvem. Nem szeretek ugyanis kurvázni. Sosem próbáltam, és szerintem nem is fogom – nem indulok be rá. És ha már kurvázás,

Omarék hajnalig kint maradtak, és bár már nem emlékszem, ittak-e vagy bevettek valamit, de másnap szimplán kipihentebb voltam náluk – akkortájt még a napi szintű, erkélyen történő bongozásból is kimaradtam. Jól is teljesítettem, magamhoz képest legalábbis. Ernesto még meg is dicsért edzés után – illetve, nem engem dicsért meg, hanem Adriaant, mert elvileg azt mondta neki, hogy ez a srác jó választás volt.

Érdekes dolog amúgy ez a kurvázás. Azóta is bármikor beszélek férfiakkal az Amszterdami időszakról, szinte mindig megkérdezik, milyen volt a piros lámpás negyed, és általában nem hiszik el, mikor azt mondom, hogy én csak átsétáltam rajta néhányszor. „Nem kell letagadnod, nem a barátnőddel beszélsz.” Szinte mindig ezt mondják. Akárhogy is, meg volt ennek az előnye: ha Ernesto megjegyez, máskor is kaphatok ilyen lehetőséget, egy itteni edzőtáboros fizetésből pedig otthon kényelmesen elélek fél évet. Éppen ezért komolyan veszem az edzést Adriaan lesérülése után is. Łukasz is ugyanígy van ezzel, egyedül mintha Omar adta volna fel, csak lézeng a teremben, félvállról veszi a zsákolást, talán még be sem melegedett rendesen, mire Ernesto megérkezett.

Nem csak a szerződés miatt teszem oda magam. Tisztában vagyok azzal is, hogy Adriaan kiesésével még nincs vége. Ki kell választani ugyanis valaki mást a teremből, valakit, aki képviseli a csapatot Adriaan helyett is, esélytelenül, ugyanakkor méltósággal – jó lenne, ha legalább az első meccset megnyerné a bajnoki címhez vezető három közül. Akárkit is választanak, azt egyből berakják majd a ringbe, hogy ránézzenek, milyen állapotban van, és akkor mi is kellene fogunk. Valakit ütni kell, aki vissza is üt néha – és minket ezért fizetnek.

Végigszokolom a lebaszásokat, igyekszem kizárni a külvilágot. Sikerral: ahogy átveszem az alapkombókat, mintha visszatérne belém az élet, nem állok le, ütök, ha savasodni kezd a karom, odarakok néhány rúgást, lerázom, majd folytatom. Mire kimerülök, úgy lüktet a halántékom, hogy alig hallok mást. Elmosolyodom – akárhogy is, én egyszerűen szerettem ezt csinálni.

Ernesto néhány menetnyi időt végigordibál, majd hirtelen csend lesz, illetve nem is csend ez, csak annak tűnik a terem alapzaja ordibálás nélkül. Pihenek, és közben Łukaszra nézek. Ő is a térdére támaszkodik, látszik, hogy nagyon agyal. Egyből megértem: azon kattog,

van-e esély rá, hogy valaki közülünk menjen bunyózni Adriaan helyett. Pedig a válasz egyértelmű: nem. Mi csak edzőpartnerek vagyunk, még csak nem is profik, amatőrök néhány profi meccsel. Łukaszt az egyik edző hozta ide, feltörekvő huszonegy éves srác, mindössze két-három éve bunyózik komolyabban, alig pár meccse van – tapasztalatlan. Omar állandó edzőpartner, Hollandiában él, valahol délen, és bár vannak szép eredményei, bőven elmúlt harminc, az utolsó meccsein kiütötték, sorban négyszer, ez pedig rosszabb, mint ha negyven körül lenne – technikás harcos, de, ahogy mondják: már üvegből van az álla.

És én? Én csak szimplán nem kaptam még rangos ellenfelet, sosem. És már nem is biztos, hogy szeretnék kapni. Lényegében interaktív boxzsáknak hoztak minket ide, valószínűleg még azt is beleszámolták a matekba, hogy mi nem tehetünk komolyabb kárt Adriaanban. Ránézek Ernestóra, már higgadtabban beszél az edzőkkel, akikről csak úgy sugárzik a tehetetlenség. Miközben iszom egy korty vizet, én is végiggondolom, kik jöhetnek szóba.

És ekkor rájövök, hogy Łukasz nem is tévedett nagyot: a terem összes középsúlyú bunyósa foglalt. Vagy szintén sérülésből épülnek fel, vagy már leszerződtek a következő hónapra, a terem másik ismertebb középsúlyú bunyósa, egy Reynier nevű srác pedig a másfél éves eltiltását kezdte meg az előző hónapban, amiért megbukott egy doppingteszten.

Ahogy leteszem a flakont, ösztönösen Ernestóék felé kapom a tekintetemet. Mind minket néznek, az edzők kérdően, Ernesto magabiztosan.

– Hungarian and Polish guy, come over here! – krárog ránk a főnök, mire mi Łukasszal összenézünk.

Nem kell kimondani, ugyanarra gondolunk: aludnunk kellett volna az este, nem szórakozni.

Ahogy megyek a ring felé, nem tudok nem arra gondolni, hogy minek kellett beleszívnom abba a bongba, elvégre kialvatlan vagyok, és pontosan tudtam, hogy bármi lehet. De most koncentrálnom kell. Nagy levegő, egy, kettő, három... egy, kettő, három... nincs is nagy gond, ha jobban belegondolok, már nagyjából kitisztultam.

Az első menet tragikus volt, és a következő sem kezdődik máshogy. Ernesto végig ordibál, a többiek a ring köré gyűlnek, és mikor elkapok egy-egy tekintetet, látom, hogy helyettünk is érzik a szégyent – a srácok közül bárki a fél heréjét odaadná egy ilyen lehetőségért, mi meg csak szenvedünk. Mégis más: félnehézsúlyból lefogyasztani ide ennyi idő alatt lehetetlen, vagy legalábbis életveszélyes – száz kiló fölött vannak, ha nem meccs előtt állnak, és nálunk nyolcvanöt a határ –, egy váltósúlyút meg röhögve kiütnének az első percekben. Mi maradtunk Łukasszal, Omar képbe sem kerülhet,

bár számomra még mindig egyértelmű, hogy teljesen mind-egy, mindannyian ugyanolyan esélytelenek vagyunk. Éppen ezért úgy döntök, hogy most mindent beleadok, kiélvezem a figyelmet. Nem érdekelnek a következők, csak egy jó edzőmeccset akarok lehozni.

Łukaszt sem kell féltetni, vérszemet kap: megszorozza a hasfalam, majd megküld egy horoggal, majdnem eltalál, és túl erősen üt, nem kéne így. Mégis inkább nevetek, miután elhajolok, és nem azért, hogy Łukaszt hergeljem, hanem azért, mert örülök – ha kell, még jók a reflexeim. Visszatámadok, és életem egyik legszebb fejrúgását hajtom végre, ha rendesen megküldöm, ez be is altatta volna a lengyelt. A szünetben karkörzéseket végzek és mérsékeltabb nyújtómozdulatokat, néhányan odaszólnak, ez már egy szebb menet volt. Mosolygok. Élvezem a bunyót. Elvégre ezért vagyok itt. Táncoljunk egy utolsót, amíg még süllyed a hajó. Ernesto és a többi edző most nem csesztetnek, figyelnek.

Aztán a harmadik menetben történik velem valami. Érzem, hogy az ízületeim mintha beolajozódnának, az izmaimból a tejsav hirtelen eltávozik, rugalmas leszek,

az ütéseim végre olyanok, amilyenek begyakoroltam őket, a rúgásaim stabilak és erősek. Miközben gyönyörködöm magamban, észreveszem, hogy Łukasz az egész menetben csak védekezik, és nem feltétlenül azért, mert ennyire tehetetlen – én vagyok gyors és kiszámíthatatlan. Ernesto idő előtt lefújja a menetet, Łukasz szinte összeesik a fáradtságtól, én meg nekidőlnek a ringkötélnek, de hirtelen már előttem is van egy másik srác, Ernesto ugyan is azt akarja, hogy egy félnehézsúlyú marokkóival folytassam.

És én folytatom. Három következő menetet sparringolok le a sráccal, és bár egy pillanatig sem néz ki úgy, hogy élesben megverném, nem iskoláz le – már ez is szép teljesítmény. Sőt: mikor végzünk, a marokkói lihegve pihen meg a sarokban, míg számomra – bár úgy izzadok, mintha tarkón öntöttek volna egy vödör vízzel –, simán beleférne még néhány menet.

Kattog az agyam, hol volt, hol lehetett eddig ez az energiaraktáram, csak az adrenalin és az endorfin volt-e az oka, vagy valami más, nem tudom, de azért csak kifulladtam, mert szimplán nem értem, amit Ernesto magyaráz, miközben berángat a sarokba, és ráállít egy mérlegre – pedig angolul mondja. Az edzők követik, majd az egyikük, Antonio rám néz, és megjegyzi, hogy reméli, bírom a fogyasztást. Kilenc kilót kéne leadnom a hivatalos mérlegelésig, ez még vízmegvonással is jó pár kiló súlyfelesleg lesz, meg persze némi izom, ami azzal együtt távozik.

Az edzőtábor leginkább a pénzért vállaltam el. Tettem már bele annyi időt és energiát a küzdősportokba, hogy tisztában legyek vele: bár vannak erényeim, nem vagyok egy *igazán* kiemelkedő bunyós – a sztárság és a bajnoki cím hajszolását a húszas éveimre már rég feladtam. Azért kezdtem el hosszabb kihagyás után mégis újra edzeni, mert szimplán élveztem, jobban, mint bármit, hát miért hagytam volna ki a hátralevő életemből. De lazára vettem: semmi olyat nem vállaltam el, ami igazán veszélyes lett volna. Így most van egy szerény, de tisztességes 7:1-es mérlegem, amibe viszont a rengeteg edzőtáborral, terembérlettel, táplálékkiegészítővel, eszközökkel és egyéb kiadásokkal beletettem annyit, amennyiből más pályán tisztességes karriert alapozhattam volna meg magamnak. Otthon jelenleg egy külvárosi lyukban élek, gyerekeket edzek aprópénzért, félállásban pedig irodai munkát végzek egy marketingügynökség adminisztrációs osztályán. Így nem csak nyitott voltam Adriaan ötletére, de szinte még könnyörögtem is, hogy szóljon pár jó szót az érdekeimben az edzőknél.

Bámulom ezt a visszataszító számot a mérlegen, majd feltűnik, hogy megint szokatlanul nagy a csend.

– So, are you in, Hungarian boy? – kérdi Ernesto, mire a mellette álló edzők először összenéznek, majd Ernestóra, hogy kiderítsék, komolyan gondolja-e, amit gondol.

És, hát, igen: komolyan gondolja.

Aztán hirtelen rájövök, hogy nekem erre nincs szükségem. Komoly verést kapok, és még csak nem is viszek haza sokkal több pénzt, mint amúgy. Már épp rávágnék valami olyasmit, hogy „Köszö a bizalmat, Ernesto, de én ezt kihagynám”, mikor bevillan egy kép a jövőből, mármint, persze, csak elképzelem magam a jövőben, ahogy otthon ülök a nyomorult al-bérletemben, miközben e-mailt fogalmazok meg a korábbi főnökömnek, amiben azért könnyörgök, hogy vegyen vissza a marketingügynökség adminisztrációs osztályára.

– Sure, I'm in – mondom, és közben arra gondolok, hogy még akár szerencsém is lehet. Bármilyen megeshet. Ha az első meccset valahogy elhozom, és a második ellenfelem lesérülve jut tovább az elődöntőbe, még akár a döntőig is eljuthatok. És amúgy is. Jó bunyós vagyok, csak ezt sosem volt alkalmam bizonyítani.

Eddig.

Bódi Péter (1991, Miskolc) író, képzőművész, a CTRL+V egyesület elnökségi tagja. A közösség rendszeresen szervez nemzetközi projekteket és művésztelepeket a kortárs képzőművészet és a társadalmi aktivizmus témaköreiben. Negyedik regénye 2021-ben *Hype* címmel jelent meg a Kalligramnál.

Fotó: Galen-Balassa Eszter

A lélek anatómiája

Képzeld egy virágot, aminek nincsen se levele, se szára, a szíromlevelek és a párta úgy lebeg a zöld fű felett, mintha valami törzsre várna. Az illat valószínűtlen, mert nincs hova kössön. Ilyen az emlékek illata jelenidőben. Rovar nem porozza be, mert nem mer rárepülni. Szél nem porozza be, mert a mozgó levegő fél az állóhelyzetben is mozgó jelenéstől. Ezt a virágot csak te porzod be, amikor elképzeled, amikor most olvasod.

A bántalmazó

Megrágalmaztak egy fenyőt. Elejtett toboz miatt egy mókus emlékezett úgy később, hogy a fenyő tisztátalan. A növények között gombafonalakon terjedt a kémiai hír, minden virág a fenyő körül odébbhúzódtott, szírom- és csészelevelüket többé nem a nap felé, hanem a fenyő irányától messze emelték. Kikerülték az állatok, törzséhez a vaddisznók véletlenül sem dörgölték sáros testüket, madarak nem kerestek rajta fészket, hangyák nem mászkáltak a kéreg hámló vajatáin. A gyanta belső folyamlávája elapadt, a fatörzs sebeiben az erre szolgáló hézagos szövetekből beszivárgó balzsam nem tömítette el többé a sérülést. A tobozok kedvetlenül nőttek rajta, fás termőlevelei meglapultak, alig borultak rá meddő fellevelek. Hónaljában a tobozpikkelyek elsorvadtak, más fákon kerestek élőhelyet. Ha hullott az eső, és mennyiszor hullott, a szégyenkező tűlevelekről úgy ömlött a víz, hideg verejtek, saját bűnéről semmit se tudva, csak a ködön át, amely egyre sűrűbben takart ki mindent, sejlett fel egy öntudatlan emlékhány, hogy nem történt semmi.

Nagycsütörtök

Az olajzöld fényben az összes tanítvány alvása egyszínű, görcstelen, szétoldódik a félelemben, amit annál inkább érzek, ahogy elfelejtem a nevét. Péter egy fatörzsnek dől, száján át bugyborékol a lélegzetnek hitt árulás előérzete. János megfontoltan, mint aki végső elhatározásra jutott, elszántan alszik, arcránca körkörös folyó, forrás-torkolat nélkül mélyülő meder, úgy hagy ott, befelé terjeszkedik, mint aki életíveit egy belső vájaton körözve hajtja. Jakab fészeklakó alvó, bevackolódik a kínálkozó ágyba, maga álmát őrzi, de azt hiszi, vigyáz rá az öntudatlan árulás mélyén meggyűlő ártatlanság ikrás anyaga. Máté éberálma hideglelős, villanópor, dokumentálja magát, két part közt csapkod, ébrenlétet szuggerál a szem, de mézként önti el gödrét a vállalhatatlan teher, pillája úgy ragad az alvásba, mint a légy. Egyedül virrasztani. Ezt még a fény se tudja a sötétség fölött. A gyász is kevert. Hisz annyi sirató sírása keveredik minden friss jajgatásba. A saját áldozatom feletti megelőlegzett gyász viszont társtalan, kiválik, mint olaj a vízből a vigília, mert mindenek felett csak az Egynek lehet élete. Halálát nem tudom, nem tudhatom, csak először és utoljára élhetem. S a Három az Egyben mindezek után élhet-e? Mindazonáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem ahogyan Te.

G. István László 1972-ben született Budapesten. Költő, műfordító, tanár. Legutóbbi verseskötete: *úgy felejtí nyitva*, Magvető, 2021.

A könyvtáros

könyvtáros

Kovács Mária tragédiája a tehetség mindennemű és tökéletes hiánya volt. Nem mintha ostoba vagy kétballábos lett volna, csak mindenben kibírhatatlanul átlagos. Tudatában volt eme sajnálatos problémának. Harmadik osztályos korában a tanítónő egy szép, piros almát tett a tanári asztalra, és azt mondta a gyerekeknek, bármit rajzolhatnak, ami erről eszükbe jut. Persze, a tanítónőnek az nem jutott eszébe, hogy a „bármí”, egyeseknek pont akkora csapda, amennyire mások számára ajándék. Csodás rajzok születtek. Karácsonyfa, lepényt majszoló család, vidám kukacok kergetőzése a magház körül. Kovács Mária egy almát rajzolt.

Ezen a problémán még segíthetett volna valamilyen külső jellegzetesség, de szűnyogcsipésnyi melle, ekcémára hajlamos bőre és egérszínű haja a lelke mélyén annyira sértette Kovács Máriaét, hogy semmilyen harcot nem vállalt föl vele született esztétikai adottságai ellen. Megvetette az arc és a haj mindennemű festését, szépítését, bőrét is csak azért krémezte be kellenlenül napjában kétszer, hogy megelőzze a fájdalmas viszketést és hámlást, ami így is minden tél beköszöntével várt rá.

Az egyetlen kimaradt a szaftos kalandokból. Majd, amikor elkeltek színpompás társai, rövid ideig iránta is érdeklődést tanúsított néhány férfi, akik sürgősen családot szándékoztak alapítani, hogy ne csússzanak ki az erre kinevezett szűk és ideális korból, de Kovács Mária éppen emiatt utasította vissza őket. Mert ugyanúgy praktikusnak látták őt, ahogyan önmagára tekintett. Így aztán nem volt oka bárkinek is ígent mondani.

Ekképpen lett könyvtáros. Mert titkos vágya és vonzódása a különleges, áldott emberekhez leküzdhetetlennek bizonyult.

Az évek múltával dereka eltűnt, sőt, furcsa módon teste csak a feléig kerekedett ki, csípője és lába kamaszlányosan keskeny és vézna maradt. Görbe lábain kizárólag háromcentis sarkú, fekete félcipőt hordott. Télen kicsit fázott benne, nyáron néha izzadt, de sosem annyira, hogy megérte volna ezen változtatni. Legfontosabb tartozéka kerek lencsés szemüvege lett, praktikusan tekeredő, hajlékony szárával a füle körül. Ilyen szemüveget gyermekmértben gyártanak, de mivel Kovács Mária halántéka keskeny volt, orra pedig fordított szív alakú, éppen jónak bizonyult rá a gyermekmért is. Ahogyan öregedett, nyakát kicsit behúzta, vállait előreengedte, idővel egyre inkább egy örökké felborzolt tollú varjúra emlékeztetett.

Két szendvicset csinált – egyet reggelire, egyet ebédre –, és megtöltötte cikóriával a termoszt. Szerette a kávé zsíros tejjel inni, de mivel azt nem tarthatta melegen egész nap, inkább feketén itta reggel is, hogy egy remek kávé után ne legyen csalódás az összes többi.

A kenyér héját egyenletes vékonyan vágta le és tette félre száradni. Kéthetente prézlit darált belőle. Soha ki nem fogyó készletből rendelkezett.

Mielőtt elindult otthonról, lekapcsolta a villanyt, és a függöny mögül felmérte, kik tartózkodnak az utcán, hol állnak az autók, ki az, aki sietség nélkül lődörög, és ugyanez hogyan nézett ki az előző napokban és hetekben. Miután beért a munkahelyére, tett egy fél fordulatot jobbra, megállt a hirdetőtábla előtt a szeme sarkából szemrevételezni, mi történik a mögötte hagyott utcán.

A Városi Művelődési Ház könyvtárában dolgozott. Az odavezető folyosón régen kiégett a halogén, de nem bánta. Az ajtót kitarva kicsit hunyorgott az ember az ablakon beáramló fénytől. Egyetlen, nagy, téglalap alakú terem volt az egész könyvtár, plafonig érő polcokkal elválasztva a gyermek- és ifjúsági irodalom, a felnőtteknek szóló könyvek és az olvasó.

Minden munkatársáról azt hitte, hogy tartania kell tőlük. Azért, mert valóban gyanúsak voltak, vagy éppen azért, mert semmilyen gyanús nem volt bennük. Rajta kívül hárman dolgoztak ott. Egy építész, egy történelemtanár és a könyvtárvezető. Ágnes, a szikkadt kórohoz hasonló főnökük pusmogása szerint mindkét férfi gyanúsán magabiztos volt. Egy másik teóriája szerint az egyik lehetett megfigyelt, a másik őt figyelte, ami pont ugyanannyira veszedelmes. Kovács Mária fejében az is megfordult, hogy talán pont a könyvtárvezető jelent az alkalmazottairól, azért tereli a gyanút a többiekre. Kovács Mária pedig tudta magáról, hogy sem elég ravasz, sem elég eszes ahhoz, hogy minderre észrevétlenül fényt derítsen. Ezért senkiben sem bízott, és minden cselekedetére és szavára nagyon vigyázott.

Egyébként Elemér, a könyvtárosá avanszált történelemtanár egyszerűen csak képtelen volt felhagyni a templomba járás szokásával és Isten emlegetésével minden megmagyarázhatatlan, szerencsés, szerencsétlen és nagy eseménynél, úgymint születés, házasság, előléptetés, baleset vagy halál. Így a gondos igazgató ezt a káderhez nem méltó viselkedést az iskola falai közül azonnal kisöprendőnek ítélte.

Miklós, az építézmérnök, akinek nem elégtették ki becsvágyát a szocializmus adta lehetőségek, lényegében egész életében disszidálni készült, csak ebben mindig megzavarta valami. Először a diploma megszerzése, egy-egy nagy ígérkező szerelem, ami azért elég gyakran megesett az egykor jóképű, fiatal építésszel, aztán az apja betegsége, majd az anyja betegsége, végül a dilemma, hogy a megörökölt, háromszobás nagykörúti lakást itt hagyja-e ebek harmincadjára, hogy észrevétlenül távozhasson egy olyan világ felé, ami leginkább csak vágyakból állt.

Becsületére legyen mondva, Kovács Mária nagyon jó könyvtáros lett. Nem zavarták az emberek, nem vette sértésnek, ha a poros raktárban kellett előkeresnie egy hosszú ideje senkit sem érdeklő jegyzetet vagy figyelmetlen kiadókat hívogatnia, hogy a katalóguscédulákat tökéletesen tölthesse ki. Nem érdekelte a külföld, nem szeretett utazni. Őszintén szólva a filmek, a kóla és a farmer is hidegen hagyta. Viszont az irodalom, ó, az irodalom... Az a rengeteg, megváltó gondolat, amelyeket egész életében szeretett volna valamiféleképpen megfogalmazni, a világ, hogy soha, semmivel sincsen egyedül, ezt már más is átélte, és az isteni, gúnyos csodának köszönhetően a gondolatai a papíron már nem sekélyesek, nevetségesek és kisszerűek, hanem fennkölték és értelmet nyernek. Hány mestermű, amelyet nem olvasott a nagyközönség, vagy legalábbis olyanok, akiket Kovács Mária ismert volna. Borisz Paszternak, George Orwell, Milan Kundera, Illyés Gyula, Mécs László, Prohászka Ottokár, Jászi Oszkár, a Bibó-émlékkönyv. A folyóiratok, a Napló, a Beszélő, a Demokrata, az Égtájak Között. Egy-egy indigós, kopottas lapot sokszor éjszakába nyúlóan javítgatott, szépítgetett, ha nagyon viharvert állapotban jutott hozzá, az elmosódott helyeken tussal rajzolta át a betűket, majd hajlakkal fixálta a szöveget. Üres éjszakáin minden lapból újat gépelt, hogy a másodpéldányokat otthona egy másik pontján rejthesse el. A kutya ólja alatt ásozt

ki egyik év júliusában egy mély gödröt, amit nejlonszakkokkal bélelt ki. Erről jutott eszébe, hogy megint szereznie kellene egy kutyát. (Különben Kovács Mária nem rajongott a kutyákért, mindig attól tartott, hogy a végén lebuktatják. Valamiért mindig megdöglöttek.)

Huszonöt éve ezzel foglalkozott. Nemcsak magyar könyvek kerültek a pincéjébe, hanem orosz, lengyel és angol nyelvűek is.

Élete legfélelmetesebb és legjobb napjai a kedd esték voltak. Hetente egyszer álruhát öltött. Hosszú és fölösleges átszállásokon és tekerős sikátorokon keresztül jutott el a Galamb utcába, ahol előjegyeztetett a gépiratos újdonságokból. Persze álnevet használt. Mindenki álnevet használt. Többször látott rendőrautót a Rajk-butikból kijövet. Nem rendőrautó-festésűt, hanem egyszínű feketét. Ezen mindig mosolyognia kellett. Senkinek nem volt fekete autója, csak a megfigyelésen lévő államisoknak. Ennyi erővel kék-fehér is lehetett volna. Első alkalommal összeszorult a mellkasa. Az ájulás kerülgette és egyszerre kellett hánynia. Talán végül ezért nem ájult el, mert a két érzés annyira ellent mondott egymásnak. Nagy nehezen megtett tíz métert, húsz métert, harmincat és még mindig nem történt semmi. Gondolta, nem ő érdekli őket, hanem a hálózat. Erre a megkönnyebbülés mellett némi csalódást is érzett. A következő héten nem mert eljönni a kiadványokért. Végül győzött a kíváncsiság és a hivatástudat. Egyre kisebb körökben közelítette meg a kapualjat, mint egy kivert kutya. A kocsit ott állt, a néhány centire lehúzott ablak alatt szotyihéj és

csikkek alkottak kis kupacot, de ezen kívül nem történt semmi. Egy ideig még működött a butik, és ő reszketve eljárt az áruért. Ezt is meg lehetett szokni. Mintha fogorvoshoz ment volna. Növekvő diadalt érzett az egyre rosszabbul hazauton. Az a fekete autó tette hőssé.

Minden egyes nap egy számmal a fejében ébredt és feküdt. Nem volt fontosabb dolog az életében. Végül négyszázhatvannyolc kötet lett élete fő műve. A célja az volt vele, hogy egyszer mindenki hozzáférjen. Hogy egy szabadabb, jobb világban, amikor már nem létezik cenzúra, vadászkapó szemek nem lesik a könyvek borítóján a címet, amikor az olvasás már nem minősül felforgató, rendszerellenes tevékenységnek, el fog jönni az ő ideje.

Az ideje pedig 1990. április 9-én, gyönyörű napsütéssel, gyorsan illanó harmatcseppekkel köszöntött be. Megrendelt egy kisteherautót, és a sofőr segítségével bepakolták a kartondobozokat. A férfi tudta, hogy könyveket visznek a könyvtárba, amiben aztán semmi furcsa nincsen. Kovács Mária úgy gondolta, ha lezajlanak a választások, akkor már el lehet hinni. Akkor nemcsak felszólítanak, tüntetnek, latolgatnak, beszélnek róla, várják, hogy bekövetkezzen, hanem tényleg megtörténik. És megtörtént. Lezajlott a választás, és Antall József kormányt alakított.

Mária új ruhát és cipőt vett. Fodrászhoz ment, és rá nem jellemző módon kilakkozta a körmét. Azért nem vörösre, csak barnára. A sofőr kicsit sajnálkozott, hogy össze fogja koszulni a ruháját, de Kovács Mária a diadala napján ilyen kicsiségek nem foglalkoztatták. Pipiskedve fölmászott az IFA anyósülésére, amire előzékenyen egy székpárnát dobott a sofőr. Menet közben próbáltak beszélgetni, de nem nagyon tudtak a motor hangjától.

– Milyen könyveket viszünk? – igyekezett valami udvariasat kérdezni a férfi.

– Hogy?

– Kérdem, miféle könyvek ezek!?

– Szamizdatok! – mondta ki először nyíltan Kovács Mária. Ezen meg is lepődött, milyen könnyen és magától értetődően ment. Megdöbbenő módon ráadásul beszélgethetnéke is támadt.

– Ja, az jó!
– Mostantól szabadon elolvashatja őket a könyvtárban.
– Az jó! – ismételte a sofőr, közben kicsit ráhelyezte súlyát a váltóra, és nekifeszült. Eny-nyiben maradtak.

A könyvtár előtt pillangók röpködtek Kovács Mária gyomrában. Ő nyitott aznap reggel, behordták a sok dobozt az olvasóterembe. Kifizette a sofőrt, majd rendszerezni kezdett. A háta mögött valaki megköszöri a torkát.

– Jó napot, elvtársnő!
– Jó napot, Miklós! Már nem vagyok elvtársnő.
– Igaz. Ne haragudjon. Furcsa lesz megszokni – eközben Miklós meglepve tapasztalta, hogy valahogy kiment a fejéből a nő neve, aki mellett már évek óta dolgozott.
– Szerintem nem.
– Vagy nem. Segíthetek?
– Segíthet. A szemmagasságban lévő polcot szabadítsa föl. Kicsit tolja összebb a sorokban a lapokat, hat helyett nyolcat szorítson be.
– Értem. És mi kerül az üres polcra?
– Szamizdat.
– Már olyan sincs, hogy samizdat – ragadta meg a ríposzt lehetőségét Miklós. A gyűjteményen nem lepődött meg, Hundertwasser óta nem volt szokása.
– Igaz. Furcsa lesz megszokni – mosolygott vissza a nő. Oda nem illő pillanat volt. Erről Miklósnak eszébe jutott a nő neve.

A legnagyobb egyetértésben rendezték el a lapokat. Mária először arra gondolt, hogy mégsem Miklós, az építész volt a besúgó. Aztán arra, hogy ha mégis, most már nem is érdekli.

Beültek a saját termükbe. Olyan napjuk volt, mint máskor. A gyermekkönyvtárban voltak a legtöbben, néhány fiatal szakkönyveket és szótárakat bújt, nyugdíjas nénik hoztak vissza egy-egy lektúrt, és kértek ahhoz hasonlót. Egy férfi hosszan állt az olvasópolc előtt, Mária a szeme sarkából figyelte, hogy egy kérlelő pillantásra odaléphessen segíteni, esetleg beszélgetni. De fél perc után felderült a látogató arca, és levette az áthelyezett Kistermelők Lapját.

Délutánra elkeseredett. Miklós látta rajta, és kedvesen vigasztalta. A fiatalkori önmagára emlékeztette Mária, ez a szomorú varjú, bármilyen nevetségesnek is találta ezt a gondolatot az első pillanatban. A becsvágyó építész Miklóstra, nem erre a mormotára, akivel reggelente találkozott a tükörben, és aki néha csak a naptárból értesült, hogy aznap nem kell bemennie dolgozni, mert egyébként hiába nézte meg és ikszelte ki az óra csörgése után becsületesen a kalendáriumot, perceken belül elfeledte a számokat és a napokat. Tíz évig tudott építészként dolgozni, utána önként apasztotta el magában a kreativitást, hogy vele született zárkózottsága komorságba forduljon, kiaknázatlan művészi ambíciói pedig depresszióba és alkoholizmusba. Majd egy egynapos osztrák bevásárlóút vette el tőle az önsajnálattal kipárnázott otthonát, amikor is hajszárító és szendvicssütő beszerzése helyett egész nap Hundertwasser bécsi lakóháza előtt állt, és megbizonyosodott arról, hogy ragyogónak vélt mérnöki képességei mindig is sekélyesek voltak. Miklós pedig arra gondolt, milyen jó is volt a rendszer által elnyomott, becsvágyó építésznek lenni.

Kihúzta az íróasztal alsó fiókját, ahol a jól ismert konyak lapult. Löttyintett Kovács Mária vizespoharába, ő a flaskából ivott.

– Majd híre megy, és akkor tolongani fognak.
– Gondolja?
– Persze! Maga várja csak az olvasókat!
– Várom – mondta Kovács Mária bizalommal teli hangon. Ünnepelesen fölemelte poharát, és azt mondta: – Az olvasókra! ■ ■ ■

Reneszánsz

Azt kiáltotta, „tűnj el”,
Késszúrások borították a testét,
Úgy érezte, belülről kínozzák,
És nem múlhat el ez a
Középkori kegyetlenség,
Mintha kerékbe törnék,
És vassal égetnék,
Úgy parázslott a bőre az éjszakában,
Valaki dúdolt egy rémmesét:
„A hercegnő felfalta a királyt,
És ment, mendegélt”,
Lidércnyomás feszítette,
A testét fenyítő kárhozat ígérete,
És e kínzó alkímia
Megrészegítette,
Da Vinci volt, és Bernini-szobor,
Mit be kellett volna tiltani,
Úgy kövült bele a fájdalomba,
Minden időn túlszárnyalva,
Hogy „volt egyszer”, és mindig pontosan
Tudni fogja valaki.

Hajók vonulnak

Azt álmodtam, hogy családot van.
Szendvicseket csomagoltál
A húsvéti mintás szalvétákba,
És bezártad az ajtót, miután mindenki
elment.
Mintha kiléptél és bent maradtál volna
Egyszerre, úgy indult
El a háttérben a zene,
Az eltékozolt múlt háborgó dallama,
És hullámozott a szobán át
A sok-sok elúsztatott esély,
A szaggatott vitorlák
Ásítózva lobogtak lemondásaid
Reggelén, de mentek, és haladtak tovább.
Vihar dörömbölt az ablakomon, erre
emlékszem.
S hogy az ébredés volt a mentőövem.

Ünnep

Papír-porcelánként
Pattognék le szádról,
Mindegy, ha most, ha holnap,
Ha máshol,
Szabadulni minden
Igazodástól,
És remélni csak, mi félelem,
Hogy egy gondolat égve tart,
És ha felkel a nap,
Kioltja majd
Sebeim izzását,
És mállani kezdenek a ködfelhők,
és bomlani
Az égövek,
A valódi talán csak
Hangtalanságból tör elő,
Félrehorgolt terítőjén a képzeletnek,
A tányérok és fémek összecsendülnek,
Mint vendégek, ha eljönnek,
és szavainkat követelik vacsorára.

Az szeret,

Aki nyitva hagyja az ajtót maga után,
Aki eltűnik, ha félsz a sötétben,
Aki mormol veled egy süteményt délután,
És elmenekül a vihar elől.
Az szeret,
Aki pisztolyt szegez rád az asztal alatt,
Mert azt hiszi, kijátszottad.
Az szeret, aki behunyt szemmel
Tapogatja arcodat,
Mégis pontosan tudja, hol van,
Az, aki elindul a térképeden,
És kiigazítja magát
A gyűrődéseken,
Mikor átrajzol egy kanyar.
Az szeret, aki kérdez,
És ha tudja is, mit akar,
Új nyelvet alkot a kifejezésnek.
Az szeret, aki a kirakat-bábuk helyett
A fal mintáját nézi,
Aki nem mer becsöngetni
A megbeszélte találkozót előtt,
Aki a mulasztásait
Halkan elintézi,
És te már nem érzel belőlük semmit.
Az szeret, aki nem kopogtat.
Aki megáll a küszöbön,
És fürkészi a névtáblát.
Az szeret.

Sulyok Valentina 1997-ben született Egerben. 16 évesen egy irodalomórán beleszeretett Horatius egyik versébe, ennek hatására később a Pázmányon szabad bölcsészetet és esztétikát tanult. Takács Zsuzsa, Szabó Lőrinc és Rilke költészete alakította leginkább, valamint alakítja is versvilága körvonalait.

filctoll, egy kijevei gyerek háta, 27 × 18,5 cm, 2022

*„A ház megroggyant tetején
pedig ültek az Erinnüszek. Ültek és vártak.”*

Borbély Szilárd: *Hermész, a tolvaj isten*

a csatornát, amibe beleüvölthetném a csonkítások visszafordíthatatlan tragédiáját eltömítette a maradékokból lerakódott zsír, fél pár fülbevaló és a történelem. a száj tágra nyílik, szinte fáj, az ajkak szélei repedni akarnak, kattann az állkapocs, mégis néma marad, csak mint egy ciánkáli injekció, ez a kupolaszerű csengés a fülben. harminchárom éves egészséges nő vagyok és nem ismerem az illegális abortuszok drótvállfájának görbületeit, az anyaméh gödréből darabokban kikapart lehetséges de nemkívánt életet. harminchárom éves egészséges nő vagyok és sosem akartam gyereket, csak életet. visszaadni az ukrán civilét, akit comblövéssel menekítettek a térre, és aki percek alatt vérzett el a márciusi kockakövön. ennyi szenvedés, istenem, ugye, ez is csak kubrick és a holdraszállás, csak forgatás, ugye, mi igazából soha, mi igazából soha sehova se mentünk innen, ki ne engedj, keríts be, kaparj el, isten, különben tőből fogjuk kitépni pusztuló állataink visszafejlődő szárnyait. a fléchette-et közelről támadó élőerők kiiktatására használják. az apró acélnyilakat gyakorlatilag lehetetlen eltávolítani a test rostjai közül. huszonegy szál rózsza egy katona testén annyi, mint egyenként hasítani fel a kéz ujjait, a lábujjakat, végül a hímvesszőt. varrd össze a sebeket, isten, növessz ki állataink kitépelt szárnyait. akkor éjjel velük álmodtam, hárman álltak a vasszagú hangár bejáratánál, az anyám, az apám meg a nagyanyám. a nagyanyám, akinek nincs már tudata, aki a beteg agyából szivárgó keserű ködtől förtelmes szörnyé változott. meséiből rémtörténetek lettek, amikben én nekirontok, én ököllel ütöm arcon, én mindenki szeme láttára hajánál fogva húzom végig a betonon, én vastag szalmát, én gyufát dobok rá, én lánggra lobbantom, akár a disznót. az öregasszony mosolya nyitott ollóvá lett, szeme két rozsdás gereben. mellette apám mocskos kötényben, anyám a rettenetes vaskapunak háttal, szemben velem. erőtlen meztelenségében fehérén rándult meg anyám puha teste, szűk kicsi otthonom, és érzem, meghalni készül. kezében kalapáccsal, szájában szegekkel, az ébrenlét keresztjére feszít a hajnal. harminchárom éves egészséges nő vagyok. gyerek.

Fog még jönni egy...

...utazó, egy indián, egy vendég, egy spion, egy hagyatéki leltárkészítő, egy pincér, egy színész, egy kőműves, egy mérnök, egy kiválasztott, egy olvasó, egy író, egy hírnök. Mindig jön valaki! De miért éppen ő, és miért éppen most? Ki tudja?

– Felmerülhet önökben, mégis mi értelme van azoknak a kérdéseknek, amelyekre ugyan nem tudhatjuk a választ, mégis feltesszük őket. Mutatok is egy példát, íme!

Miért éppen én? És ha már én, akkor miért most? Ki a franc döntötte ezt el? Mégis mi értelme van egy helynek, ahová csak halálunk után léphetünk be? Mégis mi értelme van a Kígyóst üzemeltetni, ha a vendégkör eleve csak korlátozott lehet? Igen, a Kígyós, bár nem ez a hivatalos neve, de mifelénk csak így emlegetik. A Kígyós lesz a hely, ahol a történetünk játszódik majd, és kérem, nézzék el nekem ezt a pökhendi magabiztosságot, mert hiába teszek úgy, mintha mindent pontosan tudnék előre, ó, sajna, ez nem így van! Nekem is csak az utolsó pillanatban nyomták a kezembe a szöveggönyvet, az állítólag legfrissebb változatot, ezért még számomra is meglepetés, hogy mi lesz a pontos rendje ennek a mi közös kis esténknek. És hogy miért mindig az utolsó pillanatban juttatják el hozzám? Végre egy kérdés, amire tudom is a választ! Azért, mert én csak egy amolyan szemtanú vagyok. Nem, nem, ez így talán nem a legpontosabb, annál azért több egy kicsit, kísérő vagyok, vagy, tudják mit, az lesz a legegyszerűbb, ha kalauzként tekintenek rám. És, kérem, nyugodjanak meg, nem fogom kérni a jegyüket! Pedig kérhetném, ugye, mégsem teszem. Vagy ha ez sem tetszik önöknek, akkor tekintsenek rám tolmácsként, intézőként, porondmesterként vagy esetleg amolyan asszisztensként. No, nem egyből főasszisztensként, inkább almellékhelyettes-asszisztensként, rövidítve AMHA...

– Segédfogalmazó akkor, ekkor úgy tesz, mintha elfelejtette volna a szövegét, ezért a közönség felé fordulva kiszól nekik, majd látványosan belelapoz a szöveggönyvbe, később tisztázza, hogy ő tulajdonképpen nem igazi színész, csak beugrott erre a szerepre. Fontos: a járványt a háborút ne említse, az senkit sem érdekel!

– ..., pardon, egy pillanatra muszáj belenézni a szöveggönyvbe, eddig tudom, tudtam csak fejből a szerepemet! Vagy ezt most nem lett volna szabad elárulnom? Bocsánat, ez az aemháa megzavart! Bemutatkozás megvolt, a Kígyóst említettem, fecsegés pipa, nézzük csak, mi van

még itt, őszinteség, jó, arról majd később, csak el ne felejtsem, és természetesen ígérem, nem említem meg, hogy a hivatalos statisztikák szerint hányan haltak meg eddig! Nyilván önök pontosan tudják! Emlékeztetni azért mégiscsak szabad, az még nincs tiltva, ha jól tudom...

– Jól tudja, még nincsen! Folytassa!

– ..., és ha ezek szerint emlékeztetni szabad, akkor, gondolom, folytatni is, szóval mehetünk tovább, és persze ne haragudjanak ezért a kis kitérőért!

Egy padon ülök, a padon ülök, vagyis azon a padon ülök, ahol várni szoktunk benneteket. El is helyezkedem azért ennek a több személy részére kialakított, hosszú, keskeny ülőalkalmatosságnak a támlájára, hogy a szavaim közben tettekké is váljanak. Azon a padon ülök tehát, ahol várni szoktunk benneteket. Igazából nincs ez előre megbeszélve veletek, olyan ez, mint egy véletlen randevú, már ha lehet egy általunk előre kitalált és megrendezett találkozást véletlennek nevezni. Igazabb lenne, ha a vakrandi szót használnánk, ami jobban fedné talán a valóságot, hiszen a szereplők korábban még soha nem találkoztak egymással, se nem telefonoztak, se nem leveleztek, kölcsönösen egymás létezéséről se tudtak, innen nézve jogos a vakság. Ám egy találkát mind a két félnek akarnia kell, hogy ne csak egy egymásba botlás, egy összefutás legyen, de mindegy, bármilyen okból is, de be lettünk küldve a ~~nadásba~~ színpadra, hogy találjunk végre egymásra.

Itt most hamarosan az a rész fog jönni, hogy bemutatjuk a közönségnek az est főhősét, bár ők, vagyis önök, nyilván ezt jó előre tudják, hiszen mi másért is jöttek volna el, pontosabban ki másért, ha nem Esterházy Péterért, igen, ~~ssel~~ írjuk, azért az Esterházy Péterért, az íróért. A hír igaz, róla fogunk most elmondani, mit elmondani, elmesélni, elregélni egy történetet. Igen, történet lesz. Lesz történet! Lesz eleje, vége, a közepe meg a közepén lesz. Ígérünk mókát és kacagást, de a végén sírni fognak, mert a célunk csak ez az egy lehet. Könnyekre és még több könnyekre számíthatnak tőlünk, ezt jobb, ha előre megjegyzik! Mi nem bűvészek vagyunk, mi nem elkápráztatni akarjuk önöket, azt végképp nem szeretnénk, hiszen mi színészek vagyunk, akik most a szerepük szerint írók és költők lesznek, a Kígyós vendégei, és alig várjuk, hogy befejeződjön ez a mondat, hogy elkezdődjék végre az előadás, bár ez már régen a műsor, a bevezetés, remélem, ezt azért észrevették. Csapjunk is a lovak közé!

– De előtte engedjenek meg még egy vallomást! Ezt most nem szerepből mondom, hanem őszintén, tényleg. Én világeletemben színész akartam lenni, vagyis rossz színész, mert ugye azt tudjuk jól, egy igazi színész soha, de soha, ismétlem, soha nem akart színész lenni, ha nem hisznek nekem, járjanak utána, alig fognak találni olyan színészt, aki ne vallotta volna be egy interjúcskában, hogy ő igazából nem is akart színész lenni...

– Ha még egyszer kimondja a színész szót ez a hülye segédfogalmazó, esküszöm, kirúgatom!

– ..., hogy ő igazából nem is akarta ezt a mesterséget. Én viszont nagyon is akartam, nekem eszembe nem jutna azt nyilatkozni, hogy nem akartam, már, ha kérdeznének...

– Ha még egyszer kimondja azt, hogy akarom, esküszöm, kirúgatom!

– ..., én, kérem, esküszöm, mindig is akartam, akarom és akarni is fogom a színészetet, ezért kezdtem el gyanakodni, hogy esetleg mégsem lehetek igazi színész, de most mégis itt vagyok, és elmondhatatlanul izgulok, ráadásul beugróként sem egyszerű a helyzetem, egyszerre kell eljárásanom a kísérőt, a kalauzt, akit ugye a főhős pátyolgatásával bíztak meg, de közben a Főrendező Úr asszisztense is vagyok, sőt az Író Úrnak is segédkezniem kell, asszisztensei vagyok nekik, ennek minden előnyével és hátrányával, például tudom, hogy a végén az lesz az utolsó mondat, hogy:...

– El ne merd árulni nekik az utolsó mondatomat!

– ...Édes úr, nézd, jaj, kész ez a köpönyeg is! Vagy elég lett volna csak az utolsó szót elárulnom, hogy: is? Vagy az utolsó kettőt: köpönyeg is? Most már mindegy! Ezt a kis előretudást én

inkább előnynek gondolom, de a hátrányokról se feledkezzünk meg, mert sajnos azok is vannak ám szép számmal, például hogy időnként ki kell lépnem a szerepemből...

– Úgy látom, hogy ez azért nem esik annyira nehezedre! És persze az árulkodásodért még számolunk!

– ..., és hát ezt a lépegetést, a megfelelő kvalitások híján, eleve csak sután fogom tudni megtenni. Szerepünk minimum többes, kint is vagyunk, bent is vagyunk, mondhatni, egyszerre kéne megbokrosodott szereplovaikat megülnünk. És ha már lovak, akkor kalandozzunk lassan vissza a történetünkbe, állítsuk hű kancáinkat irányba, lépteinket ügetés, majd vágta váltsa fel, keletkezzék hátunk mögött egy kis szellő, szél, eső, vihar, vagyis tapsvihar, és köszöntsük együtt a másodpercek múlva elének lépő nagyszerű utazót, indiánt, vendéget, spiont, hagyatéki leltárkészítőt, pincért, színészt, kömjíjst, mérnököt, kiválasztottat, olvasót, író, hírnököt: Esterházy Pétert.

Jöjjön, Péter Úr, jöjjön! Jöjjön még! Jöjjön felénk...

– Inkább tegezd!

..., gyere, Péter, gyere! Gyere még! Gyere felénk, aztán lassan állj meg a pad előtt, a padod, a padunk előtt. Tétován. Legyél riadt, mint egy őzsuta, akit éppen most vertek fel a hajtók! Szorítsd a bőröndöd fogantyúját, mert azt is kaptál, ugye, az utolsó pillanatban nyomták a kezedbe, áruljuk el a nézőknek, hogy ezt az ingyen utazást úgymond hozzád vágták, az a típusú ajánlat volt, amit nem lehetett, nem tudtál visszautasítani, ráadás ajándékként kaptad ezt a koffert, de a lelkedre kötötték...

– Ez is milyen szép kifejezés! Elképzelem, ahogy az angyalok, mint a szőlőt szokták nálunk, kötözik a sok megígérnivalót a lelkedre.

..., nyomatékosan emlékeztettek, hogy még ne nyisd ki, mint a mesében, kaptál is ajándékot, meg nem is, ugyan a tiéd már, de még nem birtokolhatod. Ez is a játék része lesz, és csak utólag fogod megtudni, hogy a holmid közé egy borítékot csempésztek, csempészünk, amiben benne lesz egy név, amit te közölsz majd a Kígyós vendégeivel, hogy ki lesz majd a következő. Valójában te leszel a hírnökük, és ezt, hidd el, szeretni fogják, még ha legtöbbször nem is mutatják majd. Ráadásul közben még egy adminisztratív hiba miatt te magad is hír leszel, mit egy hír, maga a hír, hisz jöttödről még mit sem sejtjenek. Egyszerre leszel hát saját magad híre és hírnöke. Látom, fogalmad sincs, hogy miről beszélek, semmi baj, kérlek, légy türelmes! Bíz bennünk! Hamarosan megértetjük veled. Ígérjük, hogy nem rontjuk el a megünneplésed, mert ez az, ha esetleg nem tűnt volna fel, de haladjunk csak szépen, rendesen tovább, ahogy mifelénk a csillagok szoktak odafent. Fönt. Most menj oda a padhoz, tudod, a padod, a padunk stb., ülj le, fújd ki magad, és most ne figyelj ide kicsit, mert a közösségnek szeretnék mondani valamit!

– Tudom, hogy nem nagyon illik, illene fecserészni valakiről, főleg így előtte nem, de én korábban, ha jól emlékszem, őszinteséget fogadtam önöknek...

– Azt ugyan nem, csak szerettél volna, öregem!

– ..., és ha esetleg megfeledeztem volna róla, akkor ezt most tisztelettel és ünnepélyesen pótolnám is, esküszöm, hogy az igazat, csakis a színtiszta igazat fogom ezután blablaba..., szóval, csak azt akartam megosztani önökkel, hogy legjobban ezeket a pillanatokot szeretem, amikor először pillantom meg a legújabb vendégünket, a legújabb hírnököt. Éppen belecsöppen az életünkbe...

– Az elbeszélésünkbe!

– ..., iszkolna, inalna, menekülne, de mi nem engedjük! Szeretem a kiszolgáltatottságukat! És hogy miért szeretem? Azért szeretem, mert pontosan tudom, hogy csak én segíthetek nekik. Csakis rajtam múlik a sorsuk. Sorsuk, ugyan..., az már nincs nekik, de én még egy kicsit úgy teszek, mintha mégiscsak lenne. Kérem, hogy ismételten nézzék el nekem ezt a sok fecsegést, min-

dig ez van, ha izgulok, és most tényleg izgulok, és ilyenkor folyton csak beszélek, megállás nélkül, van is erre egy szó, utánanézttem, fel is írtam magamnak, mert el szoktam felejteni, azt mondja, hogy nekem, úgynevezett logorrhéam van, neki meg egy padja, nézzék!

Hírnök, mostantól az egyszerűség kedvéért nevezzük így, a pad, a padja, a padunk mellett álldogál, ácsorog, szobrozik, kofferje még a kezében, meredten néz előre, tanácstalan, inkább kíváncsi, mint türelmetlen...

– Az előbb még leültetted, most meg ott áll, mint egy darab fasz, figyelj már ezekre, könyörgök!

..., nyújtózkodik, megtornáztatja elgémberedett tagjait, hisz éppen csak most állt fel a padról, a padjáról, a padunkról, ahol eddig megpihent egy kicsit. Szólítsuk hát meg, és tegyük fel neki a kérdést, amelyre pontosan tudjuk a választ, vagyis zárjuk le a bevezetőt, a bevezetést, kezdődjék hát az előadás!

TÁRGYALÁS

– Segíthetek? Tudok segíteni? Keresel valakit, édes jó uram? Netalántán csak nem miniket keresel esetleg?

Hírnök lassan felénk fordul, bizonytalanul széttárja a karját, és azt, ezt feleli:

– Nem tudom. Keresek valakit?

– Itt azt írják, hogy legyünk segítőkészek, ahol tudjuk, segítsük őt, válaszoljunk neki barátságosan, ezért aztán mi barátságosan azt, ezt mondjuk:

– Nyugodtan ülj le, kérlek, a padra, a padodra, a padunkra! Tetszik? Ne nézz ilyen értetlenül, különben elég, ha bólintasz. Nem tetszik, vagy csak nem akarsz felelni? Egyik sem? Erre se válaszolsz?

Rendben, semmi baj, megyünk tovább, és akkor, hogy te is megértsd, miről van szó, miről lesz szó, gyorsan elmondom, hogy mi most hamarosan, üstöllést, távozni fogunk innen, fogjuk szépen a sátorfánkat...

– *Nem inkább szedjük?*

– Tényleg, ezt így szokták mondani, akkor szedjétek!

..., vagyis szedjük szépen a sátorfánkat, és betérünk egy helyre. Kígyós a neve. Már nem kocsmá, de még nem étterem, vagyis egyszerre mind a kettő. Olyan ez, mint egy pohár, amiben víz van, de azt már neked kell eldöntened, édes úr, hogy a semmi és a víz hogyan keveredik el benne, lehet félig teli, lehet félig üres. A döntés, mint mindig, most is a te kezében van. Nyilván a fejedben, de hagyjuk most ezt.

– Igazság szerint itt most annak kéne, vagyis kellett volna jönnie, hogy önöknek, kedves közönség, igen, önöknek teszem fel a kérdést, hogy félig üres-e vagy félig teli-e a vízzel töltött pohár, de ettől, ha nem bánják, eltekintenek. Nem bánják? Nagyszerű!

– Jó, legyen így akkor, legalább az imént feltorlódott féligeikkel sem kell foglalkozkodnunk, remélhetőleg érti az, akinek értenie kell! Mindenesetre induljunk tovább!

Van ez a Kígyós nevű hely, amelyről mindenki tud a városban, de senki sem akar tudomást venni róla, működési engedélye bizonytalan, mondhatni, ingoványos terület, hunyjunk szemmet felette, ha mások is megteszik. Mivel egykoron a hely patika volt, adta magát a név, itt, ha szabadna megjegyezmem, ezt én találtam ki, és én javasoltam előbb az Író Úrnak, aztán meg magának a Főrendező Úrnak, igaz, először Kelgyósnak ejtettem, de örömmel fogadták szerény javaslatomat, ez tehát a tér, engedjük be most már az időt is, áradozzék befelé.

Belép Hírnök a helyre, a derék Hírnökkel együtt lépünk be mi is a Kígyósba, igen, önök is, jöjjenek bátran, foglalják el az üres helyeket az asztaloknál, önöknek lettek fenntartva, kedves közönség, jöjjenek! Kezében a kofferrel Hírnök tanácstalanul járkal az asztalok között, mivel senki, ismétlem, senki tudomást sem vesz róla, olyan, mintha halott lenne, egy szellem, senki sem veszi észre.

– *Itt szeretném megjegyezni, hogy nem értek egyet a címadással, A halott indián a jó indián, hiába, hogy kellett egy cím, de akkor se szeretjük, még jó, hogy nem azt kérjük tőle, hogy öltözzön be indiánnak!*

– **Az egy korábbi szövegváltozathoz tartozó cím volt, éppen ezért hívjuk munkacímnek, hogy meg lehessen különböztetni a véglegestől. Ezt még egy segédfogalomnak is illene tudnia... Folytassa!**

A Kígyósban szinte vágni lehet a füstöt, közben Hírnökre rá se bagóznak. A vendégek asztalaiknál egymással csacsognak, tereferélnek, társalognak...

– **A színészek mindenféle kérdésekkel bombázzák a hozzájuk leült nézőket: *Mi az élet értelme? Ha egy hónapig csak egyfélélt ehetnél, mi lenne az? Kodály vagy Bartók? Megtervezted már az utolsó mondataidat? Ha szemedbe süt a nap, egyből hunyorogsz? Neked az írás vagy a fej inkább? Hány darab szék lehet a világon? A sima, a tejfölös, a sajtos vagy a sajtos-tejfölös lángost szereted jobban? Nálad vagy nálam?***

..., egyesek a pultnál indítják sokadik, reménytelen ostromukat a Lilla, ó, micsoda véletlen!, a Lilla nevű pincérnő kegyeiért, aztán vannak, akik csak némán állnak, és bámulnak a semmibe, igazából, valljuk be őszintén, nem történik semmi sem. Hírnök spionként vegyül el közöttük, bekúszik a bőrük alá, és hiába is próbálnák kivakarni magukból, mert egy: nem lehet, kettő: nem viszket annyira, három: csak a magyar igazság miatt, már ha létezhetik egyáltalán az igazságnak nemzeti fajtája, erre azért majd később még kitérünk kicsit, de gyorsan vissza hozzátok, drága barátaim, mert hirtelen nem az történik, aminek történnie kellene, hanem éppen az ellenkezője. Hamarjában félig sötét lesz a színpad, vagy éppen félig fényes. Megfagy a levegő, megmerevednek a Kígyós vendégei. A szó bennakad, a zene is elnémul, a Kígyós olyan lesz, mint egy kimerevített pillanat, egy fénykép előtti dermedtség, mint egy sokáig dagasztott, de végül soha fel nem használt mondat, amely csak lóg a levegőben kimondatlanul. És akkor, és ekkor egy magas, jól fésült férfi lép oda Hírnökhöz, méltóságteljesen meghajol előtte, mondom, meghajol előtte...

– *Itt ismét kénytelen leszek megállni egy kicsit, talán nem kéne, de én mégis elmondom, elpletyizem, hogy ez a derék, jól fésült ember, aki hajlongani lusta, ugye, szóval ez a férfiú nem több mint huszonöt perccel ezelőtt magából kikelve azt ordított a rendezőnek, no nem éppen a Főrendező Úrnak, vele szemben nem merészelte volna ezt a hangnemet, de ennek a helyi rendezőcskének nem átalotta az arcába kiáltani, idézem: „Én pedig akkor se fogok lila, érti, lila nyakkendőt kötni, és nemcsak hogy lilát nem, de semmilyen sem!” És erre tudják, mit felelt a helyi direktor, mivel próbálta meggyőzni? Idézem azt, ezt is önöknek: „Pedig a Lilla az örök!” Valljuk be, nem halt bele a meggyőzésbe, de mondhatott volna bármit, mert a szavai elsiklot-*

tak a jólfésült fülei mellett, mert úgy, így folytatta, idézem: „És mi az a baromság, hogy nekem raccsolva kéne beszélnem?! Nem fogok raccsolni! Én nem leszek az, aki nem akarok lenni, és különben is, összekeverhetnek valakivel, én nem Desiré vagyok, hanem Kornél, az Esti!” Bocsánat a kitérőért, de szívből, őszintén hiszem és vallom, hogy kár lett volna ezt a kis színessé kihagyni!

– **Ne nyalizz, megtarthatod, csak folytasd! „Végül meghajol, és...”**

..., végül meghajol, és udvariasan azt, ezt mondja Hírnöknek:

– Hát itt vagy?! Hát megjöttél? Már vártalak!

– Vártunk! – szólal meg egyszerre mindenki a Kígyósban, ami nemcsak a mi, de leginkább és legelsősorban Hírnök szívét dobogtatja meg, így megy ez erre mifelénk, mondatainknak hatása van.

A jólfésült közben Hírnök vállát lapogatja, az ő kezében is egy ugyanolyan bőrrönd van, mint a tapogatottéban.

– Indulhatunk is, gyere, megmutatom neked Szabadkát! – mondja Hírnöknek, miközben belé karol, és elindulnak kifelé a színpadról, ám akkor, ekkor útjukat állja egy köpcös, bűvészképzű férfi, és úgy, így szól:

– Drága Desiré, pardon, Kornél, ne rabold el tőlünk, hadd maradjék még velünk! Ne akard egyből kisajátítani magadnak, ne játszd túl a szereped, tudod, csak semmi művészet, nyugalom, hagyd őt egy kicsit elegyedni köztünk!

Ezután a triász elfoglalja helyét egy félig üres vagy félig teli asztalnál, majd heves társalgásba kezd.

– *Nézzék azt el nekem, hogy folyton úgy tesztek, mintha a mostban lennétek, vagyis tudatlan, együgyű, semmit sem sejtő, állandóan fecsegő csacsi egyén lennétek, miközben mindent előre, patikamérlegesen kimérve adagolok itt önöknek...*

– **Még hogy te, még hogy patikamérlegesen?! Állandóan megakasztod őket!**

– *..., de így megy ez, rémlik, korábban jeleztük szerepünk kettősségét, és annak mindenféle ellentmondásait, és bár igazából ez csak az én terhem kellene hogy legyen, de én most önző módon megpróbálok ebből egy keveset átadni önöknek...*

– **Mit halandzászik ez itt összevissza?!**

– *..., mert az én életem nem olyan könnyű ám, mint az Író Úré, aki a paravánja mögé bújva, árnyékként követ engem mindenhová...*

– **Árnyék, így hív, bazdmeg, ezt nem hiszem el, folytasd már, te ripacs! Játszd már el, hogy elfelejtettél valamit megemlíteni, és ezért gyorsan bepótolod nekik! Most kezdjek el súgni neked?! Figyelj már egy kicsit oda! Az jön, hogy: „Igazából azt el is felejtettem mondani...”, ez címnek se lenne rossz egyébként. Tessék!**

Igazából azt el is felejtettem mondani, hogy azért lett ott, itt akkor, ekkor hirtelen olyan nagy csend, amikor meglátták ezt a gyüttjöttet, ezt az idegen betoppanót, aki csak úgy mindenféle kérés nélkül beállított közéjük, azért némult el tehát a Kígyós összes vendége, mert ezek a derék férfiak valójában csak egy dologtól, vagyis személytől tartottak igazán: a kritikusától. Olyik belátta, hogy kellenek ők is, van úgymond értelme, igazolható értelme a létezésüknek, de hogy közöttük elvegyüljenek, na, azt azért már nem!

– *Ide vajon miért nem olvasót írtak? Mennyivel másabb lehetne az egésznek az íve, főleg Hírnök esetében.*

– **Jogos, nézzük meg olvasóval!**

Mert ezek a derék férfiak voltaképpen csak egy dologtól, vagyis személytől tartottak igazán: az olvasótól, olyik elfogadta, hogy kellenek ők is, van úgymond értelme, igazolható értelme a létüknek, de hogy közjük elegyedjenek, no, azt azért már nem.

– Ide – kiáltott fel egyszer még évekkel, évtizedekkel, évszázadokkal ezelőtt egy érzékenyebb lelkű poéta –, ide aztán olvasó soha be nem léphet!

- És még nők se! – rikkantott egy fél szemére látó, vagy éppenséggel vak költő.
- És az Agnesék különterme, ahol többen szoktunk összejönni, mint egy házibuli konyhájában?! – kérdezték többen is felháborodottan.
- De hát ők írók, azok jöhetnek!

Hírnök kiléte lassan tisztázódik, azaz se nem kuruc, se nem labanc, hanem afféle magyar, akarom mondani, se nem kritikus, és se nem olvasó, esetleg félig vagy tán egészen az, vagyis amikor mindenki számára egyértelművé válik, hogy újra hírnök érkezik, hogy új hírnököt köszönhetnek, akkor minden szív, mindegyikünk szíve egyszerre dobban egy mámorosra, és akkor minden tekintet erre a derék Hírnökre irányul, és égni kezdenek a vágtyól, hogy megtudják, mert igazából nekik már csak ennyi maradt, ennyi jutott, hogy ők tudják meg leghamarabb azt, hogy ki lesz a következő, hogy kit küldenek hozzájuk a legközelebb.

– **Ezt majd ne ide, ha benne marad!**

– *Ezt se lenne szabad előre elárulnom, de mégis megteszem, meghágom a törvényt, és elárulom, hogy a Főrendező Úr mindig kitalál valami pluszmeglepetést. A Kígyós vendégeinek meglepetés, a hírnököknek feladat, de a fő, végleges cél, ugye, mindig is az önök szórakoztatása, ezzel nem azt akarom mondani, hogy önök a hibások, hibások, na mindegy, de azt igazán látniuk kellett volna, kár, hogy már nem szerepel azóta a darabban, amikor az egyik hírnöknek szaxofonoznia kellett, az csodálatos volt, az úgy volt, kérem, megkomponálva, hogy amikor az akkori hírnök fújni kezdte a kezébe nyomott hangszert, akkor az első hangok még hamiskásak, mit hamiskásak, elviselhetetlen számárbógés volt, aztán meg ránk zúdult a mennyei harmónia.*

– **Nagyokos, szerinted ez miért nem maradt benne?! Főleg ezzel a direkt utalással a végén!**

– *Nekem viszont tetszett, de még inkább tetszene, ha tangóharmonikázna az a korábbi hírnök, és akkor még jobban ülne a végén a poén, hogy mennyei har...*

– **Ki ne mondd!**

– *Még hogy ki ne mondjam! De finnyás tetszik lenni hirtelen ott a paraván túloldalán, ne mondjam ki, az eszem megáll!*

– **Sajnos nemcsak az eszed, hanem a darab is, úgyhogy azonnal folytasd, ez nem kérés, hanem parancs!**

– *Parancsolj, kérlek, hol is hagytuk el Hírnököt? Pillanat, a megfelelő részhez kell lapoznom, igen, megvan, a triádsznál, ott ülnek az asztalnál, akkor talán innen folytathatjuk is, és persze pardon, pardon stb., stb., stb.*

A Kígyós egyik félreeső asztalánál többek között a jólfésült, a bűvészképű és Hírnök ülnek, fesztelenül fecsegnek egy ideig, végre egy darab, amelyben nem ordibálnak és üvöltöznek egymással a szereplők, folyik a szó szájról szájra, ám idővel szépen lassan elhalkulnak, és sötétség jön, azaz köpönyegként hullik a vaksötét a színpadra. Néhány másodpercig tart csupán ez a sötét csend, ez a csönd-sötét, mert a színpad közepére fényár kezd bekúszni, mint a tavasz szokott sebtiben a kertek alatt, és ez a fényér előbb fénypocsolyává, majd egyre nagyobb fénytavacsává hízik, és ebbe a fénykörbe egy asztalt és két széket húznak. Az egyikhez átkísérik Hírnököt, majd leültetik, és akkor, ekkor, de csakis ekkor-akkor a tömegből előlép egy jókötésű férfi, ha nem tudnánk, hogy ő is egy költő, az öltözéke alapján sámánnak gondolnánk, aki leveti magát a székre, az ülőalkalmatosság megreccsen, így csakis egy sámánköltő tudja elfoglalni a helyét, aki pillanatokon belül nem lesz rest az asztalra csapni és elbődulni, valahogy így:

– Üdv, jó uram, köztünk itt, a Seholban!

– Kígyósban! Soha nem bírja megjegyezni! – méltatlankodik félhangosan a jólfésült, a költősámán, bár pontosan hallja, tudomást sem vesz a kis közbeszúrásról, hanem magabiztosan folytatja: – Mily dicső a hazáért élni!

– *Mennyivel jobb cím lett volna ez is, pedig én nem győztem javasolni az illetékeseknek, no, mindegy, és persze, PARDON!*

Hírnök értetlenül néz rá, ezért gyorsan megismétli:

– Mily dicső a hazáért élni! Azt szerettem olvasni. Élni kell, mert élni jó, még egy amolyan komporszámban is, mint a mienk!

Hírnök jókedvre derül, és mintha egy mosoly, tagadni kár, egy tényleges, igazi mosoly suhanna, szaladna, vágtazna, szánkázna végig az arcán, az ő igazi és oly szelíd orcáján. Aztán elneveti magát, és kacagni kezdenek vele együtt a többiek is. Ritka kincs errefelé a derű, becsüljük hát meg! A sámánköltő borral kínálja Hírnököt, aki műértőn beleszagol, és bár szeretné, ha fini vörösbor lenne, szakértenie se kell hozzá, hogy megállapítsa, ez, az bizony lőre, ivott ő már abból eleget, így hát udvariasan elhárítja, szomjas ugyan, de inkább most csak egy kis vizet innya. Innya, így mondja...

– **Ezt vajon kitől tanulhatta?**

..., ám amíg vizet hoznak neki, a költősámán egyszerűen faképnél hagyja Hírnököt.

– *Azt gondolom, ha már leültetjük Hírnökkel szemben a sámánt, akkor több legyen azért a szerepe két mondatnál, vagy akkor legalább váratlanul hagyja ott Hírnököt.*

– **Rendben, majd a következő változatban több mondatot adunk a sámán szájába, de most elég, ha váratlanul otthagyja Hírnököt, és utána elmegyünk mi is egy rövid szünetre, szóval folytasd úgy, hogy: „Amíg Hírnöknek vizet hoznak, azalatt sámánköltő váratlanul faképnél hagyja...”**

Amíg Hírnöknek vizet hoznak, azalatt sámánköltő váratlanul faképnél hagyja. Menjünk el mi is most egy kicsit, pihenjünk meg, tartsunk szünetet, legyen egy kis pauza, aki óhajt, távozhatik büfézendő, pisilendő egyet.

– **Szusszanj egyet te is, kedves olvasó, járasd meg elgémberedett tagjaidat, de ne menj túl messzire, vagyis, kérlek, ne lapozz még el innen!**

– *Örülök, hogy azért néhányan maradtak, amíg a közönség és egy pincér felbukkanására várunk, engedjék meg, hogy egy újabb kitörölt jelenettel kedveskedjek önöknek, ott volnánk...*

– **Kitörölt jelenetek..., és ha ez lenne a cím, ha már úgymint árulkodsz meg kitörölt jelenetezel?**

– *Nem sok egy kicsit a kitörölni? Nem kéne ezeket is kitörölni?*

– **Csitt! Kivételesen fecsegy most tovább!**

Ott vagyunk, lettünk volna, hogy sámánköltő balra el, majd jön, jött volna a jólfésült, kezében a koffer, bizalmasan beszélgetni kezdenek, kezdtek volna Hírnökkel, egyikőjük sem győz, győzött volna hálálkodni a másiknak. Puszi lenne, lett volna innen is, onnan is, ha hallanánk, hallottuk volna őket, akkor többek között, szó szerint vagy torzított formában...

– **Édes jó istenem, ezt se bírta kihagyni!**

...akár ezeket a mondatokat is hallhattuk volna:

– Köszönöm, barátom, igazán köszönöm!

– Édes öregem, azt te el sem tudod képzelni, hogy mennyire, de mennyire...

– *Jó lenne, lett volna velük együtt képzelődni, de nem tudunk, mert ugye ez ki lett húzva...*

– **Ki lett volna, de kis tölteléknek, amíg visszazállingózik a közönség, jó lesz azért, szóval maradhat. Közben, úgy tűnik, lassan a nézők is visszaérnek, és egy pincért is látni vélek a színpadon előtűnedezni, szóval folytasd!**

Pincér áll meg a Kelgyós közepén, tekintete előkelőn siklik végig a díszes társaságon, majd ez a pásztázó szempár Hírnök lábainál, lábbelijénél pihen meg. Odalép hozzá, aztán leborul elé, és se szó, se beszéd, elkezdi Hírnök lábáról leráncigálni a cipőt, és kedveseim, ha most alaposabban megfigyelitek, megláthatjátok, hogy a Kígyós egyetlenegy vendégén sincsen lábbeli...

– **Cipőket erre a jelenetre kéretik levenni, zokni maradhat! Később, aki akarja, visszaveheti, ahogy kényelmes.**

..., se egy papucs, se egy bocskor, se topánka, se cipellő, se egy szandál, se mokaszin, se egy állítólag vaddisznóvéres vadászcsizma, se egy kényszermunkás bakancs. És miért is nincsen? Nagyon egyszerű, mert az összes bekerült a Múzeumba! Igen, a Kígyósnak múzeuma is van, miért is ne lehetne itt, a világ ezen furcsa kelet-közép szegletén, egy nagy magyar múzeum...

– *Ez is jó cím lehetett volna, Nagy Magyar Múzeum, NMM, ezt se engedték, akarták!*

..., egy múzeum, benne írók és költők cipőinek...

– És drámaírók is! – kiált fel egy drámaíró.

– És műfordítók is! – teszi hozzá egy műfordító.

..., rendben, akkor nekifutok újra, egy nagy magyar múzeum, benne költők, írók, drámaírók, műfordítók, kritikusok és irodalomtörténészek cipőinek...

– És a szerkesztők?! – tárja szét csalódottan a karját egy méltatlanul elfeledett szerkesztő.

– *Jellemző ránk, mondhatom, hogy az áldott, drága szerkesztőket meg se említettük!*

– **Még szerencse, hogy az egyik éles szemű még időben emlékeztetett minket, örök hála neki! Gyorsan tovább, javítsuk ki gyorsan a hibánkat!**

...és persze ne feledkezzünk el a fő-, felelős, vezető, olvasószerkesztőkről sem, se a kézirat- és nyomdai előkészítőkről, ha esetleg valakiket kihagytunk volna, akkor előre is elnézést kérünk tőlük, de most már muszáj befejeznünk ezt a mondatot, amit ugye azzal, ezzel kezdtünk, hogy miért is ne lehetne a Kígyósban egy nagy magyar Múzeum, benne minden író, költő, drámaíró..., nyugalom, nem sorolom végig, vagyis minden irodalmárok cipőinek kiállítását. Hírnök lábáról is lekerül közben a lábbeli, egy nagyon minőségi, nagyon drága darab, ám mindez egy másodpercig sem látszik rajta, aztán viszik is a Múzeum műhelyébe, hogy ügyes kezű cipésmesterek azonnal másolatot készítsenek róla, hogy minél előbb visszakaphassa az eredetit, hiszen egy Hírnök mégsem járhat mezítláb, és itt őszintén be kell vallanunk, hogy ugyan elfogultságunk letagadhatatlan Hírnök irányába, de sajna nem az ő cipőcskéje lesz a Múzeum ékessége, mivel az nem lehet más, mint egy szürke, antilopbetétes lakkcipő, az éles szemű nézők felfedezhetik a tulajdonosát, igen, ő az, aki ott ül a másik sarokban, és éppen a róla elnevezett fröccsöt kortyolgatja nagy elégedettséggel. Türelmesen megvárjuk, amíg félig teli vagy félig üres nem lesz a kupája.

– *Itt most ismét egy jelenet hiánya tátongana, amely elvileg ugyan kihúzzattatott, de csempésszük vissza, mivel eleve sok-sok munkaóránk van benne, ráadásul, ha jól látom, az Író Úr sincs éppen a paravánja mögött, különben is nagyon szeretem, ezért hát meg is mutatom önöknek, íme! Gyorsan ugorjunk oda vissza, hogy én elismerőleg kijelentem, hogy a Múzeum ékessége az nem lehet más, mint egy antilopbetétes szürke lakkcipő, és akkor, ekkor többeket fellökve egy kissé elhízott, kövérkés alak lép elő, és ha nem is olyan hevesen, mint az előbbi költősamán, de azért erőteljesen az asztalra csap, és a következő kérdést szegezi nekem, idézem:*

„És az én sárga, sárananysárga bakancsom?!” Amire én meghökölök, nyelek egyet, és valami olyasfélét rebegek, idézem: „Kedves sárananysárga bakancsom úr, felvetése logikus, sőt jogos, de ne nálunk, hanem egyvel följebb reklamáljon! Illetékességi szempontból amúgy is az a mértékadó”, közben pedig a Főrendező Úr irodája felé mutogatunk, ezután meg a következőket mondom, de nem önöknek kiszólva, hanem rendesen, színészesen, idézem: „Igazi válasz erre már nem érkezik, csak egy-két horkantás, majd egy darab elrobogás, az elvonulást pedig a többiek részéről utána nézés követi, majd lassú elszállingózás...”

– **Egy pillanatra szaladok csak ki a mosdóba, és te már megint apokrifjelenetekkel traktárod őket, jellemző... de ha már belekezdted, fejezd is be, hátha tudunk kezdeni vele valamit!**

– ..., csak Hírnök és én maradunk közepén. Nézzük az asztalt, és az asztalon a tenyér lenyomatát, Hírnök óvatosan felé helyezi a kifeszített tenyerét, és lassan elkezd hozzáférteni, ám mielőtt tükröz, mert ez az asztal egy különleges asztal, lakk ez is, mint ama korábban megénekelt antilopbetétes, ezért tükröződik rajta minden, majdnem minden, hisz az iménti csattanás, azért mégsem, csak a nyoma, de az annál ékebben díszleg rajta, szóval mielőtt tükröz, vagyis a tenyér lenyomata és hírnök kézfeje összeérintődne, az asztal nemes egyszerűséggel darabokra hullik.”

– **Húzni vagy nem húzni, ezt itt a kérdés, de azért csak jó lenne egy utalás egy asztalra, ami széthasad, mit gondolsz?**

– *Hasadni nem a pad, illetve a szív szokott?*

– **Örülnék neki, ha kekeckedés helyett néha segítenél is!**

– *Pardon! Akkor mi lenne, ha egy könyvet, egy bármilyen könyvet tennénk erre az asztalra, és attól hasadna ketté?*

– **Nem biztos, hogy jó, kicsit túl direktnek érzem, de azért folytasd!**

– *Ez az egész lehetne akkor, amikor Hírnök meghozza a könyveket, és könyvtárosként elkezd szétosztogatni, és akkor az egyik zsebkönyvtől vagy díszkiadástól hasadna, aminek hasadnia kellene, ehhez mit szólsz?*

– **Még gondolkozom rajta!**

Mindenesetre folytasd azzal, hogy Hírnök az asztalnál van, és az ő arca tükröződik, az előzőből hozhatod a tükrös mondatokat, tiéd a pálya, tessék!

Hírnök mezítláb áll az asztal mellett, két kezével az asztal lapját markolja, és az asztal különleges felszínén egy pillanatra felcsillan az arca, és ekkor tükröz, mert ez a lakkozott felület, mint a korábban hallelujázott antilopbetétes lakkcipő, tükröz lett, így tehát tükröz és tükröz képe egy pillanatra egygyé olvad, egybeforr. Hírnök arcát ekkor könnyecseppek kezdik el díszíteni, egy főrendező, egy író, egy segédfogalmazó, még egy hírnök is hullathat könnyeket, igazi és örömkönnnyeket is egyszerre, a Kígyósban minden, ismétlem, minden, avagy bármi megtörténhetik...

– **Akkor történjék az, hogy mind a két jelenet benne marad, majd az asztalokból húzni kell, de jó lesz, és szerintem tegyünk csillagokat a jelenetek közé, visszamenőleg is, csak ne összevissza legyenek, és akkor folytasd azzal, hogy Hírnököt lassan körbeveszik, de előtte egy kicsit még fecseghetsz, ha akarsz, most még szabad!**

..., még az is bekövetkezhetik, hogy a hely a hétköznapi arcát mutassa, tudják, se nem kocsmá, se nem igazi étterem, kávéházacska. Hírnök egy ablak melletti, lábakon nyugvó vízszintes lapból álló bútordarabnál ül, a Kígyós vendégei sűrűnek-forognak, bor, fröccs, kaffa, és ami szem-szájnak kellemes, folyik le a torkukon, folydogál az élet, lassan, mint ez a történet, és mintegy véletlenül, már ha persze hiszünk a véletlenekben, egyre többen csatlakoznak Hírnökhöz, és kérdésekkel kezdik bombázni, például ilyenekkel, íme:

– Mondja, kérem, édes úr, milyen most a helyzet odaát?

– Cenzoraik felkészültek?

– Szilencium?

- Öncenzúra?
- Lehallgatás?
- Figyelnek még a szavainkra?
- Hol? – kérdezi Hírnök.
- Hol, hát hol, a pusztán?!
- A városban.
- Avagy Budán!
- Hírnök ingatja a fejét.

– Akkor semmi sem változott! Miért is változott volna?! – sóhajt fel egy vékony hangú költő, aki éppen egy narancsot hámoz, amit aztán fúrge ujjaival szétfeszít, és osztogatni kezd belőle.

Jut egy gerezd Hírnöknek, egy-egy a körben ülő angyaloknak, egy a pokrócon heverő mesterének, egy az olvasónak, és végül marad egy a **szűrős** szomorú szemű bajszosnak is, szintén zenész, azaz költő, a vékony hangú az utolsó gerezdet forgatja az ujjai között, és mielőtt bekapná, ismét felsóhajt:

– Semmi sem változott! Miért is változott volna?! A helyzet akkor továbbra is reménytelen, ám remélhetőleg nem komoly! – mondja, és kutyájával, egy fekete pulival odébbáll.

A Kígyós zenekara, mert itt még az is van, egyre érzelmesebb és lágyabb dallamokat játszik, továbbra is egy idilli, már-már békebeli kávéházat láthatunk, ahol a vendégek a legnagyobb egyetértésben és szeretetben duruzsolnak egymással, aztán ez a mondat elkalandozik egy kissé, és egy kiránduláshoz hasonlítja magát, amelybe együtt csöppenünk a nézőkkel, éppen egy fennsík kellős közepére, nézdegélünk, csodáljuk a tájat, kit a hegyek, vagyis a fölfelé, a függőleges, kit a síkság, az előre, avagy a vízszintes hoz lázba, pihenünk, lazítunk, bírjuk magunkat, kedv és öröm röpköd körülöttünk, és ha megkérdeznénk egymástól, mégis mi szükség volt erre a kis kiruccanásra, akkor magunk is csak találgatnánk, miközben azért remélhetőleg egyáltalán nem éreznénk céltalannak a helyzetet, viszont én nagy magabiztossággal arra tippelnék, hogy az Író Úrnak arra kellett ez a kis kitérő, hogy előkészítse a következő jelenetet, fogadjunk, hogy mindjárt visszarepít minket a Kígyósba, egyenesen abba a sarokba, ahol Hírnököt hagytuk, aki körül parázs vita veszi majd kezdetét, megválogatott és keresetlen szavak, kiáltások hagyják el a vendégek száját, és lám, meg is érkeztünk. Jöjjenek, nézzük meg közelebbről!

– Engedjenek csak ide, oda! Nem hallják?! Nekem mindenről pontosan tudnom kell ebben a szövegben, utat kéretik biztosítani az elbeszélőnek...

– Persze, még hogy elbeszélő! Segédfogalmazó, alfőmellékelbeszélőcske esetleg!

..., valaki mégiscsak szavatolhatná az ember biztonságát...

– Jaj, ezt én mondhatom?

..., de ha senkinek sem akarózik segíteni, akkor kénytelen leszek majd én, a hajamnál fogva saját magamat kihúzni ebből a kis ingoványból!

Némi lökdösődés és taszigálás árán, de végül csak odatoppanok a lakkozott asztalhoz, amelynek felületén megannyi arcél csillan föl, a vita csak nem akar csihadni, ha jól értem, arról van szó, hogy ki az igazi magyar író, költő, drámaíró, műfordító, kritikus, irodalmár stb., stb., stb.

– A magyar író az olyan, hogy a magyar nyelvet használja! – mondja az egyik, amire taps a felelet.

– A magyar író csak az lehet, aki annak születik! – mondja egy másik, amire szintén taps a válasz.

– Mióta számít, hogy ki írta a művet? – kérdezi egy ismeretlen, és ez is megtapsoltatik.

Tenyerek és további kérdések csattannak az asztalon, pincér legyen a talpán, aki majd letakarítja.

– Így gondozd az asztalodat, *ez is lehetne cím, nem?*

– **Nem!**

A hangulat egyre csak feszül, egyre csak fokozódik, érthető, hisz mégiscsak a magyar nyelvről, a szépséges, szent, nagy magyar nyelvről van szó, Hírnökkel csak kapkodjuk a fejünket, itt egy veszteg kurvanő fia, amott egy büszke faszom lekonyul, emitten egy kurvanyjok vagy egy nyald ki a seggem röppen a levegőben.

– Bassza szájba telibe a kurva élet! – súgja a fülembe Hírnök. – Remélem, nem húzzátok ki!

– **Dehogyan fogjuk, dehogyan fogjuk, édes úr!**

Mindenki mondja a maga igazát, de még az első pofon elcsattanása előtt megjelenik az asztalnál egy, igen, jól látják, egy fiatalember gatyában, fején fekete kalap, azon bokréta, két kezével az asztalra támaszkodik, egyelőre nem szólal meg, de ha ez az asztal nem lenne igazi, erős, derék, szent, nemzeti, őshonos, színtiszta (!), nagy magyar asztal, akkor úgy hasadna ketté, hogy nem lenne a világon annyi bokréta, amivel össze lehetne azt foltozni, aztán megköszörüli a torkát, mégis szólani fog, amire csend lesz. Csönd van.

– Hölgyeim és uraim! – kezdi gondosan mérlegelt szünetekkel. – Önök magyar írók. Nincsen a világon még egy nemzet, amelynek a szerzői ezt elmondhatnák magukról. Gondolkozzanak ezen!

Hírnök erre bólint egy nagyot, és elfordul, hogy elröhöghesse magát, forduljunk el mi is vele együtt, bontsunk asztalt, muszáj továbbmennünk, hisz..., bár ezt úgyis tudják, mi nek is sorolom...

– **Hisz rohan az a rohadt, kurva idő...**

Kerüljünk most ahhoz az asztalhoz, ahol az egyik szék támláján egy vadászólyom gubbaszt, mellette két férfi, egy atlétatermetű atlétatrikós, deresedő arcélű férfi és egy hasonlóan szikár, katonasapkás üldögél nagy egyetértésben. Az egyik előtt egy érett szilva, míg a másik előtt egy alma van, a szárnyas előtt semmi sincs. A két gyümölcs között egy centiméter, nem a távolság, hanem egy mérőeszköz, Hírnökkel úgy köszöntik egymást, mint régen látott ismerősök szokták.

– Mit szólsz ezekhez? – mutat a többiekre a katonasapkás. – Civilek...

– Úgy érte, nem atléták – vág közbe az atlétatrikós –, vagyis egyikük sem légtornász!

– Pontosan, de most nem ezért ülünk itt – folytatja a katonasapkás –, hanem hogy megméretkezzünk!

– Nem vagyok a számok embere! – kuncogja el magát Hírnök.

– Nem is kell annak lenned, erre való a mérce, és most kérlek, hogy fáradj ki velünk a mosdóba, mégse itt kéne méricskélni magunkat. Essünk hát végre túl ezen!

És akár hiszik, akár nem, ez a két egykor volt atléta tényleg kicsalja Hírnököt a mosdóba, de ez éppen a terveink miatt alakul így, mert az a szándékunk, hogy bár Hírnököt szeretjük, most egy-két pillanatra mégse maradjon velünk, legyen egy kis időnk rendezni a sorokat, ezért volt hát ez a kis bohóckodás, de igazából nem is értem, hogy miért magyarázok itt önöknek, a szabadkozásom nélkül is köszönhetünk hamarost egy eredeti, rendes szabómestert a színpadon, aki méretet vesz Hírnökről. Képzeljék el, hogy..., de tudják, mit, inkább mutatjuk!

Segédei körében egy szabómester érkezik a színpadra, maguk előtt egy vörös szőnyeget gördítenek, a zenekar sem rest teátrális dallamokkal kísérni jöttüket. Mégis miért jönnek ők? Méretet venni, vághatnánk rá. Jó, jó, de mégis miért és mihez? Ez a két kérdés ötlött fel bennem is legelőször, amikor a Főrendező Úr ismertette a direktíváit ezzel a jelenettel kapcsolatban. Eláruljam, hogy mit mondott? Elkotyogom, lelkiismeret-furdalás nélkül, mert eleve erre utasított, hogy kotyogjam el önöknek, mintegy spontán, szóval akkor most egy kicsit suttogósabbra veszem, és elmondom, hogy a segédek azért fogják a lehető legpontosabban számszerűsíteni Hírnök minden egyes porcikáját, hogy megingathatatlanul tudjuk, mekkora legyen a reá szabandó köpönyeg, mert hát igazi Hírnök enélkül olyan, mint egy *igazi* író alany és állítmány nélkül. Amíg a Hírnök megmérettetik, vagyis kiderül, hogy merre hány centi, azalatt a Kígyósban lázas, ám precíz átrendeződés veszi kezdetét, hamarosan jőni, *jőni?*, jönni fog egy...

– **Esetleg ez címnek? Vagy úgy talán, hogy: *Fog jönni egy...* Ezen még gondolkodni!**

..., ki nem találják, hogy ki fog jönni, igen, egy pincér, kezében kalap lesz, igazi cylinder, amelybe majd a vendégeknek cetliket kell beledobálniuk, ez még nem a tombola, az is lesz, ha el nem feledkezünk róla...

– **Sajna el fogunk!**

– ..., *amennyiben esetleg mégis, akkor füllentsük azt, hogy kihúzzatták velünk, fogjuk rá a Főrendező Úrra.*

– **Nem lehet, az család lenne!**

– *És az nem család, hogy mi időnként nagyon kimérték vagyunk egymással, máskor meg pusztpajtások?*

– **Nem, egyáltalán nem! Legfeljebb kis család, de nem kell törődni vele.**

– *Engem nem zavar, hogy időnként magázol, máskor meg tegezel.*

– **Ennek örülök, de jó lenne, ha folytatnád, mert megint miattad várapoznak a nézők!**

– *Még hogy miattam! Persze..., én címötletelek itt folyton?! De hagyjuk, menjünk tovább! Mi is jön?*

– **Mily kegyes vagy, hogy méltóztatsz folytatni! Egyébként az, hogy: „A színpad előbb elsötétül...”**

A színpad előbb elsötétül, majd a fények lustán hajnali pír varázsolnak a székekre és az asztalokra, a Kígyós közepére pedig fehér vászont eresztenek, amely elé katonás rendbe székeket raknak, és elindul a közvetítés.

– Ez most melyik? – kérdezi egy görnyedt, füstös hangú, aki az imént próbálta Hírnököt rávenni, hogy kösse meg a cipőfűzőjét.

– *Már zokniban vannak, nem? Cipők meg a múzeumban!*

– **Csak arra az egy jelentre veszik le a cipőjüket, külön utasítás is meg lett adva, emlékezhetnél! Különben meg nem teljesen mindegy neked?! Folytasd tovább, ez egy fontos jelenet, nem szeretném, ha széttördelnéd!**

– Ez most a Farkasréti vagy a Kerepesi? – folytatja tovább a kérdezősködést a füstös hangú. Mikor épült ez az új ravatalozó? Nem túl nagy ez oda? És mondja, kérem, véletlenül nem látta a feleségemet?

Hírnökötől kérdezi, de kérdezhetne volna akár a faltól is, mert ő falféher dermedten mered a vászonra.

– Ez most mi? Hogy lehet? – tördeli a kezét a jólfésült, miközben aranytallérokat kezd a bűvészképpű markába leszámolni. – Esküdni mertem volna, hogy a Farkasréti fogják, a budaiakat oda szokták!

– Így igaz, a Farkasréti-be temetkezni világnézet! – fordul feljűk egy remélhetőleg mindenki által könnyen beazonosítható író.

– Hol is van ez? – kérdezzetik egymástól a vendégek.

Hiába, egyikőjük sem tudja a választ.

– Gannán – szólal meg végűl Hírnök alig hallhatóan.

– Ganna, Ganna! – hallatszík mindenfelől, de aztán a Kígyóstra csönd ereszkedik, és a vásznon elkezdődik a ceremónia.

A jólfésűlt és a bűvészképű is elcsendesedik néhány pillanatra, de aztán félrehűzódnak, és suttogva folytatják:

– És látod?! Ez egy kripta! – méltatlankodik a jólfésűlt. – Mikor fog rá esni az eső?

– Nem mindegy már neki?! Nézd inkább a gólyát, ahogy ott megpihen a templomtorony keresztjén.

– Gólya, gólya, gilice..., akkor már a Kerepesi is jobb lett volna!

– Csak hogy még inkább a közeledben legyen, nem igaz, Desiré? Mondjuk, járhatott volna rosszabbul is, mint az unokatestvéréd, külön az agy és külön a szív, aztán bolyonghat szerencsétlen a kettő között.

– Ne bosszants már, úriember viselje méltósággal a győzelmét, elégedjék meg a nyereséggel, de utána már ne gyötörje a partnerét!

– Még hogy én gyötörlek, nevetséges vagy, te gyötöröd magad unos-untalan!

Bárcsak hallgathatnánk még tovább a suttogásukat, de a sámánköltő lepisszegi őket, és végűl elnémulnak. Hírnök is néma, csak az arca rezzen olykor-olykor, és amikor a közvetítés véget ér, ennyit sóhajt csak:

– Szépen fűjt!

Őnök is érzik ezt a nyomást a mellkasukban, a szívűk táján? A szívűnk szakad meg most éppen, mondhatnánk, és mondjuk is: A szívűnk hasad meg...

– **Ez címnek?**

..., éppen ezért hagyjuk is Hírnököt egy kicsit magára, hisz még csak most temették, mindenkinek, még egy elhunytnak is jár egy kis pihenés, addig nézzük meg, hogy állnak a szabómesterék, kerekedik-e már az a köpenyeg.

– Szerintem a címerből induljunk ki, legyen kék és arany, a rózsákat meg kihímezhetjük hozzá! – mondja az egyik segéd.

– Szerintem lila legyen, pűspöklila, úgy tudom, él, illetve hal ezért a színért! – mondja egy másik segéd.

– Szerintem meg inkább régi köpönyegekből kellene egy-egy tenyérnyit elcsennűnk, és abból állítani neki össze egy csodálatos lebernyegét! – mondja egy harmadik segéd.

– Majd a mester eldönti, de hol lehet, látta valaki? – mondja, majd kérdezi egy negyedik segéd.

Senki sem látta, valójában még mi sem vagyunk igazán meggyőződve a létezéséről, elmentétben Hírnökéről, aki éppen egy zöld posztóval bevont kártyaasztalhoz ül le, kövesűk hát mi is.

Hírnököt a régiek asztalához, egy zöld posztóval bevont kártyaasztalhoz ültetik, ha jól látom, tarokkoznak...

– **Persze hogy jól látod, hisz mi mondtuk nekik, hogy tarokkozzanak! Ezért vertűk korábban Hírnök fejűbe a szabályokat.**

..., az asztalfőn egy prémgalléros osztja a lapokat, amikor Hírnökhöz ér, rámosolyog, és átnyűjt neki egy fekete rózsát.

– A ház ajándéka tőlem – mondja –, csak a jobbaknak jut!

Egy szivaros meg visszaadja neki a HÉV-bérletét.

– Ami jár, az jár! – mondja.

Hiába tiltakozik Hírnök, hogy bérletet ő vissza nem vesz, a szivaros csak erőszakoskodik, így kénytelen elfogadni. A lapjárás ilyen-olyan, ám Hírnököt ez egyáltalán nem zavarja, leginkább csak hallgat, és valósággal issza a szavaikat, olykor még oldalra pillant a kive-títőre, a korábbi életére, emlékműsört adnak éppen, és a szíve, ez a piros kis csikó, ki-ki-hagy ugyan még egy-egy ütemet, de kezdi megszokni a helyzetét.

Megszokás ide, megszokás oda, Hírnök egy kis idő után továbbáll, pontosabban ül, de egyedül, nem közösködik, ül ott, mint aki nem tud dönteni az élet, pardon, a halál és az iro-dalom között, és hát amiről nem tudunk dönteni, arról hallgatni kell, tartja a régi mondás, és akkor, ekkor megjelenik egy pincér...

– Pincérek nélkül történetünk meglehetősen szűkölködne a fordulatokban, ezt azért rögzítsük, illetve azt is, hogy most kicsit soknak érzem a szívre való utalgatást, és az előbbi sok *ü*llel is kezdeni kéne valamit, de ne most, folytasd inkább!

..., aki igazából nem is hasonlít egy pincérre, lehet, hogy nem is az, mindenesetre ez az egyén egy díszes mappát tol Hírnök orra alá, aki mohón nyúl utána, azt hiszi, a Kígyós étlapját hozták ki neki végre, de csalódottan tolja el magától, amikor meglátja, hogy *csak* egy nyílt levél az.

– Hát már itt is! – sóhajt, és el se olvassa, úgy írja alá, csak, hogy ne nyaggassák tovább, és bármennyire is nagy a kísértés, hogy elmerengjünk ebben a jelenetben, mi mégis inkább léptessük fakó lovunkat tovább, hisz vár ránk egy további, egy újabb jelenet, éppen ezért...

– Kezdem megszeretni ezeket a lovas hasonlatokat, egy ló mindig jól tesz egy szövegnek, majd ne felejtsem el megnézni, hátha korábbra is be lehet illeszteni egy-egy paripás képet, már csak egy sólymot kéne becsempészni valahová, hogy teljes legyen az állatsereglet.

...most szeretnénk megkérni a főhősünket, hogy lassan, rendben, azt a félig üres-teli pohár vizet még megihatja, de aztán csöppenjen szépen abba a jelenetbe, amelyben éppen a konyhából fordul ki, és belebotlik a szomorú szemű, bajszos poétába.

A konyhából kijövet Hírnök a szomorú szemű bajszosba toppan, aki előbb alaposan végigméri, majd megfogja a kezét, kéz a kézben, a tekintetek összeforrnak, és ekkor úgy, így szól a bajszos:

– Édes úr, szemeid mélységes égszürke kékek, a mamámnak voltak ilyen szemei. Én is szerettem írni róla! A szív segédei, ezt kedvelem tőled a legjobban! És ha már így véletlenül összefutottunk, a jogdíjak ügyét is rendezhetnénk akár.

Hírnök előbb meghökken, aztán hetykén azt is válaszolhatná, hogy:

– Tetszett volna hetven évvel korábban meghalni!

Mondhatná, de mégse mondja, mégsem mondatjuk ki vele, hanem inkább felpattanunk Habarcs nevű lovunkra, és egy újabb jelenetbe nyargalunk át.

– Ej, de ismerős ez is, amúgy!

Hírnök egyedül áll a sarokban, bámul ki az ablakon, a valóságba, de nem a Kígyós kinti valóságába, hanem az ő régi életének kínzó hétköznapijaiba. Időben érkezünk, mert éppen összerogyna, elájulni nem fog, de azért kell majd neki egy kis segédlet, sebtében leül-

tetjük egy asztalhoz, segítünk neki kinyitni a koffert, nyílik a bőrönd, és a kéziratok, cédulák, színes tinták és könyvek közül...

– *A Kígyósban a könyvellátás folyamatosan biztosítva van, előbb fogyhatna el a bor és a kávé, bár erre még példa sohasem volt, mint hogy új könyvet ne kapnának meg a vendégek, a különlegességeket mindig az új hírnökkel küldik. Ki van ez találva, kérem szépen, ez is meg van olajoztatva, úgymond!*

– **Ezt ki mondja majd? Te vagy én?**

– *Mondom én, hogy ne kelljen annyiszor a szavamba vágnod!*

– **Ne kényeskedj, folytasd inkább, de előtte kurziváld magad, kérlek!**

...előkerül egy boríték, benne a név, a következő hírnök nevével. Alig fejezzük be az előző mondatot, vagyis mire idáig jutunk, már mindenki körbeállja Hírnököt, aki lassan feláll a székrétől, még mindig a borítékkal vacakol. Hezital, hogy feltépje-e, vagy kérjen-e valakitől egy jófajta kést, hogy azzal vágja fel. Mindenki kíváncsian nézi, persze hogy kíváncsiak, hisz ez a dolguk! Végül feltépi a rövidebbik végénél, kirántja a hófehér cédulát, és mohón elolvassa a nevet, először csak magában, arca antik kőszobor, író, költő, drámaíró, műfordító, kritikus, irodalmár legyen a talpán, aki bármit is ki tud fürkészni belőle, kérdőn ránc néz, már éppen nyílna a szája, már venné a nagy, mély levegőt, hogy hangosan kimondja, amikor megrázom a fejem. Először nem érti, hogy mit akarok, valljuk be, nincs könynyű helyzetben, mert én ebben a pillanatban azt szeretném, hogy kitalálja a gondolataimat, hogy magától akarja azt, amit én, hogy maradjon néma, hogy engedje még inkább maga köré gyűlni a Kígyós vendégeit, hagyja, hogy kezdjék el kérdezgetni, hogy a hírrel, amit csak ő tud, bánják felelősséggel, ezt igyekszem belesűríteni egy fejrészletbe, a Hírnök még tétova, csendben marad, eltelik jó néhány néma másodperc, és jó lenne, ha már a válán volna a köpönyege, de az sajnos még készülöben van, mert lassan záporozni kezdenek rá a kérdések, ám ő így is állja, íme!

– Fiatal? – kérdezi a gatyás kalapos.

– Önkezeivel vagy természetes? – böki meg egy szakállas a szomorú szeműt.

– Úgy érted, kedves napsütötte sávós Gyurka, hogy balesetes-e, ugye? – kérdez vissza szúrósan a szomorú szemű.

– Mít számítanak ezek? – kérdezi ártatlan arccal Hírnök, miközben rám kacsint, és én ekkor nyugszom meg igazán, mert most már elengedhetem a kezét, érti, anélkül, hogy magyarázni kellene, jó Hírnök, nem modern, posztpremodern, ha szabad így fogalmaznom.

– Még hogy számít-e?! – kiáltanak fel többen is.

– **A következő mondatokat majd osszák el egymás között a színészek.**

– *Ó, ezek a semmitmondó utasítások! Még ahhoz is gyáva, hogy igazi, rendes parancsokat osztogasson! Persze csak másoknak, bezzeg nekem nem áttall folyton-folyvást parancsolatokat előírni!*

– Ha fiatal, akkor nagyon meg tudnak rendülni!

– Annál jobb!

– Akkor jobban sírnak!

– Úgy kell nekik, becsülték volna meg jobban, amíg élt!

– Amíg éltünk! Nem igaz?!

– De igaz!

– Így igaz!

– Aztán ott vannak a hátramaradottak!

– Mindenki hátramaradó, aki nincs még itt.

– Úgy értem, az özvegyek, azok a legfontosabbak!

– Van benne valami.

– És az is megcáfolhatatlan tény, hogy egy jó, hangsúlyozom, egy jó irodalmi özvegy fel-
ét öt jobb kritikussal.

– Én a kilenc az egyhez arányt szeretem!

– Asszonyból vagy kritikusból? – kuncogja fülembé Hírnök.

– Elég egy-egy belőlük, mert úgymint csak az olvasók számítanak.
– Dehogyan számítanak, már régen nem olvasnak, tudhatnád!
– Ne általánosítsunk!
– Ódzkodjunk, ódzkodjunk! – kurjant fel Hírnök.
– Már az írók se olvasnak!
– Olvasni olvasnak, csak éppen inkább klasszikusokat! Egyébként is, ki fog ezekre a gyüttjöttökre száz, mit száz, ötven, mit ötven, *hat évvel* a haláluk után emlékezni? Még hogy kortársak! Ugyan!

– **Házi feladat: 2016-ból, azaz kettőezer-tizenhatból vonjuk ki az aktuális esztendő, vagyis azt a számot, amennyi éves lenne éppen az Úr Jézus Krisztus, így mindig megkapjuk a keresett számot! Bölcsészeknek egy kis segítség: 2022-ben -6, 2023-ban -7, 2024-ben -8, 2025-ben -9, 2026-ban -10 lesz a helyes megoldás.**

– Vissza az agarakkal, jó hölgyeim és uraim! Ne feledjük, minden klasszikus – itt jelentősen körbenéz –, minden klasszikus kortársként kezdte.

– Éljen minden klasszikus, aki kortársként kezdte!
– Vivát!
– Erre igyunk! Annak legalább van értelme!
– Bort, csakis bort hozzatok!
– Csak, könyörgök, ne hogy vizezzétek!
– Egy kicsit talán lehetne azért...
– Gyere, meghívlak egy sörre! – mondja a napsütötte sávós a szomorú szeműnek. – Közben meg lerajzolkok egy söralátétre, ha akarod, vagy vele kertészkednél inkább? – mutat egy külön ácsorgó íróra.

Koccintást koccintás követ, majd szavakat újabb szavak, kulturáltan, csillagosan folyik a diskurzus, olykor eltörik egy-egy pohár, egyik író kezében egy másik író keze, olykor békésen csordogál, olykor kiárad, de hát így megy ez errefelé, ilyenek ők, ettől olyan emberiek, mondhatni, emberszabásúak, már ha nem értik félre, kedves hölgyeim és uraim.

– Elárulhatom nekik? – sodródik mellém Hírnök, kezében két pohár vörösbor, az egyiket nekem szánja, jólesik, mivel nem nagyon szoktak rám gondolni a hírnökök. – Számít ez egyáltalán? Érdeklí őket? – kérdezzet tovább.

– Hogyne számítana! – felelem. – Nem túl gyakori az új vendég errefelé, vagyis az, akit várnak is! A Főrendező Úr szeret titkolózni, ezt például még nekem se szokta elárulni, de állítólag még az Író Úrnak sem.

– Akkor majd megsúgom én neked – súgja a fülemben Hírnök.

– Nem szabad, az tilos! Azonnali kitiltással járna, a tilalomfák állnak.

– Akkor kibarkochbázhatod, annyit segítetek, hogy aki utánam fog jönni, fiatal is lesz, költő is, váratlan is, a neve pedig...

– STOP! STOP! STOP! Nem árulhatod el! Nem érted, nem lehetsz áruló?! – kiáltom el magam.

Az árulóra többen is felkapják a fejüket, hirtelen csend lesz, mindenki minket néz, aztán szerencsére éppen akkor, ekkor a mellettünk lévő asztalra felhág a gatyás kalapos, hogy elszavalja egy elsőrendű frissességű költeményét, amikor...

– *Mily meglepő!*

...pincérek jönnek, és ezüsttálcaik fénye elárasztja a Kígyóost.

– Ezt kóstold meg, édes úr! – kacsint egy pincérlány Hírnökre, miközben nyújtja felé tálcaját.

Hírnök óvatosan leemel róla egy szelet aszalt paradicsomos, vajás kenyéret, a kenyér ki-tűnő és kifogástalan, ez azonban nem szabadna, hogy könnyelműségre csábítsa, mégsem tud ellenállni a kísértésnek...

– **Mások se igazán!**

..., alig nyeli le az utolsó falatokat, újabb szeletért nyúl.

– Éhes úr, te lumpolsz! – csap rá a kezére a pincérlány, és már fordul is oda a katonasap-káshoz. – És tenéked, katonasipkás szép fiúcska, mi kéne, ha vóna?

– Nekem igazából egy zsíros kenyér vagy/és egy alma.

– *A türelmetlenebb nézőknek szeretnénk jelezni, hogy már nem kell sokszor az órájukra san-dítaniuk!*

– **Nálam már csak három oldal van hátra, és hamarosan...**

– *Hadd mondjam én, ezt úgy szeretem! Nem baj, ugye? És hamarosan idő lesz, mert hisz tudjuk, az mindig lesz, hiába volt és van is. Kettő, azaz kettő jelenet van még hátra, kezdjük az utolsó előttivel!*

A Kígyós vendégei kettesével felsorakoznak egymás mögé, és amolyan dalocskák formájá-ban, az operán innen, de azért már az operetten túl, kérdéseket fogalmaznak meg, misze-rint, vagyis mutatom a hangot, tessék!

– Hány da, da, da, da, darabra lesz tehető, e derék Hírnök kapcsán születendő, de tendő, de tendő nekrológok száma, de száma?

– Lesz-e igazi bá, bá, bá, bá, bánat?

– Nana, nana, napvilágot látnak-e félig befejezett vagy félig befejezetlen opu, opu, opusok?

– Megjelennek-e, e, e, a fiókokban heverő, heverő, de heverő naplók, levelek, följegyzé-sek, tárcák, citli-cetli cédulák, niti-noti noteszek?

– Ucca, ucca uccané, iskola vagy könyvtár, múzeum vagy ösztöndíj, pénzérme vagy szín-ház viseli majd a nevét e derék hírnöknek, jut-e neki emléknep, díj, esetleg torta?

– Díszítik-e, díszítik-e majd országunk házainak falait, de falait márványtáblákkal, hogy az utó, az utó, az utókor, róhassa a hálát le, a há, há, há, há, hálát le?

– *Nem ez a legfényesebb jelenet, valljuk be, de azért kihozható belőle ez-az, főleg akkor, ha az egyik dal közepén, természetesen miután már mindenki sorra került legalább egy ízben, egy-szer csak csettintésemre, vagy egy csittemre elnémulna minden és mindenki, és ha elég lassan és tagoltan folytatom ezt a mondatot, mire a végére érek, addigra a színpadon már csak egy kár-tyaasztal áll, körülötte az atlétatrikós, a prémgalléros, a katonasapkás, a szivaros és Hírnök ül-nek, ezzel ér véget a tárgyalás, és veszi kezdetét a befejezés.*

– **A csittedet még mondd be azért!**

– *Csitt!*

BEFEJEZÉS

Járnak a kártyalapok körbe-körbe, a játékosok kanasztaarccal, hisz éppen ezt játszanak, mé-regetik lapjaikat, némák, ezt a szótlanságot fogja megtörni a prémgalléros, ahogy odafor-dul Hírnökhöz, ez a mozdulat olyan, hogy sok igazi színész megirigyelhetné, és azt, ezt mondja neki:

– Azért egy jó dolog mégiscsak van ebben az egészben, a nekrológot azt már nem ne-künk kell megírni.

– Ez igaz! – feleli Hírnök.
– Bár mégsem úszad meg teljesen, szép kis tömeg gyűlt össze a könyvhéten a szózatot terén.
– Ez igaz!
– Csak elmentek még jó sokan megszemlézni az élő holtat.
– Ez igaz!
– Csak az a lötyögős zakó ne lett volna...

– Ez igaz!
– Meg a hajad, a loboncod, azt nagyon sajnáltuk! De ott voltunk, hidd el, fogtuk a papírod, és támasztottunk, el ne fújjon a szél, a kora nyári szellő, még az aranyköltő is eljött, pedig ő csak a szigetre szeret kimozdulni...

– Móriczka! – mordul fel a szivaros. – Ne nyaggasd már, nem kell folyton elérézékenyülni, ne légy már olyan ripacs, mint az a sámán suhás szokott! Nem kell ezt túlgondolni, ott voltunk, megcsináltuk, de most itt vagyunk, és ez a lényeg. Osszál már végre!

A prémgalléros megráncolja a homlokát, és még hozzát teszi:

– Egyet azért hadd kérdezzek még. Az emlékmúzeumodon gondolkoztál már? Vidéki helyszínt javasolok, lehetőleg vízparton, a legjobb erre a Balaton, de csak is az északi parton, nekem elhiheted! Illetve az jutott még eszembe...

– Könyörgök, Mór! – csattan fel újra a szivaros. – Könyörgök, hogy az Istenbe intézhető innen, gondolkozz már egy kicsit, és bele ne kezdj nekem az utcanevekbe, mert a végén még idejön a jól fészült barátod, és rázendít a mantrájára, hogy a körtér az hat betű, és pontosan hárommal több, mint a tér, és hogy az övé inkább négyzetű legyen, mert az kerekben tíz betű etc., etc., etc. Én ezt már halálosan unom, minden új hírnök esetén eljátszod ezt! Légy irgalmas velünk, és kímélj meg ettől!

Hírnök meglepetten néz végig a kártyapartnerein, a prémgalléros felemeli a paklit, és lassan keverni kezdi, közben csóválja a fejét, és mielőtt újra osztaná a lapokat, a katonasapka és a lehető legangyalibb arccal a szivaroshoz fordul, és azt, ezt kérdezi tőle:

– És az melyik is, amelyik mostanában nagyon jön fel szobrokban és utcanevekben is?

– Fogalmam sincs! – vágja rá a szivaros.

– Már hogyné tudnád, az az amerikai, itthon van, de sohasem otthon, amelyik folyton a régi, elhagyott helyeit keresi!

A szivaros makacsul rázza a fejét, a prémgalléros legyint egyet.

– Csak irigykedtek, mert nincs emlékmúzeumotok a Balaton partján.

– Irigykedik a fene, veletek még kártyázni se lehet! – így a szivaros.

Hírnök ekkor váratlanul a lapjait középre dobja, pedig már csak egy lap hiányzik neki a tiszta kanasztárhoz, és felemelkedik a székéről, délceg tartása mintha meggörnyedne kissé.

– Ez nekem nem fog menni! – kiáltja el magát. – Ez nekem nem fog menni! – ismétli meg valamivel halkabban.

Az atlétatrikós feláll mellé, és megveregeti a vállát.

– Te, te fiú, legalább tegyél már úgy egy kicsit, mintha örülnél is nekünk! Felejs el inkább mindent! Ül csak vissza! – teszi kezét szelíden, ám határozottan Hírnök vállára az atlétatrikós, mire Hírnök visszahuppan a székébe. – Felejs el mindent! Minden keserűségedet, minden indulatodat, minden haragtartásodat, minden szóváltásodat, minden káromkodásodat és minden egyéb rosszat. Tagjai vagyunk egymásnak! Ezt ne feledd!

És akkor, ekkor, mintegy végszóra, segédei gyűrűjében megérkezik a szabómester, fényárban úszunk, a zenekar is kitesz magáért, ünnepélyesen átnyújtatik Hírnöknek a köpeny, se nem kék-arany, se nem püspöklila, se nem tarka, mindegyik egy kicsit, de teljesen egyik sem, a segédek felsegítik Hírnökre e nemes ruhadarabot, elvágzik az utolsó, a végső simításokat, az egyik pedig így szól:

– Édes úr, nézd – ám abban, ebben a pillanatban ujját egy kósza gombostű megszúrja –, jaj – kiált fel –, jaj, kész ez a köpönyeg is!

– Ha a költségvetés engedi, ha engedné, akkor a segédek többféle köpönyeget hozhatnának Hírnöknek, aki mint egy divatbemutató, újabb és újabb változatokban vonulhatna végig a kifutón, persze csak akkor, ha vállalja!

– *Én pedig arra szeretném megkérni a Főrendező Urat, hogy árulja el nekem, hogy milyen végső feladatot szánt Hírnöknek, és akkor ezzel akár le is lehetne zárni a darabot.*

– **Nekem már elárulta, azt kéri majd tőle, hogy mondjon el egy beszédet, de ne fejből, megírt szöveget kíván, ugyanis szereti hallgatni, ahogy felolvás. Lapozz az utolsó oldalra, ugorj a legújabb befejező mondatához, amely így kezdődik, hogy: „Hírnök kiáll az emelvényre...”**

Hírnök kiáll az emelvényre, megigazítja új köpönyegét, úgy feszül rajta, mintha éppen ráöntötték volna, éppen azért, mert pontosan rászabták, előveszi papírosát, tekintetét végigjاراتja a közönségén, rajtunk, és hangját selyembe burkoltan elkezd ünnepi köszöntőjét,

VÉGE

– *Vége? Ennyi?! Egy vesszővel ér véget, de hát korábban nem is ez volt az utolsó mondat, ráadásul ebben így nulla darab konfliktus van!*

– **Mit hittél, hogy csak úgy előre elkotyoghatod az utolsó mondatomat, és különben is, ez egy születésnap köszöntő, csak egy bohóctréfa, nem konfliktusos darab, vagy ez nem tűnt fel?!**

– *És akkor mi volt az a rizsa az elején, hogy mi színészek vagyunk, nem bűvészek?!*

– **Nem kell mindent halálosan komolyan venni! Nyugtass meg, hogy egy kicsit azért te is jól érezted magad közben!**

– *Kicsit igen, ez igaz..., de ez akkor sincs így jól, hogy egyáltalán nincs benne verekedés, vagy mi lenne akkor, ha Hírnök fittyet hányna a rá kirótt szerepre, és például szétverné a Kígyóst, közben magából kikelve üvöltözne, mondjuk, ez nem jó, mert ki nem állhatod, ha a színészek ordibálnak, vagy akkor, tudod, mit, játszhatnának adjkirálykatonát, egyik sorban a népiek, másikkban az urbanik, és amikor éppen szakítanának egyet, akkor Hírnök békét szítana közöttük, vagy ha esetleg ez a remek ötlet nem tetszene, akkor akár Hírnök árkokat oszthatna szét, az is milyen szép lenne, kapával a vállán jelenne meg a színen, mehetne a kollektív földmunka, lenne egy kis csetepaté, aztán jöhetne a világbéke. Csak, könyörgök, legyen valami akció! Egy-két pofon, az mindenféleképpen kéne!*

– **Jó, jó, ne lovald bele magad, és tudom, hogy erre azt fogod válaszolni, hogy: „Nekem nincs is lovam!”, de várj még egy kicsit, és ígérem, valami konfliktust majd kitállok neked legközelebbre, de most már tényleg engedjük őket, hadd menjenek a dolgukra, és ne felejtsd el megköszönni a közönségnek a figyelmet, és persze azt is, hogy eljöttek! A végén pedig ne kunyird a tapsot, tudod jól, hogy mennyire utálok! Most a VÉGE!** ■ ■ ■

■ **Neszlár Sándor** (1980, Sátoraljaújhely) Egyetemista kora óta ír, főleg prózát. Első könyve, az *Inter Presszó*, 2009-ben jelent meg a FISZ-nél, az *Egy ács nevelt fiának lenni* pedig 2018-ban a Magvető Kiadó gondozásában. Az *Élt egyszer egy Olvasó* podcast műsorvezetője Mészáros Mártonnal közösen. Jelenleg a *Terepszemle* című regényén dolgozik. Portréját Valuska Gábor készítette.

Wlachovský Grendele, Grendel Wlachovskýja

„... olyan szövegből készültünk, mint az álmok: kis életünket a mély alvás köríti.“
(William Shakespeare: *A vihar*, IV. felvonás, I. jelenet, Prospero szavai)

Grendel Lajos a szó szoros értelmében berobbant a szlovák irodalomba. Paradoxonnak tűnik, hogy egy magyar íróról mondom ezt – de így történt. Amikor 1985-ben a pozsonyi Tatran kiadónál *Árnyalt töredékek¹* (*Odtienené oblomky*) címmel megjelent az *Éleslövészet*, a *Galeri* és az *Áttételek* című, 1981-ből, 1982-ből és 1985-ből származó prózakötetek triptichonja, nyilvánvaló volt, hogy a szlovák irodalom színterén olyan, Szlovákiában élő magyar szerző bukkant fel, aki azoknak a szlovák íróknak a kortársa, akik épp arra készültek, hogy másodsorban csatasorba álljanak: ezt a csapatot Pavel Vilikovský, Rudolf Sloboda, Pavel Hružík, Alta Vášová, Dušan Mitana és Jozef Puškáš² alkotta. Olyan szerzők, akik a hatvanas években vidám posztmodernneként indultak, a következő húsz évben pedig teljesen örömtelenül a szlovák irodalom perifériáján leledztek, vagy azon is túl – de a nyolcvanas évek végén így neveztem meg őket, nem sejtve, hogy a posztmodern fogalmát Štefan Moravčík³ húsz évvel korábban bevezette a szlovák irodalomba. De hagyjuk békén a boldogtalan posztmodernizmust s csak arról ejtsünk még szót, hogy Grendel mellett fokozatosan felbukkant Farnbauer Gábor, Talamon Alfonz és Hunčík Péter⁴ – ez már azonban egy másik történet.

Grendel Lajos a nyolcvanas években az iróniát képviselte az ironikusok és az onirizmust az onirikusok között. Alvó volt és álmodó, s álmában nevetett. Intertextuális irodalmi álmok voltak, bár akkor még nem így mondták. Egyúttal metaleptikus szerző volt, noha a narratíva vertikális elrendezését, tehát az elbeszélésmódot, az optika változásait, a perspektívák, valamint a gyújtópontok közötti távolságok felcserélését sem így nevezték akkoriban.

Mindenképpen minőségi irodalmi rokonságról volt szó, amely többet jelentett az elementáris nyelvi hovatarozásnál. Azóta így is tekintettünk rá. Elvászthatatlanul hozzátartozik Karol Wlachovský mint a Grendel–Wlachovský kerékpáros tandem része. Mi ugyanis egyetlenegy, Eva Kroupová által fordított prózai szövegen kívül csak Wlachovský szlovák Grendeljét ismerjük azzal a szlovák vidéki és szinte mikszáthi szókinccsel együtt, melyről

nem tudjuk, hogy Grendel Mikszáthoz kapcsolódó allúziója-e vagy pedig Wlachovský fordítóként így tette jelen idejűvé azoknak az időknek a szlovák irodalmi nyelvét. Görözdí Judit szerint, aki nálunk – Deák Renátával együtt – a legintenzívebben foglalkozik Grendel művével, a válasz: is-is. De bárhogy is áll a dolog, a Grendel–Wlachovský tandem Grendel haláláig működött. Ahogy Karolnak mondtam Lajos temetésén az utóbbi prózáinak és Alfred Jarry *Szuperhímjének* a stílusában (Jarrynál egy gőzmozdony versenyez öt biciklista által meghajtott kerékpárral, melyen egy halott biciklista is tekeri a pedált): Lajos halála óta az élő Wlachovský mellett a halott Grendel is ott biciklizik a tandemem.

Grendel Lajos akkor a magyar és a szlovák irodalom jótékony részévé vált. Mindkettőbe becipázotta magát, s ez csak egy ügyetlen kifejezés a két irodalom egymásba hatolására és összevegyülésére. E folyamatok tetőpontját nyilván egy közösen megalkotott, prózai ket-tőskönyv jelentette: Pavel Vilikovský *Szlovák Casanovája* (*Slovenský Casanova*) és Grendel Lajos *Emlékezetkiesés, erotikus álmok után* (*Okno po erotických snoch*) című műve – olyanok voltak, mint az egymással szembefordított tükrök. Akkor ez örömteli, laza dolognak tűnt. A szlovákiai magyarok traumáit csak később ismertem meg. Például amikor 1989 novemberében Lajos azt kérdezte tőlem, hogy a pozsonyi Szlovák Nemzeti Felkelés terén zajló tömeggyűlésen beszélhet-e magyarul anélkül, hogy kinevetnék. Ilyesmi eszembe se jutott volna – meghökkenstem, de biztosítottam őt, hogy beszélhet. Felszóltat, megtapsolták, és igazán boldogan mondta: nem hitte, hogy ilyesmit is megélhet. Egy rövidke pillanat volt ez, de volt. Ugyanúgy nem akarta elhinni, hogy egy szlovákiai magyar író a PEN szlovákiai központjának elnöke lehet. Lehetett, de a klub aztán szlovák senkiháziak kezébe került és jelentéktelenségbe sülyedt.

Grendel Lajos nyilván Karol Wlachovskýnak is köszönhetően a hármasságok szerzője, mert Wlachovský szinte rögeszmésen hármásával csoportosította az író szövegeit, triptichonokat és trilógiákat hozott belőlük létre. Nincs pontos ismeretem arról, hogy Grendel egész életében a hármasságok lehetőségére gondolva írta-e szövegeit vagy pedig elsősorban Wlachovský játszott-e a hármasság mágijával. Görözdí Judit megjegyzi, hogy a háttérben a hetvenes és nyolcvanas évek szlovák irodalomtudósainak a nagy regényeposzok iránti mániákus vágya is jelen volt. Lehetséges azonban, hogy valami sokkal gyakorlatiasabb, véletlenszerű és alkalom szülte dolog vagy modorosság játszott közre. Wlachovský elrendezése nyomán nemcsak a három részből álló *Árnyalt töredékek* lett ilyen, hanem Grendel *New Hont*-ról szóló trilógiájával is ez a helyzet: magyarul *Új Hont*nak is nevezhetnék, ha nem hívnák másképp, s végül szlovákul is a makaronisztikus és a hibrid kilencvenes évekre olyannyira jellemző *New Hont* nevet kapta. Ugyanis nem csupán egy specifikusan peremvidéki, a mezsgyén található *irodalmi régióról* volt szó, melynek egy része topográfiai szempontból Szlovákiához, a másik része pedig Magyarországhoz, történelmi szempontból pedig az egész a Magyar Királysághoz tartozik: a régió kétfelé hajlik a határ mentén, s igazából nem tartozik *ide se és oda se*. S mivel Grendel Lévája a hajdani magyar vármegyék térképein is Hont szélén található, irodalmi régiója legalább kétszeresen periferiális, ami közép-európai és európai vonatkozású prózáiban kettős hurkot, *double bind*-et alkot.

Itt nem mehet végbe a turneri beavatás⁵, és nem alakulhat ki az összetartás társadalma. De a régió nemcsak Grendel Lajosnál ilyen, hanem Ladislav Balleknél⁶ és Hunčík Péternél is; s hasonlóképpen alakította ki a maga irodalmi régióját Alsókubinból és Vágsellyéből Ján Johanides⁷, Sasvárból és Erdőhátból⁸ Dušan Dušek⁹ és más módon, rusztikusan Štefan Moravčík s egészen másképp, keletiesen Václav Pankovčín¹⁰ és követői. *A hibriditásról* volt szó, az idő valamennyi lehetséges rétegének *összevegyítéséről*, amelyek New Hont, valamint egész Közép-Európa polgárainak bármiféle jelentősebb hozzájárulása nélkül dübörögtek végig a történelmen; de ugyanúgy szó volt a változó országok térbeli koordinátáinak minden lehetséges egymásra rétegződéséről, a *hübriszről*, felfuvalkodottságról és „a kifelé ki-

Fotó: Gábor Páter

nyilvánított gőgről, az önteltségről és arroganciáról, az arcátlan cselekvésről és fellépésről, amely az istenek büntetését vonja maga után, s a büntetés végül az egész társadalmat sújtja“.

Grendel Lajos velünk együtt megélte azt, amit Ernest Hemingway *rövid boldogságnak*¹¹ nevezett. De sosem hitt benne: ehhez túl sok erőszaktevő és támadó dübörgött végig a világon, melyben élünk. Erről tanúskodnak azok az elbeszélések, amelyek Grendel több mint negyven évet felölelő novellisztikáját képviselik, s ismét Lajos és Karol rakták őket össze egy befeszítő hármassággá, és szeszélyesen a *Böröndök tartalma (Obsažné batožiny)* címet adták nekik.

A legtöbbet erről talán két elbeszélés mond el, amelyek a Grendel munkásságát jelképező ív két végpontját alkotják: az 1984. évi *Böröndök tartalma* és a 2015-ből származó *Húsz esztendő egy nap.* Az első megalapozza Grendel egész életében vallott *poétikáját*, a másik pedig a ciklikus közép-európai idő általa vallott koncepcióját, mely szerint a nagy lendület után mindig normalizáció következik, amikor minden „visszatér a megszokott kerékvágásba“. Lajos nemcsak az 1968-as és 1989-es évet látta így, hanem a jelenkori Szlovákiát is.

Ő ugyanis nem szkeptikus volt, hanem hitetlen Tamásként a saját szemének sem hitt. Végül a közép-európai összetartozás magyar–szlovák közössége, amely a nyolcvanas években alakult ki, megszűnt, és a Visegrádi Négyek kedélytelensége váltotta fel.

Hogyha metaforát keresünk a Grendel–Wlachovský tandem számára, az *ismételt sikertelenség* közép-európai momentumánál alkalmasabb metaforát jelentenének Grendel utolsó elbeszélései, amelyek leggyakrabban úgy érnek véget, hogy az olvasó nem is tudja, valóban megtörtént-e minden vagy csak ködkép és álom volt az egész. Grendel onirizmusa Shakespeare *Vihar*ából és az öreg Prospero monológjából ered: „...olyan szövevből készülünk, mint az álmok: kis életünket a mély alvás köríti.” Prospero alakja mögött valamiképpen Grendel *ultima ratio*-ját sejtjük, „...maga a föld és rajta minden, föloldódik egyszer és mint ez a ködből lett maszkabál, nyomtalan elszáll.” ■ ■ ■

A szöveg a pozsonyi Magyar Intézetben hangzott el 2019. február 13-án.

Fordította és a jegyzeteket írta: G. Kovács László;

a *Vihar* című Shakespeare-drámából származó idézeteket Fábri Péter fordításában közöljük.

JEGYZETEK

- 1 Ez az összefoglaló cím kizárólag a három nevezetes regény egyidejű szlovák kiadására vonatkozik; ilyen cím alatt az író semmit se publikált magyarul.
- 2 Pavel Vilikovský (1941–2020), regényíró, novellista, műfordító és publicista, a legjelentősebb kortárs szerzők között tartják számon; Rudolf Sloboda (1938–1995), kivételesen sokoldalú, termékeny alkotó volt: egyaránt írt regényeket, elbeszéléseket, esszéket, ifjúsági műveket, színdarabokat és forgatókönyveket; Pavel Hruz (1941–2008), prózaíró, esszéista; Alta Vášová (1939–), regények, elbeszélések szerzője, a gyermek- és ifjúsági irodalom képviselője, librettó és filmforgatókönyveket is írt; Dušan Mitana (1946–2019), prózaíró és költő, esszéista, forgatókönyvíró; Jozef Puškáš (1951–), regény- és esszéíró, novella, több filmforgatókönyv fűződik a nevéhez.
- 3 Štefan Moravčík (1943–), költő, prózaíró, esszéista, műfordító, a gyermek- és ifjúsági irodalom jeles képviselője.
- 4 Farnbauer Gábor (1957–), fizikus, költő, egy sajátos stílusvilágú „gondolatregény” szerzője; Talamon Alfons (1966–1996), prózaíró, a regény és az elbeszélés műfajában is kivételes képességeket mutatott fel; Hunčík Péter (1951–), pszichiáter, publicista, prózaíró.
- 5 Utalás a skót származású, az Egyesült Államokban is tevékenykedő antropológusra és etnológusra, Victor W. Turnerre, illetve a társadalmi rítusokkal kapcsolatos felfogására.
- 6 Ladislav Ballek (194–2014), prózaíró, több jelentős regény és kisregény alkotója; politikusként és diplomataként is tevékenykedett.
- 7 Ján Johanič (1934–2008), regényíró, novellista, de esszéket, rádió- és tévéjátékokat is forgatókönyvet írt.
- 8 Alsókubin – Dolný Kubín, Vágsellye – Šala nad Váhom, Sasvár – Šaštín (teljes nevén: Sasvár–Morvaőr – Šaštín–Stráže), Erdőhát – Záhorie: a Kis-Kárpátok és a Morva folyó között elterülő vidék; magyarul Hegyentúl néven is ismert.
- 9 Dušan Dušek (1946–), a legsokoldalúbb szerzők egyike: alkotói műhelyében egyaránt születtek regények, elbeszélések, versek, forgatókönyvek s a gyermekirodalmat is magas szinten műveli.
- 10 Václav Pankovčín (1968–1999), próza- és újságíró, regények és elbeszélések szerzője.
- 11 Utalás Ernest Hemingway egyik mesterművére, a *Francis Macomber rövid boldogsága* (*The Short Happy Life of Francis Macomber*, 1936) című elbeszélése.

Peter Zajac (1946), irodalomtudós, germanista, egyetemi oktató, esszéíró és publicista. Műfordítói munkássága is jelentős, mindezen kívül pedig hosszú éveken keresztül politikusként is szerepet vállalt. Az irodalomtörténeti témájú könyvek és esszékötetek mellett a képzőművészettel foglalkozó publikációi is vannak. A Szlovák Tudományos Akadémia Szlovák Irodalmi Intézetének tudományos munkatársa.

G. Kovács László (1961), pozsonyi születésű, Budapesten élő mű- és szakfordító, tolmács és lektor; eredeti foglalkozása történész. Cseh és szlovák nyelvből fordít, elsősorban művészeti témájú, és a human tudományok körébe tartozó írásokat, valamint prózai és színműveket, szórványosan verseket.

„Ránk szakad az (irodalmi) ég?”

Régóta várok Lövetei Lázár László *Feketemunka* című kötetére, a tavalyi év egyik nagy megjelenése volt ez számomra. A szerző korábbi versvilágát színvonalasnak tartom, azon versvilágok egyikének, amelyek képesek megszólítani. Mégsem volt felhőtlen az első találkozás, mert ez a könyv nagyon más, mint az eddigiek. Abban sem voltam biztos, hogy mennyire nevezném verseskötetnek. Ebben a bizonytalanságban jó fogódzót kínált a szerzővel készült egyik beszélgetés, amelyben felteszi a kérdést, hogy ha nem tartjuk versnek, „akkor mi van? Ránk szakad az (irodalmi) ég?”¹ Ez döbbenett rá, hogy a *Feketemunkát* máshogy kell, vagy ha nem is kell, de máshogy érdemes megközelíteni. Ebben az írásban egyfelől azt szeretném megvizsgálni, hogy mennyire működik ez a kötet nálam, aki még nem is éltem a megjelenített időben (a kötetbeli események 1996-ban történnek), másfelől, hogy mennyiben tudnak a szövegek mégis versként működni, és miért nem probléma, ha olykor el is mozdulnak a versről a szociográfia felé.

A szöveget több csoportra bontva elemzem, emelek ki belőlük részeket, amelyeket ütősebbnek, hangsúlyosabbnak vélek, valamint megemlítem a nehézségeket is. Sokkal inkább egy átfogó kötet-bemutató a célom, semmint egy mélyelemzés, ezért néhol felületesnek és önkényesnek tűnhetnek a kiragadások, ugyanakkor mindez azért van, hogy a kötet fellapozásán merengő olvasó a példákon keresztül mérlegelni tudjon, vajon neki szólna-e valóban az alkotás. Elvégre Lövetei riportverseknek is nevezett² szövegei nem adják könnyen magukat, pláne, ha gyökeresen más elvárásokkal vágunk nekik, mint amit aztán majd kapni fogunk.

A kötetet olvasva hamar szembeüt, mennyi vignetta-vers sorakozik,

Lövetei Lázár László:
Feketemunka
Pesti Kalligram, 2021

szám szerint 26+1 ilyen szöveg fordul elő. Megállók ezek a hosszabb lélegzetvételű, személyesebb versek közé ékelődve, vendégszöveg-szerűségek, mint ha kiragadott részek volnának valaki más elbeszéléséből.³ Néhány jelenet ismerős lehet azoknak is, akik ma akár csak nyári munkában vagy segédmunkásként dolgoznak. Az egyik vignettában a szerző azt írja, „Bezzeg amikor csákányolni kellett! / Na, kicsi barátom / Mondták / Most már te is kibontakozhatsz.” (*Hetedik vignetta*). Máshelyütt a szöveg a vonatkozóznál sokkal általánosabb jelentést nyer: „Egyszer esünk el / Azt mondja / Utána is ráérünk Hoppá!-t mondani” (*Hatodik vignetta*). Vagy ott vannak azok a nagyon ismerős nyelvi fordulatok, amelyek nemcsak munkakörökben hangzanak el: „Ilyen mocskos kapitalistákat / Még nem baszott a világ!” (*Tizenötödik vignetta*). A versek ezen része tehát úgy is meg tud szólítani, ha magához a korszakhoz és a helyzethez közvetlenül nem kötődünk.

A hat tanulmányfej megjelölésű szöveg szintén inkább jelenet, semmint vallomás, szemben a versek többségével. Ezek közül *Az utolsó munkást* emelném ki, ami szerintem a kötet egyik fontos szövege. Találón és pontosan játszik különböző megszólalásmódokkal: a csöves megszólítja a lírai elbeszélőt, pénzt akar kérni, de előbb elmesél egy történetet egy vállalkozóról, aki ugyanannyit fizet annak a munkásnak is, aki reggel óta dolgozik nála, mint annak, akit csak az utolsó órára vitt oda. Majd így zárul a vers: „És hol lakik az a vállalkozó? / Kérdeztem a csövest / A Bibliában testvér / Mondta a csöves / De ne kesse-

redj el / Kis szerencsével / Te is lehetsz ilyen utolsó munkás / Na fizetsz valamit?!” Hosszabban idéztem, mert fontosnak tartottam példával alátámasztani, miért gondolom zseniálisnak ezt a részt. A jelenet ugyanis teljesen hétköznapi, nap mint nap megtörténik/megtörténhet bárkivel, aki utcára merészkedik, mégis, ebben a történetben nem az fontos, hogy amit a csöves mesél, nem valós, hanem az, hogy a bibliai és a profán keveredéséből a lírai környezetbe ültetéssel egy újabb jelentésréteg jön létre. Megkockáztatom, a „Te is lehetsz ilyen utolsó munkás” vonatkozhat a költőre magára. Ahogy arra Smid Róbert rámutatott, a kötet egyes elemei „odahelyezik a befutott költő mellé a pályakezdőt, akinek első nagyobb sikerét kellett volna aratnia a feketemunkás-tematikával”,⁴ és ebben a kontextusban *Az utolsó munkás* egyfajta késői vigasznyújtás is lehet a pályakezdő ének – nem baj, ha nem a terveink szerint alakulnak a dolgok, mindig van tovább.

A bibliai és a profán egybejárás történetik meg a *Himnusz egy lapáthoz*ban is, ahol a sóderlapátolás kötődik össze az imával „Urunk Istenünk! (1. lapát homok) / Te vagy minden tudomány és mesterség ősforrása (jöhet a 2. lapát homok)”, viszont ebben a környezetben a bibliai is profanizálódik, az ima a munka elemeként jelenik meg, elvégre „Az a lényeg hogy ritmusa legyen / Mondd meg a fiúknak / Hogy tegyék ki a Danubiust / Az ablakba.” A betonkeverés motívumával dolgozik a *Beton. Ars poetica helyett*

című szövegben is a költő, ahol a kezdő munkás és a kezdő költő áll szemben a gyakorlott munkással és a gyakorlott költővel, hiszen a beton „Pont mint a költészet / Másodjára már jobban figyeltél”. És a felhalmozott tapasztalat, ami végülis ennek a versnek a középpontjában áll „Lehetne tovaszálló életedben a tókesúly / Vagy használhatnád / A Feketemunka lapjaira / Levélnehezékek.”

Néhány szöveget a megszólalásmód sajátosságai miatt szeretnék még kiemelni. A nyitóvers, a *Baráber-CV*, alcíme szerint *Szócikk a Magyar Néprajzi Lexikonból*, mely a feketemunkás szó történetével és magyarázatával foglalkozik, majd félig tréfásan (a „*Maradunk tisztelettel stb.*” rész után legalábbis már nem tudtam nem érezni némi szándékolt humort) eligazít egy-két fotóalbum felé, ha esetleg valaki nem látott volna még vendégmunkásokat. A *Törpikében* című vers a munka törvénykönyvéből idézi a feketemunka tényállását, szintén humorba ágyazva: „*Mi a fenéről beszél ez / Lehet hogy nem volt világos a kérdésed*”. Ott van a *Fehér ló* is például, ahol egy újságcikk idézése teszi ki a szöveg jelentős részét. Vagy a *Krumplis gulyás*, ahol drámai formában mutatkoznak meg annak a nehézségei, ha valaki munkásszállón akar Hamletet olvasni („*MÁ-SODIK MUNKÁS: Szervusz, Lacika! Ne tanulj annyit, mert megbolondulsz!*”).

A *Függelékkel* foglalkoznék még, mert az hangsúlyosan elkülönül a kötet többi részétől, mintegy külön ciklusba rendeződik. A *Kórházablakban* kiemelt szerepet kap egy olyan jelentésréteg, ami ugyan korábban is megjelent már szövegekben, elsősorban a *Tanulmányfej* megjelölésükben, itt viszont explicit megnyilvánulást kap: a fájdalom és a veszteség érzése, mert az egykori feketemunkások közül sokan meghaltak már, és nem maradt más, mint valahogy emléket állítani nekik („*Csinálok neked egy ócska rigmust / Isten nyugtasson / Kedves Bandi*”). Valamint megjelenik a kommunikáció kialakulásának nehézsége is a munkás és az értelmiségi között, az egész *Elvételt riport* a nyelvi regiszterek miatti jelentéscsuszamlások leírása („*Háát kedves Költő úr / Én elolvastam azt a motót / Vagy minek mondjátok ti / Egész*

éjjel nem aludtam / Ittam is / De nem sokat értettem belőle”). A költő továbbá reflektál is önmagára mint riporterre („*Mondd meg neki / Lacika / Hogy leszophat / Ne így mondd persze*”), akiknek nem versebe illő szófordulatokat kell versebe írnia. Azt, hogy valóban nem versebe illőek-e ezek a fordulatok, a *Függelék* érzelmileg megrázó szövegei után legalábbis érdemes újragondolni.

Összességében, a *Feketemunka* több, mint emlékkönyv. Egy sokakat megszólító, a szociografikus elemeket a líraisággal jó érzékkel vegyítő kötet, amelyben többségében ötletes, jó versek találhatók, ezek egy részéhez könnyű kapcsolódni, más részét boncolgatni élvezetes. Ha első nekifutásra idegennek is hatott ez a szövegvilág, alaposabb olvasás után teljesen bátran merem mondani, hogy nem kell aggodni, „*az (irodalmi) ég*” nem fog ránk szakadni, ezek ugyanis versek az utolsó szálig, mégpedig a jó fajtából. ■ ■ ■

ÁGOSTON ENIKŐ ANNA

Analízis a karakterek szellemi materialitásához

A kezembe veszek egy ollót, egyetlen vágás a recenziós példány gerincén, és széthullanak a lapok. Minden páros oldalt fénymásolok, az üres papírfelületeket levágom körben, csak a fekete karakterek maradnak a felületen, felragasztom az oldalakat egy hatalmas kartonra. Jelenték(/s)telen fehér keretbe teszem, és felakasztom a falra az íróasztalom fölé. Egyben szeretném látni, de a lírai töménység nem engedi a tekintetnek az átfogó befogadást. Mintha újra a Bosch-kiállítás egyik monumentális képe előtt állnék, a tekintet nem képes egyetlen sugárban belátni az egész képet, egy távoli társításokat alkalmazó, zsúfolt és szemantikailag konvencióbontó részlete előtt is sokáig időzik. „*Nagy vágyakozás / kinozza a nyálernyő alá szo-*

JEGYZETEK

- 1 Lövetei László, Tudod-e vinni rendszeren a cementes zsákot. 2021. november 4., interjú. Online elérhető: <https://litera.hu/magazin/interju/lovetei-lazar-laszlo-tudod-e-vinni-rendesen-a-cementes-zsakot.html>. Továbbiakban: Lövetei 2021
  - 2 ld. Feketemunka, a kibeszéletlen magyar történet: Lövetei László „riportversei” az erdélyiek munkaerő-vándorlásáról. 2022. január 13., interjú. Online elérhető: <https://kronikaonline.ro/kultura/feketemunka-a-kibeszéletlen-magyar-tortenet-lovetei-lazar-laszlo-kolto-briportverseir-az-erdelyiek-munkaero-vandorlasarol>.
- 3ld. Lövetei 2021
- 4Smid Róbert: Feketén-fehéren – Lövetei László Feketemunka című kötetéről. 2021. 11. 12. Online elérhető: <https://kultura.hu/feketen-feheren-lovetei-lazar-laszlo-feketemunka-cimu-koteterol/>.

■ **Erdősi Martin Zsolt** (1997) – A Szegei Tudományegyetem filozófia szakos hallgatója. Verseket, novellákat és kritikát is ír. Jelentek meg művei a *Tiszatájban* és a *Vörös Postakocsi*ban. Éppen az első verseskötetén dolgozik.

Szabó Marcell:

A zseb vallási k__aktere
Szépmesterségek Alapítvány,
Miskolc, 2021

rult vendégséget, / amely, ha lenéz mindent, mi ágaskodó, a fogadást / a díszbemutatóval, le- és felvonulással / központosított tesztrobantást, a hévvegi défilé / militaire-t, nem törhet ki a megfigyelő / szögletéből, beszorul egy hónalj alá / vagy fölpeckeli féltucat csontos fejfedő, / és a hátralévő időt zihálva kénytelen eltölteni, / fantasztikus távolságban saját meglékel / nadrágszárától, ahol lassan felkel a Hold, / és seregek indulnak útnak bokától a herékig.” (93) A múzeum alkalmazottjainak kell felriasztania, és kihúznia a kép performatív vonzásokör-

zetéből azzal az indokkal, hogy a múzeum zár. Mintha csak a tekintetem, a test jelentené ki, hogy a befogadás véges, lehetetlen a teljesség. Csalódottan és akadékoskodva távozom, mert még mindig nem tudtam végigélni és végigérni a részleteken. Nem értem el az értelmezés végső határaihoz: a szem, az agy, a közvetítő test belefárad, kisül, mielőtt keretbe zárhatná, amit néz, és amint újra a kép elé áll, mást lát. A befogadó a folyamatos újraolvasás eksztatikus dinamikájába ragadva változtatja a befogadás tárgyát. Olvasom a karaktereket, amíg a nyelv szól bennem, áramot generál a test, világítok, látok, ám bizonyos soroknál áramkimaradást okoz az elhallgatás. A nyelvi térben csomósodnak a jelentések, mint határolt, de tág jelenetek, mind elmozdul és változik a jelentéstelen keretbe erősítve. A zsúfoltság dinamikus eksztázisa zárul fehér keretbe a kötet csendesen krémszínű borítóoldalai között, csak a cím és a szerző élesedik ki, melyeket tartalommal töltünk fel. Befogják a verset, rácsukódnak, mintha egy zsebbe csúsztatják volna a vallott karaktereket, a religiózust.

A vallás kifejezés latin változatának etimológiája az *újraolvasni* vagy a *kötni, kapcsolni* jelentésekre vezethető vissza, de önmagában a magyar igei alapja a vall nyelvi eseményre utal, valaminek a beismerésére. Ezek a jelentések implicit módon különböző formákban mind érvényesülnek a kötet egészében. A címbe ezeken a konnotációkon keresztül beépül az (újra)olvasás, a beismerés és a be(le)vallás: mind valaminek a megtöltésére szolgál. Jelen esetben ez egy „zseb”, melynek hétköznapiasága megdöbbentő hatást kelt a vallás méretes víziójával egybekötve. Az egész kötetre kifejti hatását ez a tömör címadás, ahogy a hétköznapi jelenségek és tárgyak, események (mint például a naplemente vagy egy piaci vásárlás) illusztratív példáit köti össze monumentális társadalmi jelenségekkel (mint például a háború, az uralkodás vagy a jogi bíraskodás), így olyan víziókat alkot, amelyek még impulzívabban teszik a kötetet. A jelentősebb kérdések súlyát első látásra csökkentő egyszerű példák hosszú távon, az olvasás mélyítése során növelő elemekké válnak, ahogy a zseb és a vallás egymás

mellé kerülnek, és a zseb egyszerűsége mélyebb interpretációs lehetőséget nyújt a vallásnak. Így az elsőre szakadékos szemantikájának tűnő cím (*A zseb vallási k__aktere*) átfogó és esszenciális funkciót nyer, amely ebben az interpretációs megvilágításban még erősebb intenzitást birtokol, mint önnön abszurdításában.

Egy homogéne nem identifikálható hang szólal meg a kötet első oldalán a vizuálisan is differenciált karakterek és szakadékos képzettársítások polifóniájában. Sajátos ars poeticával vezeti fel magát a hang, és határozza meg célját. Az eltérő karakterhasználatok vizuális kódokként változtatnak a hallhatáson: a hang(zás)színén, a nyelv ritmikáján és így jelentésrétegein is. Totális konvenció-bomlasztással él a szintaktikában ez az ars poetica, ahogy a későbbiekben is a távolságok szokatlanul nagyok az egymás mellé kerülő képek, fogalmak, nyelvi elemek között, gyakran még az intertextusok is kiugranak, nem ágyazódnak be annyira, hogy elveszítsék eltérő hangjukat, ami inkább a kötet tudatos hanghasználatát bizonyítja, mint hogy sikerületlenségként azonosítsuk a poétikai jelenséget. Az első oldal „tartalomjegyzékének” szakadékosága interpretálható úgy is, hogy át akarja fogni az egész kötetet. A számozás csak a sorokra vonatkozik, nem a kötet oldalszámaira, ami megzavaró, mintha csak magára erre a hangmeghatározásra vonatkozna, és a sorokra reflektálna, magára a hangra, annak szakadékos teljességére. Ez a térkiterjesztő tömörítés olyan, mint egy metapoétikai keret, amely a hosszú, egyetlen szövegegységbe zárt lírai megszólalást karolná körül, hogy összetartsa, magába zárja, mint egy zseb. Ezt a funkciót tölti be a zárlat is, amely a nagy kiterjedésű vall(om)ást egyetlen – látszólag kicsi, de tágított – öndefiníál (mivel a jelen kötet hozza létre a definícióját) fogalomba ömlesztvi vissza: a szerzői névbe. („*ráhagyja az első feltápáskodóra Szabó / Marcell történetét, pont, mint egy általa is / örökölt helyet [...] / és hirtelen leesik, annyit történt csak, / hogy itt nem temettek, de megtömek / egy nevet.*” 94)

A kötet folyamatosan reflektál önmagára, a nyelvi és poétikai működéseire, bizonyos szinteken determinálja

az olvasás módszereit, már csak azzal is, ahogy a saját maga konstruált nyelvi teret, a szemantikailag benne foglalt jelenségeket, jeleket olvassa. A kötet címe – ahogy a korábbi értelmezésben is sokrétűen működésbe lépett – meszterien tömöríti magába az általa jelölt lírai művet. Az egyszerű kép és a monumentális vízió egymás mellé helyezése mellett kijátssza a „karakter” kifejezés többértelműségét: a jellemvonásra

(„*Az emberiség vágyott képe / egy magába roskadó, szétszalazhatatlan / karakterterakás, egymásba omlott vonás- és tulajdonsággyűjtemény, elhízott, közepén / lecsüngő térszelet, szomorú kapálózás, erotikus / sürgölődés – szellőzőnyílások és tárnák légiója.*” 91) és a betűre mint karakterre is vonatkozhat, amely így materializálja, lehorgonyozza a vallás szellemi lebegését, „*amit a nyelv nyersen felfogott, / anyagi valósága, a betűk kampói, szegecsei / és sarkantyúi szintén véghez visznek / a fehér lapfelszínen.*” (32). Ahogy direkt módon is megjeleníti a kötet ezt a rögzíthető anyagszerűséget, úgy az egész mű érezteti, hogy a karakterek sokasága anyagi megtestesülés. Ez a már említett „tartalomjegyzékben” is dominánsan érzékelhető a vizuális jelszerűség hangsúlyozásával, mintha elhagyhatatlan szükséglet lenne a felület, melynek anyagiságába belemélyed a jel. Azonban a karaktereknek a befogadása gyakran ellehetetlenül a kötet bizonyos pontjain, ahogy a címben sem látható két betű. A sötét kihúzás lehetővé teszi, hogy kizárjuk a karakterek eltűnését, hiszen a sö-

tét kihúzás fekete háttérként is érvényesülhetne az érzékelhetetlen karakterek mögött, a szem számára lehetlenné válik a sötétben való kitapogató. „A fekete / levegőt feltalálják, még ha az ornamentika / és a mesterségbeli tudás batárt is szab / a mutatóvívnyak, a légtér, a lakhely, az istálló / és a tűzvész egymásba omlik, megpuhul / és sötét hátteret képez egy ló fara vagy / más kihaló részlet dicsőségére.” (11)

Olvasás közben kevésbé tapasztalható a kiegészítés lehetőségének jártéka, inkább mintha egyetlen megoldás lenne a „sötétben”: determináltan azok a karakterek, amelyek a fekete háttér előtt állnak. A címben elhelyezett sötét kitöltés is egyértelműen jelzi, hogy a karakter az egyetlen megoldás. Mintha jelen lenne a nyelv, egy konkrét jelentés, de ez mégsem hozzáférhető: ebben a meg- vagy elvontságban lehetlenné válik a test megszólaló, kimond(hat)ó teljesítménye, amely a hangképzőszervek, a fogak fénycsiszoló képességével mehetne végbe. („A számban / kocconó kövek szikrát vetnek, a nyelv galvanikus / gesztikulációja fényel béleli ki a fejet” 20). Így a „feltalált fekete levegő” háttérként és (vizuálisan) zajos kommunikációs közegként szolgáló funkciójának hála, hiába van előttünk a fekete betű, jelen van a kiegészítés determinált egyértelműségében, mégsem látható, nem megszólaltatható, mivel a test az érzékelés ellehetetlenítésében képtelen a testi lejárásra, a nyelvi megértésre, nincs áram a testben, és így fény az agyban. Talán ennek a kitakaró gesztusnak nem is a kiegészítés kreatív és alkotó működés generálása a célja, hanem a nyelv kiemelése és annak megvonása, a befogadó működés és az elhallgatás közti kontraszt érzékeltetése, hogy felhívja a figyelmet a lírai megszólalás pulzáló, megvilágító erejére.

A kötet gazdagon dolgozik irodalmi és történelmi allúziókkal, melyeket analitikus módon példázatszerűen épít be, ahogy az illusztrálásra használt jelenségeket. Ahogy a szakadékoságról már szó esett, az ebben az esetben is érvényes, mert a szöveg megdolgoztatja a műveltséget: nem simítja be a szövegbe az allúziókat olyan finomsággal, hogy annak tágabb ismeretének hiányában szemantikailag telje-

sebb legyen a szöveg, hanem inkább olyan értelmi szakadékok képződnek, mint a képzettársításoknál. Hasonlóan az intertextualitás is így működik: az idézetek nemcsak vizuálisan vannak kiemelve a szövegből, hanem stílusban is eltérnek a megszólaló hangtól. Ezek az említett elemek idegenek maradnak, ahogy az idegennyelvű szövegbe-tétek, de a látszólagos kívülállással mégsem roncsolják a kötet lírai teljesítményét, hanem hozzájárulnak a hatóerőhöz, a tudatosan épített szakadékosághoz. Ez a tudás esetleges hiányában bekövetkező fragmentáltság összefügghet a kihagyott helyekkel is, mint ha meg lenne a szakadékok kitöltésének módja az utalások ismeretében, létezik a kitakart szöveg a sötét kihúzás alatt.

A materiális és a szellemi összeérésnek variációi jelennek meg a nyelv és a test relációiban. Ennek egyik izgalmas árnyalata, ahogy a nyelv egy folyamatosan teremtő aktusként reprezentálódik, mint a megtermékenyítés, a szül(et)és a testben, amely kapcsolatba kerül a létfenntartó és hangképző, nyelvkepző levegő áramlásával. Ez a légáramlás ugyanígy működteti a nyelvet, a hangadást, ahogy a testet is. „A lehelet, / a teremtés pneumája a hideg gerendák közé / kuszik, mint ha a nyitva felejtett combok, / vagy épp az okkal kitért száj a születésben / lévő eseményt előlegezné meg.” (33) „Az agy lélegzik a nyitott szájjal?” (85) A test tárolója és teremtője is a szellemnek, ahogy a szellemi pedig kitöltő és teremtő úgyszintén: a teremtés a kettő kölcsönhatásában mehet végbe, ahogy az agyból alászáll a szellem ondócséppé opálosodva. „Az atya agya, / a pusztaszellemi erő bizonyítékaként az önmagán / elvégzett szívó-taszító, keverő és elnyomó munka / nyomán, értékes esszenciaként alászáll, / fokozatosan sűrűbbé és opálosabbá válik, / míg nem felveszi az ondócsépp tökéletes alakját.” (80) Mintha mindennek testi megjelenése lenne, és közben mégis hangsúlyozódik a szellemi kizárhatatlansága, ahogy azt a Mussolini agyáról írt példázattörténet is felmutatja, hogy nem tudják kimutatni a szellemi folyamatokat a halál után hátrahagyott agyon. Ennek tekintetében érdekes, ahogy Proust ügyében a versei alapján ítékeznek a sorsáról a pszichiáterek: her-

menutikai eseménnyé érik a szituáció irodalommal szövegesítve a szerző testét. A test maga is a kifejezéssel egyenlő, de csak a szellemi működésében válik az expresszió eseményévé. („a kommunikációt szivárgásnak / lássák, egy lékelt torok önkifejezésének” 23) A test kifejező jellege a korábban már említett légzés relációjában a „zseb” metaforájában is megjelenik: „A nyitva / felejtett test másrésztől terube foglalt, / mely zsebként tartalmazza vagy éppen szórja / a gondjára bízott levegő tallérjait.” (23). Ehhez járul még hozzá kiegészítésként a kötet egy másik pontján, hogy a test üreges formát nyer a beszéd javára, mint annak tárolója és egyben kifejezője: „az ember maga is üreges szerv: / üres, mert beszédes” (43). Ez is mutatja, hogy a kötet szakadékos szemantikája az értelmezés során a kapcsolatok révén lehetséges konzekvens jelentéseket rajzol ki. Folytatva a gondolkodást a testi materialitás és a nyelv összefüggésében, tároló és tárolt kapcsolatában újabb interpretációt nyer a rögzített nyelvi karakter és a benne archivált szellemi tartalom. Mintha az egész kötet egy karakterhalmaz lenne, amelyben találkozhat a nyelv és a matéria. Ezt a testi-szellemi textualizálódást tetézi, hogy a nyelven keresztül, az azzal való azonosulásban, annak metaforájaként lehetősége nyílik a testnek kiterjedni és párhuzamba kerülni a szöveg más szemantikai jelenségeivel. Az élet és a világ különböző szféráiból felhasznált példákat alkalmazó analitikus látásmódnak köszönhetően a test párhuzamba kerül és több ponton is érintkezik a nyelv önreflexivitásával, ahogy lírai öntudatossággal interpretálja szemantikai tartalmait. Fényeffektusok (pl. gyertyaláng, dinamit, naplemente, robbanás) allegóriahálózatán keresztül szövi be a test szellemi, azon belül is hangsúlyozottan nyelvi létmódját a társadalmi és egyéni mechanizmusok, külsőnek tűnő körülmények kapcsolatába. Ez a monumentális vers olyan, mint egy értekezés a szellemi és a materiális egymást igénylő létezéséről, amely kiterjed az épületekre és a természeti jelenségekre is, jogi szituációra, társadalmi problémákra (háború, nemzet, uralom stb.).

Mintha lenne valamiféle prosopoeia-szerű sajátos módszer abban,

ahogy a hang identifikálódik a folyamatos analízisban, ahogy a világ hétköznapi és monumentálisabb helyzeteit újraolvassa. A hang koherensen fenntartott és konzekvens működése egy olyan analitikust rajzol ki forrásnak, aki tudósként olvassa az általa saját világként felállított nyelvi teret. A megfigyeléseit képletekkel, képekkel, illusztratív példákkal értelmezi, mint a naplementét vagy egy rúdtáncos testi vonaglásának jelrendszerét, és fajsúlyosabb jelenségekhez nyúl, mint például a háború. Irodalmi allúziókkal tesz tanúbizonyosságot olvasottságáról, de más tudományterületektől sem riad vissza, mint például a fizika. Mindezt a nyelv javára használja fel, a nyelv működésének létmódját centralizálja minden esetben, mintha az szervezne minden eszközt maga köré. Mindezt az irodalomtudományos és nyelvelméleti fogalmak bevonásával teremti meg, így a kötet egy igen erős metapoétikai vonulatot visz végig, mintha nemcsak önmagára, saját működésére reflek-

tálna folyamatosan, hanem azt is kiakarná jelölni az önolvasatokkal, hogyan olvassa a befogadó. Ennek egyik erős példája a napfogyatkozás és a robbanás összevetése (27-33), amelyhez főként Baudelaire Szabó Lőrinc által fordított *Romantikus naplemente* című versének analízisét használja fel. A két jelenség összevetése az irodalmi példákön és irodalomtudományos fogalomhasználaton (pl. *hiperbaton*, *konstelláció*, *deixis*, *nyelvi konstrukció*, *metafora*) keresztül szinte azt érzékelteti, mintha nyelvi jelenségről lenne szó. („Az üdvözlés, mely mindig hiperbaton, / és a napfelkelte természeti fenoménje között / egyedül a robbanás mindkettőjük szempontjából / rögzítetlen valósága közvetíthet.” 28) Miközben folyamatosan túllép az irodalomtudós analitikus szerepén a lírai megoldásokkal, mégis folyamatosan fenntartja ezt a nyelvi-poétikai önreflexív érzetet a kötet a különböző szövegekre való utalásokkal, a konkrét idézetek beépítésével és a hozzá kapcsolódó értelmező gesztu-

sokkal, a mindenféle kontextusba beillesztett irodalmi elemzésekre jellemző szóhasználatával, valamint a tematikailag is vonalvezetőként használt nyelvi materialítás folyamatos visszatéréssel. Ezen a felismerési ponton elgondolkozhat az olvasó, hogy *A zseb vallási k__aktere* milyen mértékben determinálja az olvasási módszert a benne használt hermeneutikai metodikával? Ki lehet rántani a zsebből a karaktereket vagy zárva marad ez a líra a karakterek nyelvi materialításában, a test felfogó és tároló szellemi anyagosságában? ■ ■ ■

■ **Ágoston Enikő Anna** az ELTE magyar alapszakján, majd irodalom- és kultúratudomány mesterképzésén szerezte diplomáit. Jelenleg PhD-hallgató az ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskolájának Összehasonlító irodalomtudomány programján, disszertációs témája a lírai ihletettség. Kutatási területe főként a 20. századi és a kortárs költészet.

KRASZNAI KÁRMEN

Undorítani hivatott esztétika

A holland irodalmi diskurzus állandó témája – leginkább a második világháborúval foglalkozó regények megjelenése óta – az esztétikum és a tartalomtól adódó üzenet fontosságának szembeállítására; a kérdés, hogy melyikből jusson több az olvasónak, az üzenet vagy az esztétikum okozza-e valójában a katarzist, és egyáltalán mi legyen az irodalom feladata: a nyelvi szépség okozta gyönyör elérése, a társadalmi érzékenyítés egymás tragédiáira vagy valami egészen más. Marieke Lucas Rijneveld *Az este kín* című regényében megpróbálta előbbi kettőt egymáshoz közelíteni és egy lírai regiszterbe átültetni elbeszélőjének, Jasnak a történetét.

Marieke Lucas Rijneveld:

Az este kín

Fordította: Wekerle Szabolcs
Scolar Kiadó, 2021.)

Az este kín-t Wekerle Szabolcs ültette át magyar nyelvre. A cím szinte pontosan megegyezik az eredetivel, ami a *De avond is ongemak*, melyből az utolsó szó okozhatta a legnagyobb nehézséget a fordítás során; *ongemak* az a valami, ami kényelmetlen, nem kívánatos, iszonyt kelt, súlyos és akár ártalmas – ezen jellemzők összességére talán valóban a *kín* a legpontosabb meghatározás. A szöveg további részében We-

kerle következetesen jár el, tartja magát azokhoz a szavakhoz, melyek újra és újra felmerülnek a regény során: ilyen a „pázzás”, melyet az elbeszélő eleinte állatokra, majd emberekre is alkalmaz, a fordító pedig nem feledkezik meg erről. Wekerle Szabolcs fordítását olvasva csak kevés szót érzek idegennek; ilyen a „donut” és a „stollen”. Előbbi helyett bátran használnám a „fánk” szót, a „stollen” -t pedig magyar megfelelő hiányában lábjegyzetelném.

A cím, a *De avond is ongemak* utal egy korszakalkotó holland regényre, a *De avond*-re, amely Gerard Reve írása 1947-ből. Mindkét szövegben hasonlóak a leírások, a cselekmény egyik esetben sem eseménydús, csupán a karakterek mindennapjait ábrázolják. A két regényt továbbá az elbeszélői hang kilátástalansága köti össze, amelyben fellelhető valamiféle északi rezignáltság, rideg keserv és csend, melyek monoton tömondatokban nyilvánulnak meg mindkét szövegben.

Rijneveld írásában az észak-holland család egy gazdaságot működtet, főleg teheneket tartanak. A regény

nem mozgalmas, a helyszínek a pajta, a ház és az udvar között váltakoznak, a leírás a terhes mindennapokról szól: Jas egy protestáns család tizenkét éves tagja, akinek korábban két testvére volt, de elveszíti bátyját, Matthies-t, így ketten maradnak húgával, Hannával. A Matthies hiánya okozta úr végigkíséri Jas-t a regény során, gyásza elhatalmasodik estéi felett.

Jas kétségbeesetten keresi Matthies halálának az okát. Neveltetéséből adódóan reflexszerűen kutatja a balesetben istent, az ő akaratát – a szüleikhez intézett különböző kérdésekre a válasz szinte minden esetben a Biblia, így talán Jas-nak bevésődhetett, hogy a szentírásához kell forduljon. „Mi lenne az Istennel az én apám nélkül” (70) – merül fel benne a kérdés, mely érzékelteti édesapja merev ragaszkodását a hitéhez. A bibliai történetekhez az elbeszélő időnként a feloldozásért nyúl, de a versek megijesztenek, mikor isten büntetéseit mesélik. Bűnösnek érzi magát, mert otthon ehhez méltón bánnak vele: a szülők nem beszélgetnek se vele, sem egymással, sem a testvéreivel, az érintkezés minden formáját kerülnek. A hallgatás félelmet ébreszt Jas-ban: „elégge aggódom, hogy egy nap apát és anyát is hátra kell tölünk talicskán a kompoztra, és hogy az az én hibám lesz, senki másé” (109). Retteg, hogy Matthies után még elveszíthet másokat is, és meg nem történt halálesetek miatt gyötri magát. A cselekmény során az önostorozás mindvégig jelen van, a feloldozás pedig nem érkezik meg; az elbeszélő nem kínál

alternatívát arra, hogy lehet máshogy élni: nem ír apró örömről, de még álmokról sem, amik a főhőst boldoggá tehetnék. A bűn, a csend, a sötétség és a kín áthatja a történetet, láposmocsaras poldervidéken érzi magát az olvasó, ahol csak elsüllyedni és megfulladni lehet.

A szövegen eluralkodnak azok az eszközök, melyek hagyományosan a líra műnemében jellemzőek: a hasonlatok és a metaforák. Rendkívül sűrűn jelennek meg az „akár”, a „mint” és a „mintha” szavak egy olyan kép kíséretében, amely kiemeli az olvasót az adott környezetből vagy jelenetből, a figyelmét átvéve valahová máshová, valami hasonlóhoz – úgy viselkednek ezek a példák, mintha meg szeretnék menekíteni a befogadót a könyvbéli valóságtól: „a bűn foltot ejt, akár légszár” (87) vagy „Fiúkra sem vágyom, csak magamra, de ezt soha nem árulom el senkinek, ahogy a Nokiám jelszavát sem, nehogy váratlanul feltörhessen valaki.” (127) – írja Rijneveld, terelve a lényegét valami banálisra. A rendkívül nagy mennyiségben előforduló kép súlytalanítja a tragikumot, a folyamatos távolítások szétszabdadják a szöveget. Azzal, hogy a szerző rámutat egy olyan képre, ami köznapi, nyilvánvalóan érzékeltetni próbál, közelebb szeretné hozni az olvasóját a történethez, hogy az szinte az ujján érezhesse és a szemével láthassa a hasonlítás tárgyát, de a szándéka túlcsoordul, és a szöveg feltűnően szeretne szépirodalommal válni – és talán még így is szépirodalom marad, de sokkal inkább az lenne fele ennyi költői képpel. A rövid és tömör leírásokkal mintha a giccset és a pátoszt szeretné elkerülni, de igyekezetében pont abba fut bele.

Számos horrorisztikus kép elevenedik meg: „*Nem merem kihúzni a rajzszöveget, félek, hogy összeviszsa spricelne a vér, és mindenki megtudná itthon, hogy nem Istenhez, hanem önmagamhoz akarok eljutni.*” (98) A regényben előforduló rengeteg vér, széket és egyéb váladékok szoros egymásutánja mintha a szerző bizonyítási vágyából íródna – Rijneveld meg szeretné mutatni, hogy le meri írni ezeket a szavakat, mer iszonyt kelteni az olvasóban, meg meri mutatni az élet nem gusztusos ol-

dalát; azonban ez a folyamatos igazolás öncélúvá teszi a szöveget. A posztmodern trendekhez méltó módon kelt undort, de ismét túlzásba esik, a feloldozást mellékletként sem sejtető horror-elemek a regény első pár fejezetére már el is inflálódnak, súlyukat veszítik.

Rijneveld elbeszélője pasztikus képzeteket tár fel, melyek azzal együtt, hogy szemléltetni akarnak, ismét csak elrettentenek: „Azt nem teszem hozzá, hogy leginkább a szomszéd fiúk fütyije miatt jön, mert felvágta velük, és azt mondtam, picit hasonlítanak azokra a kis croissant-okra, amit néha náluk ettünk déltájban, az anyja konzervdobozból vette elő a tésztát, feltekerete, betette a sütőbe, és megvárta, míg barnára sül.” (126) A megsült croissant és a „szomszéd fiúk fütyije” közti párhuzam ismét fájdalmas és erőteljesen képi – már-már filmszerű – ábrázolása üres. A kontextusból nem tűnik fel, hogy miért ébred ilyen kínzó gondolat Jasban a társai nemiszerveivel kapcsolatban, így a hasonlat célja nem tárul fel. A szövegben számos ehhez hasonló úr tátong, melyek mintha csak az undorítani hivatott esztétizálás érdekében születtek volna meg.

Az este kín hátoldalán a „traumairodalom” szó szerepel, és valóban átsejlenek a szövegen a mögötte megbúvó emberi történetek, illetve Rijneveld is számos interjúban beszél arról, hogy személyes megélés táplál bizonyos jeleneteket. A könyv nem önéletírás és nem is napló, pedig akár lehetett volna. Rijneveld elmesél mindent, és mégsem. Mer beszélni az elmondhatatlanról, és mégsem. A szerző a fikció esőkabátja alatt őrzi tovább a valódi fájdalmakat, melyektől úgy érzem, hogy nem tudott eléggé eltávolodni ahhoz, hogy olyan könyvet írjon, amelyből mellébeszélés nélkül, ténylegesen érződik a valódi borzalom. ■■■

■ **Krasznai Kármén:** 1999-ben születtem Budapesten. Idén végeztem a Károli Gáspár Református Egyetem néderlandisztika alapszakán, kreatív írás és alkalmazott irodalom specializáción. Szeptemberben néderlandisztika mesterképzésen folytatom tanulmányaimat. A Nincs online folyóirat interjú rovatát vezetem február óta. A Holland-Magyar Kereskedelmi Kamaránál dolgozom.